

Кожній справі — свій час (Сенека). Але. Чи можу я запитати свою книгу: чи я її написав?

Пабло Неруда

Іван Семенович Сміян

ПОВІТРЯМ ДИХАЮТЬ ОДНИМ... (книга дванадцята)

*В жизни есть закон могучий:
Кто пастух — кто господин!
Но рожденье — это случай,
Все решает ум один.
Повелитель сверхмогучий
Обращается во прах,
А Вольтер живет в веках.*

Бомарше

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2008

УДК 82-94

С 50

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*

Сміян Іван Семенович

С 50 Повітрям дихають одним... (книга дванадцята). — Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. — 240 с.

ISBN 978-966-07-1279-9

УДК 82-94

ISBN 978-966-07-1279-9

© Сміян І. С., 2008

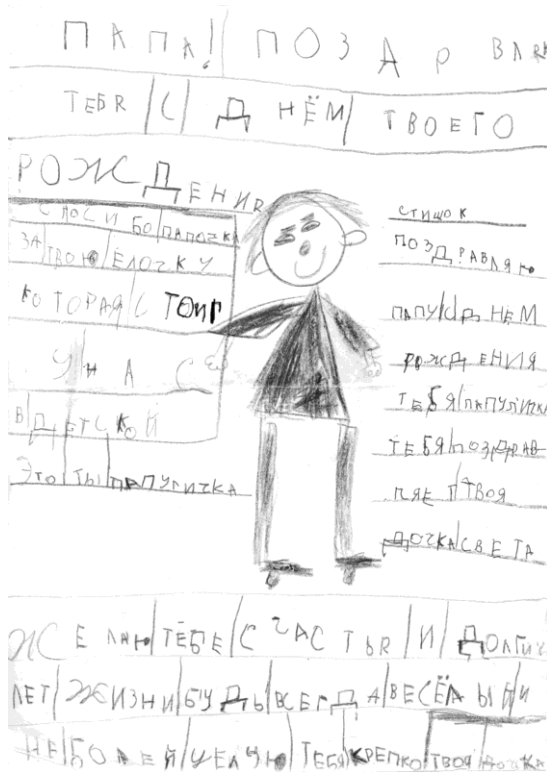
Не роби ближньому зла, бо це тяжкий борг. Коли прийде година смерті, кому його заплатити? А заплатити буде необхідно. І ти будеш страждати, кланятися, просити, і ніхто не візьме, тому що скаже: це не моє!

Іван Федорович

Січень. Новий Рік. 2008 Рік. Початок Нового відрізка життя. Початок Надій та Сподівань. Гормональне збудження організму. Підсилення життєвої енергійності та емоційності. І водночас — відлік віку, відлік життя; підсумок діяльності, підсумок здобутків і втрат. Гарний місяць. Він гарний ще й тому, що я в ньому народився.

Щороку мене вітають близькі: усно й письмово.

Ось поздоровлення від моїх діток і моїх онуків у віці, коли вони навчилися тримати в руках олівець та ручку. І так кожного року.

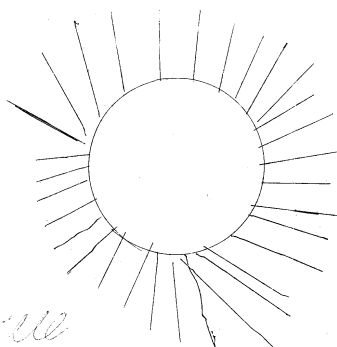
Дорогий Дідусь! Поздоровлюю тебе
з Днем народження. Бажаю щастя, здоров'я
і багато найкращого. Щоб жив добу добу;
щоб тобі завжди світило сонце, щоб
у тебе все було добре.

З днем народження вітаю
Здоров'я, щастя і йди багатю
щоб добу добу жив
Із усіма друзями
Вітати Баба.

Дорогий Папюша поздравляю тебя
с твоим днем рождения. Желаю
тебе счастья, успехов в работе,
двигай себя жизни и так же
веселого и бодрого настроения а
самое главное будь здоров.

Симіт завжди, як
це сонечко

твій син
Саша

Дорогий дідусь!

Вітаю з немна-
родження!

Хай завжди буде сонце!

КАТЯ

Цього року онучці Вікторії «пішов» п'ятий рік. Але вона також не відстає від своїх «предків». Хоча на вулиці зима, для неї в цей день все життя в ясних промінчиках сонця. Нехай воно завжди таким буде...

Справа в тому, що «Кожна дитина — художник. Скрутність у тім, щоб залишитися художником, коли вийдеш з дитячого віку» (Пабло Пікассо).

А це вже донька задає

СВЯТКОВІ ЗАГАДКИ

Скажи, Сашуля (мій син — І. С.), чи не так,
В нас рідний є — на все мастак.
Хто робить нам частенько свято,
Скажи, Сашулька, хто це ?..

(тато)

Кому ми вішаємо всі свої проблеми,
Причому з різної важкої теми.
Хто нас обніме і почне уявні дзюрки логікою латати,
Це вірний друг наш, це наш...

(тато)

Кого не слухаємо ми з одного разу,
Про що шкодуємо одразу,
Хто має досвіду багато,
Ми знаємо, це...

(тато)

Хто любить ніжно нашу маму.
Створив в житті роман (не драму),
Хто поруч йде, уже пів віку.
Кому мамуля вдячна...

(чоловіку)

Хто Ваню часто-часто журить,
Але при тому дуже любить.
Не скаже Ваня: «Я здаюсь»,
Бо знає чітко, це...

(дідусь)

За ким наш хвостик топотить по хаті,
З ним Лорда ходить годувати.
Хто скаже «Спати йди, Вітусь».
Вітуса знає, це...

(дідусь)

Хто пригортає й чухає рудого Лорда,
Кого втішає його морда,

Хто любить всіх собак, не знаючи породи,
Лорд нюхом чує — це...

(господар)

Хто прославляє в книжках Тернопільську громаду,
Хто злomu без проблем прощає його ваду,
Хто в течії життя є нам,
Всі знають — це Іван...

(Сміян)

Пов'язаний з всіма тісними, міцними нитками,
Ти мусиш бути довго-довго з нами
Здоровим і веселим татусем,
Дбайливим і сварливим дідусем,
Найкращим в світі чоловіком.
Господарем родинного тепла.
Нехай же Бог пошле Тобі добра
І збереже в душі славетний оптимізм,
Бо в нас своя доктрина є — це сміянізм!

Все пишу, пишу... Переважно про себе: «Так багато я пишу про себе тільки тому, що знаю цей предмет, про який я краще всього поінформований» (С. Баталер). А тому ще один із численних віршів моєї доньки.

Мої діти, мої внуки — це постійні стимулятори мого життя, це ті росинки, які живлять моє життя, це ті промінчики, які роблять моє життя світлим, це ті кровинки, які наповнюють зміст мого життя, це... Це підтвердження слів Бруно Ферраро: «Життя — це не тире між двома датами. Це кожна прожита тобою хвилина. Сьогодення. Життя — це все, що маємо». Ось одна з миттєвостей моєї доньки Світлани, заслуженого діяча науки і техніки України, професора, доктора медичних наук, на науковому зібранні.

Ми нарікаємо завжди на час,
Що зовсім непомітно плине,

По суті та формі змінюючи нас,
То радощі, то прикрощі підкине.

Не зупинити за бажанням мить,
Не повернутися в минуле.
Навіщо? Хай же час летить,
Дорослішають діти та онуки.

Не можна вічно стати і стояти,
Та вірити, в що вірив в 20 літ.
І неможливо будь-ким стати,
Коли життя окремо десь біжить.

Час нас турбує та лікує,
Відсіює від нас скорлупи зла.
Нам мудрість сивину дарує,
Оновлює, доповнює життя.

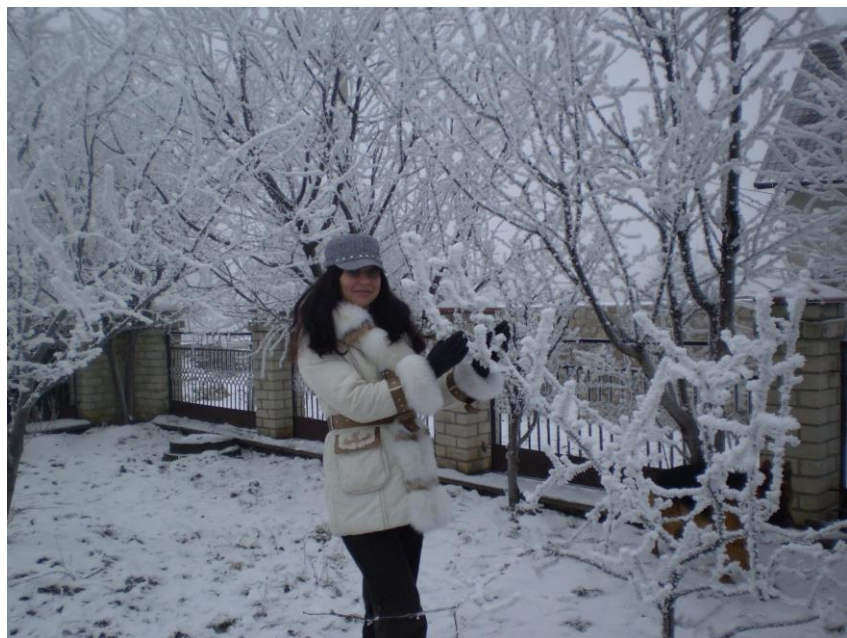
Буває все, на жаль, в житті
Та розчиняються у часі негаразди.
А я бажаю, щоб у Твоєму бутті
Розчинників було достатньо завжди.

Зима останніх десятиліть, особливо останніх років — це кваліть зими (незначний мороз, періодичний снігопад — змінюється позитивною температурою, багнюкою, відсутністю снігу). Зима мого дитинства: температура мінус 40 і більше мінусових градусів, сніг блищить, віддає своїм відлунням та засліплює очі, хрустить під ногами, дерева в тиші, при відсутності вітру, які осиротіли від листя, поскрипують, але кожне дерево по-своєму. Вони розмовляють між собою і дивуються людській метушні. Я повертаюсь до початку написання цієї книги з метою засвідчити, що цього горічна зима надзвичайна: грудень 2007 і перша половина січня 2008 років — ні одного дня без морозу! Незначного. Не більше 17 градусів. Снігу небагато. Частіше нас вітають приємні сонячні промені. Так було й цього дня.

Нас було аж п'ятеро: онучки Віка (2003 року народження) та Катя (1988 року народження), онук Ваня (1887 року народження), син Саша і я. Ні, нас було шестеро. Ще й наш загальний друг — Ярик. Ми на своєму подвір'ї й коло нього.

Повітря здорове, викликає бажання як можна глибше його вдихати. Воно вносить свіжість у сприйнятті навколишнього середовища та ясність мозкової діяльності, що проявляється в доброзичливості, добродушності, розгладжує зморшки на моєму обличчі, викликає посмішку...

Колись я жив на хуторі. У нас було всього 8 дворів. 8 повноцінних сімей. (Сьогодні, у всякому разі два роки тому, в цьому хуторі проживала одна жіночка 85-ти років).

Ми мали подвір'я, стодолу, погріб, клуню, корову, свиню, кури, періодично кролі, сіно, солому..., 60 соток городу... Садибу розділяє шлях, який відокремлений тином та деревами (акація, сливи...). Дорогою можуть проїхати тільки віз або сани. Вузенька.

Далі за дорогою — невеликий але крутий спуск (1,5 м), потім знову наш город метрів 50–70. За ним — невеликий струмок-річка, де прали, відмочували коноплю, купались (мились)... Цей струмок, його відрізок, був власністю нашої садиби. З обох боків річки — великі верби, калина, куші червоної смородини (порічок)... За річкою — знову наш город, розлогий, великий.

Навесні, інколи й восени, весь цей наш город затоплює вода, утворюється тимчасове озеро, яке зимою перетворюється на природну ковзалку. Якраз на цій частині нашого городу, на Різдвяні Свята, самотужки створювали щось подібне до каруселі. Звечора забивали стовп, внизу обливали водою і він після цього міцно тримався. Вранці до стовпа прив'язували довгу жердину, на кінці якої кріпилися санки. Я — на санчатах. (Санки, на відміну від сучасних, дуже стійкі. Вони широкі, вироблені руками тата, міцні, тому що їх головне призначення — перевезення різного сільськогосподарського вантажу). Мене «крутять» товариші за палку, що кріпиться в основі жердини (коло стовпа). Швидкість руху санок зі мною — багато-багато кілометрів за годину (таке враження). Я ледь утримуюсь на санках. Інколи відриваюсь від санок і «пливу» на животі чи спині по блискучому льоду з шаленою швидкістю. Настає черга наступного хлопця... А які неповторні враження... Я літаю, я в надзвичайному збудженні, я кричу, пишу... від радості, яка охоплює мене. Моєму щастю немає меж.

Не можу назвати якийсь сегмент свого дорослого життя, який можна було би порівняти з відчуттями сприйняття життя в цей час. А таких миттєвостей в дитинстві багато. Ось чому я стверджував і стверджую, що найбільш щасливою людиною буває тільки в дитинстві, а в січні — особливо.

СІЧЕНЬ

Подивись: з початку року
на землі лежать сніги.
Скрізь, куди сягає око, —
кучугури навкруги.

Вітер снігом б'є в обличчя,
засипає снігом дах.
І ведуть між себе січу
хуртовини у степах.

Звір в цю січу попадеться, —
геть тікає ледь живий.

І по праву січнем зветься
місяць перший, зимовий.

Та стрічають Перше січня
дуже радо малюки:
скрізь ялинки новорічні
вже прикрасили гілки.

Сяють вогники зірчасті,
й ми бажаємо для всіх
у житті — нового щастя,
в праці — успіхів нових!

Наталя Забіла

Тож січень — перша сходинка кожного року. Тож з січня завжди не-
праведне своє життя можна розпочати з чистого аркушу. Тож на січень мо-
жна дивитись, як на свічку в темну нічку (ось бачите, в січні і я заговорив
віршами) — свою рятувницю. Тож...

За річкою наш город в долині, але його продовженням є ділянки землі
наших сусідів, які підіймаються все вище і вище, аж до Сміянового вітряка,
метрів на 300–400 від нашої межі. Це вже неабияка ділянка з різнобічним
рельєфом для дітей з лижами, санчатами. Малеча — із санчатами, «старші»
діти — на лижах. Сніговий простір необмежений: можеш кататися з това-
ришами, можеш тільки з товаришем або індивідуально.

Лиж тато робить з дошки старої діжки, яка розпалася. Кінець цієї
дошки загострюється, париться, а потім загинається, закріплюється шнур-
ком і в такому стані ранком маємо готові лижи. Правда, ще на середині
дошки необхідно цвяхами закріпити півдугою кусок ремінця, якоїсь шкіри
чи іншого твердого матеріалу для фіксації ніг лижника.

Ковзани виготовляються ще простіше. На одну з 3-х гранів трикут-
ного відрізка дерева 20–30 см довжиною, який попереду закруглюється,
закріплюють проволоку. Остання є головним в ковзанні. Крім того, роб-
лять дві дірки спереду і позаду в цих ковзанах, крізь них протягують шну-
рочки, які й закріплюються на нижніх кінцівках.

Ось на таких ковзанах, на таких лижах я самостійно оволодівав мис-
тецтвом спілкування зі снігом, льодом... Це мистецтво дозволяло мені на-
вчити своїх дітей отримувати радість від спілкування з природою в зимову
пору. Майже кожного вихідного дня взимку я був зі своїми дітьми на

снігових просторах на лижах (рідше — на санках), або льодових майданчиках — на ковзанах. Вони завжди чекали такого дня, такої миті, які доставляли велике задоволення не тільки їм, а й мені.

Сьогодні навперегони вдягаються в одяг від фірми..., взуваються в черевики, чоботи від фірми... А в що ми вдягалися та взувалися? Одягалися та взувалися в зимню пору тільки по черзі, не було в сім'ї у кожної дитини свого взуття, свого теплого одягу. Щоб мене краще зрозумів читач, скажу, що до 18 років я не мав (не рахуючи подарований братом костюмчик «моряка» у мої 9 років) ні нового взуття, ні нового одягу. Але це нікого особливо не бентежило. Я пам'ятаю, якою радісною подією взимку 1942 року було придбання мені «лаптів». Це взуття, яке робиться з кори липи, не було притаманне в Україні взагалі, і на Сумщині, зокрема. Але ж, поперше, мені не було необхідності чекати черги на взуття, по-друге, тільки я мав на своєму хуторі таке взуття, і по-третє, я й сьогодні відчуваю, яке це взуття легеньке, тепленьке (на ноги намотаєш ганчір'я стільки, скільки зможеш). Я пишався цим серед своїх товаришів. І моєму безмежному піднесенню настрою може позаздрити сьогодні кожна людина, вдягнена за останнім «криком моди». Я зовсім не призиваю сьогодні одягти всіх у «лапти» і латані-перелатані штани, «жупани»...

Я сьогодні закликаю всіх одягнених та взутих «у супер» намагатися отримати таке велике задоволення від спілкування з природою, яке я отримував у дитинстві.

Мало не забув про сніговика, який зимою був не лише біля школи, а й у кожному дворі, зі своєю «архітектурою», зі своїми «вибrikeами». І справді:

СНІГОВИК

Якось рясно падав зранку
Сніг блискучий, як срібло,
Біля школи аж до ганку
Кучугури намело.

Потім сонечко пригріло,
Сніг прив'янув на дворі.
Узялися тут за діло
На перерві школярі.

Сніг качали та ліпили,
Хто як міг і хто як звик,
І невдовзі виріс білий
Величезний сніговик.

Із вуглинок чорні очі,
Ніс кирпатий з буряка,
Руки в боки — ніби хоче
Танцювати гопака!

День пролинув непомітно,
Йде додому дівтора.
І лишивсь вночі самотній
Сніговик серед двора...

Наталя Забіла

Спогади мого дитинства, які пов'язані із зимою, займають у моїй пам'яті неабияке місце. Я «лечу» згори на лижах, попереду великий намет, мене здіймає в повітря, а потім приземляюсь не зовсім вдало, занурююсь головою в кучугуру снігу, ногами вверх, лижи відлітають далеко від мене, мені доводиться довго їх шукати. Але знову в бій...

А Різдвяні Свята!? Як ми, діти, їх очікували!

Увечері 6 січня мама готувала кутю з пшеничної крупи, яка готувалася самотужки (з допомогою спеціального пристрою — ступи), заливала «солодушками» (компот із цукрових буряків; цукру не було), зав'язувала білою хустинкою глиняну мисочку, наповнену цією кутею, і я вирушав до хрещеної мами та хрещеного батька. Це була миттевість, яку я чекав протягом року. «Місяць на небі, зіроньки сяють...», «видно хоч голки збирай...», а він (місяць) — «Ой, світе ясний, світе прекрасний...». Загадковість місячної ночі, сяйво Великого Свята охоплюють усе моє тіло, збуджують, наповнюють впевненістю та радістю. Холодно, сніг скрипить під ногами, а я бадьоро «шмигаю» в напрямку своїх хрещених. Заходжу в хату, де мене чекають, мигає каганець, посміхаються господарі, а я:

ДОБРИЙ ВЕЧІР ТОБІ, ПАНЕ ГОСПОДАРЮ

Добрий вечір тобі, пане Господарю.

Приспів: (після кожного рядка)

Радуйся! Ой, радуйся, земле,
Син Божий народився!

Застеляйте столи та все килимами,
Та кладіть калачі з ярої пшениці.

Бо прийдуть до тебе три празники в гості:

Ой що перший же празник — Святее Рождество,

А другий вже празник — Святого Василя,

А третій вже празник — Святий Водохрещі.

А що перший празник зішле тобі втіху.

А що другий празник зішле тобі щастя,

А що третій празник зішле тобі долю.

Зішле всім нам долю, Україні волю.

Кожна людина, коли чує ці слова пісні-вітання, не може залишатися спокійною. Її обіймає гама неповторних (підкреслюю — не повторних) відчуттів теплого саява навкруги, добра, яке переповнює все єство, бажання позбутися всього «зашкарублого», що накопичувалося в тобі протягом року. А якщо ще сам ці слова вимовляєш, хай навіть тільки про себе, то такі почуття подвоюються.

«Господарі» всіляко нахвалюють мою кутю, пробують, присмоктуючи, дякують мені і моїм батькам і дають 2-3 цукерки, які в ті роки були неабиякою рідкістю. Я з великим піднесенням покидаю «Господарів» та прямую від батька до матері хрещеної...

Цю колядку мені неодноразово співали, коли я був ректором: в робочому кабінеті, у власній квартирі...

Але особливо мені запам'яталися ці колядки у моїй власній хаті, коли я був «поза владою». Незвично проникливо їх співали Василь Михайлович Князевич (сьогодні міністр охорони здоров'я України) та його дружина Мар'яна. Від «баса» Любомира Степановича Білика під час виконання цієї пісні-колядки дрижали вікна та стіни. А душа слухачів завмирала.

Або. Хіба може зникнути з пам'яті січнева

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА

Нова радість стала, яка не бувала:
Над вертепом звізда ясна світу засіяла.

Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік, пеленами убого повився.

Пастушки з ягнятком перед тим Дитятком
На колінця припадають, царя-Бога вихваляють.

Ой, ти, царю, царю, небесний владарю,
Даруй літа щасливії цьому дому господарю.

Цьому дому господарю і цій господині,
Даруй літа щасливії нашій славній Україні!

І все це січень. І все це радість. І все це дні, які заряджають організм позитивними емоційними та енергійними зарядами на увесь наступний рік.

А ялинка, а щедрівки...

Як хочеться поколядувати, ой, як не хочеться рано-рано пробуджуватися та вставати. Але ж з вечора просив маму і тата розбудити мене як можна раніше. І я вже готовий, і я йду на мороз, щоб обійти всі вісім дворів нашого хутора, та ще й декілька хат на «вигоні» (так називалась частина села Білки, мого села, яке розпочиналося за хутором).

Люба, старша на три роки від мене сестра, відмовляється йти зі мною, і я «чимчикую» один. Перший сусід зустрічає мене запитанням: «Ну чого тобі, Ванько, не спиться?» Сам посміхається, настроїй добрий, привітний...
А я:

Щедрик-ведрик, дайте вареник,

Грудочку кашки, кільце ковбаски.

2*Сміян І. С. Повітрям дихають спідни

Коли мало — дайте сало,
Коли донесу — дайте ковбасу.

Горобчик летів, хвостиком вертів,
А ти, дядьку, знай — копійчку дай!

Дядько говорить, що я молодець, що не кожен може рано прокинутися, що, мабуть, з тебе буде «толк». Дає вчора спечений пиріжок та п'ять чи десять копійок. Я дуже й дуже задоволений не лише подарунками дядька, а й собою. Ще з більшим ентузіазмом та надією вже біжу в наступну хату...

Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку, п'ятака.
Возьму вола за рога,
Та виведу на моріг,
Та викручу правий ріг.

Буду рогом трубити,
А воликом робити.
Щедрівочка щедрувала,
До віконця припадала:
Що ти, тітко, напекла?
Неси швидше до вікна!

Господи, як Ти багато даєш людині тільки за декілька днів початку року! А тому я переконаний, що кожна людина після таких свят робиться світлішою, добрішою, здатною до втілення в життя десяти заповідей старого заповіту; до глибинного сприйняття

МОЛИТВИ ЗА УКРАЇНУ

Боже, Великий, Єдиний,
Нашу Україну храни!
Волі і світла промінням
Ти її осіни.

Світлом науки і знання
Всіх нас просвіти,
В чистій любові до Краю
Ти нас, Боже, зрости!

Молимося, Боже Єдиний:
Нам Україну храни.
Всі свої ласки й щедроти
Ти на люд наш пошли.

Дай йому, волю, дай йому долю
Боже, Єдиний,
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа!

...Здатною до такого почуття, як

БРАТСКАЯ ЛЮБОВЬ

Один инок из числа сирийских пустынников принес однажды преподобному Макарію гроздь винограда. Макарій, который жил по духу христианской любви, которая не ищет своего, отнес виноград другому брату, бывшему тогда больным. Больной чрезвычайно обрадовался этому знаку любви святого мужа и благодарил за то Господа. Но, помышляя более всего о благе ближнего, чем о своем собственном, не вкусил винограда,

а отослал его к другому брату. Этот сделал то же и переслал четвертому. Таким образом гроздь обошел все келіи братій и, переходя из рук в руки, возвратился наконец опять к тому, кто первый получил его в дар, к препод. Макарію. Священна радість обяла душу праведника, когда он увидел между братією любовь и воздержаніє, живо виражавшія слова божественного апостола: «не оставайтесь должными никому ничем кроме взаимной любви, ибо любящій другого исполнил закон» (Рим. XIII, 8). (По «Воскр. чт.»).

Тільки хотілося б, щоб ця любов до свого ближнього, яка виникає у людини під час Великих Свят, залишалася постійною, а то

Повітрям дихають одним
і добрі люди, й паразити,
що свій встановлюють режим,
в якому людям треба жити.

Але чому, о Боже, ти
Режимникам сприяєш владним
і на свої шаблі зійти
особам не даєш порядним?

Петро Тимочко

У нього було світле дитинство, а у такого-то — тяжке дитинство. Такі розмови ми часто чуємо, часто читаємо... У мене ж, як у людини, і як у педіатра, інше стале переконання: дитина завжди щаслива, дитина щаслива тому, що вона знаходиться в постійному стані творчого піднесення, вона щосекунди, щохвилини, щогодини, щодобово щось для себе відкриває нове, пізнає «світ», вона постійно знаходиться в стані, який за своєю емоційністю перевершує стан людини, яка щойно отримала повідомлення про присвоєння їй ступеня доктора наук, Героя або навіть присудження їй Нобелівської премії.

Дитина — щоденний першовідкривач, щоденний винахідник. Я заздрю своєму дитинству, незважаючи на голодомор 1932–1933 років, другу світову війну з її бідами і горем..., які припали на цей період мого життя. Як би хотілося повернутися в дитинство! Але назад вороття немає.

Дитина поза суспільним життям, поза політикою, поза чвар дорослих — «нерозумних хазар».

Як нелегко залишити в собі дитячість на все життя. «...дитячість, до якої були здатні Шекспір, Ньютон або Сократ... Ця мудра дитячість саме й полягає в повсякчасній готовності душі розв'язувати й розв'язувати щиро і з захопленням найважливіші питання життя. Якщо людина... перестала бути дитиною, вона перестала бути і людиною... Душа вічно

дивиться на світ тими самими дитячими допитливими очима... Вона готова... по-давньому палко прийняти всяке нове переконання, якщо усвідомлює його істину... Вічно не старіюча дитячість душі є найглибшою основою справжнього самовиховання людини й виховання дітей» (Костянтин Ушинський).

А дорослий... Хіба він може бути поза всіма подіями, які відбуваються за його «порогом»? Хіба він може бути спокійним «дитячим спокоем», коли, наприклад, ознайомиться з лекцією «Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала» (Київ, 2005) талановитої людини — Ліни Костенко, яка прочитана нею в національному університеті «Києво-Могилянській академії» 1 вересня 1999 року та яку я наводжу повністю:

«О т ж е, г у м а н і т а р н а а у р а н а ц і ї. Чи не правда, якесь приємне для слуху поєднання слів? Справді, кожна нація повинна мати свою гуманітарну ауру. Тобто потужно емануючий комплекс наук, що охоплюють всі сфери суспільного життя, включно з освітою, літературою, мистецтвом, — в їхній інтегральній причетності до світової культури і, звичайно ж, у своєму неповторно національному варіанті.

Але спершу уточнимо термінологію, щоб уникнути смислових аберацій.

В наш складний час, в нашій проблематично незалежній державі, де так поляризуються пріоритети, впадає в очі, наприклад, амбівалентність поняття гуманітарний. Для одних — це комплекс гуманітарних дисциплін, адже *humanitas* — це категорія культури, освіти, духовності. Для інших слово гуманітарний асоціюється перш за все з гуманітарною допомогою. Як на мене, це вельми прикрий термінологічний збіг, що часом призводить до непорозумінь, коли замість вироблення концепції гуманітарної політики в її кардинальних аспектах, все зводиться до розмови про черговий гуманітарний вантаж або про екологічно чисті макарони.

Думаю, що у країнах Європи, де є сильна традиція Гуманізму, чіткіше розмежовані ці поняття: гуманітарний і гуманістичний, людський і людяний, у нас ж в означенні гуманітарних наук і гуманітарної ж допомоги ця різниця стерлася. Але треба мати на увазі цей нюанс.

А у р а. У словниках радянського періоду, енциклопедичних, філософських, навіть іншомовних, — ці словники осіли на стелажах, і люди досі користуються ними, — аура однозначно інтерпретується як термін медичний, з області симптоматики деяких тяжких недуг, як специфічний стан, що передує нападам хвороби. Це, очевидно, від нелюбові до окультних наук, де аурую вважається невидиме світіння, яким оточені матеріальні тіла, особливо людина, і яке дано побачити хіба що сенситивам та ясновидцям. Ауру вивчали ще у 20-х роках, за допомогою світлофільтрів,

тоді ж у Лондоні вийшла книжка Вальтера Кельнера «Аура людини». А в 60-х була навіть чутка, що ауру почали досліджувати американські вчені, але коли виявилося, що над головами деяких політиків аура вельми темна й плямиста, досліді були припинено, а їх результати засекречено. Доводилося бачити й фотознімок дружини Еріха, на якому її голова оточена загадковим світінням, — але не беруся сказати, що то справді була аура, чи щось із області фотоефектів. У кожному разі такі екзотермічні поняття, як аура, чи скажімо, біополе, були протипоказані матеріалізмам, про що й свідчить звужено okazіональне визначення аури у вищезгаданих словниках.

Однак існує етимологія слова, досить звернутися до латини, — аура має там десятки значень, і всі вони зв'язані з вітерцем, повівом, або золотом, відтінками золотого. Відоме Горацієві «*aurea mediocritas*» — золота середина, чи епітет Персея «*auri gena*» — «золоторожденний», тобто син Данаї від Юпітера, який навідав її у вигляді золотого дощу.

Що ж до поняття нація, то лише на перший погляд здається, що це таке чітке і всім зрозуміле поняття. Саме ж це поняття останнім часом, уже в умовах, здавалось би, незалежної України, внесено стільки плутанини, що пересічний громадянин може вкрай розгубитися, начитавшись нашої преси, де українців то пропонують вважати етносом, що й досі ще не відбулося як нація, то вже аж політичною нацією, що містить у собі весь наш поліетнічний конгломерат, то народом України, то, як у Конституції сказано, — українським народом. У паспорті графа національності скасована. Епітетом національний розкидаються так бездумно, що іноді він втрачає контури сенсу.

Проблема тут навіть не в ідентифікації нації, а в кризі самоідентифікації національно дезорієнтованої частини суспільства. Не буду вдаватися в теорію питання, це окрема тема, скажу лише самоочевидну річ: якби українці не були нацією, то вони давно були б уже не українцями. Однак був же якийсь божественний вітер, що кидав покоління за поколінням на боротьбу саме за цей народ, за цей шматок землі, який Бог на планеті подарував саме українцям..

І ще одне, вже не з області термінології. Коли ми чуємо: Іспанія, іспанці, — які це у нас викликає асоціації? Ну, звичайно ж, Лопе де Вега, Кальдерон, Сервантес, Гойя, музей Прадо, Федеріко Гарсія Лорка.

Але ж дозвольте, а вогнища інквізиції, а Торквемада, а конкістадори, а вигнання євреїв з Іспанії, а диктатура генерала Франко? Це теж Іспанія. Але чому образ нації визначається не цим? Чому домінує література, культура, мистецтво? Ми знаємо поезію Хіменеса. Ми знаємо полотна Ель Греко. Ми знаємо музику Сарасате. Ось що створює ауру нації. І то аж

таку, що француз Біже пише оперу про іспанську циганку за новелою француза Меріме. Американець Гемінгвей пише «Фієсту».

Або німці. Нація філософів і композиторів, хіба не так? Хто дав світові Бетховена, Гете, Міллера, Гегеля, Ніцше? І хоч Бухенвальд недалеко від дуба Гете, і дуб той спилиний, і солдати вермахту відкривали на тому пні бляшанки, — все одно, не Гітлер визначає образ нації з його Геббельсом, що хапався за пістолет при слові культура, і не Ельза Кох, а доктор Фауст і Лорелай над Рейном.

Та ж Росія з її вічними смутами, з напівбезумними царями й генсеками, з її темним, забитим народом, — «где народ, там и стон», «Россия, нищая Россия», «Царь да Сибирь, да Ермак, да тюрьма», «вольному сердцу пошто твоя тьма?» Одначе ж не тьма визначає у світі її гуманітарну ауру. Світ добре знає, що це держава небезпечна, антигуманна, але вона має свій імідж, тому що в неї були прекрасні вчені й мислителі, письменники й композитори. Бо хоч декабристів запроторили у Сибір, хоч російські поети стрілялись і вішались, хоч Толстому оголосили анафему, а Сахарова вислали в Нижній Новгород, — саме вони створили ауру нації, а не її дикі підступні правителі.

Ще Гельвецій помітив цю рятівну властивість людства. «Ім'я Конфуція, — писав він, — більш відоме й шановане у Європі, ніж ім'я будь-якого з китайських імператорів». Ще в античному світі знали цю силу мистецтва й науки. І найрозумніші з тодішніх державних мужів дбали не лише про свій політичний авторитет, а й про своє, так би мовити, культурно-політичне реноме. Вони знали, що саме література й мистецтво дарують безсмертя, бо тривають у часі. Гуманісти розробили ідею історичного безсмертя. Де вже ті давні греки, де римляни, а історичне безсмертя їм гарантоване на віки.

Над Скандинавським півостровом, як північне сяйво, стоїть заворожуюча аура музики Гріга, Сібеліуса, дивовижних казок Андерсена. На іншому континенті маленька Колумбія підсвічена магічною аурою Маркеса. Чи ж треба казати, що Англія — це Шекспір, Байрон, Шеллі? Що Франція — це Вольтер, Бальзак, Руссо, Аполлінер? Що Італія — це нація Данте і Петрарки, Рафаеля і Мікеланджело. Бо не квадратне ж підборіддя дуче визначає її обличчя, а її художники і поети.

А чому б у таких самих діоптріях не подивитися на Україну? Якщо десь у світі чують — Україна, українці, які це асоціації викликає там? Хіба це не правомірне запитання? Ми вже держава. Тож чи не час замислитись, хто ми в очах світу і яку маємо ауру, а якщо не маємо, то чому?

Таким чином, скоригувавши термінологію і не комфортним питанням поставивши себе в гуманітарний контекст світу, ми можемо цим закінчити

вступ, дотримуючи композиційних настанов одного з ректорів Києво-Могилянської академії Йоаникія Галятовського, мабуть, чи не першого теоретика естетики проповідей, який вважав, що кожне казання має складатися з трьох частин: екзордіуму, нарації та конклюдії. Отже, перейдемо до екзордіуму, тобто вступу, до нарації, тобто викладу самої проблеми.

І тут я маю нагадати підзаголовок цієї лекції. Повністю, з підзаголовком, її назва виглядає так:

ГУМАНІТАРНА АУРА НАЦІЇ, АБО ДЕФЕКТ ГОЛОВНОГО ДЗЕРКАЛА

Річ у тім, що коли американці свого часу запустили з мису Канаверал дослідну станцію з якимсь особливим потужним телескопом, мав прецизійно точну систему дзеркал, то, виявивши в останній момент дефект головного дзеркала, призупинили запуск, усунули дефект і лише тоді запустили цей телескоп на орбіту.

В переносному значенні таким телескопом, з такою системою дзеркал у кожній нації, у кожному суспільстві повинен бути весь комплекс гуманітарних наук, з літературою, освітою, мистецтвом, — і в складному спектрі цих дзеркал і віддзеркалень суспільство може мати об'єктивну картину самого себе і давати на світ не викривлену інформацію про себе, сфокусовану в головному дзеркалі. Ефект головного дзеркала, точність його оптики, грають вирішальну роль.

У нас же цей телескоп давно застарів, ніколи не модернізується, його обслуга часом не дуже й грамотна, часом і недобросовісна й упереджена, так що нація відбувається не в системі розумно встановлених дзеркал, фокусується не в головному дзеркалі, а в шкельцях некоректно поставлених лінз і призм, що заломлюють її до невпізнання. Маємо не ефект, а дефект головного дзеркала, місцями воно розбите, уламки розкидані скрізь по світу. Та й взагалі цей телескоп встановлений нам не нами. Запрограмований на систему анахронічних уявлень, він умисно спотворює обличчя нації. Відтак і живемо в постійному відчутті негараздів, психологічного дискомфорту, викривленої істини. В той час, коли справжня дослідна станція з потужним нашим телескопом давно вже повинна пролітати над світом, вивчати світ об'єктивно, і об'єктивно ж віддзеркалювати світові нас.

Раніше це було неможливо. Ми були у складі імперії, вона робила свій імідж на експорт, коригувала систему ідеологічних дзеркал, створювала ілюзію своєї, а відтак і нашої присутності у світі. Насправді ж ми були на світовій сцені лише по цей бік залізної завіси. Чманіли в ідеологічній риторичі, самі собі аплодували, не бракувало й запевнень, що ми великий народ, носії передових ідеалів, що у нас всесвітньо відомий Шевченко etc.

Водночас відбувався нечуваний за цинізмом геноцид нації шляхом репресій, голодоморів та асиміляції, послідовна її дискредитація в очах народонаселення, індексування чітких ідеологем типу «націоналісти», «сепаратисти», «зрадники», і все це в сліпучих перехресних променях добре відшліфованих імперських лінз.

Коли ж з гуркотом упала залізна завіса, виявилося, що по той бік завіси нас нема. Україну мало хто знає, її все ще плутають з Росією, її проблеми для світу неактуальні, за нею тягнеться шлейф історичних упреждень, не спростованих нами досі.

Для багатьох це було страшним відкриттям, для декого прикрою несподіванкою, дехто буквально пережив шок. А надто це тяжко було, я думаю, для молодих амбітних людей, що саме входили у життя, не обтяжені тягарем ретроспекцій, ані жодним з національних комплексів, готові гідно жити і працювати. А тут раптом така гнітюча і принизлива реальність.

Виявилося, що майже ніде в університетах світу немає українських кафедр, все сприймається крізь призму русистики, що в діаспорі молодь українського походження захищає докторати з російської літератури, бо інакше матиме комплікації з працевлаштуванням, що українські наукові і культурні інституції — це такі капсули українства в психологічно дистанційованому середовищі, без стабільних контактів зі значно престижнішими інституціями інших діаспор. Що негативні імпульси щодо української культури пустили глибоке й розгалужене по світу коріння. І що ставлення до українців як до нації дуже специфічне, часто закамуюльоване до того, що самі його носії майже не усвідомлюють своєї шовіністичної інфікованості.

Що повинна була відразу зробити Україна? Насамперед — об'єктивно оцінити ситуацію. Поставити свою оптику, свою систему дзеркал. Розробити свою гуманітарну політику, її стратегію та пріоритети. Зафіксувати себе у свідомості людства парадоксом молодій державі з тисячолітньою культурою, що була досі заблокована в силу історичних причин. Бути відкриттям для світу, а не морально ущербним народом в аберациях чужих віддзеркалень.

Перш за все треба було знати, що в Росії головне імперське дзеркало стоїть точно, протирається до блиску регулярно, і механізми системи гостро направлених антен чітко відрегульовані. І ставити нашвидку свої так-сяк змонтовані рефрактори, тобто телескопи, що заломлюють світло в мінімальній кількості лінз, нерозумно і неефективно. Тим більше, якщо це робиться з простодушною «точністю до навпаки», за принципом — не «Россия — родина слонів», а ми — батьківщина індіків.

Ефективне не те, що заперечує чуже, а те, що утверджує своє.

Замість цього у нас пішли за інерцією. Прийняли добродушно дотепну формулу Л. Кравчука: «Маємо те, що маємо», і не зробили рішучої спроби змінити ситуацію. Більше того, ще й поглибили її за останні роки. Не протиставивши дезінформації про Україну потужної гуманітарної думки, розпочали входження в Європу з оберемком анахронічних проблем. Знайшлися «будителі», які зчинили великий шум і витворили добрячий таки мультиплікат — націю, що хропе, стоячи на колінах. Або двох українців, з яких неодмінно вегетуються три гетьмани. Стало мало не правилом доброго тону увернути щось несхвальне про менталітет цілої нації. Розгулялися не керовані стихії взаємних звинувачень, дражливі рефлексії щодо історії України та її видатних діячів. Невідь з якого нафталіну видобуте комплекс меншовартості.

Нація виявилася незахищеною. Ореол, аура — це дуже тонка матерія, це не панцир і не щит, а, проте, нації які мають ауру, надбану віками, захищені надійніше. Втім, помічено, що імперії завжди страждають на манію величі, а народи поневолені схильні до самобичування.

Скажімо, та ж Росія. Вона раз і назавжди визначилася для себе в ореолі своєї величі. І хоч би яка найточніша оптика відбивала у тій державі її занепад, нужденність, деградацію, — все одно, в головному дзеркалі фокусується велич. Хоча всі знають, що зовсім і не дзеркало, а давно вже намальований свій бажаний образ. Фактично це міфологема на експорт. Але без цієї міфологеми Росія себе не мислить. Лише на фактажі своїх реалій вона б почувала великий дискомфорт. А ця міфологема компліментарна, вона легко входить у свідомість. Вона вливається в систему суспільних наук і стимулює інші міфологеми типу «старший брат» чи «колиска братніх народів», з якої виявляється троє близнюків, з-поміж них один чомусь дуже старший, і якраз той, що з'явився на світ не перший».

Чудова лекція Ліни Костенко трошечки затягнулася, а тому для більш глибокого подальшого її засвоєння, корисно було б зробити невеличку перерву в напрямку висловлення думки старшого брата про меншого.

ХОХЛАМ — ХУЛИТЕЛЯМ РОССИИ

Позор хулителям России,
Позор продажным крикунам,
Что смуту сотни лет вносили
И мелко пакостили нам!
Позор подонкам, что порочат
Всю жизнь политику Кремля!
Вы до работы неохочи,
Под вами стонет мать-земля!
Когда Иван Великий Грозный
Рукой железной брал Казань,
На Сечь удрали вы стервозно,
И даже не платили дань!
К башке приделав «осэлэдци»,
Свинюку заведя в хлеву,
Себя называли «европейцы»,
И срать хотели на Москву!!!
Когда великий Сталин строил
Рукой железною ГУЛАГ,
Вы исходили волчьим воем,
И не желали лезть в барак.
Вам Беломор был не по нраву,
Вас угнетал лесоповал,
А Сталин вас кормил — ораву —
И пилы слать не забывал!

Страна трудилась, воевала,
Фашиста ставя «на попа»,
А вы слиняв с лесоповала,
Бежали к Власову в УПА!
Когда великий Путин строит
Рукой железной вертикаль,
Вы словом дразнитесь «андроид»,
И жмете газомогастраль.
Украв оранжевую краску
С химкомбината «Енисей»,
Вы ею мажете с опаской
Всех тех, хто чище и сильней!
Ловля подачки Вашингтона
Рукой, дрожащей как кисель,
Всю Русь от Сана и до Дона,
Вы с воем тянете в Брюссель!
Я проклинаю вас, собаки,
Я призываю мор и гром!
Пускай укусит ваши сраки
«Лукойл», «Норникель» и «Газ-
пром»!
А в Кремль еще вы приползете
За коркой хлебушка к борщу.
И выйдет Путин в позолоте,
И тихо скажет: «Не прощу!»

*Герман Истоков (газета «Post
ПОСТУП», 15(21) січень 2008 р.)*

І знову читаємо лекцію:

«Саме по собі імперське самозахоплення — явище досить відворотне для навколишнього світу, типологія його сумно відома, але воно живить амбіції затурканих громадян, воно для них рятівний пас, який не дає їм втонуту у своєму ж болоті. «Россия обречена на величие» — це та аксіома, яка в їхній ментальності чомусь цілком уживається з іншою загальновідомою формулою: «Нация рабов, сверху донизу все рабы». Колись не надто пристойний поет Барков у приступі самодержавної патетики написав: «Россия, встань й оживляйся!». Згодом цей конструктивний заклик трансформувався в «Россия, встань и возвышайся!», і фігурує нині на всіх національно-патріотичних радіннях. Згодьтеся, що такий градус самозвеличення привабливіший, ніж постійні заклики підвестися з колін, які вже

зробилися лейтмотивом нашої незалежності. В газетах з'являються майже не рубрики: «Хто нас підніме з колін?» — А ніхто. Нація на колінах — це дуже несимпатичний силует. Їй можуть кинути один-другий кредит, та й махнути на неї рукою. Тому що ніхто нікого не зобов'язаний підводити з колін. Крім того, хто це вигадав, що ми стоїмо на колінах? Може хто і стоїть, хай продовжує, він звик, йому так зручніше. Ось і недавно в одній із столичних газет з'явилося обнадійливе повідомлення: «Піднімаємося з колін». Але чому так наполегливо прищеплюється саме ця конфігурація? А якщо хто не стояв на колінах, чого ж він має підніматися? Наприклад, молодь, — вона ж просто ще не встигла стояти на колінах, навіщо ж їй приписувати таку анахронічну модель?

Складається враження, що частина комплектуючих нашої оптики взята за інерцією звідти, з колишньої метрополії. І це не дивно, бо понад триста років возз'єднання, навіть не приєднання, а за принциповим постулатом Росії — возз'єднання, тобто все проникаючої дифузії, — не могли не дати своїх наслідків. Той же патетичний заклик: «Россия, встань и возвышайся!», — передбачає, між іншим, теж вставання з якоїсь непрезентабельної позиції. А що вже казати про грізну інвективу нового прем'єр-міністра, яка недавно прогрімала в російській пресі: «Россия может встать с колен и как следует огреть». Різниця лише в тому, що Україна нікого не збирається «огреть», і одним із своїх найбільших досягнень вважає спокій і злагоду, що панує в нашому суспільстві. Однак патріоти запевняють, що нація спить. Це у нас другий лейтмотив незалежності.

Щодо природи цього сну у мене є сумнів. Я його сформулювала ще кілька років тому перед українською аудиторією в Канаді: «Сон, непритомність чи летаргія?» І мала враження, що такий коректив до сонливості нації аудиторія не дуже сприйняла. А нещодавно я знайшла підтвердження у Гельвеції. Ще у XVIII столітті цей філософ писав про летаргію народів, що вийшли з-під деспотій. Більше того, він зауважив, що у таких країнах «летаргія приймається за спокій». Чи не про те саме у Зерова: «Де розум і чуття — все спить в анабіозі»? Отже, таки не про сон ідеться, а про летаргію, в кращому разі про анабіоз, а це стани хворобливі і можуть закінчитися для нації фатально. Так недовго дійти й до аури в інтерпретації радянських словників.

Ще один лейтмотив — рефлексії щодо брому, без якого нібито не можна читати нашу історію. Сказані колись під гарячу руку, ці слова Винниченка повторюються й тиражуються, і заганняють співвітчизників у комплекс причетності до ексклюзивних жажіть нашої історії.

А яку історію можна читати без бром? І взагалі, навіщо читати історію з бромом? Історія діло давнє, вона вже минула. Дивіться трансляції засідань нашого парламенту, тут і бром не допоможе.

Та й чим, власне, наша історія гірша, ніж в інших народів? Що, історію Англії можна читати без бром? Коли королева Марія Католицька, так і названа Кривавою, страчувала протестантів? Коли у часи Шекспіра «кров з ешафотів бризкала на сцену»? Недарма ж у спектаклі грузинського режисера Стуріа «Ричард III» герої ходять на сцені у плащах, підтіпаних кров'ю.

Чи історія Франції, з її Варфоломіївською ніччю, з кривавим термідором? Чи давній Рим з його гладіаторами, з його цирком, де леви на арені роздирали християн? Чи, може, історія Німеччини дає взірці ідилічного розвитку нації? Чи, може, в Італії Данте не був вигнанцем, а Торквато Тассо не збожеволів? Чи Росія не закатрупила мільйони людей у лихоманці своїх перманентних експансій? А колоніальна політика Іспанії чи Португалії? А за один рік в Толедо три тисячі процесів проти «сретиків»? А тридцятилітня війна у Європі, вона ж тільки щойно закінчилась, коли почалася наша національно-визвольна під проводом Богдана Хмельницького. Європа лежала в Руїнах, собаки вили на попелищах.

Кожній нації є за що посипати собі голову попелом. Тільки не треба тим попелом запорошувати очі наступних поколінь. Ніхто з нас, нині живущих, не може нести відповідальності за давні неспокутувані гріхи. Але кожен з нас зобов'язаний їх не повторити і не примножити.

Коефіцієнт некорисної дії всіх цих закликів — підводиться з колін, прокидається, читати історію з бромом і т. п. просто вже катастрофічний. Що це, психоз нав'язливих станів, постколоніальний синдром чи просто елементарна неосвіченість?

У нас є прекрасні вчені, фахівці з різних галузей знань, але чомусь прислуховуються не до них, їхні постаті відсутні у головному дзеркалі нації, зате безперестанку мигтять фальшиві зірки шоу-бізнесу або політики всіх мастей і калібрів, які вистрілюють у маси сумнівні гасла й сентенції, типу «національна ідея не спрацювала», «так історично склалося», «наш народ не готовий», «друга державна мова» і т. п. Враження таке, що того дзеркала взагалі нема. На його місці нуль. Дірка, заткана павутинням. Навіть не дефект головного дзеркала, а його відсутність.

Чого варті, наприклад, постійні заклинання культури економікою, — це вже лейтмотив з вищих ешелонів влади, — мовляв, відродимо економіку, тоді й почнеться духовне відродження. І розквіт культури, й мистецтва, й літератури. Так ніколи не було, це абсолютна неправда, і доказ тому — вся історія світової культури. В епоху Відродження і війни були, й

лихоліття, і скульптуру Мікеланджело чернь скидала на брук. Іспанія Сервантеса теж була в занепаді. Візьміть «Всемирную историю», видання Каспарі, 1903 р., С.-Петербург. Там є розділ, який буквально так і називається: «Экономический упадок и культурное возвышение Испании». Бо економіку розвалюють одні, а культуру створюють інші. Іспанія тих часів була вкрай розорена. Там теж були високі податки, інфляція, емісія, процвітало те, що ми тепер називаємо корупцією. Двір купався в розкошах, держава загрузала в боргах. Всі ті гранди і кабальєро були як наші депутати. «Поля заростали бур'янам», — цитую, — «Так стала гинути Іспанія». І при цьому був «розквіт духовного життя», «мистецтво і поезія досягли найвищого розвитку», в країні створювалися численні поетичні академії. Сервантес і сучасник його із сусідньої Португалії Камоєнс, учасники якихось тодішніх «гарячих точок», один втратив руку, а другий — око, обидва бідували, не мали від урядів ніяких пільг, однаке один написав «Дон Кіхота», а другий — свої «Лузіади», які є по сей день окрасою португальської літератури.

Або та ж Росія, «нищая» і «немытая», у поетів якої була «бледная, в крови, иссеченная Муза», — а яку поезію дала та Муза, так і не дочекавшись сприятливішого для себе періоду. І Золотий вік у неї був, і Срібний. І саме в найтяжчі періоди історії, під невсипущим оком цензури, в катаклізмах початку століття, то розстріляна, то репресована, то приречена на еміграцію.

Блюзнірство говорити про те, що духовне життя залежить від економіки і добробуту, коли перед очима долі замучених, переслідуваних, репресованих українських письменників. Чомусь в історичне безсмертя увійшли саме вони, а не ті, що процвітали за всіх режимів. Так що все це — злиденство духу, популістські дурниці, той самий дефект головного дзеркала.

Але чому люди їм вірять, чому не завдають собі клопоту подумати, чому знову й знову дають ошукати себе? Я назвала б це — адаптованим розумом. У Ніцше є поняття — розум ув'язнений, поневолений. Стосовно ж української ситуації це скоріше розум адаптований. Можливе, це навіть гірше, ніж ув'язнений. Бо ув'язнений ще може якось стрепенутися і вдарити крильми об ґрати, а адаптований вже збляк, при звичаївся, втратив свою енергетику. Мабуть, це вона і є, та «летаргічна млявість, що охоплює всі члени такого народу», як писав Гельвецій.

З тієї ж опери й заклинання, наприклад, про те, що обираючи мера чи президента, чи депутатів, ти вибираєш свою долю. Що головне — єдність, без уточнення кого і з ким. Що там десь, ген за кордоном, у нас

«багатовекторна зовнішня політика». То якби ж і внутрішня мала хоч який переконливий вектор.

Буквально на очах відбувається варваризація суспільства, що особливо небезпечно для націй, які не пройшли ще своїх престижних стадій, які в рецепціях світу ще не мають духовної аури, і раптом одержали доступ до світової культури в її плебейській транскрипції. В рекламах з використанням світових шедеврів, у назвах крамниць і фірм. Рибки Матісса, що плавають. Джоконда, що підморгує. Модільянівська жінка, що ще більше витягує шию. Взуттева фірма називається «Дон Кіхот», магазин сантехніки — «Кармен». Комп'ютерний вірус і той «Мікеланджело». Втім, цей останній прийшов із Заходу.

Органічна необхідність у культурі атрофується.

Не додає Україні престижу і мова її громадян та політиків. Про це буде в окремій розвідці, а зараз тільки скажу, що давні греки тих, хто погано говорив по-грецьки, вважали варварами. В цьому сенсі у нас суспільство майже всуціль варварське. Ні справжньої української мови, ні російської. То якої ж другої державної прагнуть так звані російськомовні? Чи відомо їм, що їхню «другу державну» в західних наукових виданнях вже офіційно називають суржиком?

Явище вимагає терміна, і воно його одержало.

Справді, «так історично склалося». Нечуваний тиск русифікації призвів до патологічних мутацій. Отже потрібна не апологія цих мутацій, а їхня діагностика і лікування. Мова — це також обличчя народу, воно тяжко спотворене.

У такій ситуації, в будь-якій, а в такій особливо, держава повинна мати глибоко продуману гуманітарну політику, створювати механізми ефективного впливу, координувати зусилля своїх вчених і митців. Бо за таких деструкцій, у перехідний період, це життєво необхідно — накреслити шляхетні обриси своєї культури.

Натомість людям голови захиращують мотлохом. З преси, радіо, телебачення сиплеться філологічно й морально нешеретована продукція. А якісь прицільно ушляхетнені поодинокі з'яви — це результат чисто індивідуальних зусиль як завжди етично зорієнтованих інтелігентів.

Безперечно, такий телескоп без дефектів всього лиш за вісім років державності створити важко. Це дуже складна система дзеркал. Але ж, принаймні, можна було б мати хоч якийсь проект. А то ще за радянських часів як була поставлена оптика на примітив, так вона і залишилась.

Та ще такий тепер час настав, що кожен може пускати зайчики зі свого балкона. Кожен може дивитися в перевернутий бінокль. Кожен може все розглядати крізь свою призму. Закомплексована феміністка,

зиркнувши на себе у своє дамське дзеркальце, може заявити: «Літератури у нас нема». Якись архаїчні щелепи можуть пережовувати у пресі нестерпне для слуху слово «жид». Державний діяч колгоспного типу може привселюдно з трибуни ностальгувати за коліскою братніх народів.

Ще один контрапункт незалежності: нав'язлива ідея, завезена нам амбітними аутсайдерами західної науки, — десакралізація. І не кого іншого, а неодмінно Шевченка. Вже в нашій літературі немає більш-менш помітної постаті, яка б не була облита брудом.

Для демократії в цьому її посттоталітарному варіанті характерна втрата шляхетності в почуттях, у критеріях, у полеміці. Ну, невже ж такі найактуальнішим завданням інтелектуалів було ганяти каламутні хвилі навколо Шевченка? Причому, діапазон цих борінь вражаючий. Одні — за десакралізацію, інші — за канонізацію. Головного дзеркала і тут нема.

Ще наші класики не повернуті Україні в нормальній цивілізованій оптиці, ще текстологічно не відновлені їхні твори, покалічені то царською, то радянською цензурою, ще ми їх не звільнили від полуди фальсифікацій, — а вже взялися руйнувати.

Особливо дратує декого, що Шевченко в очах українців пророк.

А поляки у своєму головному дзеркалі бачать Kripte wieszczow і два надгробка: Міцкевич і Словацький. Wieszc, між іншим, це по-польськи пророк. І не просто пророк, а великий поет-пророк.

Колись партійні ідеологи розбивали вітраж Шевченка. Тепер теж шваброю дістають.

Не уявляю, щоб інші народи припустились чогось подібного. Згадайте, як експонують свою літературу грузини. Ті ж давні греки забороняли рабам співати на слова своїх поетів. Брюс Лі, американський актор китайського походження, в жодних із своїх ролей не допускав приниження китайської культури.

А тут як не порнографічний шабаш, то етнографічні гопакедії.

Це вже навіть не викривлена система дзеркал, це — зловісна кімната сміху. Є там і «хохли», і запроданці, і мазепинці, і націоналісти.

У своєму імперському дзеркалі Росія показувала Україну як Малоросію. Вона й досі показує там різні пики.

Але не треба гатити по ньому кулаком, розбите дзеркало — це погана прикмета. Треба просто поставити своє, і воно подасть Україну зовсім в іншому світлі. Буде у неї завтра ж аура чи не буде, але, принаймні, тьма тараканська розсіється.

Після віків такого «возз'єднання» довго ще нам доведеться вдаватись до сумних зіставлень. Але все це проблеми минулих аспірацій.

А сьогодні, зверніть увагу: Растропович, приїхавши в Росію з симфонічним оркестром, каже: «Ми будемо грати російську музику, щоб показати, який великий російський народ».

І поки тут наші пігмеї намагаються повалити наших велетнів, Росія, мов цариця з пушкінської казки, все заглядає в дзеркальце, все його питає: «Я ль на свете всех милее, всех румяней и белее?» У нас поремонтувати центральну вулицю столиці, і то скільки було нарікань, — «зарплатні не дають», а Хрещатик вимощують. А Росія реставрує свій Петергоф, відновлює бурштинову кімнату. Правда, при цьому вона торохтить кістками убійної царської сім'ї і бомбить Грозний, що їй аури не додає.

Ми навіть 800-ліття Чорнобиля не зуміли відзначити. Ювілей мертвого міста, — де ще таке у світі є? Міста славного, старовинного, атомний попіл якого мав би стукати в наше серце, — не відзначили і забули.

А в Нижньому Новгороді, наприклад, збираються святкувати «1000-летие русской ложки». Хоч тоді там не тільки російської ложки, а й самих росіян ще не було, була мордва і болгари. Нація любить себе, доточує там, де куцо. Поки українці думають, що Анна Ярославна, королева Франції, — київська княжна, то десь у Ярославлі, у глибині Росії, реставрують якийсь будинок під готель «Анна Франс», відкривають пам'ятник Ярославу Мудрому, і президент Росії називає його «первым русским князем реформатором». А українська делегація за його спиною тільки знічено усміхається.

В часи чергової смуги монах Філофей у якомусь псковському монастирі і шив Москві на виріст теорію «третього Риму». І хоч він себе називав: «невеза в премудрости», але добре тямив що робить. Замість того, щоб писати, що Москва у мокві сидить, і московити великими гідностями не позначені, він ставив Москві її державницьку оптику. І вона таки добре її побільшувала ось уже стільки століть. Потім митрополит Макарій писав не яку, а «царственную книгу». І виникла генеалогічна легенда про походження московської царської династії від «Августа-цесаря», звичайно ж, з пересадкою в Києві, у князя Володимира.

І хоч би як пручалася реальна історія, а російські історики — як ілюзійністи, вони виймуть те, що ніколи там не лежало. І це буде «московська схема світової історії», як писав Оглоблін. І поламати цю схему дуже важко. А місця в цій схемі для України нема.

А де наша універсально-державницька теорія? Я не закликаю до троглодитсько-шовіністичних ідеологем, але ж потрібна концептуалізація підвалин, на яких має стояти держава.

Наріжним каменем таких підвалин у цивілізованих народів завжди була Книга, культура. Рим переміг Грецію мілітарно, але вона його підкорила культурою, продовживши себе в античному інваріанті і подаривши

йому історичне безсмертя. В епоху Відродження навіть данину з переможених брали книгами.

Ось тут, може, і є печальна розгадка, чому Герде писав: «Слов'янські народи займають на землі більше місця, ніж в історії». Це не так. Історія була, історія гідна великих народів. Але вона не віддзеркалена у всесвітньо відомих анналах. На те склалося багато причин, серед них і візантійська відрубність культури серед латиномовних культур. Але також очевидне й те, що шаблями наші предки володіли краще, ніж пером. Бо якщо Данія має в початках своєї історії такого Саксона Граматака, що написав «Діяння данців», то відтак є і данці, і їх діяння, духовне не привласнені ніким. Історик Йордан описав діяння готів. Готів немає, а діяння є.

В початках сотворіння світу було Слово.

В початках сотворіння нації теж повинне бути Слово.

Але якщо вже так сталося, якщо предки не виявили таких комунікативних інтенцій і не залишили свого потужного дзеркала, то, принаймні, треба поглянути в чуже неупереджене. Французький історик Шерер, наприклад, писав про українців так: «Ми побачимо батьків, що передали своїм синам почуття гордості бути незалежними й залишали їм у спадок саму тільки шаблю з девізом: «Перемогти або загинути!» Цілком інший образ нації. Де ж тут стояння на колінах, де хронічний сон, де три гетьмана з двох українців? Це, повторюю, так бачив українців француз.

Але він же й писав: «Ці чесноти, що викликають захват, коли йдеться про греків чи римлян, можливо, вважатимуться варварськими у розповідях про козаків». Так і сталося. Чому? Знову ж таки, питання оптики і того головного дзеркала, яке чомусь не фокусує правди.

Взагалі у дзеркалі світових опіній «національні фізіономії», як назвав їх Кант, відбиті більш чи менш об'єктивно, в сумі своїх антропологічних характеристик і на підставі домінуючих дефініцій духовно-історичного порядку.

Кант у своїй «Антропології з прагматичної точки зору» зробив побіжну характеристику різних народів. У іспанців він констатує «національну гордість» і свідомість власної гідності, у німців — «темперамент холодної розсудливості і витримки». Французи, на його думку, відзначаються чемністю і вишуканим смаком до спілкування, а італійці — художнім смаком. Про вірменів пише з великою симпатією, як народ розумний і працелюбивий. Сучасні греки здаються йому підупалими порівняно з їхніми великими предками, але ще здатними до відродження. Що ж до Росії, то він сказав про неї досить ухильно, — «Росія іще не те, що потрібно для певного поняття про природні задатки, готові до розвитку».

Англіїців і французів Кант становчо називає двома «найцивілізованішими народами на землі» і, крім природних властивостей, відзначає їхній «розвиток за допомогою мови». Англійські мові він вже тоді передрікав роль найбільш комунікативної ділової мови. Неважко помітити, що історія з часів Канта не раз підтверджувала слушність його спостережень.

Українці, зрозуміло, в цих кантівських викладках не присутні. Україна була у складі іншої держави, і як складова, попри всю її національну самобутність, самостійно для світу не існувала. Лише в окремі періоди до неї пробуджувався інтерес. В період козацьких воєн, скажімо, коли вона з'явилася як новий формотворчий елемент історії. Згодом привернула до себе увагу німецьких романтиків, коли вони відкрили для себе поезику цієї слов'янської стихії. А також у період визвольних змагань за свою державу в 20-ті роки. Та ось тепер, коли вона може постати на повен зріст.

Тож чи не час навести такий кантівський об'єктив на цю націю — не вже там відіб'ється та її фізіономія, яку так гірко змалював колись Пантелеймон Куліш, — фізіономія народу «без пуття, без чести, без поваги»?

Тоді все правильно, тоді й Меріме мав рацію, коли писав, що Богдан Хмельницький — великий полководець, але не став всесвітньо відомим ще через те, що належав до темного народу.

Якщо ж це не так, то годі вже добивати цей народ.

Ось він і настав, цей найвищий час, повернути йому його історію, його мову, його культуру. Адже все це віками нищила імперія як визначальні чинники його національної ідентичності.

Натомість сталося непростенне, — вже не імперія, не ворог, а у своїй же незалежній державі знайшлися сили, різнозаряджені, та водночас спрямовані на демонтаж України.

Сказав Монтеस्क'є — спочатку треба бути поганим громадянином, щоб потім стати хорошим рабом. У нас надто багато поганих громадян. Важко збудувати державу, в якій навіть деякі члени парламенту не хочуть приймати присяги на вірність їй у передбаченні солодкої перспективи бути знову рабами.

Такі речі треба припинити відразу, таких депутатів треба позбавляти мандата. Ану ж у Франції, Англії чи США — щось подібне дозволили б собі члени парламенту? Головне дзеркало їх спопелило б. У нас же панує млява толерантність, яка видається за демократію. Україну більше знають у світі через її спортсменів і корупціонерів, ніж через те, що є її суттю.

Держава — це система, яка зберігає себе. І якщо ми держава, а отже, система, то чому ж ми дозволяємо її розвалювати? Кінець XX століття, початок тисячоліття, — нації, що й досі ще не збулися, нації слабкі і не стабільні, перспективи не мають. Нині в дію входять зовсім інші механізми.

Вони жорстокі. Слабкі народи будуть перемелені в цьому млині. Наші проблеми нікого не цікавлять, і не треба думати, що вони у нас такі унікальні. Ми найкращі, нам найгірше, — в історії цей принцип не годиться. Перуанський письменник Маріо Варгас Льюса писав ще багато років тому, що може статися так, що «найтяжчу боротьбу ми, латиноамериканці, будемо вести самі з собою. Нас обтяжують століття панування нетерпимості, абсолютистських істин і деспотичних урядів, і скинути цей тягар буде нелегко». Наче про нас.

То, може, ставити питання про гуманітарну ауру України ще не слід, може, це передчасно і навіть по-своєму некоректно? Україна ще перебуває в іншій системі координат. Думаю, що слід. Треба робити все, що може прискорити процес її опритомнення, її повноцінного входження у світове співтовариство. Навіть якщо для цього потрібна шокова терапія.

Карамазін відкрив Росію, як Колумб Америку, — сказав Пушкін. Додамо: відкрив великою мірою за рахунок української історії.

Америку Колумб відкрив, шукаючи Індію. Доля аборигенів відома.

Ми ж Україні відкриваємо в Україну, і це нікому не загрожує ні втраченою територією, ні духовних цінностей. Це лише вимагає перегляду звичної схеми. Перестановки некоректно поставлених дзеркал.

Українці — це нація, що її віками витісняли з життя шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичних мутацій, цілеспрямованого переміщення народів на її території, внаслідок чого відбулася амнезія історичної пам'яті і якісні втрати національного генотипу. Образ її спотворювався віками, їй приписувалося мало не генетична тупість, не відмовлялося в мужності, але інкримінувався то націоналізм, то антисемітизм. Велике диво, що ця нація на сьогодні ще є, вона давно вже могла б знівелюватися і зникнути. Фактично це раритетна нація, самотня на власній землі у своєму великому соціумі, а ще самотніше в універсумі людства. Фантом Європи, що лише під кінець століття почав набувати для світу реальних рис. Вона чекає своїх філософів, істориків, соціологів, генетиків, письменників, митців. Неврастеніків просять не турбуватися.

І тут я повинна перейти, згідно з Йоаникієм Галатовським до конклюденту, тобто до заключної частини.

То звідки ж він, цей дефект головного дзеркала?

Згадаймо чарівну казку Андерсена «Снігова королева». Там все починається з того, що один дуже лютий чорт зробив дуже дивне дзеркало. «Це дзеркало, — цитую, — мало незвичайну властивість: все добре і прекрасне зменшувалося в ньому до неможливого, а все негідне й погане виступало чіткіше і здавалося ще гіршим».

Оце він і є — дефект нашого головного дзеркала. Його зробив чорт. А учні і послідовники чорта, — цитую далі, — «всюди бігали з тим дзеркалом, і нарешті не залишилися жодної країни, жодної людини, які б не відбилися в тому дзеркалі спотвореними». Тоді поплічники чорта полетіли в небо, ще й там хотіли порозважатися. Але дзеркало відбивало такі страхиття, робило такі гримаси, що аж випало з їхніх рук, брязнуло об землю і розбилося на мільйони скалок.

«І ці скалки наробили ще більшого лиха, ніж саме дзеркало». Вони літали скрізь по світу, і якщо потрапляли комусь в око, то «людина з такою скалкою в очах бачила все навиворіт або тільки саме погане, бо кожна скалочка мала ту ж силу, що й ціле дзеркало. Декотрим людям скалочка потрапляла в серце... і серце перетворювалося на маленьку крижинку». «А по світу літало ще багато таких скалочок»...

Не буду розшифровувати, що то за чорт і хто його поплічники. Sapienti sat. Скажу тільки, що ті скалочки літають по світу й досі, і люди з такими скалочками в очах бачать зовсім не ту Україну. Але все це реверберації старих імперських дзеркал з облізлою вже амальгамою.

На щастя, дедалі більше людей не хочуть, щоб такі скалочки потрапляли їм в очі і серце.

Отож, історія триває. І якщо ми вчора не випили брому, читаючи її, то сьогодні й завтра будемо здатні її творити.

Тільки не треба чекати, щоб хтось вам зробив ваше власне індивідуальне дзеркало і вмонтував його в систему суспільних дзеркал. Кожен має зробити це сам.

Демократія тим і добра, що при демократії не держава руйнує людину, а людина будує державу. І саму себе, і своє гідне життя, і гуманітарну ауру своєї нації.

Ось у чому «Ключ розуміння», як сказав би Йоаникій Галятовський».

Не зовсім віриться, що десь зовсім недалеко від тебе (мене) мешкає і творить така унікальна, талановита людина, як Ліна Костенко.

Я часто думав і продовжую думати про «незграбність» тих, хто «править» людьми. Чому вони не бажають скористатися порадами, думками розумних й занадто розумних своїх співвітчизників? Геніальність ідей, оприлюднених в лекції Ліною Костенко, могли б слугувати нашим «поводирям» в їх діяльності. Але пройшло 9 років після цієї лекції, а я (думаю і ви) не помітив, щоб в Україні хто-небудь скористався її глибоко обґрунтованою необхідністю будувати власне «головне дзеркало нації».

В кінці грудня 2007 року президент оприлюднив своє бажання щоденно зустрічатися з спікером і прем'єр-міністром з метою... З невідомою метою. Догадайся, мов, сам (а). А якщо б була чітка задача: розбудова

головного дзеркала України, головного телескопа України... Як би багато всі ми вигralи! Як би багато вигralи наші нащадки!

Я розумію, що мої роздуми — це мій голос більш для себе, аніж для громадськості. Мої книги спогадів і роздумів видаються всього в 500 (раніше) - 250 (тепер) примірників. А лекція Ліни Костенко була прослухана сотнями інтелектуалів Києво-Могилянської академії, надрукована в 1999 і 2005 роках, а її незвичність, талановитість, і не буде перебільшенням, якщо скажу геніальність, осталась малопомітною. Правильніше буде: недостатньо помітною.

Керівники, які мають численних помічників, радників, «порадників» поступово, але прогресивно втрачають головну людську якість — мислити і творити. І в цьому я вбачаю головну біду нашої країни, причину дефекту нашого головного дзеркала.

Правда і те, що кожний будує своє індивідуальне дзеркало, яке є складовою частиною головного. І без сумніву кожний із нас (я, ти, він, вона) недостатньо сумлінно це робить, якщо робить це взагалі, або робить навпаки (руйнує його). Так що, мабуть, «нечого на зеркало пенять», воно є таким, яким ми його будемо й збудували. «...не держава руйнує людину, а людина будує державу. І саму себе, і своє гідне життя, і гуманітарну ауру своєї нації».

Я пишу дванадцятку книгу своїх спогадів й роздумів, а переді мною постійно «маячить» питання: для чого? Кому це потрібно? Який з цього коефіцієнт корисності? І лише тоді, коли прочитав лекцію Ліни Костенко, до мене «прийшла» відповідь на ці питання: поза власної свідомості я на схилі літ підсумовував своє життя, визначав свою частку індивідуального дзеркала в побудові головного дзеркала. І дійшов висновку, що все, мною зроблене і не зроблене, залежало лише від мене і ні від кого іншого. Коли сьогодні зі ЗМІ ми чуємо майже щодня, що президента, прем'єр-міністра... неправильно зорієнтували, а тому він прийняв неправильне рішення, — це від лукавого. Мій, його, її вчинок, дія, рішення... — це тільки моє дійство, це тільки моя скалка в своє індивідуальне дзеркала, а потім і в Головне.

...І в Головне дзеркало. Воно є в Україні, про це свідчить і Леся Українка в своїй поезії, й зокрема, у вірші

ДО РОКОВИНИ

Не він один її любив,
віддавна Україну

хоч би була вона сліпа,
каліка-недоріка, —

поети славили в піснях,
немов «красу дівочу».

Від неї переймали сміх,
і жарти і таночки,
її байки, немов квітки,
сплітали у віночки.

Той в ній давнину покохав,
той мрію молоденьку.
Він перший полюбив її,
як син кохає неньку.

Хоч би була вона стара,
сумна, змарніла, бідна,
для сина вірного вона
єдина, любя рідна;

мов рана ятриться в ньому,
любов його велика.

Вкраїна бачила не раз,
як тії закоханці
надвечір забували все,
про що співали вранці,

і, взявши дар від неї, йшли
до іншої в гостину;
вони не знали, що то є
любити до загину.

Він перший за свою любов
тяжкі дістав кайдани,
але до скону їй служив
без зради, без омани.

Усе знесла й перемогла
його любові сила.
Того великого вогню
і смерть не погасила.

Що ж, то є закономірність: людині необхідно звітуватися за свій складний життєвий шлях, по крайній мірі, два рази — підсумовуючи своє життя і перед Богом, там...

Ти (я) сам рулив у своєму житті, ти сам приймав рішення їхати прямо, вліво, вправо, зробити зупинку чи... Ти (я) і тільки ти (я)... Від тебе, і тільки від тебе залежала комфортність і гріховність твоя, твоїх близьких, і не зовсім близьких в житті ТУТ і ТАМ.

Чим моє «Я» характеризується в дитинстві і юності? Насамперед вираженим тяжінням до праці, до отримання приємності, втіхи від неї. Скілки себе пам'ятаю в ті роки я щось «творив». Вибирив кращі пасовища для своєї Зорьки (корови), знаходив невідомі куточки для косіння запашної трави своїм домашнім друзям: корові, кролям... Самотужки майстрував цеглу, скирдував жито, гречку в колгоспі, орав з допомогою корови, коня... Незабутні дні надзвичайно важкої фізичної праці: заготовка сіна на зиму своїй Зорці. Рано-прерано, разом з татом вирушаємо на луг косити траву на ділянці, яку виділили для нас. Трава висока, на ній крапельками звисає роса, деінде над травою підносяться різноманітні лугові квіти, над нами стайками пролітають жайворонки. Свіже, різкувате повітря, наповнене тонкою гамою різноманітних запахів. Є бажання дихати, дихати, дихати. Але час працює проти косаря. Необхідно приступати до косіння. Трава з легким шелестом лягає у валки, коса з кожним рухом разом з

травною виводить жалібну мелодію, тональність якої змінюється з кожним помахом коси. М'язи не лише рук, а й усього тіла перебувають у постійному напруженні. Через кожні 3–5 хвилин коса скошеною травною витирається та проводиться її відгострення «мантачкою». В цей час м'язи декілька секунд відпочивають. І знову в бій. Сонце не гріє, а обпікає тебе, піт не виступає, а тече зі всього тіла, а я все кошу та й кошу... Рядом протікає річка Боромля. Гарна річка. Вона зове мене в своє лоно, зове та й зове. Я не витримую. Прошу у тата (ми косимо рука в руку) дозволу стрибнути в річку. Тільки туди й назад. Тато посміхаються. Схвальним кивком голови дають дозвіл. Я кладу косу, стрибаю в річку, у воду «з головою», випурхую і знову на берег, і знову за косу... В обід це задоволення пролонговане. І ось я думаю, чи хоч один олігарх на Карибах або в інших «закордонах» отримувач коли-небудь таке задоволення, задоволення, яке неможливо передати словами... Думаю, що ні. Я відчуваюся пушинкою, легкість мого тіла незвична, мені радісно, я посміхаюсь, а іноді сміюсь невідомо від чого на увесь луг. Світ навкрути мене і далеко від мене ввижається мені в постійних теплих променях сонця, які несуть мені необмежену радість і щастя буття на землі.

І мені хочеться заспівати народну пісню:

Вийшли в поле косарі
Косить ранком на зорі...

Приспів:

Гей, нуте, косарі,
Бо не рано почали,
Хоч не рано почали,
Так багато утяли!

До обіда покосили,
Гострі коси потупили...

Приспів.

По обіді спочивали,
Гострі коси поклепали...

Приспів.

Увечері холодком
Йшли додому всі рядком...

Приспів.

А в стоги як пометаєм,
То добряче погуляєм!

Приспів.

З віком, коли я навчився ходити, кожної осені всією сім'єю ми вирушаємо на свій город копати картоплю. А це поруч із хатою. Спочатку я тільки бігав поміж працюючих, заважав їм, а потім брав активну участь. Спочатку збирав викопану картоплю, пізніше копав і носив у льох. Це дійство я завжди сприймав як сімейне свято. Гарна сонячна, але не жарка, погода. Особливо приємне враження новизни проявляє кожна картоплина, яка тільки-но була у землі і раптом з'являється на світ Божий. Вона велика й маленька, вона кругленька й у вигляді різних фігурок, вона біла й рожева, вона пахне... Тут же ми збираємо картоплинню, запалюємо його. Не лише

милуємося високими язиками вогнища, а ще й печемо картоплю... Фізична перевтома тільки подвоєє насолоду сприйняття цього сімейного свята. Господи, який це радісний день!

Сьогодні моя дружина й донька та син, а до них приєднуються ще й внуки, не перестають вмовляти мене берегти себе і не копати восени картоплю. Вони не в змозі в повній мірі сприйняти мої пояснення. Вони вирости не в селі. А я до сьогоднішнього дня відчуваю радість цього процесу, вірніше — цього свята. Для мене це більше свято, аніж багато свят календаря.

Як багато в дитинстві та юності миттєвостей коли твоя душа літає, коли твоя душа співає...

Хай вона грає, танцює, співає, —
Нащо їй за веселість судить?
Хай її пісня широко лунає,
Поки душа її любить, бажає,
Поки їй хочеться жить.

Хай вона легко на крилах несесться,
Поки життя не приборкало їх...
Поки ще з неба їй сонце сміється,
Поки в ній серце і чує, і б'ється,
Повне кохання і мрій золотих.

Хай її молодість квітне, співає, —
Молодість в віку, — що в року весна...
Хай же весною вона і минає,
Хай же, як сонце весняне, і сяє,
Хай, як весна, вона буде й рясна.

Хвилями линуть літа молодії, —
Їх їй ніколи назад не вертатъ...
Хай же живе вона в полону мрії,
Хай від життя вона важко хміліє,
Поки ще келехи повні стоять!

Олександр Олесь

Говорити, що щасливе дитинство тобі створюють — не зовсім вірно. Щасливе дитинство в значній мірі ми створюємо самі собі. Його якість сприйняття залежить від нас. На нас же впливає та аура, яка нас оточує. Вона надає нашим почуттям різні кольори райдуги. В першу чергу — це мама і тато, брати і сестри, дідуся і бабусі...

Навколо мене (в моєму дитинстві) не було ні мільярдерів, ні мільйонерів, ні навіть таких людей, які мали б сотні карбованців — всі однакові «пролетарії»... Можливо такі обставини, можливо світле сприйняття в дитинстві всього оточуючого, сприяли радісному відчуття ранку, дня, вечора, сходу сонця, його чарівного тепла та світла в день, прощальних променів вечора... В моїй пам'яті не закарбувався ні один випадок періоду дитинства, коли я був би занадто засмучений, байдужий до проявів життя, а тим більше зазнавав прикрості, образ, зневаги. Тато і мама не тільки ніколи не завдавали фізичного болю, а навіть не дозволяли собі різко підвищувати голос на своїх дітей. Пам'ятаю, коли підлітком мені конче необхідно було звечора відлучитися до свого товариша, а в цей час насувалася буря, дощ, і була гостра необхідність перенести з левади сухий клівер на горище, тато лише сказали: ми тебе, Ванько, прохаємо допоможи нам як можна швидше справитися з нагальною справою, а то залишимося на зиму без достатнього корму для корови. І я, порушуючи обіцянку другу, завзято прийнявся допомагати татові. При самих різноманітних обставинах тато і мама ніколи, ніколи не принижували людське достоїнство в мені, моїх сестер і брата. Таким чином вони відносились і до сусідів, до всіх людей, з якими спілкувалися. А тепер скажіть, будь ласка, що є основою виховання людини? Що є основою людських взаємовідносин?

В цьому напрямку, в одному з напрямків відповіді я наводжу слова Софії з Фредерів Шептицької з її книги «Молодість і покликання о. Романа Шептицького» (Львів — 1994). Це практично передмова до книги.

«В декілька років після мого вінчання, я зустрінула одного разу на львівському дворі численне світове товариство, що їхало на якусь прогулянку. Вони вітали мене, намовляли, щоб я їхала з ними, жалували, що я не могла цього вчинити, а відтак поїхати для розваги.

Я верталася від недужого батька до дому, до дітей і не завжди легких обов'язків. Тож із відчуттям деякого упокорення, яке іноді переживають молоді люди, коли світ пройде попри них і не забере їх із собою, дещо ту-жливим зором я поглянула за від'їжджаючим поїздом, з якого долітали до мене веселі розмови й сміх.

Зі залізничної станції я їхала сама до дому, відкритою повозкою. Було літо й напрочуд гарний день, що на прощання порозкидав цілі снопи багряних світел, поміж сапфірові тіні й по мрячній далечині.

В полі люди працювали: одні кінчили роботи, а інші біля хат готували для себе й худоби ночівлю. Вразила мене велика, вражаюча різниця поміж тим світом, який я щойно та майже з тугою прощала, з тим світом убогих, яких Господь все ж таки полюбив більш від інших.

В отій хвилині відзисканого почуття правди я неначе прийняла в обійми і до серця пригорнула моє власне життя, з усім, що в ньому здавалось мені важким і недостатнім і з повагою, я палко сказала: «Пошли мені, Господи, завжди не те, що для мене без застави вибрала б, але те, що у Твоїх очах цінне, що для Тебе буде миле й зволь це мені передати...». І сьогодні думаю, що Бог вислухав мою молитву.

Моє життя не було легке, ані світове, ані може веселе.

Але Господь Бог дав мені змогу пізнати науку й ласку хреста.

Господь дозволив мені оглянути Своє Царство, що розвивалося в моїх дітях.

Одного з них зволив прийняти до служби при Своїх Престолах.

Господь не допустив ніколи до згіршення в нашому родинному вогнищі, а дав вірних і мудрих приятелів.

Врешті нині, коли моє життя схиляється вже до заходу, дає мені в серці непохитну віру й надію, не ради того, чим ми є, але чим Він, наш Господь є, що скоріше чи пізніше, але завжди при допомозі хреста й ласки, дозволить Він нам усім віднайти себе колись у небі.

З тих благословесств найдорожче, — покликання нашої дитини до служби Господніх Престолів, — хочу тут, на вічний спомин і у вислові вдячності родини, описати.

Допоможи мені, Господи Боже мій, завжди під святим знаменем Хреста, в покорі і правді, Тобі єдиному на хвалу це вчинити. Амінь.

Знову мама. Знову неоціненний вплив мами на свою дитину. Непомітний, щоденний, і в той же час вирішальний. Знову сім'я. Тато, сестрички, братики. Душевний, підкреслюю душевний, сімейний затишок є першоосновою становлення л ю д и н и. Ми, ставши дорослими, непомітно для себе продовжуємо сімейні традиції у відношеннях до близьких, не зовсім близьких, людей взагалі, і до природи.

І я в цьому переконуюсь, коли вдруге перегортаю сторінку за сторінкою своє життя в спогадах та роздумах. Я також переконуюсь в тому, що життя людське завжди цікаве, завжди плекає надії на краще, завжди різнобарвне, чудове, привабливе...

А як сприймають мої спогади та роздуми ті, хто мене добре знав і знає, кого доброзичливість не покидає?

Валентина Полева, відомий журналіст Тернопілля та України (газета «Свобода» від 11.04. 02):

«З-ПОМІЖ ВСІХ БЛАГ ЗЕМНИХ МОЛЮ Я ПРО ОДНЕ...»

Признатися, ще не зустрічала автора, який би в передмові до своєї книги висловлював відвертий сумнів: «Ймовірність того, що написане

мною... не буде використане, дуже велика». І сам пояснює чому сумнівається: відчувається духовне збайдужіння людей, зниження потягу до знань, переорієнтація їх помислів і зусиль на задоволення нагальних потреб побутового рівня. Але наскільки збідненим стає життя людини, яка не прагне пізнань нового, не знає радості творчих хвилин, не володіє бодай азами світової культури, не вміє мріяти, милуватися зорями і прагнути далеких горизонтів. Вболіваючи за те, щоб не зачерствіло серцем молоде покоління, щоб не пропало намарне все краще з соціального досвіду старших, автор і взявся за перо.

Узявся вперше. В Івана Семеновича Сміяна вже віддруковано десятки книг і праць. Він медик-науковець з багатьма високими званнями і посадами: член-кореспондент Академії медичних наук, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор, завідувач клініки педіатрії Тернопільської медичної академії, колишній ректор місцевого медінституту.

Отож, книг наш автор має багато, а та, яка щойно вийшла з друку, особлива. Це — спогади про своє життя. Автобіографічність твору дає змогу відчувати всі перипетії долі людини, яка, крок за кроком, долаючи етапи сходження до вершин науки, ніколи не зраджувала своєї мети. Не обирала найлегших стежок, навпаки, відмовлялася від них і свідомо ступала на тернистіші, крутіші. Щоб у підсумку викристалізувалася хоч дециця з найзаповітнішого — поступу в боротьбі за здоров'я дитини. Тому й наводить І. С. Сміян у книзі дорогі його серцю рядки поета:

Чимало бачив на шляху своїм,
Пізнав і біль, і біди всі на світі,
З-поміж всіх благ земних
Молю я про одне:
Нехай ніколи не вмирають діти!

Уже прочитавши книгу, запитала себе: чи бере вона за душу, що не дозволяє просто побіжно перегорнути сторінки, переглядаючи текст, як кажуть, по діагоналі? Напевне — гранична ширість і правдивість. Стосується це і розповідей про свою багатодітну сім'ю з невеликого хутірка на Сумщині, де й понині немає ні електрики, ні радіо, про малописьменних батька й матір з їх постійним потягом до знань і вродженим інтелектом, з чудовим володінням традиційною народною педагогікою, про голодомор 33-го, важку долю колгоспних злидарів... І тих розділів, в яких йдеться про подальший життєвий і професійний шлях, починаючи з фельдшерсько-акушерського пункту с. Вербівців на Тернопіллі і до тих днів, коли через 20 років молодий лікар-науковець повернувся до Тернополя, пройшовши по

конкурсу на посаду завідувача кафедри медичного інституту (до речі, за можливість вести повноцінні наукові дослідження доводилося не раз за ці роки жертвувати і добрим місцем роботи, і високим заробітком, і умовами в яких жили дружина і діти).

Що характерно: у книзі згадується чимало імен наставників, викладачів, керівників, підлеглих, колег, друзів, і майже всі вони — люди виняткової доброти й сердечності. «Мені везло на них», — зізнається автор. А, як на мій погляд, то пощастило й тим, хто спілкувався з ним., — адже добро душі викликає здебільшого у відповідь тільки добро.

У ході розповіді автор нерідко буває іронічним і самокритичним, а це — чудові якості, що не дають людині закомплексуватися на власній веліч і роблять її завжди цікавою для співбесідника, у тому числі й молодого.

Розповідь ллється просто, невимушено, без зайвого пафосу, навіть коли торкається філософських узагальнень щодо сенсу життя, покликання лікаря, щастя наукової творчості. І все ж віриш щирим рядкам на кшталт: «Ніщо в житті не приносить постійної, довготривалої, стабільної насолоди, окрім творчої роботи. Вона викликає тільки позитивні емоції незалежно від її результатів. Всіляка краса в'яне, любов проходить і зникає, однонамітність праці може перетворитися в звичку... Тільки складові творчості неповторні, індивідуальні. Праця і творчість є єдиним сплавом і емоційним виразом пройденого, теперішнього і майбутнього... Поділ лікарів на «вчених» і «практичних» — нісенітниця, нонсенс. Є лікарі мислячі і є безініціативні, одне слово, лікарі з низьким інтелектом і відсутністю творчої ініціативи...».

У правдивості багатьох думок з твору І. С. Сміяна «Від книги до книги» переконує саме життя. На жаль, наклад першої її частини невеликий, бо автор скромно розраховує на обмежено коло читачів — старше і молодше покоління лікарів. Однак твір визиває цікавість не тільки у фахівців і не меншу, ніж будь-який так званий художній, яких нині немало виходить з друку. Гадаю, не лише я чекатиму на продовження цієї книги, тим паче, що буде воно більше пов'язане з Тернопільщиною, а значить, зустрінемо тут чимало знайомих імен та людей.

Коли я розпочинав писати свій перший твір спогадів і роздумів «Від книги до книги», то не був певен, що продовження відбудеться. Коли я закінчував писати цю книгу, то появилася впевненість, що напишу ще одну. А от коли я прочитав в газеті думку відомого журналіста Валентини Полевої щодо моєї першої книги, то в моїй «макітрі» завертівся шквал намірів на майбутнє.

А потім. А потім, чим далі в ліс, тим більше дров для вогню. Вогню душевного.

Глубокоуважаемый Иван Семенович!

Хочу поблагодарить Вас за отзыв диссертанту (защита прошла успешно), присланные Вами воспоминания о Владимире Александровиче и Вашу чудесную книгу.

Воспоминания очень теплые и доброжелательные. Сейчас вместе с Всеволодом Николаевичем Коломенским мы пытаемся решить вопрос об установлении мемориальной доски Владимиру Александровичу на здании бывшей детской клиники (ул. Данилевского, 7). Ваше мнение может быть очень полезным.

Но особенно приятно было получить в подарок Вашу книгу. Это удивительное издание, не имеющее, насколько мне известно, аналогов в медицине, оригинальное по жанру (воспоминания-размышления). Убежден, что она интересна не только людям, близко Вас знающим, но и многим другим, прежде всего медикам. Я ее прочел на одном дыхании, будем ждать второй части.

Всего Вам доброго, здоровья и покоя! 08. 02. 02 г. підпис

Цей короткий лист надіслав мені заслужений діяч науки і техніки, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дитячої гастроентерології Харківської медичної академії післядипломної освіти Юрій Володимирович Белоусов. Він же син мого вчителя (керівника моєї кандидатської і докторської дисертації) — Володимира Олександровича Белоусова, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки, члена-кореспондента АМН СРСР.

Зв'язок поколінь продовжується.

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу
Нам лишили предки з давнини.

Нам і те не добавляє слави,
Що вони од чужоземних сил
Заступили землю кучеряву
Горами високими могили.

Бо коли закохані в минуле,
Прокуняєм свій великий час,
Наша лінь нікого не розчулить,
Слава ж та відмовиться від нас.

Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться, живе.

Василь Симоненко

Так що — вперед.

«Дорогие Иван Семенович, Лидия Васильевна, здравствуйте!

Огромное Вас спасибо, Иван Семенович, за очень дорогой для меня подарок. Читая страницу за страницей, узнала много нового из Вашей биографии, научной деятельности. Ваш философский взгляд на жизнь, взаимоотношение между людьми, политику, очень близок мне по духу и заставил в очередной раз переосмыслит прошлое и по новому взглянуть на настоящее.

В своей жизни я совершила много ошибок, но основная из них та, что я не связала свою трудовую деятельность с наукой. Работая в роддоме, я очень серьезно занималась кандидатской диссертацией. Помешал мне завершить эту работу перевод в облздравотдел и переезд из Тернополя в Минск моего руководителя, зав. кафедры акушерства и гинекологии проф. Шилко И. А. Но главное — это то, что мне не хватало Вашей целеустремленности, неиссякаемого запаса энергии, которая меня восхищает.

Работа в облздравотделе меня никогда не удовлетворяла. Раздражали многочисленные проверки, комиссии, которые часто только мешали. Поэтому, общаясь с педиатрами, я старалась быть объективной, обсуждала лечебно-профилактические аспекты их деятельности, знакомила с новыми достижениями, оказывала посильную помощь.

С благодарностью вспоминаю, Иван Семенович, все то, что Вы внедрили нового в организацию школы повышения квалификации педиатров области, о чем Вы пишете в своих воспоминаниях, научно-практические, патологоанатомические конференции, консультативные приемы, обходы, наши совместные поездки в районы области. Это была настоящая жизнь.

Завидую Вам, Иван Семенович, белой завистью в том, что Вы сохранили эту активность, дай Бог, на многие годы!

Приятно меня удивило то, что Ваши воспоминания изложены на украинском языке.

Я с большим уважением отношусь к людям, которые делают все, чтобы сохранить национальную культуру, язык, традиции, обычаи.

К сожалению, одесситы к этой категории не относятся. Для них Западная Украина — это западенцы, бандеровцы, националисты и т. д. Поэтому я — коренная одесситка — чувствую иногда здесь себя чужой и до сих пор сожалею о том, что уехала из Тернополя.

Дорогой Иван Семенович, еще раз благодарю за доставленную радость. Вместе с Вами я окунулась в океан воспоминаний, и хотя для меня все это в прошлом, все равно считаю, что жизнь прожита не даром.

Желаю Вам, Иван Семенович, Лидия Васильевна, крепкого здоровья, благополучия, творческих успехов во всех Ваших делах.

С уважением и любовью

підпис.

Ось такий теплий, надзвичайно чутливий лист я отримав в 2002 році від Наталії Тимофіївни Борисюк, багаторічного головного педіатра Тернопільської області. Я можу назвати її чудовим педіатром, чудовим організатором педіатричної допомоги на Тернопіллі, чудовим дипломатом, що важливо в нашому бюрократично-чиновницькому світі. Я не хотів би порівнювати її діяльність з її численними послідовниками на цій посаді, але вимушений сказати, що лише їй була притаманна риса — все для дітей і нічого для чиновників. Вона постійно (!) спілкувалася з педіатрами в руслі їх фахової діяльності, вона завжди брала безпосередню участь в профілактиці, діагностиці та лікуванні малюків, вона завжди приймала безпосередню участь у всіх конференціях для педіатрів, вона... Не було ні одного питання щодо удосконалення профілактики і лікування дітей, які б ми не обговорювали разом, не приймали спільного рішення, і які б нам не вдалося втілити в життя.

Я б так підсумував нашу, з Наталією Тимофіївною, спільну працю по покращанню здоров'я малюків: якщо б на всій території держави з таким порозумінням, з такою цілеспрямованістю працювала наука і практика, результати оздоровлення нації були б очевидні. Така спільна творча праця надавала нам натхнення повсякденне життя, емоційне піднесення та неабияке задоволення від здобутків та досягнень. Вона (творча праця) народжувала другу молодість душі.

І мені приємно, що зміст мого твору «Від книги до книги» визвав в її душі емоційне піднесення, життєву активність, спробу до аналізу корисності прожитих років... І це після багатьох років нашого територіального розлучення.

Я пеняť на судьбу не вправо,
годы милостивы ко мне...
Если молодость есть вторая —
лучше первой она вдвойне.
Откровеннее и мудрее,
проницательней и щедрей.
Я горжусь и люблюсь ею —
этой молодостью моей.

Та подарком была, не боле,
та у всех молодых была.
Эту я по собственной воле,
силой собственной добыла.
Я в ее неизменность верю
оттого, что моя она,
оттого, что душою своею
оплатила ее сполна!

Вероника Тушинова

Навіть одного її листа достатньо, щоб я з новими силами кинувся у «бій»... Лише одного її листа достатньо, щоб моя жага до творчої роботи подвоїлася, щоб... появилася «третя молодість».

А це вже деякі думки моєї учениці, доцента кафедри педіатрії, кандидата медичних наук Віри Олексіївни Синицької.

«Спогади Івана Семеновича «Від книги до книги» написані доступно, легко читаються. Вони достатньо ілюстровані цікавими фотографіями, що характеризує автора, як дбайливого сім'янина, котрий шанує свою родину з дитинства, поціновує усе батьківське. Доказом тому є і відступи-спогади про своє життя у батьківській хаті з братами-сестрами. Іван Семенович чесно описує усі незгоди та непорозуміння, які спіткали його на шляху становлення як лікаря і науковця. З повагою відноситься до своїх вчителів та вузу, що дав йому улюблену професію. В той же час доброзичливо розповідає про людей, котрі не завжди були щирими, а то і відкрито чинили перешкоду при захисті дисертацій чи видавництві монографій.

Книга насичена цікавими «ліричними» відступами на зразок «Як із-за стола необхідно вставати з бажанням ще поїсти, так і при творчій праці із-за стола необхідно вставати з бажанням ще попрацювати», які спонукають читача також до активної праці. Вони дозволяють оцінити в авторові не тільки його наукові здібності, але й гумор, іронію по відношенню до себе та до ситуацій, котрі змушують задуматися.

Синицька Віра Олексіївна».

Віра Синицька з м'яким характером у спілкуванні з колегами, з твердими переконаннями при обговоренні тактики лікування хворої дитини, вона «тихою сапою» будує своє повсякденне життя. Таке враження, що вона керується гаслом: «Тихіше їдеш далі будеш». Або: «Мені вважається, що найбільша нагорода за діяння — це можливість робити ще більше» (Джонас Солк).

Віра Олексіївна Синицька

Багаторічна завідувача відділенням обласної дитячої клінічної лікарні, з якою ми десятиріччя працювали «пліч-о-пліч», Іванна Іванівна Шостак, завжди викликала у мене повагу та симпатію. Вона вирізнялася високим інтелектом, етичністю в спілкуванні з колегами, батьками та самими дітьми.

Як це не парадоксально, але сьогодні рідко можна зустрітися з лікарем, який постійно самостійно удосконалює свій професійний рівень. А І. І. була притаманна остання риса. Мабуть, причина цього — «золотий тілець»; гроші, гроші все більше завойовують «серця» людей.

Іванна Іванівна завжди слідувала за всіма новинками, які з'являлися в медичній літературі, все краще впроваджувала в практику. З нею було цікаво спілкуватися, вступати в диспут, приходити до одного знаменника. Їй не було необхідності щось тривало пояснювати, вона ловила всяку думку «на лету».

Ось чому з нею було цікаво працювати.

Ось чому мені було цікаво почути її думку про мої спогади та роздуми.

Це коротенький лист, який вона написала відразу після виходу моєї «Від книги до книги» (вона вже була на «заслуженому відпочинку»).

Шановний Іване Семеновичу!

Сердечно дякую Вам за щедрий дарунок. Прочитала з великим задоволенням. Така цікава книжка: життєпис чергується з викладом наукових праць. Вражає Ваше доброзичливе ставлення, однаково, як до начальника, до колег, так і до підлеглих.

Це книга — сповідь, у якій немає фальші.

А те що Ви згадуєте про склероз (4 стр.), дозволяє Вам нагадати «відсутність самокритики — це перші ознаки склерозу». У Вас її більше, ніж достатньо. Так що, якщо він є (склероз), то не помітно...

Бажаю Вам, шановний Іване Семеновичу, доброго здоров'я, сили і натхнення для продовження науково-літературної праці.

Низько кланяюсь Лідії Василівні.

З глибокою повагою

І. Шостак

І що б ви, читачу, не казали, а мені приємно було прочитати ці декілька сторінок від людини, яку я шанував і шаную. Мені також приємно навести нижче вірш Іванни Іванівни, який вона написали на мій ювілей, 30 років тому:

Шановний Іване Семеновичу!

З ювілеєм Вас вітаєм,
Щастя радості бажаєм!
І на других п'ятдесят
Хочем з Вами танцювать.

В цьому році Вам бажаєм
Заплановане зробити
І для лікарів району
Другу кафедру відкрити.

Дуже любим тюбажі
З соком і сорбітом,
Аплікації завжди
Із озокеритом¹.

В перспективний план рі-
шили
Відмінити нікотин,
Замість нього записати
Всім мужчинам гепарин.

Мабуть, треба відмінити
Конференції, обходи.
А натомість записати —
Вечоринки, турпоходи.

Скажу Вам щось по секрету
—
Ходорчук² літом в декреті,
Нову тему розробила,
Ожирінню присвятила³.

Ох, яка ж то вже біда,
Зникла Ваша Лобода,
Дисертацію скінчила,
В Луцьку кафедру відкрила⁴.

А Тетяна Бабинець
Каже, що то не кінець,
Дисертацію все пише, пише,
Обіцяє — не залише.

Слободян вже не до плясок,
Після шумних «Златих Пясок»
Знову мріє про турне,
Щоб відвідать кабаре⁵.

А наступний її вірш — до моїх 55-ти:

Уважаемый Иван Семенович!

Вы нас простите за нескромность,
Что места своего не знаем,
Забыв высоко вашу должность,
Мы Вас сегодня поздравляем.

Пусть Вам судьба успех приносит,
А жизнь дарует радость.
Кто детство наше превозносит,
Того минует старость.

¹ Це методи лікування, які я розробив.

² У той час асистентка кафедри.

³ Тема її кандидатської.

⁴ Жарт.

⁵ всі прізвища працівників кафедри, якою я керував.

Пусть будет длинною дорога —
Богатой на свершенья.
Пушай минует Вас тревога,
Невзгоды и лишенья.

Пусть жизнь — как песня — полна звуков,
Торжественных, мажорных.
А дома будет много внуков,
Веселых и задорных.

Мы пожелаем Вам сердечно
Достичь заветной высоты,
И верить, верить бесконечно
В грядущее своей мечты.

10. 01. 84 г.

підпис

Так що Іванна Іванівна уміла не тільки лікувати діток, а й багато дечого іншого. Приклад Іванни Іванівни свідчить про те, що педіатри не тільки люди «інфантильні» (добрі, ласкаві, доступні, з вираженням співчуттям до страждань ближнього, правдиві, по дитячому щасливі...), а й з неабиякими творчими здібностями.

І знову, але через багато років, І. І. говорить про свої враження щодо мого твору «Від книги до книги».

«Перша книга Івана Семеновича Сміяна — це життєвий шлях простого сільського юнака — до вченого, професора, академіка.

Село Білка, що на Сумщині, як і тисячі подібних сіл на Україні, в повоєнні роки почало відроджуватись. Але воєнна розруха, виснажлива колгоспна праця не дає селянинові розправити плечі: його гнобить голод, безгрошів'я, непомірні податки. Як важко було вирватись з цього «замкнутого кола», не згубити великого прагнення до знань. Попри всі нестатки і незгоди І. С. Сміян йде вчитись, пішки, пішки долаючи не один десяток кілометрів.

У книзі описується про буденне життя родини І. С. Сміяна, про прагнення батьків дати освіту своїм дітям. Потяг до знань, до книги був притаманний і татові і мамі. Як задушевно говорить Іван Семенович про читання вечерями, при каганці (електрики не було) «Кобзаря» т. Шевченка і «Хіба ревуть воли, як ясла повні» П. Мирного. Повага до старших виховувалась в родині — при старших ніхто не дозволи би собі сказати грубого слова, чи лайки. А тата і маму називали на «Ви». В таких умовах гартується наполегливість, працелюбність, прагнення до знань. Вже будучи студентом IV курсу ХМІ, І. С. Сміян виступає з науковою доповіддю. А з перших днів праці в санаторії самостійно обирає тему кандидатської дисертації. Поряд

з лікувальною роботою І. С. Сміян займається й науковою (раціональне харчування, вплив мінеральної води на функцію печінки, нирок; озокеритових аплікацій при захворюванні печінки і жовчечовивідних шляхів...); часто виступає на конференціях, симпозіумах.

Крок за кроком формується творча людина, яка вміє виділити актуальність проблеми. Систематична наполеглива праця, постійний пошук приносить успіх І. С. Сміяну. Світ побачив першу монографію «Санаторно-курортне лікування дітей з хронічними захворюваннями печінки і жовчечовивідних шляхів» (1962 р.). Плідно працює І. С. Сміян. У 1967 р. виходить з друку ще одна книга: «Клімато-бальнеологічне лікування дітей при хронічних захворюваннях нирок і сечовивідних шляхів». Статті, тези... в союзних журналах... Монографії І. С. Сміяна стали настільними книгами практичних лікарів і цікавими для вчених.

Мені здається, навіть більше, я переконана, що цей автобіографічний цикл І. С. Сміяна необхідно прочитати кожному теперішньому студенту, лікарю, науковцю. Тому що їм, молодим, зараз і набагато легше, але й набагато важче. Легше тому, що їм тепер не треба розпочинати з «нуля», голодними і холодними, ночами читати книжки при каганці. А важче тому, що дуже багато перед ними спокус (влада, почесні гроші і т. д.) і за цими спокусами, як за верхівкою айсберга, не завжди бачать вони ту титанічну, постійну, без вихідних та свят най... працю. Це тисячі пролікованих дітей, тисячі проаналізованих історій хвороби, тисячі наукових робіт, написаних своїх і опрацьованих чужих статей, дисертацій і т. д.

Далеко не кожен, навіть обдарований чоловік, може здолати таку вершину. І тому Тернопільщина може пишатись тим, що прийняла і «всиновила» такого талановитого вченого-лікаря і науковця, як І. С. Сміян.

І. Шостак»

Такі, як Іванна Іванівна, своєю фаховою діяльністю, своєю людяністю, своїм наполегливим трудом, своєю любов'ю до дітей сприяли покращанню здоров'я нашої нації, збереженню життя тисяч і тисяч малюків, відтворенню життєвого оптимізму... Це вони, яких ми забуваємо на другий день після виходу їх на пенсію, створюють підвалини сьогоднішньої і завтрашньої України.

І зовсім не «прожекти», програми, плани, рішення, укази... вирішують долю людську взагалі, і дитячу, зокрема.

Якщо у вас, читачу, знайдеться час і буде достатньо терпіння, то прочитайте розлогий проект «Концепція державної цільової програми «Здорова дитина на 2008–2012 роки» (газета «Ваше здоров'я» від 14 грудня 2007 р., 8 і 9 сторінки!). Я наведу тільки 1/8 частину цієї «балаканини».

«ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, НА РОЗВ'ЯЗАННЯ ЯКОЇ СПРЯМОВАНА ПРОГРАМА

Однією з найгостріших соціальних проблем в Україні є стан здоров'я дітей. Незадовільний стан здоров'я в дитячому віці призводить до порушень здоров'я упродовж усього життя людини, що створює соціальні та фінансові проблеми, негативно впливає на рівень соціально-економічного розвитку країни.

Стан здоров'я дітей в Україні є незадовільним із тенденцією до зростання захворюваності, поширеності хвороб та інвалідності. Процес депопуляції, який спостерігається в Україні, починаючи з 1990 року, набув характеру демографічної кризи, в умовах якої збереження життя і здоров'я кожної дитини набуває надзвичайно важливого загальнодержавного значення. Україна, підписавши у складі 189 країн світу у 1989 році Декларацію тисячоліття ООН, якою задекларовану боротьбу з бідністю і розвиток людини як основу для досягнення стійкого соціального та економічного розвитку, зобов'язалася досягти до 2015 року зниження показника смертності дітей віком до п'яти років на дві третини порівняно з 1990 роком. Програмним для країн світу став також підсумковий документ спеціальної сесії в інтересах дітей Генеральної Асамблеї ООН у 2002 році «Світ, сприятливий для дітей», яким прийнято план дій щодо створення світу сприятливого для дітей, де чільне місце посідають завдання стосовно забезпечення права кожної дитини на життя та охорону здоров'я.

Національним стратегічним документом щодо реалізації державної політики стосовно дітей упродовж останніх 10 років була Національна програма «Діти України», затверджена Указом Президента України №63/96 від 18 січня 1996 року, та її продовження відповідно до Указу Президента України № 42/2001 від 24 січня 2001 року «Про додаткові заходи щодо забезпечення виконання національної програми «Діти України до 2005 року». Інтегрованим результатом виконання Програми стало зниження показника смертності дітей віком до 1 року на 37 %, проте він перевищує показники розвинутих країн світу в 3–5 разів. Проаналізувавши стан виконання Цілей Тисячоліття, ВООЗ зазначила, що саме ціль стосовно виживання дітей, критерієм якої є зниження показника їх смертності, має найменший прогрес і розв'язання цієї проблеми можливе за умови зміни стратегічних підходів до охорони здоров'я дітей шляхом розробки національних програм на основі прийнятої у вересні 2005 року Європейським регіональним комітетом ВООЗ Європейської стратегії «Здоров'я і розвиток дітей і підлітків».

Основними проблемами стосовно охорони здоров'я дітей є стан здоров'я дітей віком до 1 року та малюкова смертність; захворюваність на

інфекційні хвороби; поширеність травм та насилля; здоров'я підлітків; діти-інваліди; доступність до спеціалізованої медичної допомоги.

Ця концепція визначає мету, основні завдання та засади розробленої Державної програми «Здорова дитина на 2008–2015 роки» (далі — Програма) як складової формування здоров'я нації та виконання Конвенції ООН про права дитини...».

Коли я прочитав цей проєкт, то дійшов висновку:

1. Все написано вірно.

2. Назва концепції Державної цільової програми «Здорова дитина на 2008–2015 роки» виглядає комічно: здорова дитина тільки на 2008–2015 роки, а далі може бути і не здорова?

3. Автори «концепції» (вони не відомі) знайомі з багатьма документами.

4. Ми «безголові». Так і «сиплемо», так і «сіємо» міжнародними вказівками. Своїх розробок, і навіть думок, не вистачає. А я їх навіть не помічаю. А ми все їздимо по закордонах. Все вивчаємо й вивчаємо їх досвід. Все впроваджуємо його, все впроваджуємо на зразок:

Державні місії,
Контроль, комісії,
Пілати, дипломати,
Вся Україна тут.

Вся сіль кооперації,
Торгівлі спекуляції,
Шакали, зубоскали, —
Європа аж тріщить¹.

Клопочуться, збираються,
Прощаються, вітаються,
Стрівають, виряджають,
А ввечері — вино...

Нічого не закуплено:
Козу півбока луплену,
Для сміху, на потіху
Додому привезуть.

А там десь на позиції,
Без зброї, без муніції,
У полі босі й голі
Вмирають козаки.

Олександр Олесь (1919 рік)

5. Бажання писати якомога більше і ні про що залишилось у спадок від давніх часів.

6. Виник великий сумнів, що хоч один педіатр (маю на увазі ПЕДІАТРА, а не...) зможе прочитати уважно цей проєкт від початку до кінця.

7. Ця «концепція» є дороговказом не педіатру, а чиновнику. Він буде ним керуватися, він буде кожний рік писати звіт про його виконання...

8. Як важко писати стисло, чітко, зрозуміло! Для того, щоб написати коротко і ясно, необхідно витратити багато часу. Мабуть, у авторів цього проєкту часу було обмаль.

¹ Америка також.

9. Як багато указів, ухвал, законів... А «численність законів у державі є те саме, що велика кількість лікарів: ознака хвороби і безсилля» (Вольтер).

Нам пісня допомагає жити і сміятися..., а не тисячі і тисячі паперових вказівок. Будучи багато років чиновником (головний лікар, ректор), я ніколи не запам'ятовував номери, дати ні одної постанови... На відміну від, майже всіх, чиновників від медицини. Може це тому, що свою адміністративну роботу я завжди сприймав, як «хобі», а педіатрію, як життя.

І знову я повернуся до своїх сестер і братів по фаху. Не тільки тому що я сам педіатр, а й тому що досконало знайомий з педіатрами, з їх повсякденню працею, можу стверджувати: 1. дитячий лікар заслуговує на найбільшу пошану в своїй державі незалежно від того, де вона розташована, і який в неї суспільний уклад. З цього треба було б розпочинати і цим закінчувати; 2. дитячий лікар найбільш компромісний, найбільш безкорисливий, найбільш людянолюбивий, найбільш самовідданий своїй справі член суспільства; 3. дитячий лікар найбільш гуманна людина. Засвоєння аз педіатрії, постійне спілкування зі «святими душами» — дітьми, сприяють цьому. Тому, ми педіатри, кажемо всім:

Гуманний будь, і хай твоя гуманність
Пливе в криниці чистої любові,
Якої не мутить пиха і захланність.

Гуманний будь не так, як богослови,
Що надприродним ліктем довг свій мірять,
Льву такають, а гримають ослови,

Братами мають тих лише, що вірять
У їх закон, в їх повісті і чуда,
До «вічних благ» все ласо зуби шкірять,

Та цідять муху, щоб ковтнуть верблюда.
Не те, щоб всіх любив, — се вже надміру,
А не бажай нікому зла та худа.

Всіх бляг і брехень не бери на віру,
На фальш і зраду май порядний дрюк
І не давай з братів лупити шкіру.

Лише не сердься, не заламуй рук,
Котячу флегму май усе в запасі,
Не вір облесним, стережися злюк,
А дармоїдам все кажи: А засі!

Іван Франко

І.С. Сміян

ВІД КНИГИ ДО КНИГИ

“Укрмедкниза”

Думав написати одну книгу спогадів і роздумів. Але, коли закінчував писати першу книгу, зрозумів, що є «сили» й на другу. Тільки тоді у мені вперше виникло почуття, яке обгорнуло та охопило все моє тіло, я думаю, думаю все життя. І мені прийшли на пам'ять слова Поллака: «Из давнего интервью с Томасом Эдисоном мне больше всего запомнилась одна фраза, красиво написанная и заключенная в рамочку, которая висела на стене в его комнате. Она звучала так: «Удивительно, на что только не идут люди, чтобы не думать».

Это трагический факт. Некоторые из нас действительно думают, другие только думают, что они думают, а большинство даже и не думает думать. В результате получается странноватый мир».

А може, я лише тішу себе?

А час іде. І появляться наступна, друга книга: «Від крісла до крісла». Якщо перша розпочиналася фотографіями випускників Харківського медичного інституту 1957 року (моєю і моєї дружини), то друга книга — фотографіями моїх (вірніше — наших) дітей: Саші і Світлани (Світлячка або Лани, як я називав її в дитинстві).

Ось деякі враження про цю книгу (газета «Свобода» від 6. 06. 2003 року).

ЗНАЙОМТЕСЬ, ДОТОРКНІТЬСЯ, ЧИТАЙТЕ — І ВЧИТЬСЯ!

Переді мною дві охайні, цікаво ілюстровані, з обкладинками ніжних кольорів весни і сподівання книжки-спогади члена-кореспондента Академії медичних наук України, професора Івана Сміяна «Від книги до книги» та від «Крісла до крісла». Я ще і ще раз гортаю сторінки, зупиняючись, здавалось би, на найцікавішому. Та цікавим і захоплюючим виявляється все — від початку і до кінця (хоч це ще не кінець — чекаємо продовження!).

Сказати, що ці книжки захопили мене — не сказати нічого. Бо коли заглиблюєшся в читання, що проходить майже на одному подиху, неначе стаєш співучасником викладених подій, співрозмовником та співпереживачем. Тим більше, що події та особи — це наша доба, це наші сучасники — добрі знайомі особисто чи з преси люди, визначні діячі науки, лікарі-професіонали, громадські та партійні діячі такого ще близького минулого.

Опис подій та роздуми, особисте ставлення до них автора — щирі і непідробні. Вони дуже влучно переплітаються афоризмами, цитатами з праць відомих філософів, сучасних і древніх мудреців. Перед читачем наче постає стрімка драбина, що веде до висот науки й успіху, яку впевнено, щабель за щаблем, долає автор. Він не приховує нічого, а навпаки, ніби

ділиться секретами свого успіху як у роботі, так і в сімейному житті, головними з яких є праця, постійний процес пізнання і самовдосконалення: «У нас є можливість постійно щось пізнавати, щось для себе відкривати, щось зіставляти, щось використовувати... А це активний творчий процес, це основа життя, це радість і туга, це сміх і плач, це любов і розлука...».

Очіма читача розкривається чималий творчий доробок (різнопрофільні книги з курортного лікування дітей, методичні рекомендації), педагогічний досвід (читання лекцій та проведення практичних занять із студентами, лікарями), лікування дітей безпосередньо в клініках, консультації. І все це пройняте оптимізмом, вірою в людину та її високі ідеали. Найвищим кредо свого життя вчений вважає працю (свою і всієї своєї сім'ї) в ім'я того, щоб не вмирали діти! Такою є його дружина, такими він виховав своїх дітей.

В окремих випадках автор ніби збоку споглядає на себе і на свої вчинки, він не позбавлений почуття гумору, дотепну аналізує ту чи іншу ситуацію, та над усім цим переважає велика життєстверджуюча сила: «...творча праця завжди приносила мені «кайф»..., яку б посаду не займав, жодного разу не поскаржився на долю, на втому..., у мене ніколи не виникло такої потреби, навіть сам собі не казав, що мені тяжко...» Іван Семенович, попри весь обсяг заслужено здобутих наукових титулів, є людиною ліричною, глибоко відчуває поклики душі і серця, тому так уміло і доречно чистий виклад фактів і наукових висновків в його спогадах переплітаються з лірикою відомих майстрів поетичного слова. Це надає легкості в читанні і душевності в сприйнятті та осмисленні прочитаного.

Читаючи спогади, отримуєш враження, ніби автор навстіж відкриває перед тобою двері свого дому, своєї творчої лабораторії і гостинно запрошує: «Заходьте, знайомтесь, доторкніться, запозичайте і вчитесь...» Тому хочеться вірити, що ці книжки, як цього бажає сам автор, справді послужать зв'язку старшого і молодшого поколінь, стануть не тільки стимулом, а й дороговказом для творчих здобутків молодих спеціалістів. Оскільки не можна не погодитись з автором, що діяльність людини повинна нести елемент нескінченності, залишається побажати йому нових відкриттів, публікацій і продовження спогадів, на які чекатимемо з нетерпінням

А тим часом вже вкотре я знову і знову гортаю сторінки цих двох книжок. Неоніла Петраш, лікар, м. Тернопіль.

Я вкотре переконуюсь у високому інтелекту лікаря. Лікар вищої кваліфікації, не по посвідченню, а по справам своїм, пише таким високим літературним стилем, такими витонченими, занадто чутливими словами, які доводять до «спазму» мою душу, до активізації енергетики мого тіла, направленої на подальшу творчу роботу, а так і комфортного життя.

Ось яка Неоніла Миколаївна Петраш, наш сімейний, багатодесятирічний лікар-стоматолог. Наш: це я, моя дружина, мої близькі... Вона не тільки надає висококласну медичну допомогу, а й десятки років керує медичною частиною стоматологічної поліклініки нашої області. Повага і слава таким ЛЮДЯМ! Людям всебічно освіченим, людям, яких не можна не поважати і не любити. Це вже ростки сімейної медицини на відзнаку від «сімейної медицини», яку старанно і методом насильства впроваджує МОЗ України в життя.

І Вам дорога моя Неоніла Миколаївна наводжу ці слова Лесі Українки:

Якби мені достати струн живих,
якби той хист мені, щоб грати на них,
потужну пісню я б на струнах грала,
нехай би скарби всі вона зібрала,
ті скарби, що лежать в душі на дні,
ті скарби, що й для мене таємні,
та мріється, що так вони коштовні,
як ті слова, що вголос невимовні.

Дорогой Иван Семенович!

Большое спасибо за присланную тобой вторую книгу. Я с удовольствием ее прочел — вспомнил многих и многое. Тронут твоим воспоминанием обо мне. В общем ты молодец, что сохранил все в памяти, а также сохранил иллюстративный материал. Прекрасный стиль изложения, оригинальные цитаты и афоризмы!

Твои книги — существенный вклад в историю отечественной педиатрии.

С нетерпением жду продолжения.

Желаю дальнейших успехов.

Обнимаю

подпись

10 марта 2003 г.

Ось так коротко і зрозуміло прореагував на другу книгу спогадів і роздумів мій колега, професор Савелій Савелійович Острополець, завідувач кафедрою педіатрії післядипломної освіти Донецького медичного університету. І не просто колега, ми «вилупилися» з одного яйця — Харківського медичного інститут (тепер університет). Все життя «варимося в одній каші», сонячний і похмурий день, долини і гори для нас загальні, зрозумілі..., ось уже більше 50-ти років.

І далі:

У ЗЛАГОДІ ЗІ СВІТОМ І З СОБОЮ (ГАЗЕТА «СВОБОДА», 1 ЛЮТОГО 2003)

Прогресом рухають досвід і цікавість. Досвід, то ніби підґрунтя посту. Нові покоління не скажуть нового слова, якщо не звернуться до минулого, не побачать його в усій повноті, з усіма пристрастями, набутками і навіть помилками. Література, зокрема мемуарна, і є цим важливим передавачем інформації минулого й теперішнього з усіма подробицями і нюансами — до майбутнього.

В останніми роками зросла і кількість книг спогадів, і цікавість читачів до них. Воно й зрозуміло — зараз можна сказати про минуле те, на що раніше накладали суворе табу. Отож досвід минулого доходить до читача не пригладженим і відглянцьованим, а в усій своїй реальній повноті. А ще більше він привертає увагу, коли описаний просто й дохідливо, пронизаний від і до авторським «я».

Це з усією відповідальністю можна сказати про другу книгу спогадів Івана Семеновича Сміяна «Від крісла до крісла». Чому така прозова назва? Справа в тому, що його перший твір називався «Від книги до книги». Автор, завідувач кафедри педіатрії, проректор з навчальної роботи Тернопільського медичного інституту у 70-тих роках, минулого століття, а потім у 80-90-х роках — його ректор, член-кореспондент АМН, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор, розповідає про свій досвід як науковця. У новій книзі чільну вагу віддає іншому аспектові свого життя — просуванню службовою драбиною.

Питання це дуже делікатне, особливо якщо мова ведеться від першої особи, — тут можливі моменти власної переоцінки. Але у тому й справа, що І. С. Сміян відверто визнає, що найбільшою і найпалкішою пристрастю була і залишається наука, яка базується на багаторічній лікарській практиці. А життя щоразу ставило в такі ситуації, коли вибір крісла за нього робили люди, з якими працював. Йому довіряли бути лідером саме завдяки його відданості науці, сумлінній роботі як педіатра, глибокій людській порядності і повазі до колег. І попри клятву, дану самому собі в молодості, — «ніякої адміністративної роботи!», обіймав оті високі крісла, не зрікаючись свого основного покликання.

Це — висновок неупередженого читача, але не автора. Він скромно залишається простим оповідачем про себе, про друзів, про час. І мимоволі напрошується теза: тільки сірість і посередність є живильним ґрунтом кар'єрних амбіцій, а мудрості і таланту вони, ці амбіції, чужі.

Ніде в книзі немає й сліду, що думка автора — це істина в останній інстанції, навпаки, він ніби запрошує читача до зіставлення думок. При

тому не обходиться без цитування Горація і Гюго, Черчіля і Бісмарка, Сенеки і Ніцше, наших сучасників — таких, як Р. Гамзатов, П. Тимочко. Причому це не показна демонстрація свого інтелектуального рівня, а органічне посилення на філософські і літературні авторитети.

А ще б я додала, що книга І. С. Сміяна з дещо бюрократичною назвою не обмежується однією темою. Це твір про людину і її покликання, про принципи і переконання, друзів і дружбу, мрії і почуття, мораль і обов'язок, батьків і дітей, людську недосконалість і помилки. Перегорніть її — і вам відкриється людина, що живе в злагоді зі світом і з собою. Віра Ярчук.

Після таких слів невідомої мені журналістки (а може і не журналістки) я не міг залишатися спокійним, я не міг «округлятися», у мене збільшувався емоційний потяг до активної праці над своїми спогадами та роздумами над ними. Це приклад, коли не тільки близькі люди, давні друзі дають привабливий поштовх до майбутніх життєвих кроків, а й нові друзі, навіть невідомі друзі, до яких відноситься й Віра Ярчук.

І після роздумів доходиш висновку, що «Коротке життя дала нам природа, але пам'ять про добре проведене життя залишається назавжди» (Цицерон).

Я не жалуюсь на тебе, доле:
Добре ти вела мене, мов мати.
Таж де хліб родити має поле,
Мусить плуг квітки з корінням рвати.

Важко плуг скрипить у чорній скибі,
І квітки зітхають у сконанню...
Серце рвесь, уста німі, мов риби,
І душа вглиблюєсь в люту рану.

А ти йдеш з сівнею й тихо сієш
В чорні скиби й незарослі рани
Нове сім'я, новії надії,
І вдихаєш дух життя рум'яний.

Іван Франко

Золота медалістка, яка під час навчання в середній школі працювала ще й санітаркою в обласній клінічній дитячій лікарні, власник диплому з відзнакою Тернопільського медичного інституту, в подальшому кандидат медичних наук, доцент кафедри педіатрії, співавтор та автор посібників, багатьох наукових статей, тез... і, найголовніше, мама двох «козаків», Іванна Любомирівна Горішня, пише:

Із задоволенням перечитую спогади члена-кореспондента АМН України, доктора медичних наук, професора Сміяна Івана Семеновича.

Особливо цікавою для мене була його друга книга «Від крісла до крісла», де Іван Семенович повертається у ті часи, коли його призначили завідувачем кафедри педіатрії Тернопільського медичного інституту (1970). Адже Тернопіль — моє рідне місто. І, на мою думку, перше враження від побаченого тут, а, тим паче, викладені на папері, будуть цікаві кожному тернополянину. Особливо, якщо події охоплюють період ще до народження та раннього віку читача.

Найбільше захопили мене спогади про перший (без сім'ї) рік, проведений у Тернополі. Адже, з одного боку, тяжко тимчасово залишити сім'ю у П'ятигорську і почати працювати у новому місці, у новому колективі, проживаючи без особливих вигод (у гуртожитку). А з іншого — Іван Семенович майже цілодобово присвятив себе підготовці та праці у всіх трьох напрямках, які передбачені для професорсько-викладацького складу медичного вузу. Це не тільки труд викладача, але і наукова, і лікувально-профілактична робота. І, дійсно, тільки у високоорганізованій людини, такої як шановний Іван Семенович, на все вистачить часу, ще й на дозвілля зостанеться. В цьому Ви, Іване Семеновичу, є прикладом для всіх!

Ваша книга є оригінальною та особливою, бо в ній поєднуються не тільки спогади про минулі часи, а й події, які відбувалися під час її написання; роздуми і цитати, фото. Завдяки фото та підписам до них не просто уявляєш людей, події, місце, де вони відбувалися, а й, мовби, стаєш їх учасником, знайомишся з виданими Вами книгами, колективами кафедри педіатрії, медінституту, обласної дитячої лікарні, сім'єю. (Спогади про дитинство ваших дітей навіюють спогади про власне та чомусь нагадують сучасні події життя вже моїх хлопців.)

На наведених життєвих та клінічних ситуаціях у книзі, на Вашому досвіді слід навчатися не одному поколінню.

Здоров'я і наснаги Вам, дорогий Іване Семеновичу, для написання і публікації нових книг!

...тут до кімнати зайшло 2-х річне заспане руденьке чудо, і вільний мамин час закінчився. Справді, «сім'я — це дуже похвально і добре, але вона вимагає різнопланової уваги» (І. С. Сміян), особливо маминої.

16. 12. 2007 р.

І. Л. Горішня

Іванна Любомирівна також може бути прикладом для багатьох жінок, для багатьох мам своїм працелюбством, цілеспрямованістю, своїми досягненнями в сімейному, науковому, медичному просторі. Вона є прямою протилежністю уявленню І. Тена про жінок: «При существующих условиях воспитания и образования женщин требуют от них большего

количества просвещенных, развитых умов и устойчивых характеров столь же не разумно, как порицать связанного по рукам и ногам человека за то, что он не может бегать».

Читаю, як і я знаю, що сьогодні нікого не цікавить наша талановита молодь, а так, і майбутнє нашої країни. Це я кажу не лише взагалі, а й конкретно щодо Іванни Любомирівни. Талановита людина, зібрана, цілеспрямована, здатна на значні досягнення в медицині, і в медичній науці. Але умов для цього у неї немає. Вона ось уже, майже, три роки виконує обов'язки мами, кухарки, господарки... (в декретній відпустці по догляду за дитиною). А скільки б корисного вона зробила для покращання здоров'я нашої нації, якщо б їй утворили належні умови? Це не лише до неї відноситься, на жаль, а до багатьох, багатьох молодих людей.

Зовсім інше відношення до вже не зовсім молодих... Я вже не говорю про численних «вождів нації»..., у них «апетит» не має меж. Їх розуміють: «...Грубо говоря, поначалу воровать будут, но всего не украдут (оптимист — І. С.) и будут все-таки что-то делать. В перспективе, когда механизмы заработают, все станет на свои места. А если заботиться только о том, чтобы никто ничего не украл, то тогда никто ничего и не произведет. Нечего будет красть. Возможно, это «резюме» жесткое, но такова жизнь, таковы издержки переходного общества, переходной экономики. Новое сразу не рождается чистым (у мене, як педіатра, протилежна точка зору: все, що народжується чисте, відверте, правдиве, бездоганне... — І. С.), прозорчим, безукоризненно працюючим. Любою новий механізм: то ли часи, то ли автомобіль, то ли громадське устрійство — все потребує часу на доводку, притирку, і тільки потім починає правильно діяти».

В бытность президентом я бы так не говорил. Президент не должен говорить таких вещей. Но понимать такие вещи он обязан...» (Леонид Кучма. После майдана. 2007. — С. 215).

Ось яке у нас мислення. Ось як ми легко побіжно забуваємо 8-му заповідь старого заповіту «не кради». І не просто забуваємо, а й виправдуємо її «зраду». І справа не лише в Кучмі, а в усіх нас. Моє особисте, егоїстичне відношення до Кучми, як президента, мусило бути тільки позитивним: за його президентства гідною стала пенсія наукових працівників, ним підписаний атестат заслуженого діяча науки і техніки моєї доньці, він потиснув мені руку в моє 70-річчя... Але слова з пісні не викинеш...

Я хочу сказати про талановиту співачку, яка «вийшла» з села і дійшла до «висот», яку поважали і поважають мільйони. Я хочу сказати про героя України Софію Ротару, про її можливості задовольнити свій непомірний «апетит», і таким чином, підтвердити, що «Мы рождаемся бесстрашными,

доверчивими и жадными, и большинство из нас остается жадными» (Миньон Маклофлин). При цьому «Богатство не уменьшает жадности» (Саллюстий). «Уламок» сказаного видно й із статті Валентини Самар «Дачі за рахунок «Магарачу»» («Дзеркало тижня» за 12 січня 2008р.). «...колишня виноградна ділянка (№ 33) площею 0,5 га передана під будівництво г-ці Євдокименко-Ротару С. М.; ...Підтверджую: незважаючи на кримінальну справу за фактом виділення ділянки № 33, Софія Михайлівна продовжує будуватися...». Ось тут опіку таланту вже немолодої співачки «вождями» українського народу видно без окулярів. І нічого тут засуджувати С. М., жадоба — це властивість спадкова.

Щодо підтримки талановитого вченого, то деякі аспекти такого піклування можна уявити собі після ознайомлення зі статтею Ігоря Шевченка «Академічний абсурд» («Дзеркало тижня» від 12 січня 2008 р.):

«Уявімо собі похмуру гіперболу: колективу запропонували вибирати собі керівника, який мав би право вирішувати, кого страчувати, а кого милувати. У кожній нормальної людини виникло б природне запитання: а чому вони взагалі мають делегувати комусь право позбавляти себе життя? У нашій Академії наук ситуація ще більш абсурдна — науковому співтовариству пропонують, обираючи директора, передати йому право розпоряджатися коштами, якими самі виборці не володіють. Справжня причина «народного волевиявлення» — у легітимізації командно-адміністративної системи, яка залишилася нам у спадок від епохи комунізму.

Остаточно зламати дух вільномислення в академічному середовищі більшовикам удалось тільки до 1929 року. Здатність учених мислити і порівнювати становила серйозну небезпеку для режиму й підлягала жорсткому контролю. Тому в період колективізації своєрідний колгосп було насильно організований і в науковому середовищі. Бути в Академії наук було дозволено невеликій кількості лояльних академіків-наглядачів. Їх наділили особистими привілеями і правом тримати решту вчених на короткому економічному повідку. Відтоді ось уже сім десятиліть невелика група вчених, яка сама себе обирає, — оцінює й оплачує, розподіляє гроші, які виділяються всьому науковому співтовариству. Дослідницька робота для справжнього вченого становить сенс життя, тому неугодного не обов'язково усувати фізично. Достатньо просто позбавити його коштів, оголосивши напроям мало актуальним.

У радянський час склад академії та її діяльність жорстко визначалися інтересами КПРС. Після краху партії диктат зник, а корпоративні й особисті інтереси академіків залишилися... Виникла тільки проблема захисту згори, тобто невтручання держави в організаційну структуру академії, а також захисту знизу — легітимізації централізованого розподілу коштів

усередині неї. Перше завдання вирішується через самоврядування НАН введенням потрібних людей у її склад. Наприклад, «професор» Янукович значиться виконувачем обов'язків члена президії академії, а Литвина обрала навіть віце-президентом. Друге завдання вирішили проведенням контрольованих виборів директорів інститутів. Цинізм у тому, що якщо вибір академікам не сподобається, то, відповідно до свого статуту, вони однак призначають в інститут «правильного» директора.

Проблема не в тому, що нинішніх членів академії треба замінити. Порочна сама система, побудована на не прозорому пірамідальному розподілі коштів. Її неминучим наслідком є залежність одних учених від інших на всіх поверхах піраміди. Академіки не знають, як розподіляє гроші вище керівництво держави, але самі відтворюють неподільну владу на своєму — нижньому — академічному рівні. Наукове співтовариство здебільшого не знає, наприклад, що значна частка бюджету академії міститься у так званому спецфонді. Тоді як внизу, де, власне, і роблять науку, люди часто підтримують свої дослідження приватними заробітками.

Не можна не розуміти, що Україна посідає 115-те місце з ефективності управління значною мірою тому, що в країнах із першої частини списку принципово інша система.

Там фінансуються мізки, а не структури. Вчений, який домігся кращих результатів отримує не привілеї і владу над іншими, а більше грошей, на які може утримувати більшу лабораторію. Інститут на Заході складається з таких фінансово незалежних лабораторій. Директор інституту як представник і виразник інтересів наукового співтовариства вибирається не два-три роки (а часто просто по черзі призначається!) із завлабів. Погоджуються неохоче, бо ця діяльність відриває від науки і жодних привілеїв не дає. У нас же кінець директорства майже всі без винятку сприймають як кінець життя.

Більшість розуміє, що система контрпродуктивна, але поки що боїться відкрито про це говорити. На жаль, дуже небагато вчених, зокрема й у середовищі академіків, розуміють чим і як її замінити. Змін бояться майже всі. Але діючі вчені — через неясність, що й коли в результаті змін отримають, а вчені-чиновники через абсолютну ясність, що вони втратять.

Якщо ми претендуємо на цивілізованість і європейськість, час навчитися ефективно витрачати наявні кошти, а не скаржитися на їх брак. Час перестати надіятися, що уряд проведе правильні реформи. Звідки їм це знати, якщо саме наукове співтовариство не може чітко сформулювати, що повинно прийти на зміну! У міністерстві освіти і науки якщо й усвідомлюють потребу реформ, то все одне змушені працювати з тією структурою НАН, що пропонує розпочати чесну й відкриту широку дискусію...»

Чи є бажаючи щось змінити в системі нашої науки? Моя відповідь — ні! «Верхи» не знають як, а «низи» не мають бажання. Нащо «низам» шукати чогось кращого, якщо вони не можуть знайти більш затишного для себе життя чим воно є. Наприклад. Наш президент академії наук є ще й директором науково-дослідного інституту, завідувачем кафедри національного університету, до недавнього часу керував всією системою лікувально-профілактичного об'єднання для всіх «обранців» нашої держави... Або. Його віце-президент, 1930 року народження, керує вченою радою МОЗ України, очолює експертну раду по хірургічним дисциплінам ВАКу, є замісником директора НДІ... Подібне притаманне не тільки медикам, а й іншим напрямам науки. Я вас запитую: який сенс замінювати комфорт на дискомфорт?

При всьому цьому, щоб залишитися оптимістом, я заспіваю тихенько, про себе, пісню на слова Сергія Єсеніна:

Не жалею, не зову, не плачу,
Все пройдет, как с белых яблонь дым,
Увяданья золотом охваченный,
Я не буду больше молодым.

Ты теперь не так уж будешь биться,
Сердце тронутое холодком,
И страна березового ситца
Не заманит шляться босиком.

Дух бродяжий! ты все реже, реже
Расшевеливаешь пламень уст.
О моя утраченная свежесть,
Буйство глаз и половодье чувств.

Я теперь скупее стал в желаньях,
Жизнь моя? иль ты приснилась мне?
Словно я весенней гулкой ранью
Проскакал на розовом коне.

Все мы, все мы в этом мире тленны,
Тихо льется с кленов листьев тихий медь...
Будь же ты вовек благословенно,
Что пришло процвеств и умереть.

I.C. Сміян

ВІД КРІСЛА ДО КРІСЛА

Укрмедкнига - 2002

Але цього замало. Замало тому, що кожний з нас не завжди може позбавитися від своїх гріхів, а тому

ЖАЛЬ ЗА ГРІХИ

Може, ще важніше від рахунки совісті є щирий жаль за гріхи. Тому вже дома перед сповідею треба конечно взбудити в серцю щирий жаль.

Кара за гріхи тяжкі. Хто тяжко согрешив, хотай-би одним гріхом, той заслужив на тяжку кару Божу. А кара Божа — то річ страшна. Страшна річ — впасти в руки Бога живого. ...

Хто знає, як тяжко Бог ангелів за гріх покарав, коли їх з неба зіпхнув в огонь пропасти пекельної, той не може не задрожати на гадку, що така судьба маже і его чекати.

Хто пригадає собі всі труди, хороби, зарази, війни і нужду, котра внаслідок гріха первородного спала на людей, той зрозуміє, якою страшною заразою єсть гріх для чоловіка і яким безмірним нещастем. Коли розважиться, що з один гріх перших родичів Бог скарав на смерть не лише перших наших родичів, але і нас всіх, людей, той не може сумніватися, що справді гріх єсть найбільшим нещастям, яке може на нас прийти на сім світі. Хто подумає о небесних розкошах, о радості святих, котрі лице Боже оглядають; хто має хоть маленьке поняття о тім, чим єсть безконечне життя без журби, без печали, без смутку, але повне радості і щастя, тому не може серце не стиснутися на гадку, що стратив небо. Хто в кінці подумає хоть хвилю о страшних муках, які терплять грішники, засуджені на вічний вогонь в пеклі, той не може не заплакати на гадку, що через своє поступування заслужив на кару пекельну.

Не трудна річ — бажати собі вічного щастя, бо і нема чоловіка, щоби не бажав собі щастя, — і не трудна річ боятися кари Божої, бо кожний чоловік вже з природи боїться нещастя; а чоловік, що боїться кари Божої і бажає нагороди з рук Божих, легко обридить собі гріх, котрий відбирає небесну нагороду, наражає чоловіка на кару. Обридити собі гріх, відвернутися від него зі страху перед страченням нагороди і нараженемся на кару — то єсть жалувати за свої гріхи.

Жаль несовершений. Такий жаль за гріхи, що впливає перед карою, — то жаль несовершений вправді, але добрий і вистачає для сповіді.

Очевидно, потреба, щоб відносився до всіх гріхів, а не лише до декотрих; бо жалувати за оден гріх, а за другий не жалувати — то не єсть жаль, що пливе зі страху перед карою. Потреба того, щоби такий жаль був і в серці, а не лиш на устах, бо Бог на серце дивиться, а не на слова. Такий жаль єсть надприродний, бо впливає з віри, котра научить о вічній нагороді і вічній карі.

Але такий жаль зі страху єсть несовершенним, бо єсть другий, ліпший жаль, котрий називається совершенним жалем.

Жаль совершенний. Той жаль совершенний впливає з любови. Хто подумає, який Бог безконечно добрий і солодкий, як нас полюбив, кілько для нас зробив і кілько єще готов зробити, тому мусить бути прикро, що того найліпшого свого Пана і того найліпшого Отця гріхами образив. Так жалувати — то жалувати з любови. Так жалує дитини, коли побачить слезу в оці вітця або матері, котрим прикрість зробила. Так жалує християнин, що Бога цілим серцем над все любить.

Такий жаль совершенний вертає ласку Божу і перед сповідею, хотяй не зносить обов'язку сповідатися з гріха; бо хто жалує із любови, готов всьо робити, щоби блуд свій направити. Готов, проте, і сповідатися, і покуту за гріх прийняти. Щоб Вам улекшити такий жаль, конечно потрібний для спасення людям, що не можуть перед смертією сповідатися в своїх гріхах, напишу Вам коротку молитву, в котрій виражений жаль несовершенний і жаль совершенний. Хто би цілим серцем ту молитву відмовляв щодня, хто би повторив її перед смертією зі слезами, той міг би мати надію, що, за ласкою Божою, дістанеться до неба, хотяй би і в послідній годині не міг сповідатися.

«Боже мій! Я согрішив многими гріхами! Я тяжко Тебе образив! Я заслужив на кару від Тебе! Я стратив вічні радості небесні, а заслужив на страшну муку в пеклі! Боже мій! Я боюся огня пекельного, дрожу на гадку вічного засудження, боюся, щоби я не був від Тебе відкинутий на віки! З того страху перед карою я бриджуся всіми моїми гріхами і жаль мені, прикро мені, що я так негідно поступив!

Але єще більше жалую з любови для Тебе, Боже мій наймиліший! Бо Тебе люблю цілим серцем над все! Бо Ти найвисше і найкрасше добро, заслугуєш на всяку любов! Ти для мене життєм, спасеннем, і щастям, і єдиним добром! Тож з любови до Тебе жалую, що я Тебе образив, прикро мені, що я Тебе образив, Отче найдорозший!

Маю надію, що мені мої гріхи відпустиш, що даш ласку потрібну до поправи і вічного спасіння!

Постановляю більше до своїх гріхів не вертати, цілком поправити своє життя. Ти, Боже, допоможи!

Хочу щиро сповідатися з всіх моїх гріхів і прийняти покуту, наложену через священика!».

(Фрагмент з 1903 р. (кінець року), Львів. Пастирське послання Митрополита Андрея до вірних Правди Віри. Пастирські послання 1889–1914. Том I. Львів. 2007, стор. 344-346).

Так, нам всім необхідно пам'ятати про наші гріхи і вказувати по них свій жаль. Ось тільки по різному дивиться на наявність «в собі» гріхів людина. Про це написано вище, про це пише Богдан Бастюк:

НЕ ВИТРИМАВ

Кажуть, вчора Гриць Тараня,
Кожен його знає,
Раптом вийшов із колгоспу
Із земельним паєм.
— Чхати, — каже, — мені нині
На їхню бригаду.
Маю плужок, коненяток,
Дам земельці раду.
З крадіями мені, — каже, —
Геть не по дорозі.
Я спокійно й міцно спати
Хочу, не в тривозі...
— Але ж ти, — Грицькові кажуть, —
І сам злодій, власне.
Коли щось не так лежало,
Знав куди покласти...
Не порівнюй! — Гриць насупивсь, —
Я казав допіру,
Що в злодійстві, як у всьому,
Треба знати міру.
Чом я вийшов із колгоспу,
Чим мене «дітали»?
Тим, що як не намагався,
Інші більше крали!..

І знову про наші «світські» справи. Алла Заячківська, багаторічний головний лікар обласної дитячої клінічної лікарні, заслужений лікар України, з якою я пропрацював більше трьох десятиліть, пише про другу мою книгу спогадів і роздумів таке:

«У книзі спогадів члена-кореспондента Академії медичних наук, професора Івана Семеновича Сміяна «Від крісла до крісла» в хронологічному порядку відображається його трудовий шлях, наукові здобутки, адміністративний ріст, узагальнюється досвід роботи.

Розпочавши трудову діяльність з крісла завідуючого фельдшерсько-акушерським пунктом в с. Вербівці Тербовлянського району Тернопільської області, Іван Семенович завдяки постійному самовдосконаленню, науковому потенціалу, діловим якостям, пройшовши проміжні етапи

трудової діяльності (головний лікар дитячого санаторію, робота в НДІ, зав. кафедри педіатрії, проректор з навчальної роботи ТДМУ) посів крісло ректора Тернопільського державного медичного університету.

З теплою та любов'ю Іван Семенович пише про свою родину, згадує дитячі роки дітей, пишається їх успіхами.

В спогадах висвітлюються різні проблеми педагогічної, наукової, клінічної, адміністративної роботи, тлумачення їх автором, шляхи вирішення. Це і філософське бачення сутності людини, її роль у суспільстві, і роль викладача в навчальному процесі, його вдосконалення, наукова діяльність, взаємини з студентами. Надзвичайно гарно розвинута тема ролі лекцій у навчальному процесі. Важливість подати студентам лекційний матеріал на високому професійному рівні з відображенням нових наукових пошуків і досягнень в плані діагностики та лікування, викласти своє бачення тої чи іншої проблеми.

Незалежно від посади, невід'ємною частиною роботи Івана Семеновича була робота в клініці: обходи, клінічні розбори, конференції, застосування досягнень медичної науки в обстеженні та лікуванні хворих дітей. Це була плідна співпраця Івана Семеновича з колективом обласної дитячої клінічної лікарні.

Вражає наукова діяльність професора Сміяна. Займаючи такі відповідальні посади, Іван Семенович ні на мить не залишав наукові дослідження. Завдяки своїй унікальній працездатності написані й видані книги для педіатрів та лікарів інших спеціальностей, методичні рекомендації для лікарів-педіатрів, навчально-методичні рекомендації для студентів, численні статті у журналах, збірниках з'їздів, конференцій, рацпропозиції.

Важливою рисою керівника, науковця є вміння обґрунтовувати і відстоювати свою позицію, в певних випадках не йти на компроміси, поважати думку іншого.

Іван Семенович з гідністю витримав іспит на владу, що не кожному керівнику дано. В той же час він постає як людина, якій притаманне все людське: він вміє любити, радіти, отримувати задоволення від спілкування з людьми різного фаху, віку, положення в суспільстві. Людей приваблює його людяність, доброзичливість.

Я отримала задоволення, читаючи спогади, від незвичного стилю написання книги, де фактичний матеріал органічно переплітається з ліричними відступами, висловлюваннями великих людей минулого і сучасності, які влучно підтверджували думку автора.

Я думаю, що книгу спогадів та роздумів Івана Семеновича «Від крісла до крісла» з цікавістю читають і будуть читати численні любителі книги.

Заячківська А. А.

Минуло 38 років з того часу, як я вперше познайомився з Аллою Анатоліївною. В той час вона молодий, енергійний, симпатичний лікар-педіатр опікувалася палатою інтенсивної терапії хворих дітей. З лікарів — одна. Сьогодні в обласній дитячій клінічній лікарні є два відділення інтенсивної терапії (практично невідкладної), в тому числі одно і для новонароджених. З відповідним штатом лікарів, середнього і молодшого медичного персоналу. Дійсно, вона як «білка в колесі» крутилася і вертілася цілодобово біля найважчих хворих дітей зі всієї області. В той час я спілкувався з нею кожний день у ліжка хворих. Ми з нею обговорювали стан кожної дитини, ми з нею говорили про вибір найефективніших методів лікування, ми з нею спостерігали в динаміці за протіканням хвороби... І це фахове спілкування приносило значну користь у збереженні життя багатьох і багатьох малюків зі всієї області. В більшості випадків, ми почували свою причетність до збереження життя дитини, ми відчували значну емоційну ауру добра, яку ми приносили навколишньому світу, ми раділи своєму не даремному життю... Може це й дивно, але у мене з найбільш яскравішими спогадами залишився якраз цей період, а не той час, коли А. А. була начмедом, головним лікарем обласної дитячої клінічної лікарні. Я думаю, що у неї теж.

Я не можу навести ні одного випадку такого натхнення та піднесення всього організму і душі під час мого виконання обов'язків проректора і ректора, як це зі мною ставалося під час успішної фахової діяльності.

Так що доля Алли Анатоліївни і моя схожа, близька і, вважаю, щаслива. Щаслива, як всякого доброзичливого та працелюбного педіатра.

А тому в мене є підстави приєднатися до Марини Цветаєвої, коли вони шле своє послання

ЛИТЕРАТУРНЫМ ПРОКУРОРАМ

Все таить, чтобы люди забыли,
Как растаявший снег и свечу?
Быть в грядущем лишь горсточкой пыли
Под могильным крестом? Не хочу!

Каждый миг, содрогаясь от боли,
К одному возвращаюсь опять:
Навсегда умереть! Для того ли
Мне судьбой дано все понять?

Вечер в детской, где с куклами сяду,
На лугу паутинную нить,
Осужденную душу по взгляду...
Все понять и за всех пережить!

Для того я (в проявленном — сила)
Все родное на суд отдаю,
Чтобы молодость вечно хранила
Беспокойную юность мою.

1911 рік

А час біжить. Появляється і третя моя книжка художньо-літературного спрямування «Думи мої, думи мої...». Якщо перша книга відкривається фотографіями дружини і мене, друга — сина і доньки, то третя — внуками Вані і Каті.

І що ж про неї думають різні люди, різні фахівці?

ПЕРЕДУМАНЕ І НЕЗАБУТНЄ

Неправда, що в молодість повернутися неможливо.

Неправда, що неможливо двічі пройти найкращими, найдорожчими стежками-дорогами єдиного й неповторного життя..

Все можна повторити.

Але для цього потрібно набратися великого терпіння, не пошкодувати часу і мобілізувати пам'ять. Хай вона відкриє свої найпотаємніші скарбнички, схованки, найдальші закутки — і відпустить на волю сотні, тисячі спогадів...

Ось такі думки охопили мене, коли дочитав до кінця ще одну книгу далеко не першу (і сподіваюсь не останню) книгу Івана Сміяна. Точніше, Івана Семеновича Сміяна — доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента Академії медичних наук, багаторічного у недалекому минулому ректора Тернопільської медичної академії. Одного з найвідоміших педіатрів України.

І, як виявилося, ще й талановитого літератора. Останнє, зокрема, засвідчують три його книги, що побачили світ буквально за два останні роки. Книга, в яких медицина тісно переплетена з історією, проза з поезією, спогади з роздумами.

«Думи мої, думи мої...» — так назвав Іван Сміян свою нову книгу, написану в уже, образно кажучи, «не ректорський» період життя. Але, одначе, теж до вінця заповнений улюбленою, раз і на все життя обраною, лікарською справою, найдорожчими на світі людьми: родиною, друзями, колегами, учнями.

Те ж, наскільки все це дороге для автора, засвідчує кожна сторінка, кожен рядок. Адже «любов мамі, тата, дружини, дітей і онуків не має меж. Завдяки цій любові зовсім по-іншому, неповторно і казково виглядають

схід і захід сонця, колір і запах квітів. Виявляється, що птахи по-різному співають, тварини дуже оригінальні, а дерева, а трава...»

І то ще не вся любов. «Медицина мене окрилювала, надихала, була джерелом постійного натхнення. Бо хіба є прекрасніша професія, ніж лікарська — коли щомиті відчуваєш, як ти потрібен людям, як привітно і вдячно вони тобі посміхаються і тільки з тобою та ще священиком день при день вітаються «Слава Ісусу Христу!»

Свою медичну кар'єру юний Іван Сміян починав у селі — тут у нас, на Тернопіллі, а точніше у теребовлянському Вербівці. Невгамовний, у найкращому розумінні цих слів, ініціативний, доскіпливий і скрупульозний, майже одразу отримав шанс стати комсомольським вожаком районного масштабу. А за відмову від цієї кар'єри, у свою чергу, заробити суворе стягнення і позбутися роботи. На щастя, цього не сталося: пристрась до медицини у Сміяна була настільки сильною, що це змушені були визнати всі — й залишити лікаря-початківця у спокої.

Сторінки книжки «думи мої...» заповнені не тільки спогадами. Ці сторінки буквально киплять щирим українським гумором, самоіронією, спостережливістю. Вони заповнені багатьма добрими словами про колег, котрі багато років працювали пліч-о-пліч з Іваном Семеновичем, цікавими випадками з життя Тернопільського медичного, тоді ще інституту, котрий саме в часи Сміяна-ректора став академією...

Та що особливо вразило мене в цій книзі, то це багатство афоризмів, крилатих висловів, поетичних строф. Адже, окрім усього, вони засвідчують високий інтелект того, хто все це знає, розуміє, цінує — і хоче, аби по все це дізналися, все зрозуміли й оцінили інші.

Через те вважаю, Іван Сміян має цілковите право з гіркотою і осудом писати про тих високих і не дуже чиновників, які ніколи з доброї волі (школа до уваги не береться) не беруть до рук Шевченкового «Кобзаря» чи якусь із книг Івана Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, не мають поняття про українські, не кажучи вже про світові, культуру, мистецтво, історію...

Найголовніше для таких — пробитися до керівного крісла. А коли пробилися — за його «висотою» й визначають «цінність»: як власну, так і інших.

Висновок із сказаного автор робить різкий, але справедливий: «У мене іноді складається враження, що «вищі» наші керівники не тільки нічого не читають, а взагалі забули алфавіт. Тому що неможливо читати, для прикладу, Шевченка з його безсмертною поезією «Садок вишневий коло хати» — і доводити до тотального винищення і оті вишневі садки, і хати, а отже — й Україну...»

Жаль, що книга, про яку сьогодні веду мову, віддрукована невеличким, усього в 500 примірників, тиражем. Оскільки цікавою вона є не тільки для лікарів, а для всіх, хто любить читати і цінує гарну белетристику.

Зате дуже добре, що видавництво «Укрмедкнига» Тернопільської державної медичної академії імені І. Горбачовського, котре першим в Україні почало випуск україномовних посібників для медичних вузів й нині залишається лідером у цій царині, не замикається лише на цій, образно кажучи, вузькій спеціалізації. А випускає широкий спектр книг, знайомлячи ось таким чином читацький загал з творчістю людей, які працюють або навчаються у цьому потужному вузі.

Павло Федик, кандидат економічних наук, проректор Інституту економіки і підприємництва, відмінник освіти України. м. Тернопіль.

Мої перші сходинки на літературній ниві, які щоденно надихають мене до нових здобутків, до більш глибоких роздумів на підставі спогадів, до усвідомлення мети людини на цій землі, надихають мене, мою творчість на оптимізм життя, на його різноманітність, неосяжність, людинолюбство... І в цьому допомагають навіть незнайомі мені люди, до яких відноситься і Павло Федик. І його слова закликають мене до декламування вірша Івана Сльоти

ВІК ЖИТТЯ

День до ночі, й знову — ніч до дня,
Вік життя, немов одна година.
Ручка й зошит — вся моя рідня,
Букви й строфи — вся моя родина.
Рими й думи — всі мої сусіди,
Тиша й спокій — друзі мої всі.
Крізь життєві радощі та біди,
В повсякденній праці, як в росі.
Жнивне поле — мій письмовий стіл,
Вірші збірки — золото жнив'я.
Все над чим я горбився, як віл,
Чим в житті найбільше дорожив я.
Ніби твердь зав'язаного вузлика! —
О, життя невільницьке моє! —
Може, ти і є та сама музика, —
Що мені умерти не дає.

«...Що мені умерти не дає». Можна це речення поставити і зі знаком запитання, а потім цитувати наступні висловлювання про мої книги. Так я й зроблю.

Галина Олексіївна Самборська, лікар вищої категорії, багаторічний завідувач пульмонологічним відділенням обласної дитячої клінічної лікарні, з якою я працював пліч-о-пліч десятиліття, а не роки, пише:

«З задоволенням прочитала книгу спогадів Івана Семеновича «Думи мої, думи мої...» і сама поринула в спогади про ті часи, коли в 80-90 роках працювали ще в приміщенні старої дитячої лікарні. Це був невеликий згуртований колектив лікарів-одномумців. Працівники кафедри на чолі з Іваном Семеновичем постійно консультували всіх складних хворих, регулярно проводили клінічні конференції, обзори медичної літератури. Нам було все цікаво: відвідували лекції по педіатрії, які читались на високому професійному рівні, брали участь у обходах професора Сміяна І. С., до кожного обходу готувались як до свята, причепурювались, вивчали досконало історії хвороби, літературу, що стосувалася даного захворювання, адже Івана Семеновича цікавила думка кожного лікаря.

Незважаючи на постійну зайнятість в інституті не було й дня, щоб Іван Семенович не оглянув хворих, допомагав лікарям у встановленні діагнозу, спрямуванні обстеження та лікування.

Лікарі з повагою ставилися до Вас, за Вашу щирість, уважне ставлення, готовність прийти на допомогу.

Приємна вражена і здивована Вашою пам'яттю, так детально і цікаво описані події, що відбувалися у Вашому житті.

Я знала Івана Семеновича як науковця, лікаря, керівника, а прочитавши книгу зрозуміла, наскільки ми мало знаємо людей, з якими безпосередньо спілкуємося, не цікавимося їхнім життям, сприймаємо лише як співробітників.

В книзі розкрився літературний дар Івана Семеновича, він цікаво описує події в особистому житті, відносини в сім'ї, творчі здобутки, зустрічі з цікавими людьми.

В книзі багато філософських роздумів, де власне оцінка подій переплітається з висловлюваннями великих людей минулого і сучасності.

Іван Семенович прожив яскраве, наповнене змістом життя завдяки своєму розуму, завзяттю, працелюбству. В мене залишились найкращі спогади про роки роботи з Вами. Дякуючи книзі, залишаться на довгі роки спогади про Тернопіль, медуніверситет, клініку педіатрії, всіх тих з ким довелося працювати і зустрічатись.

Бажаю доброго здоров'я Вам і Вашій родині, чекаємо нових книг спогадів та успіхів у всіх починаннях.

Самборська Г. О».

Я щасливий, що мені довелося довгий час працювати на ниві оздоровлення малюків з Галиною Олексіївною. Вона завжди з надзвичайною

відповідальністю відносилася до своєї праці. Вона завжди спостерігала за всіма новинками педіатрії, що допомагало їй ефективно лікувати хворих дітей. Сьогодні вона працює лише на 0,5 ставки лікаря, але й сьогодні вона обізнана з тим, чого досягла пульмонологічна наука у світі взагалі, і в педіатрії, зокрема. З нею було цікаво працювати не тільки мені, а й всім лікарям. Мене не дивувала та обставина, що мої кандидати наук нерідко посилались на Галину Олексіївну, як на авторитет, при обґрунтуванні своєї думки щодо лікування того чи іншого хворого.

Вона була і є «живим» підтвердженням (і не тільки вона) того, що ні ступінь (кандидат, доктор наук), ні звання (доцент, професор...) не є ведучими в оцінці якості фахівця. Я не хочу принизити настирливу наукову працю, яка дозволяє одержати наукову ступінь, наукове звання — це велика праця, це значне не тільки працелюбство, а й значна цілеспрямованість щодо своєї професійності.

Однак необхідно пам'ятати й слова Георга Ліхтенберга: «В слове «ученый» заключается только понятие о том, что его много учили, но это еще не значит, что он чему-то научился». Й кожному із нас доводилося і доводиться бачити різних «вчених». І ми нерідко користуємося критеріями «вченості», про які писав Василь Ключевський: «В жизни ученого и писателя главные биографические факты — книги, важнейшие события — мысли». Правда, книги — корисні, думки — захоплюючи.

А це вже думки здалека. Думки відмінниці середньої школи, відмінниці Тернопільського медичного інституту, відмінниці наукових пошуків та життєвих пошуків, моєї учениці, кандидата медичних наук, доцента Наталі Олександрівни Ліщенко.

«Доброго Вам дня, шановний Іван Семенович!

Вітання Вам з далекої Каліфорнії. Вибачайте, що таким шрифтом пишу. Знайшла з трудом тут тільки російський шрифт, тому будуть деякі помилки у буквах. Не думайте, що я така вже безграмотна стала.

Нещодавно отримала від батьків маленьку посилочку, і з нею Вашу книгу. Прочитала відразу за першу ж ніч. Вмісте ж Ви зацікавити з першого рядка. Спершу читала сама, а на 5-6 сторінці приєднався Толя, так що вважайте, що маєте сімейних прихильників. Дуже ми заскучали за всім, що зв'язане з Тернополем, з Україною, можете повірити (!), за нашою академією! Часто бачимо «своїх» у снах. Майже щоночі сниться тільки Тернопіль. Ніколи б не повірила, що так буває. І ви мені, Іван Семенович, уже разів 5 снилися. Але зі мною вже не сварилися, як раніше. Навіть Толя коли-то проснувся і каже, що йому снився Іван Семенович і Лідія Василівна. Певне, і Ви часом про нас згадуєте. Ну що це я все за сні та за сні... так ось, Ваші «Думи» прочитала запоем. І знаєте, кожен рядок добром

просякнутий, любов'ю та щирістю. А гумор! Сміялися довго з підпису до фотографії «А третій — то зайвий». Це там де зображені ви, Ленін і Візир. Уже в котрий раз були ми вражені вашою працездатністю на усіх рівнях роботи, особливо на посаді ректора. Це ж такі тонкощі розуміння, це шахістська логіка на кілька кроків вперед. Нам це зараз близько, бо вивчаємо науку адміністрування.

Виявляється це досить складно, а книга Ваша нам як практичний посібник. Згадувала Ваші часті слова до мене: «Ліщенко! Ваші скарги на перевантаженість, надзвичайну зайнятість, перевтому нікому не потрібні!!! Це Ваші проблеми. Не кажіть мені цього ніколи». А тепер знайшла це в книзі і посміхнулася. Бо так воно є. Я тут настільки організована (а може просто так думаю, бо Вас немає, щоб сказав, яка в дійсності я безолаберна!), що встигаю набагато більше, ніж вдома. Американці не такі. Вони ліниві надзвичайно. І щодо комп'ютера часом поради питають. А викладачі, маючи по 2-3 години на тиждень!!! Страйкували недавно, тому що їм приходить працювати по суботам (тут 6-ти денна форма навчання). Я собі думала — їх би до нас на кафедру на стажування! Хоча би на кілька місяців. Тоді б не страйкували.

Студенти тут також собі страйкують. Бо їм піднесли плату за навчання. Навчання у нас почвертне — по три місяці. Плата береться окремо за кожен предмет. Предмет має в середньому по 40-50 академічних годин. Коштують предмети по-різному. В середньому по 800-1000 доларів. У рік виходить до 10-15 тисяч. Але люди тут заможні, вчаться для задоволення. На такому рівні як ми, скажімо, вчаться люди від 25 до 90 років. Меж для вступу немає. Лиш плати гроші. У нашій групі на одному предметі, скажімо, був студент 67 років. Зараз на пенсії (тут пенсійний вік — 65 років). За своє життя заробив, медицина після 65 років безкоштовна (нещодавно навіть закон прийняли, що з 2006 року усі ліки будуть безкоштовними). Люди собі живуть на задоволення. Ось деякі вирішують вивчити щось нове.

Щодо навчання, студенти вчаться надзвичайно серйозно. Щоби прийти на заняття, не прочитавши теми (а читати приходить з кількох книг, статей, на заняття в середньому 100 сторінок різних матеріалів. І це на кожне заняття.), такого не буває. Заняття раз на тиждень. Так що увесь вільний час іде на навчання. Що для мене є надзвичайно цікаво? Нехай скажуть, нащо воно їй, скажімо, читати зараз Маркса, Вебера, Тейлора? Але, прочитавши, зовсім по іншому дивишся на світ, зовсім по іншому аналізуєш, навіть свої особисті ситуації.

У цій чверті я брала 3 предмети. Заняття ввечері. Починаються о 6. 30, закінчуються в 10-10. 30. Мені це подобається, бо я по натурі сова. Хоч

тут, в Америці, чомусь не спиться. Хочеться більше побачити, побувати, почитати, поспілкуватися. А все, що бачу нове порівняно з Україною, з українцями. Ми набагато розумніші, працьовитіші, але нещасливі в своїй державі. Тут же тенденції в політиці приблизно такі ж, як у нас. Просто ера настала такого відношення людей до керівництва державою. Будь-якої.

Американці так само Буша звинувачують у всіх бідах та негараздах. Щовечора на телебаченні телешоу показують, хто що піймав з промов Буша. Скажімо, нещодавно Буш сказав таке: «Ми вели переговори за круглим столом, а він виявився квадратним» (що Джордж мав на увазі у цьому випадку тільки він знає!). Не люблять тут Джорджа. А в Каліфорнії керує Шварценегер. Також про нього анекдоти розповідають. Скажімо, на запитання: «Що ви плануєте робити для покращання стану освіти та здоров'я дітей», — він відповів просто, — я люблю дітей і все інше, пов'язане з цим. Майже як поручик Голіцин у наших анекдотах. І в Каліфорнії зараз економічна криза, комп'ютерний спад, скорочення робочих місць.

А з медициною — ну просто бардак. Я якось на занятті висловила свою думку і сказала «вам би нашу систему, а нам би ваші гроші». Тому що грошей виділяють 14 % від приросту національного продукту (це десь 1,3 біліони доларів — це найбільша кількість на одну людину в світі, на другому місці у цьому показнику — Швейцарія), якість охорони здоров'я на 15 місці (в поняття якості тут входить багато показників і серед них рівень малюкової смертності — 6,9, але для чорних — 15,5 %), на першому місці Японія, на другому — ця ж Швейцарія. Так що, на відміну від Швейцарії, усі — більшість грошей, з тих що виділяються на охорону здоров'я просто перекочують в інші кишені (радує нас те, що ми в цьому плані не є піонерами — І. С.).

Медицина тут великий бізнес. А лікарів тут вважають дуже корисливими та багатими. Коли я на презентації казала, що в Україні я викладач медичного вузу, це сприймалося нормально, а коли на іншому занятті сказала, що лікар, то кілька студентів на мене навіть вороже потім дивилися. І до всього цього ніяк не могли зрозуміти, чому це я лікар, доктор, вчуся ще.

Тут лікарі — це щось дуже, дуже престижне. Викладачі ж — зовсім ні. Маємо друга, професора з кафедри англійської мови. Він живе у квартирі, певне, як наша «хрущовка», має масу книг, що стоять стопками попід стін. На кухні тільки він знає в якій кучі і що можна знайти. Проте дозволяє собі поїздки по Америці або подорожі до Європи. І є надзвичайно ерудована і мудра людина. І я б сказала, що щаслива людина.

Коли я попрохала його перечитати характеристику-рекомендацію, де я описувала свої обов'язки як працівника кафедри в Україні, він сказав, що

таке навантаження не зміг би виконати просто фізично! Тут викладачі мають лише 2-3, ну 4 заняття (правда заняття по 7-8 академічних годин) на тиждень. Решта часу готуються до занять. У дні, коли немає занять, на роботу просто не виходять, а працюють з інтернами вдома. І ще, за одне заняття отримують 400-500 доларів. І вважають, що це дуже мало. Ось так тут живуть викладачі.

Знаєте, прочитавши Ваші «Думи...», ми наступного дня зателефонували Бойчукам до Канади. Вони дуже розпитували про книгу, а потім попросили мене просити вас підписати одну книгу для них (Богдан і Надія, якщо пам'ятаєте). Хочуть, щоби родичі передали їм до Канади. Питали мене, коли буде наступна. Виявляється попередні вони мають. Так що Вас читають на усіх континентах.

Пишіть далі, Іван Семенович, ваші «Думи» будуть з нами, допомагаючи бути добрими, мудрими, працездатними і часом... робити маленькі дурниці, але при цьому бути веселими людьми.

Вітаємо Вас, Іване Семеновичу, Світлану Іванівну, Лідію Василівну та усю Вашу родину з внучкою! До нас ще не дійшла чутка щодо імені нового члена Вашої родини, але ми щиро зичимо, щоби маленька дівчинка стала частиною Вас, була такою ж доброю, мудрою та заповзятою. А Вам бажаю ще з десяток книжок. Напишіть і про Америку (але тільки з критичної точки зору). А я вам з матеріалами допоможу. У нас дійсно краще. І медицина також!

Згадую Ваші розповіді у машині по дорозі до Києва. Коли Ви казали ці слова, а я думала «не може бути, щоби в Америці і таке було». Я про Вас розповідала тутешньому керівнику. Її звати Тоні Фогарті. Вона казала, що з задоволенням поділиться своїми знаннями щодо охорони здоров'я в США. Просила дати Вашу електронну адресу і хотіла з Вами поспілкуватись. Так що, Іване Семеновичу, вивчайте Інтернет і пишіть більше, це цікаво для світу!!! Зараз у нас канікули, тому я Тоні не бачила, щоби показати Вашу книжку. Але розповідала про попередні, тому вона й зацікавилася.

Я багато б ще з вами розмовляла, але якби то бути поряд, у Вашому кабінеті... Не уявляла, що так за всіма буду скучати. Передайте усім вітання і мої привітання з наступаючим Новим Роком і Різдвяними святами. Я усіх пам'ятаю, люблю і дуже скучаю. Нехай усім Новий рік принесе здоров'я, любові, радості та родинного тепла.

А Вам, Іване Семеновичу, міцного здоров'я, святкового настрою, літературної музи та любові від усіх жінок, що Вас оточують, і навіть тих, що на інших континентах!

З щирою повагою та вдячністю.

Ваша «каліфорнійська» учениця. Наталка Л.

Я з Наталією Олександрівною на урочинах, присвячених 50-річчю нашого вузу (2007). Вона знову «махнула» в Америку з чоловіком та сином. Вона там «востребована»...

Прискореним поїздом

Мчимо у західний світ.

І не чуємо,

Як ридають на рейках

Струни бандур.

Богдан Мельничук

Минуло понад 4 роки після того, як отримав цього листа. А його зміст і сьогодні є потужним подразником синтезу позитивного енергетичного поля. І як тут можна зупинитися! Не писати, не думати, не творити! І я з великим піднесенням сідаю за комп'ютер та строчу, пишу, думаю, думою з добротою в душі, теплотою до всіх людей, з переконанням переважання в кожній одиниці потягу до життя, гарних вчинків, цілодобового, незалежно від пори року, відчуття неповторної дії сонячних променів, голубого неба, тихого шелесту дібров...

Ось так здатна діяти людина на людину, на своїх зовсім близьких, і не зовсім близьких, і навіть не близьких. Хто прочитає цього листа, той обов'язково і непомітно для себе отримає заряд добра, любові до ближнього, окрасу свого життя...

І, навпаки, пригнічення, недовіру, а може й заздрість, коли ознайомиться зі статтею під рубрикою «Национальная ментальность» ЖАБА ДАВИТ: «Главная национальная черта украинцев — не свободолюбие с трудолюбием, и не музыкальность, а зависть. Она стала двигателем отечественной истории как далекой, так и новейшей» («Корреспондент», 23 декабря 2007. Сергей Ждан — украинский писатель).

Я не буду наводити зміст цієї статті. Він зрозумілий із заголовка і підзаголовка. Автор зі всіх сил бажає нав'язати своє особисте бачення «національної» ментальності. В даному випадку іде «зомбування» в головах українців своєї меншовартості і не більше.

Мої одинадцять і ця, дванадцята, книги спогадів (я вже не кажу про понад 60 книг медичного спрямування) і роздумів є повним запереченням твердженню С. Ждана. А я «чистий» українець з діда-прадіда. А от те, що С. Ждан є «украинский писатель», як він стверджує, у мене виник сумнів, тому що мене, як українця, «жаба» ніколи не давила і не давить сьогодні.

За своє довге життя я зустрічався й спілкувався з десятками, сотнями, тисячами людей і тільки в однієї людини я помітив «жабу» щодо мене. І в мене до цієї людини не було, немає й не буде якоїсь негативної відповіді, навіть, в думках. Адже я цій людині співчую. У неї помітний дискомфорт в психіці.

Я не хочу виправдовувати Йосифа Віссаріоновича або Адольфа Гітлера, яких не тільки все життя, а й щосекунди душила «жаба», наслідком якої були страчені тисячі і мільйони людей. Але ж вони були психічно хворими й тому не випадково їх називали «нелюди». Ця крайність проявів «жаби» мала в цих особинах такі трагічні наслідки з їх одноосібною владою в країні. Одноосібна влада у особинах з психічними відхиленнями в установах, на виробництві проявляється меншими «гріхами», але занадто болючими для підлеглих.

На щастя, таких «корівників» не так вже й багато. Це нещасні люди. Вони денно і нічно заклопотані тим, як утримати владу, для них не існує не дозволених методів, вони ніколи і ні при яких обставинах не відкажуться від неї. Це один із важливих клінічних ознак психічних розладів у людини.

Що ж до успіхів інших, то вони мене надихали, а в молодості хотів бути схожим на них, а тому трудився, трудився і трудився. Всі мої учні, і це вони засвідчили в своїх листах до мене, ніколи не заздрили мені, їх

ніколи не давила «жаба», вони лише бажали бути таким як я. Це для мене більше, аніж що б то не було. Більш того, що я зі своєї сторони бажав, щоби мої учні були кращими і більш успішними за мене. Якщо декому з них це не вдавалося, то я не радів з цього, а лише сумував.

Мені навіть натяку на «жабу» в національній ментальності не вдалося зустріти у творах талановитих і геніальних українців. Їх ці анекдотичні розповіді недобррозичливців ніколи не хвилювали і не бентежили. Ось що, наприклад, над ними тяжіло:

XXIII-ТІ РОКОВИНИ СМЕРТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Поклін тобі, народних нужд співаче,
Від мільйонів, для котрих ти жив,
Від України, що ще й нині плаче
В тій самій горі, як ти її лишив!

Поклін могилі твоїй, що руйнує
Ненависть дика й глупота сліпа!
Дарма! До неї, хоч найзлість лютує,
Не заросте народна тропка.

Вони бояться, що ти ще не загинув,
Що в тій могилі не поліг, не згнів,
Що в слушний час повернеш Україну
Ще раз і збудеш громом своїх слів.

Вони бояться, чи та вкрівля з глини
Ножів не криє, списів, хоругв,
Старої слави й сили України,
Котра от-от воскресне, встане знов.

Вони бояться, що як хрест підгнилий,
Знак багаторічних наших кривд і мук,
Відродиться верх твоєї могили,
То Україні спадуть пута з рук.

От і збиткують ся на твоїм гробі,
Що вкрив тя від гадючого жала,
І раді б навіть споминку о тобі
Із серць народних вирвати дотла.

І мову, на котрій співав, і плакав,
І кляв ти кривду, й віщував любов,
Вони цькують, мов оленя собака,
Донощиків і брехунів юрбов.

Хто зна — тиранів злість і гнів всеможні! —
От, може, десь підписуєсь указ:
Кістки твої, як «неблагонадъжні»,
«препроводить» в Сибір чи на Кавказ.

Слова ж твої, потіху в нашій горі,
Спалить, з серць вирвать, з пам'яті, з умів,
І вимазати ім'я твоє з історії,
І об'явить: «Шевченко — это миф».

Та ні, не «міф»! Від дуба степового
Розрісся вже цілий могучий ліс,
І не найдесь вже грому, вихру того,
Щоби його розвіяв і розніс.

Та ні, дармі укази і доноси,
Що пригнетуть, не вб'ють твої слова!
З-під гніту їх сильнішою, ніж доси,
Повстане правда, вічна і жива!

Небавом проясниться світ над нами!
Щасливі, вольні, ми зо всіх сторін
Святої України громадами
Підем к могилі твоїй на поклін.

Іван Франко (1884 рік)

Весь світ визнає музикальність українців, а от «українського письменника» Сергія Ждана «жаба» давить. Він її не помічає. Він навіть не помічає, що майже всі «зірки» Росії, це вихідці з України. Я співчуваю цьому письменнику. Музикальність людини, спів її душі притаманні кожному живому, яке сповідує добро, приязність, взаємоповагу...

Чому, в більшості випадків, мою творчу роботу, в тому числі і працю над цією книгою, супроводить переважно українська пісня? Чому я з великим задоволенням плекаю свої спогади та роздуми? Чому я не бачу їх закінчення?.. Тільки тому, що душа моя наповнена музикою чудового буття, музикою любові до свого ближнього, музикою сонячних променів, тихого плеса Ворскли, Псла...

І.С. Сміян

ДУМИ МОЇ, ДУМИ МОЇ...

“Укрмедкниза” 2003

Про це свідчить і лист професора Остропольця Савелія Савелійовича (Донецьк), мого старого друга:

16. XI. 2003 г.

Дорогой Иван Семенович!

Надеялся увидеть тебя на конференции в Киеве, посвященной 75-летию В. Сидельникова, и поблагодарить за очередную книгу. Мне очень приятно, что в ней нашлось место для меня. Не перестаю поражаться твоей памятью и иллюстративным материалом, оригинальности изложения. Твои биографические книги чудесно отражают особенности медицины и педиатрии, а также дух эпохи. Представляю, как будут благодарны тебе будущие историки педиатрии за бесценные сведения, которые они будут черпать из твоего биографического наследия.

Конференция в Киеве прошла хорошо. Кагорта нашего поколения была самая малочисленная. Она включала П. Мощика (Киев), С. Ткаченко (Львов), В. Приходько (Харьков) и меня. Остальные составляли среднее и младшее поколение. Жаль, что тебя не было.

Надеюсь, что у тебя все благополучно. Будь здоров! Творческих тебе успехов! Сердечный привет жене и детям!

Обнимаю

подпись

Р. С. Перед отъездом на конференцию я послал тебе книжку, для написания которой я использовал время, которое у меня появилось после перехода на должность профессора. С. О.

Савелій Савелійович — та людина, в якій музика душі не зникає навіть на мить. Він майже щорічно пише та видає монографії на різні актуальні теми педіатрії. Систематично приймає активну участь в науково-практичних конференціях, конгресах, з'їздах педіатрів. Про себе і професора Остропольця я б сказав словами Магдалени Самозванець: «Перший симптом старіння — любов до життя». І в той же час, ми своєю діяльністю демонструємо думку Р. Стиля: «Прекрасным дополнением к искусству жить и умирать была бы книга об искусстве стареть, которая учила бы людей, как постепенно отказываться от своих претензий, от свойственных юности удовольствий и ухаживаний по мере того, как надвигаются возраст и болезни».

І тому:

Як добре те, що смерті не боюся я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що перед вами, судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст,
що жив, любив і не набрався скверни,

ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
як в смерті обернуся до життя
своїм стражденим і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно уклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі
і в смерті з рідним краєм поріднюсь.

Василь Стус

Необхідно в житті дотримуватись порад Д. Девіса: «Существует только один способ не превратить старость в пародию на прожитую жизнь, а именно — продолжать преследовать цели, которые придают смысл существованию: преданность людям, группам или делу, общественной, политической, интеллектуальной или творческой работе». Так що вибір великий.

Кандидат медичних наук, доцент, неонатолог за покликанням, моя вірна учениця, Віра Василівна Стеценко разом зі своїм чоловіком Юрієм Ароновичем так відчули мою третю книгу:

«З формальної точки зору, кожна людина, у якої є аркуш та олівець (а зараз клавіатура комп'ютера) може щось написати (або набрати текст). І, на жаль, ми маємо досить прикладів (хай вибачать деякі, так звані, письменники та науковці) примітивних та «пустодзвонних» текстів, що при певному зовнішньому антуражі видаються за видатні творіння.

Читаючи спогади Івана Семеновича «Думи мої, думи мої», перше і незаперечне враження: перед нами надзвичайно глибока, талановита та масштабна людина, яка ж, до того, філігранно володіє мистецтвом викладу матеріалу. Система опису подій, в якій поєднується логічний, легко і цікаво сприйнятливий матеріал з доречно наведеними цитатами видатних мудреців, поетів, літераторів, дозволяє чітко сприймати події, пережитих автором та його бачення реалій. Допомогає зрозуміти пережите ілюстрування фотографіями, фотокопіями певних документів, листів, наукових праць.

Якби все написане Іваном Семеновичем перенести на поетичні рядки, його стиль, на нашу думку, близький до чудового поета Гейне: концентрований та максимально інформативний.

Та все це про Сміяна — письменника. Але зі сторінок на нас дивиться авторитетний науковець, керівник, організатор науки, який у надскладні часи перемін (а ще древні китайці помітили, що найважче жити в епоху змін) зумів залишитися Людиною з великої літери, яка не зрадила ні своїх переконань, ні близьких, ні колектив.

Бажаємо Івану Семеновичу міцного здоров'я та наснаги продовжувати свою цікаву та шляхетну працю.

З повагою, Віра, Юра».

Як на мене, то Віра і Юра є чудовою парою, люблячими батьками своїх доньки і сина та тата і мами. Вони завжди в русі, вони завжди разом, вони завжди життєрадісні, вони завжди поспішають, поспішають відвідати близьких, друзів, а часто і не зовсім близьких їм людей. Для них характерні співпереживання з людьми, з якими вони спілкуються, бажання допомогти «всім» своїм знайомим. Все сказане я відчув особисто на протязі багатьох і багатьох років. Особливо в останні роки. Вони сприяли й тому, що

О нет, мне жизнь не надоела,
Я жить люблю, я жить хочу,
Душа не вовсе охладела,
Утрата молодость свою.
Еще хранятся наслажденья
Для любопытства моего,
Для милых снов воображенья
Для чувств всего.

А. Пушкин

А це вже коротка думка про мою третю книжку кандидата медичних наук, доцента, однієї з моїх учениць, Уляни Михайлівни Цідилко. Амбітної та розумної дівчини. Мама двох діток. Я переконаний, що вона досягне наміченої мети. Не тільки завершення докторської дисертації.

«Книга — спогад «Думи мої, думи мої...» члена-кореспондента АМН України, доктора медичних наук, професора Івана Семеновича Сміяна — ціла віха в житті вченого, ректора медичного вузу, педагога, і просто високо порядної, чуйної, справедливої та інтелігентної особистості.

Важко залишитися людиною в тоталітарному суспільстві, тим паче на його зламі, ще важче бути людяним і демократичним керівником, вміти відстояти власну точку зору, виграти в системи для її ж майбутнього — дітей, наблизити наукове життя «периферії» до «центру». При цьому продукувати ідеї, очолювати наукові розробки, передавати свій професіоналізм та інтелектуальний потенціал у книгах, монографіях, посібниках.

З виваженістю та глибокою мудрістю автор висловлює своє ставлення до проблем сьогодення. Його болить культура, радше, безкультур'я суспільства, зниження моральних критеріїв, переоцінка цінностей. Без духовності нація приречена на загибель, а суспільство не має перспектив для розвитку та руху вперед. А чого вартує так зване «реформування» освіти, бездумного копіювання чужого, відсутність обґрунтованої концепції у зміні навчальних планів, легке відкидання надбань вітчизняної вищої школи взагалі і медичної, зокрема? А донедавна вона вважалась кращою у світі, то хто у кого повинен вчитись? Слушна думка проте, що чиновникам різного

гатурку треба вчитись працювати з «живими» людьми, вивчаючи проблеми на місцях, а не вирішувати їх тільки розпорядженнями з високих крісел.

Цікаві роздуми про сенс життя, місце кожного в ньому. «Все велике — в простому», головне навчатись бачити його, не перестати з віком захоплюватись справжніми цінностями і пріоритетами.

З глибокою вдячністю і повагою

Уляна Цідилко

Зворушливі слова, повне сприйняття моїх думок Уляною, надихають мене до подальшої творчої роботи. Навіть розуміння однією людиною моїх сподівань, які висловлюю в своїх книгах спогадів та роздумів, приносить мені велике задоволення. А таких людей багато.

Я бачу, що в Уляни «болить», і що можу підтвердити словами Ігоря Іртеньєва (Москва), які стосуються і нас:

День за днем и год за годом
С большевистской прямотой
Мчится время задним ходом
В старый добрый наш застой,

В мир уютный, в мир домашний,
Погруженный в сладкий сон,
Не беда, что он вчерашний,
Главное — не страшен он.

Ни Гайдара, ни Чубайса,
Ни реформы ЖКХ —
Спи себе и улыбайся,
Жизнь прекрасна, ночь тиха.

Там в заказе — сыр «Виола»,
И помада, и духи,
Там и съезды комсомола,
И Асадова стихи.

Сапоги на распродаже,
Новогодний огонек,
Есть там Вова Путин даже,
Белобрысый паренек.

Бьют часы на Спасской башне,
Мчится поезд под откос...
С Новым годом, день вчерашний!
Здравствуй, дедушка склероз!

Я вибачаюсь перед численними своїми колегами, але не можу втриматися, щоб не навести проекту «Концепція розвитку медичної освіти» (12 жовтня 2007 року, газета «Ваше здоров'я») відповідно до наведеного вірша.

Його (проекту) об'єм вражає. Цілих дві газетних сторінки, а тому мало «читабельний». По об'єму він нагадує проекти і постанови давно минулих днів. По змісту також: багато загального (узгодження, впровадження, підвищення, приведення, реалізація, забезпечити, збільшити, посилити, удосконалити, здійснення, внести... — так розпочинаються абзаци проекту). Такі підходи до складання різних реформ в нашій країні характерні для всіх галузей. Складається враження, що вони укладаються чиновниками для чиновників. І зовсім не для виконавців (це моя одноосібна думка).

Наводяться такі розділи: загальна частина; мета концепції та основні напрями її реалізації; державна підтримка реалізації концепції; фінансове забезпечення реалізації концепції; заходи щодо реалізації концепції. Я наведу повністю тільки невеликий розділ:

МЕТА КОНЦЕПЦІЇ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Метою Концепції є приведення медичної та фармацевтичної освіти — структури, змісту, термінів підготовки — у відповідності до міжнародних освітніх стандартів з урахування потреб практичної охорони здоров'я.

Основні напрями реалізації Концепції: приведення якості вищої медичної та фармацевтичної освіти до європейських стандартів; визначення особливостей упровадження засад Болонського процесу щодо ступневої вищої медичної та фармацевтичної освіти з обов'язковим урахуванням національних особливостей та потреб галузі охорони здоров'я; вдосконалення системи незалежного від вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів I-IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти (надалі — вищих навчальних закладів) оцінювання рівня компетентності студентів та лікарів (провізорів)-інтернів шляхом проведення ліцензійних інтегрованих іспитів; становлення інституту резидентури на післядипломному етапі підготовки лікарів та забезпечення розвитку системи безперервного професійного розвитку фахівців; ліквідація кадрового дефіциту в галузі шляхом збільшення обсягів державного замовлення та пріоритетної підготовки медичних та фармацевтичних кадрів відповідно до потреб первинної ланки закладів охорони здоров'я, особливо тих, що розташовані в сільській місцевості; поліпшення соціального статусу викладачів та студентів вищих навчальних закладів; збільшення обсягів фінансування за рахунок коштів державного бюджету та підвищення ефективності використання фінансових, матеріально-технічних ресурсів, які залучаються для забезпечення розвитку вищої медичної (фармацевтичної) освіти.

Скажіть, будь ласка, що в цьому тексті є новим для професорсько-викладацького складу? Що він може взяти на озброєння для підвищення якості підготовки лікаря? Що може збудити його творчу педагогічну діяльність? Мабуть, мій вік не дозволяє знайти позитивну відповідь на ці запитання. Попробуй ти, читачу, знайти щось корисне для себе. Я маю на увазі викладача вузу.

Мені зрозуміле наступне: 1. якість підготовки лікаря за роки незалежної України різко знизилась; 2. є потреба у виконанні «старого» принципу в підготовці лікаря: один студент-один хворий при проведенні практичних занять; без профілактики не має майбутнього у медицині (не

менше 30 % практичних занять виконувати на основі профілактичних за-
сад); студент і викладач = колеги, друзі, а не вчитель і учень; 3. повна ав-
тономія вузу у виконанні завдання — підвищити якість підготовки лікаря;
4. міністерству охорони здоров'я забезпечити матеріально-технічну базу
для навчання та оптимальний статус викладача і студента (правда, все це є
обов'язком МОЗ). Крапка. І це не реформа, не Концепція. Це звичайне збе-
нтеження «занепадом» вищої школи.

А то діємо, як той

ПИЛИПОН

Як то за все хапаються
Тії пилипони,
То й поправляв їден, кажуть,
У церкві ікони.
От поправив, що там було,
До попа вертає.
«Що ж, ти, — каже, — все попра-
вив?» —
Піп його питає.

«Да все, батька! У Варвари
Башмак доработал,
Богоматері на лоне
Младенца сработал.
А чтоб батька мне маленько
На водку прибавил,
То я сзади уж и духу
Три перья приставил!»

Степан Руданський

Дуже хотілося б, щоб я помилявся... Але час і до справи, до четвертої
книги...

СХОДИНКИ ДО ПІЗНАННЯ СВІТУ (І. С. СМІЯН. «ГОСПОДИ, ПОМИЛУЙ І СПАСИ»)

Василь Калита, «Ваше здоров'я» (12-18 березня 2004).

Недавно громадськість міста Тернопіль гідно відзначила 75-річний
ювілей відомого вченого-педіатра, члена-кореспондента АМН України, за-
служеного працівника вищої школи України професора Івана Семеновича
Сміяна. В Україні його знають як вченого-лікаря, педагога, організатора
охорони здоров'я. І ось у поважному віці професор Сміян заявив про себе
і як талановитий літератор. Одна за одною у тернопільському видавництві
«Медкнига» виходять друком його книги спогадів. А ось недавно побачила
світ і четверта книга «Господи, помилуй і спаси». Це не просто спогади
бувалої, збагаченої життєвим, науковим, лікарським досвідом людиною.
Це роздуми, філософське осмислення прожитого і пережитого, це й запро-
шення читача висловити свої думки, зайняти активнішу життєву позицію.

Якщо перші три книги — «Від книги до книги», «Від крісла до крі-
сла», «Думи мої, думи мої...» — хронологічно охоплюють життєвий шлях
автора від дитинства й до останніх років існування колишнього Союзу, то
четверта «Господи, помилуй і спаси» відображає найскладніші 90-ті роки.

Дитячий садок, технікум (нині модно — коледж), інститут (академія, університет) — усе це сходинки до пізнання світу, до пізнання самого себе, своїх близьких. І кожна людина отримує своє, тільки їй притаманне, уявлення про красу і потворність, про чорне і біле, про велич і мізерність, щастя і нещастя, любов і відразу, про... Вже ці перші слова передмови до книги настроюють читача на філософський лад, а не просто на сприйняття інформації.

Позиція автора протистоїть поширеному прагматизму, здобуттю життєвих благ за будь-яку ціну, включаючи й такі поняття, як пристосуванство, підлабузництво, запродаństwo.

Ось невеликий уривок з книги: «Праця фельдшера: самостійність, потрібність людям і вдень, і вночі, надзвичайна любов до медицини, повага — ну, скажіть, чого ще не вистачало мені? Те, що за три роки я спромігся купити тільки один бавовняний костюм і велосипед, мене не турбувало, я жив зовсім іншими вимірами життя — духовними. Думаю, що сьогодні жоден «новий українець» не відчуває такого піднесення, як у ті роки».

Книга вчить за будь-яких обставин, хоч би як вони змінювались, завжди бути самим собою. Характерним є такий епізод. На одному з засідань (це було у 1991 році) авторові поставили запитання: чому він, людина високо інтелігентна, не засуджує радянську владу? Вчений відповів: «Засуджувати колишню владу нині дуже легко і навіть почесно. Але якби я так зробив, то невже ви б поважали мене? Та влада сприяла тому, що я, хлопець із хутора, став професором, ректором. Що більше вона могла мені дати?»

Автор не може миритися з відомою позицією співгромадян «моя хата скраю», його непокоять ті негаразди, які спостерігаються у нашій державі. Чи нормальним є те, що прибиральниця комерційного банку отримує зарплатню вищу, аніж професор у державному навчальному закладі? Або таке: біля дверей держадміністрації стоїть міліціонер. Він державний службовець, матиме високу пенсію. То чому ж професор, інші вчені, викладачі медвузу не є державними службовцями, хоч вони і працюють у державному вузі?

Автора непокоїть: чому сила-силенна нарад на різних рівнях настільки малоефективна? «Я був учасником численних нарад Союзу, України, області, міста, сам проводив і проводжу наради. І, на превеликий жаль, не можу сказати, що хоч одна з них залишилась в пам'яті у такому розумінні, як це визначає Дідро: «Глибокі думки — це залізні цвяхи, загнані у розум так, що нічим не можна вирвати їх».

Книга читається з великим інтересом, написана гарною, соковитою українською мовою, пересипана українським гумором, вражає щирістю

думок і почуттів. Автор розглядає явища і події 90-х років минулого століття крізь призму незалежного аналітика, розкутого у своїх оцінках і характеристиках. Автор дає власну оцінку існуючій практиці механізмів виборів академіків та членкорів, висловлює власні думки щодо реформування вищої медичної освіти у державі.

«Господи, помилуй і спаси» розкриває не лише багатий духовний світ автора, а і його ерудицію, праця пересипана афоризмами великих і мудрих людей.

Професори, викладачі медвузів запозичать з нової книги вченого багато корисного для себе. Не менше — й студентство, яке замислюється над тим, з кого будувати себе, як тарувати шляхи у життя. Професор Сміян учить за будь-яких обставин лишатися людьми — порядними, чесними, обов'язковими, добрими, без чого немислимий образ Лікаря».

Що ж, видно «руку» професіонала-журналіста Василя Калити. Його доброзичливі, зворушливі слова не можуть не діяти на мій емоційний стан. Вони успішно сприяли моїй роботі над наступними книгами.

Це й про мене сказав Філіпп Доддрідж: «Самый мудрый и счастливый человек — это тот, кто благодаря постоянному вниманию обнаруживает наибольшие возможности творить добро и преодолевает любые препятствия, чтобы воспользоваться этими возможностями».

Слова Василя Калити надихають мене до поезії, поезії змістовної:

Гей, Семени, Петьки, Грішки!
Годі бавитись, брати!
Од політики до книжки
Чи не треба перейти?!

Будем літери складати,
Хоч це діло і нудне,
Коли вивчимось читати,
Вгледим царство чарівне.

Кожна книжка — таємниця,
Кожна книжка — цілий світ,
Духу творчого скарбниця,
Серця квітнучого цвіт.

І коли б ми прочитали
Хоча деякі книжки,
Ми б по лісу не блукали
І угледіли б стежки.

А стежки ведуть по кручах,
Обережно треба йти,
Щоб з лісів страшних, дрімучих
Славно вийти до мети.

Гей, Івани, Мішки, Грішки!
Годі бавитись, брати!
Од політики до книжки
Чи не треба перейти?!

Олександр Олесь

Ну, Савелію Савелійовичу! Ну, професоре Острополець! Ти завжди виказуєш свої враження про отриману від мене книгу спогадів і роздумів, хвалиш мене, що для початківця-літератора дуже важливо. Хіба я зміг би написати скільки книг, якби не твої і багатьох інших доброзичливців гарні

відгуки? Ні. Впевнений. І цьому є багато підтверджень. Так, «давньогрецький байкар Езоп був рабом. Він жив при палаці Креза і писав свої безсмертні твори за шість століть до народження Христа. Однак алегорично відображені ним стосунки між людьми нині такі ж правдиві в Бостоні та Бірмінгемі, як і двадцять п'ять століть тому в Афінах. Сонце може скинути з вас пальто швидше, ніж вітер, а доброта і ласка примушують людину змінити свою точку зору так легко, як цього не можуть зробити всі шторми і бурі християнського світу.

Згадаймо слова Лінкольна: «Крапля меду приваблює більше мух, ніж галон жовчі»... (Дейл Карнегі).

І знову від тебе лист.

6. 02. 2004.

Дорогой Иван Семенович!

Получил четвертый том твоих мемуаров. Большое спасибо! Не перестаю удивляться твоей работоспособности и главное — как тебе удалось сохранить и собрать так много материалов! Ведь, приступая к работе после окончания института, вряд ли ты думал, что будешь писать мемуары на склоне лет.

В общем, ты молодец. Книги написаны блестяще. Обилие фотографий, афоризмов, выдержек, отрывков, стихотворений, фактологического материала — делают твои книги интересными и значительными не только для современников, но и для будущих историков медицины.

Думаю тебе не стоит ограничиваться четвертым томом.

С удовольствием читаю твои работы, публикуемые в центральных журналах — чувствуется не только высокая эрудиция, но и мудрость.

Рад, что тебе понравилась моя книга.

Желаю тебе и твоим близким доброго здоровья, успехов, в том числе в твоей новой деятельности радника.

Обнимаю

підпис

І.С. Сміян

**ГОСПОДИ,
ПОМИЛУЙ
І СПАСИ**

„Укрмедкнига“ 2003

Якщо книга «Думи мої, думи мої...» вийшла літом 2003 року, то четверта — наприкінці цього ж року. І моя донька в цьому ж році написала для мене вірш:

З тої пори ти зовсім не змінився.

І я, як завжди, думаю,

Що ти — найкращий!

На сцені нашого життя

Групуються актори.

По різному представлене буття —

В одних — лише love story,

У інших — побутовий водевіль.

А ще існують одноактні п'єси.

Розігруються драми, стреси.

Один вважає режисером Бога,

А інший — що сценарій пише Доля.

А обрані Особи знають, що дорога —

Це є тривала праця, міцна воля.

Вони й собі і режисер, і сценарист,

Багатоактні творять постанови.

Чудові сцени грає цей артист,

Виконуючі всі головні ролі.

І поряд з цим захоплені грою

З масовки виростають екземпляри,

Зникають нереальності примари.

На сцені тисячі людей.

Тут заздрість, радість і турбота.

Але серед ознак усіх ролей,

Переважає доброта й робота.

Самі ми глядачі й учасники подій,

І мешканці збудованого раю.

І головний актор і автор всіх подій

(Ви знаєте — на кого натякаю)

Нехай здоровим буде і щасливим,

Удачливим і терпеливим.

Десяток книжок най створить.

Веселим буде не мить,

А на усі щасливі дні

На радість всій нашій сім'ї.

Ну як бути мені не веселим, коли навкруги — тільки позитині збудники, коли діти і онуки не забувають тебе ні на мить, коли ми любимо один одного, коли...

Світлана зі своїми дітьми: Ваня, Вікторія. Що це може принести більшу радість, аніж діти; а коли це ще й твої діти, твоя кровинка, частка твого ества, з'єднуюче начало (пуповина) якого залишається на все життя?

Про це свідчить і вірш Світлани:

Я бачила в житті багато.
Я знаю долі найрізноманітніших людей.
Але в бутті не було краще свята,
Ніж дні, коли мій син смоктав
життєвий сік з моїх грудей.

Це був душевний спокій і паріння
У щасті, що здавалось потаємним.
Я дякую природі за таке створіння —
Поєднання корисного з приємним.
Занурюючись у існуючи рутини,
Я відчувала ніжність милих рук.
Але у світі не знайдеш чистішої картини,
Ніж до грудей пригорнутий малюк.

Мама (Світлана) зі своїм сином (Ванею) в урочистий день, коли Ваня закінчив із золотою медаллю середню школу. Хіба є в світі більш високі, більш приємні відчуття радості, аніж ті, які в цей час відбуваються в душах (серцях) цих двох люблячих істот! Люди, цінуйте ж ці хвилини, години!..

Мої онуки: Катя (випускниця середньої школи, медалістка), Ваня (студент Тернопільського медичного інституту — закінчив перший курс). Двоюродні братик і сестричка. А мені — рідні. Ох, які рідні! Їм неможливо уявити, яку окрасу життя вони приносять своїм дідусям і бабусям! Я це відчуваю і цьому я переконаний — онуки дають своїм дідусям і бабусям (в моральній площині) значно більше, аніж отримують від них. Цим вони виконують заповідь Божу — даруй людям добро

На цих двох фотографіях донька в закордонних поїздках на науковий конгрес... Їй добре, приємно їй нам, її татові й мамі також радісно на душі. Наші діти і, особливо, онуки збагачують нам життя, роблять його не лише приємним, а й різностороннім, об'ємним, змістовним...

Професор Ситар, наш випускник, відомий у країні кардіохірург, не зміг утримати відкритими свої очі під впливом яскравих променів краси Світлани (моя донька) і Наталі (подруга доньки). Та і їх дві, а він один. На урочинах 50-річчя нашого вузу

Нам дуже, дуже добре... У калини дідусь зі своєю любимою дівчинкою, Вікторією. Ну що може перевищити наші почуття спорідненості між собою і з природою, почуття сприйняття життя чудовим, світлим, сонячним?.. Ніщо! Щастя нам, щастя усім кого ми знаємо і кого не знаємо! Посміхайтесь, насолоджуйтеся миттєвостями життя на нашій прегарній, прекрасній Землі!

Я із Світланою (донька) на фуршеті в «Червоній калині» з приводу 50-річчя нашого університету (інституту, академії). Можна говорити про святковий настрій

Мої діти вже давно дорослі. У мене немає аніяких причин нарікати на них. Більше того, вони(діти) і їх діти (мої внуки) приносять мені тільки радість і розвагу. Вони завжди розуміли, що «Строгость отца — прекрасное лекарство: в нем больше сладкого, чем горького» (Эпиктет).

Ми з Іваном Васильовичем Яремою добре влаштувалися на пеньках. Рядом з нами також «мої діти», доценти кафедри педіатрії (зліва направо): Світлана Нікитюк, Віра Синицька, Любов Волянська, Інга Кубей

Іван Васильович народився в Борщівському районі нашої області. Тепер він «велика людина» у Москві: доктор медичних наук, професор, завідувач кафедрою хірургії, декан, секретар спеціалізованої ради... В житті він значно веселіший, аніж на цій фотографії. Незважаючи на те, що йому не вдалося «вступити» в наш вуз і він подався «на периферію» в Москву, де й закінчив медичний інститут, він завжди відчував і відчуває себе «з нами»

Нам усім добре, ми всі веселі, то можна вигукнути і навіть заспівати:

Кто сберег в житейской व्यоге
Дружбу друга своего,

Верен был своей подруге, —
Влейся в наше торжество!

Кто презрел в земной юдоли
Теплоту душевных уз,
Тот в слезах, по доброй воле,
Пусть покинет наш союз!

Ода к радости (офіційний гімн ЄС).

Фрідріх Шіллер, 1785 (переклад І. Мірімського)

Ми діти своїх мами й тата, я показав своїх дітей «по крові» і по фаху — і все це є підставою для цитування невеликого уривку із Пастирського послання митрополита Андрея «О супружестве і родині» (1902 р., 17 листопада)

ОБОВ'ЯЗКИ ДІТЕЙ

22. Ви же, діти, пам'ятайте, що Вам колись по літах Ваші знов діти відплатять любовію за любов, яку Ви мали до своїх родичів. Але, може, відплатять і всі кривди, які Ви своїм родичам заподіяли.

Вже таке право Боже і такий порядок на світі. Добре дієся тим, що родичів шанують, зле тим, що їх не шанують.

Як то непошанування родичів мститися і яке тяжке прокляття родичів, найліпше показуєся на примірі Ноя, що то при потопі світа з родиною виградувався в кораблі.

Той Ной мав трех синів: Сима, Хама і Яфета. Він по потопі зачав справляти землю, насадив винограду і зробив собі вина. І випив того вина забагато, бо не знав его сили і упився. Положився спати і в спанню відкрився. На се надійшов Хам і, побачивши вітця відкритого, пішов до братів і без ушанування став їм оповідати, що зайшло. Але Сим і Афет наказали его за се не ушанування вітця, взяли верету, приступили до вітця і, не дивлячись на него, прикрили его нею.

Як Ной пробудився із сну і як довідався о тім, що зробив Хам, прокляв его. Таке вже Бог дав ему до серця.

І досі єще потомки Хама носять на собі сліди того Ноевого прокляття. Ті потомки — то рід муринів, що в тяжкій находяться неволі. Безбожники уживають їх, до всяких тяжких робіт, як яку худобу. Продають, коли хотять, убивають безкарно та обходяться з ними, якби не з людьми.

З того видите, як то прокляття вітця падає камінням тяжким на чоловіка. З того видите, яка то тяжка провина — зневажати вітця.

О, не дай того, Боже, щоби поміж нами які безбожні діти посміли колись родичів своїх зневажати або, ще гірше, руку на них піднести. Не дай,

Боже, щоб які родичі мали причину на дітей своїх коли прокляття яке кинути!

Страшна то річ, як родичі дітям кленуть. Так зробив Ной, але не без допущу Божого. А Бог так допустив, щоби на всі часи лишити страшний примір для дітей, які мають родичів шанувати. Звичайно, родичам не годиться таке робити, навіть хотяй би і тяжко провинилися їх діти.

Аж страх дивитися, як то люди кленуть-проклинають навіть і дітей своїх, часто без найменшої причини.

Ой, коби то щезли усі ті прокльони, яких тільки буває в життю християн. Коби то християни відучилися вже раз клясти. Коби то порозуміли, що з серця кому що злого бажати може бути тяжким гріхом. Сердечне ко-мусь закласти також може бути тяжким гріхом.

А один гріх — то річ немала, бо і один гріх тяжкий вистачить, щоби стратити спасенне, а на віки погубити душу».

Нас багато — нас не зупинити... А тому наводжу короткий лист кандидата медичних наук, доцента, моєї учениці, єдиної сторонньої учениці, з Ужгорода, Ольги Володимирівни Русановської.

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Тільки що приїхала з Києва. Я там знаходжуся на курсах підвищення кваліфікації викладачів медичних ВНЗ.

З великим задоволенням і на одному диханні прочитала дві Ваші книги спогадів «Від крісла до крісла» та «Господи, помилуй і спаси».

Дуже близькі події описуються в них. Вражає Ваше терпіння у відносинах з людьми, і це Ваше основне правило: «два рази подумай» або «зроби 10 глибоких подихів» і потім щось роби, кажи і т. д.

Книги дещо компенсували недостатність нашого з Вами спілкування, Дуже добре, що Ви взялися за спогади. Це дуже повчально для нас — молодих лікарів, педагогів.

Багато почерпнула з приводу підготовки до занять (наразі більше ніж на курсах).

А на даному етапі — папірець, який я висилаю (до речі, отримала 12.02.04. в ПІАГ) — результат нашої з Вами праці, за нього, а особливо за Вашу працю — дуже дякую. Дякую Господу Богу, що він звів мене з Вами.

З найкращими побажаннями, повагою, Ваша О. Русановська. 13.02.04.

Ольга Володимирівна — герой сучасності без лапок. Молода, красива, приваблива, лікар, кандидат наук, доцент, мама трьох дітей. Мама трьох діток! Її діти, коли стануть дорослими, так як і вона сьогодні, зможуть пережити ті щасливі миттєвості, про які згадує Олександр Довженко:

«Тоді ще не знав я, що все минає, забувається й губиться в невпинній зміні годин, що всі наші пригоди і вчинки течуть, як вода, між берегами часу.

...Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм. Коли ж обертаюсь я часом до криниці, з якої пив колись воду, і до моєї білої привітної хатини і посилаю їм у далеке минуле своє благословення, я роблю ту лише «помилку», яку роблять і робитимуть, скільки й світ стоятиме, душі народні живі всіх епох і народів, згадуючи про незабутні чари дитинства. Світ відкривається перед ясними очима перших літ пізнання, всі враження буття зливаються в невмирущу гармонію, людяну, дорогоцінну...»

Ольга Володимирівна може бути взірцем жінки. Все, що я про неї написав, може сумістити тільки жінка. Тільки жінка володіє мудрістю, надзвичайною працездатністю, цілеспрямованістю та життєстверджуючим началом. Тільки жінка здатна «не хникати» під тягарем життя, тільки жінка здатна життєвий тягар перетворити в радість буття. Навіть, незважаючи

НА ЖІНОЧЕ СВЯТО

Прийшов Іван з магазину
В вечір березневий,
Приніс жінці подарунок,
Видно, не дешевий.
Мотузками обмотаний,
В цупкому папері,
І до того величезний —
Ледве впер у двері.
Тай питає: — Знаєш Гната
Й жінку його Любку?

То Гнат купив їй до свята
Закордонну шубку.
Вона в нього вертихвістка,
Ходить як графиня.
А ти в мене жінка скромна,
Добра господиня.
Нехай Любка у тій шубці
Ходить, як пантера,
А я тобі купив праску,
Швабру й полотера!

Павло Глазовий

Отакі ми, чоловіки. І, незважаючи на це, неонатолог, лікар вищої категорії, приємна та симпатична жіночка, яка присвятила своє життя покращанню здоров'я найбільш незахищеного прошарку людства — новонародженим, Леся Володимирівна Решетука пише:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Перечитавши Вашу книгу «Господи, помилуй і спаси», я була вражена глибиною філософської думки. Щаслива людина та, котра на роботі відпочиває і, коли робота приносить задоволення. Так і у Вас: прагнення працювати, допомагати людям; водночас пізнавати для себе глибини життя — найвища насолода. Через рядки книги Ви прагнете навчити молоде покоління ставити для себе більші пріоритети, ніж достаток. Це — нелегка праця. В буденності проблем люди забувають, що не одним хлібом насущним живе людина.

Описуючи історію становлення вузу на правильний шлях, ви передаєте студентам історію навчального закладу, яку вони не знайдуть ні в підручниках, ні в Інтернеті. Без історії не твориться майбутнє

Мені неймовірно припала до душі ваша думка, що міністр медицини — це слуга перших осіб держави. А найвища посада в державі — це ректор (до якої Ви, простий хлопець з хутора, дійшли). Ваша громадянська совість не дозволяє Вам стати лакеєм-міністром.

У передмові Ви використали фразу Гегеля: «Пуп'янок зникає, коли розпуститься квітка». Ви все своє життя, працю і талант присвятили тим пуп'янкам, щоб вони не вмирили, а жили, щоб були продовженням людського роду, щоб здоровою була українська нація.

Між рядками книги можна прослідкувати емоції пережитих подій в стінах академії.

Не у кожного автора є мужність винести на розсуд читача помилки, обмани так званих «доцентів і професорів» (відкрито називати їх призвища), «таємниці» проходження приймальних іспитів.

Вашу книгу не можна швидко читати, тому що кожне слово, кожний вираз спонукує до роздумів над життям, дає відповідь на численні запитання «в чому секрет людяної душі Івана Семеновича Сміяна?»

Задоволення від спілкування з Вами отримували люди, які Вас оточували — від відомих науковців до простих лікарів. Від Вас ми вчилися відстоювати свої позиції, самовдосконалюватися, бути бджолами і носити мед, а не бути трутнями.

Ваші виступи чи то в пресі, чи то на клінічних і патологоанатомічних конференціях, були оригінальними. Ви називали завжди речі своїми іменами (хоча багатьом це не подобалось), давали реальну оцінку статистичним «досягненням» медицини, маючи на це повне право як науковця, так і Людини з великої букви.

Крізь рядки Вашої книги, з кожної сторінки проглядає Ваша любов до ближнього. Так багато поезії. Ви закликаєте, щоб ми пам'ятали, що добро прикрашає людину, добру ми зобов'язані життям, від добра і тільки від добра залежить якість життя кожного із нас, від нього залежить занепадає чи розквітає нація, країна.

Кожна людина в житті через випробування звертається до великої любові — до Бога.

Пізнавши прикрість помилок,
Щоб власним досвідом відмірять
Те, що для нас послав Пророк.
Не перекреслиш, не повернеш
Гріховні дії та слова...

Але очиститись від скверни
Ніколи пізно не бува.

В. Крищенко

Шановний Іван Семенович! Я вдячна за Вашу книгу. Хочеться побажати Вам і надалі залишитися патріотом своєї особистості, хай Ваш мозок ще довгий час буде в творчій праці.

З повагою Решетуха Леся Володимирівна

Дорога Лесю Володимирівно! Я завжди знав, що в людини все життя відбуваються все нові й нові якісні прояви; я завжди пам'ятав і пам'ятаю, що людину пізнати до останнього її «атома» неможливо, як, до речі, і самого себе. І ваше «послання» до мене знову це підтверджує. Підтверджує Вашу відданість добру, красі, справедливості... Але це не тільки підтверджує, а й показує особливу Вашу чутливість до теплих променів сонця і чорних «дірок» ночі. Поза Вашою волею, Ваші слова зігріті «неонатологічним» (новонародженої дитини) духом та сімейним затишком Вашої родини. Про останній дуже гарно сказав Костянтин Ушинський: «Якесь особливе тепло, душевність, сердечність стосунків, що не припускає думки про егоїстичну відокремленість однієї особи від іншої, становить втішну рису характеру слов'янської родини».

Важко виявити словами... те особливе світле щось, що народжується в нашій душі, коли ми згадуємо тепло рідного сімейного гнізда. До глибокої старості залишаються в нас якісь сердечні зв'язки з тією родиною, з якої ми вийшли. Нам якось важко уявити собі, що ці зв'язки вже розірвано назавжди, і це глибоке родинне почуття прокидається в нас інколи, незважаючи на юрму спогадів, пройнятих гіркотою і жовчю».

Слова Лесі Володимирівни, слова добра надихають мене до творчої роботи, до активного життя, до роздумів, які виходять далеко за «мою хату» і, зокрема

О земле з переораним чолом,
З губами пересохлими від сміху!
Тебе вінчали з кривдою і злом,
Байстрятам шматували на утіху.

Вкраїнонько! Розтерзана на шмаття,
У смороді й тумані гнойовім
Кричиш мені у мозок, мов прокляття
І зайдам, і запродавцям твоїм.

Любове світла! Чорна моя муко!
І радосте безрадісна моя!

Бери мене у материнські руки
Бери моє маленьке гнівне Я!
Візьми всього! І мозок мій, і вроду,
І мрій дитинних плеса голубі,
Для мене найсвятіша нагорода —
Потрібним будь, красо моя, тобі.

Василь Симоненко

Наталя Юріївна Щербатюк, доцент, кандидат медичних наук, моя учениця привертає увагу до себе серйозним відношенням до праці, до виконання службових доручень, до родини. Її коректність та виважена поведінка в спілкуванні дозволяє їй зосередитись на головному. У мене інколи складалося враження, що вона силою своєї волі стримує прояви власних різнобічних життєвих почуттів. Це проявилось й у її чудесному листі щодо однієї з моїх книг.

Наталя Юріївна Щербатюк. Отак, Наталю, посміхайся завжди. І близьким, і не зовсім близьким. Ти красива завжди, але коли посміхаєшся, то краса твоя подвоюється

У мене в руках одна з автобіографічних книг Івана Семеновича Сміяна «Господи, помилуй і спаси». Ім'я автора добре відоме в медичних і наукових колах України та за її межами. Провідний спеціаліст в педіатрії, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент АМН України, багаторічний ректор Тернопільського державного медичного інституту

(академії, університету), автор численних монографій, посібників, підручників, наукових праць.

З інтересом читаю сторінку за сторінкою. Це книжка спогадів і роздумів про життя і місце автора в ньому. Розповідь ведеться у формі хронологічного поєднання новел особистого життя, становлення кар'єрного росту, виробничих стосунків, аналізу соціальних проблем.

Кожна сходинка в житті «хлопця з хутора» — це крок до вдосконалення, пізнання світу, своїх можливостей. «Школа мене притягувала — і я з великим задоволенням ходив (інколи бігав) до неї... Студентські роки — постійне бажання швидше сісти за парту і жадібно поглинати знання. Сьогодні мало хто цьому повірить, як, може, й тому, що всі дні канікул, підкреслюю — всі, я працював... Праця фельдшера — це самостійність, потрібність людям і вдень, і вночі, надзвичайна любов до медицини».

Проте особливе місце в книзі займає період роботи на різних посадах у медичному інституті (академії), де робота викладача є творчою і «праця в Тернопільському медичному інституті понад 34 роки була для мене надзвичайною плідною та джерелом життєвого оптимізму».

Через конкретні події і реальних героїв твору приводяться дані про шлях реформ вищої медичної освіти в нашому навчальному закладі, роль і значення інтернатури, магістратури, впровадження платного навчання, відкриття медсестринського факультету, медичного коледжу. Виявляється у 1956–1990 роках працівники кафедри марксизму — лєнінізму мали цілу низку пільг, а процес деполітизації навчального процесу був пов'язаний із значними труднощами та політичними утисками. В таких обставинах автору книги (на той час ректору) треба було проявити неабияку витримку, мудрість та далекоглядність.

Привертають увагу міркування автора відносно поділу медицини на наукову та практичну. «Немає так званої практичної і наукової медицини, розділяти їх — це просто абсурд. Медицина є тільки одна, яка повинна працювати в одному напрямку — лікувати хворих». І, як продовження цієї думки, публіцистичні лекції, доповіді, статті, популяризація досягнень педіатрії та власних наукових досліджень в ЗМІ. Особлива роль відводилась пропагуванню грудного вигодовування дітей, як пропагуванню здоров'я нації.

Вражає постійна творча праця та самодисципліна автора. «Мій мозок був постійно в творчій праці. Коли я кажу про творчу працю, то маю на увазі не тільки наукову працю, а й творчий підхід до всякої справи. Я не дозволив собі пропустити бодай один плановий обхід хворих, клінічну конференцію, переривчасті курси удосконалення лікарів, за які відповідав, не прочитати лекцію згідно з розкладом, ні на день не припинялась наукова

діяльність, підготовка статей, монографій, дисертантів». А ще в книзі багато фотознімків, листів, цитат з творів письменників та поетів, які органічно переплітаються зі спогадами, філософськими розмірковуваннями, думками громадських діячів та політиків.

Доцент Щербатюк Н. Ю.

Наталя Щербатюк вибрала для себе трудний, але найбільш шляхетний вид діяльності — педіатрію. Вона є достойною спадкоємницею своєї мами. Мама, яка посвятила все своє життя дітям — своїм і «не своїм». Вчора і сьогодні більшість батьків думають не стільки про щастя своїх дітей, скільки про їх майбутнє матеріальне забезпечення. А в медицині — це акушерство і гінекологія, отоларингологія і офтальмологія, урологія і травматологія... У Наталі був вибір бути педіатром чи представником однієї з хірургічних спеціальностей, і вона прислухалася до свого серця, вона стала дитячим лікарем.

У мене таке враження, що Наталя, як і значна більшість моїх учнів в своєму житті керується також настановами мудрих людей, в тому числі і першим Секретом істинного щастя Адама Дж. Джексона:

ПЕРВЫЙ СЕКРЕТ ИСТИННОГО СЧАСТЬЯ — СИЛА ОТНОШЕНИЯ

Мое счастье основано на моем отношении к жизни.

Я настолько счастлив, насколько настроен на это мой разум. С этого момента я начну настраивать свой разум на ощущения счастья.

Если я буду надеяться на лучший результат, чаще всего я буду добиваться его!

Счастье — это выбор, который я могу сделать в любое мгновение и в любом месте, повсюду.

Можно найти такую точку зрения, с которой каждое переживание будет иметь положительное значения.

Начиная с этой минуты я буду искать во всем и в каждом что-то положительное.

В любой трудной или стрессовой ситуации следует задать себе три вопроса:

Что в этой ситуации замечательно?

Что в ней могло бы быть замечательным?

Что еще не совершенно?

Что я могу сделать, чтобы исправить ситуацию и получить удовольствие от этого процесса?

Зерном Истинного Счастья является благодарность. С этого момента я буду искать то, за что могу быть благодарен.

Несчастливым или счастливым меня делают только мои мысли, а не внешние обстоятельства. Управляя мыслями, я управляю своим счастьем.

Правда, з моєї точки зору, в цих настановах мова йде не про істинне щастя, а про комфорт душевний. Тому що «Счастье посещает нас в разных видах и почти неуловимо, но я чаще видел его среди маленьких детей, у домашних очагов и в деревенских домиках (а я-то думав: чого мене потягло в сільську хатину? — І. С.), чем в других местах» (С. Сміт).

Але ми не тільки щастя прагнемо. Постійне щастя — це вже нещастя!

Я хочу жить! Хочу печали
Любви и счастья назло;
Они мой ум избаловали
И слишком сгладили чело.
Пора, пора насмешкам света
Прогнать спокойствия туман;
Что без страданий жизнь поэта?
И что без бури океан?
Он хочет жить ценою муки,
Ценой томительных забот.
Он покупает неба звуки,
Он даром славы не берет.

Михайло Лермонтов

Юрій Володимирович Белоусов, заслужений діяч науки і техніки, професор, доктор медичних наук, завідуючий кафедри дитячої гастроентерології Харківської академії післядипломної освіти на кожну мою книжку реагує короткою але вдалою реплікою, це відноситься й до четвертої моєї книги:

Шановний Іване Семеновичу!

Щиро дякую Вам за надіслану книжку та теплі слова щодо Володи-мира Олександровича та мене.

Ваша підтримка для мене дуже важлива, а книжка є єдиною у своєму роді!

Маргарита Федорівна розповіла мені, що Ваш ювілей пройшов найкращим чином. Ви були веселі, дотепні, краще за всіх танцювали, а прийом гостей був організований по вищому класу. Радий за Вас.

Бажаю Вам здоров'я та творчої наснаги.

Ваш...

підпис

Ім'я Юрія Володимировича у мене асоціюється не тільки з містом Харків, де я навчався, а й з першими кроками моєї наукової діяльності, так як його тато був науковим керівником і консультантом моїх кандидатської і

докторської дисертації. Володимир Олександрович завжди радувався моїм успіхам і заохочував до них. Зі своєї сторони я намагався бути послідовником Каменського (XVII століття), який радив: «Не гонись за похвалою, но изо всех сил старайся действовать похвально».

Час переходити і до п'ятої своєї книги спогадів та роздумів. Як ви помітили, читачу, я свої книги не коментую, а тільки намагаюся дати короткі враження про них інших. Таким чином я не тільки спілкуюся «сам з собою», а й численними своїми колегами, однодумцями, як виявляється.

Марія Антонівна Кулинич, лікар вищої категорії, багаторічна завідувачка відділенням патології новонароджених обласної дитячої клінічної лікарні пише:

«Ось уже кілька років, в силу певних обставин, рідко випадає бачити Вас, шановний Іване Семеновичу. Час минає, з його плином все більше усвідомлюєш масштаб і велич Вашої особистості, а термін «Великий Українець» набуває знайомих рис сивочолої людини з проникливим поглядом...

Гортаю сторінки п'ятої книги «Парад академій, університетів» і перед очима проходять люди, події. Читається книга на одному диханні і виникає думка: ось істинно багата людина, бо життя Ваше щедre подіями, зустрічами з людьми. Через скільки доріг довелося пройти! Яких внутрішніх «еволюцій» зазнати?

Древні китайці вважали гіркою карою жити на зламі епох. Ви ж в котре доводите — тільки особистість, її дух, воля, інтелект визначають — чи буде нам доля карою? А може нагородою?

Як педіатр, неонатолог не можу не відмітити Ваше трепетне відношення до дітей, зокрема, новонароджених.

Червоною ниткою через усю книгу прописано: педіатр, певною мірою, стан душі. Адже, ні диплом, ні атестації, ні різноманітні посвідчення не відображають (і не гарантують, на жаль) того щоденного тепла, любові і турботи та відповідальності за життя маленького пацієнта.

Вам болить і турбує майбутнє медицини, суспільства, України. Не обійшлося в книзі без політики — тепер від неї не заховаєшся.

Одвічне запитання, що важливіше — власні переконання чи компроміс, де межа між компромісом і безпринципністю?..

Визначальність Вашої ролі у становленні Тернопільського медичного інституту, як одного із провідних вузів України, неможливо переоцінити.

Теперішній високий рейтинг статусу вузу — результат тривалою і послідовної праці Вченого, Педагога, Академіка...

Вихована і вирощена Вами плеяда науковців, практиків розкидана по всьому світу і доводить — насіння дає добрі сходи, Вам є ким пишатися.

8*Сміян «Єдине щастя — це творити, живе той, хто творить» (Ромен Ролан).

«Любо братці, любо, любо братці жити — з моїми колегами не приходитьсь тужити». Споріднення наших, з Марією Антонівною, «душ» видно без окулярів. І це один із доказів фахового об'єднання людей, фахового співпереживання, фахової взаємної відповідальності, фахового «інтернаціоналізму», фахової взаємної симпатії, а іноді, і любові.

Дейл Карнегі пише: «Отже, якщо ви хочете, щоб люди ставилися до вас приязно, дотримуйтесь п'ятого правила: Ведіть бесіду в річищі зацікавлень вашого співрозмовника». А педіатрам можна і не знать цього п'ятого правила Карнегі, їх завжди цікавить та об'єднує одно — діти, здоров'я дітей, майбутнє дітей... а значить і всієї людності. Я не тільки про все це згадую, а й чітко собі уявляю кожну людину, кожного педіатра, з яким я спілкувався

Яке це щастя, що є що згадати,
Сліди залишили минулі роки.
Були у житті і здобутки, і втрати,
На тілі і в серці zostались знаки.
Що було — відгуло, відшуміло,
На круги своя вийде не все.
Сонце любові мій шлях освітило.
Вдячний Богу і тобі за все...

Валерій Дідух

Єдиний... Єдиний чоловік на кафедрі педіатрії... Ігор Мирославович Горішній, кандидат медичних наук, мій учень. Ким він є? Окрасою кафедри чи паличкою-виручалочкою? У всякому разі, всі «недоладні» справи кафедри — йому доручають. І він їх тихо, без опору виконує. Так було «при мені», так відбувається і без мене. А ще він тато двох чудових хлопчиків (Максимка і Михайлик) і чоловік, і син, і зять, і...

Видно, що Ігор задоволений своїм «багатством»: діточками та дружиною Іванкою. Він знає: «Без жєны также нельзя жить, как нельзя обходиться без еды и питья. Рожденные и вскормленные женщинами, мы в значительной степени живем их жизнью и не имеем никакой возможности отрешиться от них» (М. Лютер). Він також знає: «Непросто поставити дітей на ноги — особливо рано вранці» (автор невідомий), ще й після цього одного необхідно «доставити» в школу, другого — до дитячого садка.

І, незважаючи на все це, він знайшов час, щоб написати свої враження про одну з моїх книг.

«З великим задоволенням прочитав життєві спогади члена-кореспондента АМН України, доктора медичних наук, професора Сміяна Івана Семеновича.

Особливо заінтригувала мене його книга «Парад академій, університетів», де Іван Семенович описує ті часи, коли нашому медичному інституту присвоїли статус «Академія», про святкування 40-річчя заснування Тернопільської державної медичної академії. Скільки фізичних, моральних зусиль було затрачено автором у цій непростій справі, щоб завершити її до кінця і отримати такий бажаний результат.

З великою любов'ю і теплотою Іван Семенович описує події святкування 40-річчя заснування Тернопільської медичної академії. Дивлюсь на фотографії і впізнаю знайомих людей — працівників вузу, почесних гостей цього свята. Усі такі усміхнені, веселі. Здається мені, що це відбувалось вчора. Як швидко летить час! Заворожує те, з якою теплотою відзивається автор про кожного з них. Тому стає на душі радісно і відчуваєш гордість за те, що сам навчався у таких людей.

Поряд зі спогадами про святкування ювілею академії, Іван Семенович згадує сторінки свого дитинства, роботу по господарству. Із захопленням автор описує свої походи на пасовище з любимою коровою Зорькою.

Любить Іван Семенович землю. З почуттям гордості і бажанням працювати отримав він дачну ділянку, на присадибній ділянці вирощував городину, збирав урожай яблук, груш.

Я погоджуюсь з думкою автора, що дача «приносить неабиякий оптимізм, позитивно впливає на фізичне і психічне здоров'я людини, чудово заповнює час лінощів».

Книга Ваша, Іване Семеновичу, дуже цікава і повчальна. Вона спонукає думати і аналізувати. На наведених життєвих ситуаціях, що описуються в книзі, можна навчати молоде покоління. Дякую Вам за Вашу працю, за Ваші книги і бажаю Вам творчого натхнення у роботі.

19.12.07

Горішний І. М.

Ігор старанно виконує свої обов'язки педагога, науковця, лікаря, в тому числі і чергового лікаря...

РАНОК В ЛІКАРНІ

Ніч поминула в біганині
сестер та всякій метушні,
контролю тиску щогодини.
Тому не спалося мені
рано в постелі туалета
і брання крові з грубих жил
на всі ензими, кровні крити
й шукання ще життя і сил.
Всі аналізи вийшли добрі,
кардіограм — без більших змін.
Держатись мушу я хоробро
й з життям все бігти навздогін,
поки Господь мені дозволить
славить його ще на землі,
а Він дасть сили тут нам, кволим,
засіять зерно на ріллі.

Михайло Качалуба

А якщо б Ігор Мирославович взявся ще за виконання докторської дисертації, то не було б йому ціни ні там (дома), ні тут (на роботі). Вперед, Ігорцю. Труба зве, а, може, й дозветься.

Не чекайте натхнення та піднесення, адже «Любые разговоры о вдохновении как основе творчества — сказки для маленьких детей. Нет, оно есть. Иногда оно действительно бывает. Но приходит оно так редко, что если бы даже самые большие гении творили только в минуты вдохновения,

то мы не имели бы и тысячной доли из того, что составляет сокровищницу мировой культуры. Творчество — это труд. И фальшивят те, кто изображает одухотворенные лица гениев в минуты их труда. Я не представляю себе одухотворенного лица Микеланджело, когда он рисует свои фрески по четырнадцать часов в сутки, лежа в самых неудобных позах на деревянных лесах под куполами, или сбивает себе пальцы до крови, вытесывая из неподатливого камня свои скульптуры. Не представляю вдохновленного лица Ивана Франка, когда он диктует свои произведения секретарю, поскольку сам уже не может писать парализованными руками. Не представляю одухотворенного лица уже глухого Бетховена, когда он творит свою «Лунную сонату». Поэтому не уважаю тех, кто заявляет: «Не пишу ничего — вдохновения нету». Не вдохновения у них нет, а желания пересилить себя, свою лень и свою боль и, стиснув зубы, работать» (Валерий Герасимчук).

м. Суми — 12. 02. 05 р.

Шановні друзі!

Щиро вдячний тобі, Іваночку, за таку «книгарочку» (мій друг заговорив віршами. Це дуже добре. — І. С.).

З кожною книгою ретельно шліфується філософська думка автора про сенс життя взагалі, особистості зокрема, та нерозривно пов'язана з роллю і відповідальністю лікаря.

Дякую тобі за це — бо і дітям своїм, особливо лікарям (у Колі з Мотею є дві доньки — лікарі та один син — інженер — І. С.) рекомендую користуватись твоїми висновками і поглядами.

А курси для піонервожатих ми схоже проходили разом, бо я двоє кабікул виховував у Борках піонерів. З першого заробітку купив сорочку та туфлі, а з другого — штани та теплий светр. Отака «селявуха».

Зі сторінок 117-207 довідався, що слід чекати чергову книжку — дай, Боже, тобі здоров'я і натхнення!

З поклоном і щирою повагою до земляків

Ваші Пшеничні

І.С. Сміян

**ПАРАД
АКАДЕМІЙ,
УНІВЕРСИТЕТІВ**

“Укрмедкнига”

Скоро буде 60 років, як ми спілкуємося з Миколою Михайловичем Пшеничним. Спілкуємося письмово, по телефону і безпосередньо. Ми не тільки «однокашники», ми одностудійці, друзі... У мене було не мало «друзів», які прагнули «щось» від мене отримати. Вони отримували «щось». Але проходив час, і в силу певних обставин «друзі» ставали тими людьми, якими вони була насправді.

Миколу Михайловича я відношу до справжніх друзів, безкорисливих, відданих. Правда, я до Миколи Михайловича звертався неодноразово з проханням надати ту чи іншу медичну допомогу моїм близьким, які мешкали і мешкають на Сумщині.

На мої прохання він реагував миттєво. Крім того, М. М. слідкував за виданнями, які відносяться до Сумщини, і надсилав їх мені. Останнє він робив по власній ініціативі, розуміючи, що такі матеріали мені дуже цікаві.

Ця дружба між нами була і є природною, безкорисливою, обопільною... Вона була і продовжує бути опорою в нашому житті, каталізатором позитивних життєвих емоцій, живим підтвердженням існування безкорисливої дружби, в чому багато видатних людей сумнівається.

Ну, наприклад, А. Мюссе: «Все неприятности, которые ваш злейший враг может высказать вам в лицо, ничто по сравнению с тем, что ваши лучшие друзья говорят у вас за спиной». Подібне до нас з М. М. не відноситься. І це підтвердив час. Я тільки можу навести слова О. Пушкіна

ЧААДАЕВУ

С морского берега Тавриды
К чему холодные сомненья?
Я верю: здесь был грозный храм,
Где крови жаждущим богам
Дымились жертвоприношенья;
Здесь успокоена была
Вражда свирепой Эвмениды:
Здесь провозвестница Тавриды
На брата руку занесла;
На сих развалинах свершилось
Святое дружбы торжество,
И душ великих божество
Своим созданием возгордилось.

.....

Чаадаев, помнишь ли бывшее?
Давно ль с восторгом молодым
Я мыслил имя роковое
Предать развалинам иным?

Но в сердце, бурями смиренном,
Теперь и лень и тишина,
И, в умиление вдохновенном,
На камне, дружбой освященном,
Пишу я наши имена.

І знову коротенький лист професора Юрія Володимировича Белоу-сова.

Уважаемый Иван Семенович!

Только что закончил читать 5-ю книгу воспоминаний-размышлений и не перестаю удивляться Вашей жизненной энергии, эрудиции, широте души и интересов!

Спасибо Вам за внимание. Пишите дальше — это для многих полезно и интересно.

Здоровья Вам и всего доброго.

02. 02. 05 г.

підпис

Я подумав: який був би задоволений Володимир Олександрович, тато Ю. В., як би знав про наші (його сина і мене) добрі та дружні відносини на протязі ось уже декілька десятиліть. Зв'язок поколінь! Як це важливо для людської історії!

Хто мене оточує, як правило, надихають мене на оптимістичне сприйняття свого буття, з іншої сторони, я завжди заохочую тих, з ким спілкуюся, на добрі поступки, на творчу активність, на радісне сприйняття подій, природи, людей... Я погодився б із Пауло Коельо: «Воин света делит свой мир с людьми, которых любит.

Он стремится воодушевить их на такие поступки, совершит которые они хотели бы, да не решаются. И в такие минуты появляется Враг со скрижалями в руках.

На одной скрижали написано: «Думай в первую очередь о себе. Береги благодать прежде всего для себя самого, иначе в конце концов все потеряешь».

На другой читает воин такие слова: «Кто вы такой, чтобы помогать другим? Неужели не способен ты увидеть собственные пороки?»

Воин знает, что не лишен слабостей и недостатков. Но знает также и то, что не может расти в одиночку и удалиться от своих товарищей.

И тогда воин, хоть и согласен с тем, что выбитое на них отнюдь не лишено смысла, бросает назем скрижали, и они рассыпаются в прах. А воин по-прежнему воодушевляет ближних своих».

На відзнаку виходу з друку моєї п'ятої книги спогадів-роздумів, донька написала такий вірш:

Коли твій тато є письменник
І в творчості сягнув висот,
В своїх віршах я зовсім не іменник,
Не висвітлю усіх красот
Його душі і доброти широт.

Хоча не та мета моя.
Я хочу, щоб усмішка Твоя
Палала на обличчі Твому,
Присутня була вдача дому,
Який Ти збудував,
І пестив мов дитя.

Щоб гарний настрій панував
Завжди. І смачна кутя
На другий рік варилася в каструлі,
Щоб мав здоров'я і на «Лю-лі...»,
Кладучи спати свою онуку.

Щоб мав терпіння і до внука,
І вчив його любить життя
Дієвістю і працею буття.

Щоб і мама мала сили керувати,
Де що покласти і складати,
Де на город і де що посадити.
Щоб разом ви могли ходити
І милуватися дарами
Своїми створені руками.

Здоров'я зичу також Лорду,
Щоб він свою чарівну морду
Частіше пригортав до Тебе на плече.

А разом з тим — хай час тече,
А в ньому — будьмо дружні і веселі,
І нашого життя качелі
Нехай гойдають нас в теплі
На тлі добробуту Землі.

10. 01. 05.

Моя учениця «з усіх сторін», кандидат медичних наук, доцент, людина з визначними потенційними можливостями свого таланту, Ірина Орестівна Багірян, пише:

Гортаючи книгу «Парад академій, університетів», у мене мимоволі виникало бажання глибоко осмислити прочитане. Часом з повсякденних наших речей, до яких ми звикли і сприймаємо їх як невідкладну частину нашого буття, вимальовувалась гротескна картина.

Дійсно, більшість людей навіть не помічас, що цінує в інших не душевні якості, не розум, не досягнення заради суспільства, а лише крісло, у якому знаходиться людина. У мене не було можливості відчувати це на собі. Бо ніколи не займала високих посад і не прагнула до цього. Проте спостерігати дане явище була нагода навіть нещодавно.

Де кілька років тому завідувачем нашої кафедри призначили доцента Павлишин Галину Андріївну. На день її народження привітати її прийшло керівництво лікарні. Я в душі усміхнулась. Невже посада настільки змінила цю мною дуже шановану людину, що вона стала заслуговувати поваги від таких осіб?

Все простіше. Поки Галина Андріївна очолювала кафедру, вона заслуговувала на пошану. Як тільки її замінила інша людина, пошана зникла, пішла в небуття.

Згадується також вислів замісника головного лікаря, який ми, молоді викладачі, почули по відношенню до нас багато років тому.

На запитання, чому перш, ніж пожалітися Вам, як завідувачу кафедри, він не викликав нас і не вказав на зауваження, ми отримали відповідь, що ми не той рівень, на якому він собі дозволить вирішувати питання.

Проте дане явище, на мою думку, притаманне лише високопосадовцям. Прості люди завжди пам'ятають видатних людей, з якими стикались і до яких належите Ви.

Дуже часто мені доводиться бачити, що лікарі нашої лікарні цікавляться Вашим життям сьогодні і передають Вам найщиріші вітання. А старше покоління, що працювало з Вами ще на початках стверджує, що педіатричну службу Тернопілля створили Ви і ніхто не зробив більше для дітей нашого регіону, ніж Ви. А це найдорогоцінніше визнання, яке можна заслужити.

Ще книга дуже цінна тим, що не дає забути події 10-річної давнини. Чесно кажучи, у мене багато стерлось з пам'яті. Що зробиш, ранній атеросклероз. Навіть дивуюся, наскільки багато дрібних моментів торжества з приводу 40-річчя медичної академії Вам запам'яталось.

Сторінки книги дають змогу знову поринути в той час, згадати все, що забулося, відчувати ту незабутню атмосферу. Це був перший подібний захід в історії навчального закладу і тому він неповторний. Щоб не було в майбутньому, воно не зможе затьмарити тієї події.

Шановний Іване Семеновичу! Вибачте за повільність. Жаль, що не маєте змоги посварити мене, як колись. Чесно кажучи, цього дуже не вистачає. Пам'ятаю, як ми приходили на роботу і одразу запитували, який Ви маєте настрій, щоб бути готовим до несподіванок. Усміхаєтесь? Так, так було. І зараз цього дуже не вистачає. Немає кому дисциплінувати, хоча школа І. С. Сміяна залишилася на все життя.

З глибокою повагою, Ірина Орестівна Багірян.

Діти, онуки, відхід у вічність її тата і мами ще в працездатному віці, не дозволили їй в повній мірі реалізувати себе, навіть захистити вже написану докторську дисертацію.

Долі наші, долі... Різні наші долі. Особливо часто Ірина Орестівна згадує свою маму, визначного акушер-гінеколога нашої області, як своє сонечко, як свою ластівку:

Мамо, вечір догоря,
Вигляда тебе роса.
Тільки ж ти, немов зоря,
Даленієш в небеса,
Даленієш, як за віками сльоза.

Сад вишневий на порі.
Повернулись журавлі.
А мені, як до зорі,
Долітати на крилі
Все до тебе, як до вічної зорі.

Там, де ти колись ішла,
Тихо стежка зацвіла
Вечеровою матіолою,
Житом-долею світанковою.

Дивом-казкою
Юним соняхом,
Сива ластівко,
Сиве сонечко.

Борис Олійник (романс)

А я продовжую своє «друге» життя. Маю на увазі наступну, шосту, книгу спогадів і роздумів. Вірніше, думку моїх друзів про це «творіння».

Софія Сергійівна Левенець, кандидат медичних наук завжди надіється на світле майбутнє: вона дуже гостро переносить прояви несправедливості, неправди, зухвалості...; «чорні хмари», які людині приходится спостерігати нерідко навколо себе і «вище», вони її засмучують та

затмарюють життя (вона мені про це ніколи не говорила — це мій власний висновок).

Я б так все спростив: всі, хто може, грає в азартні ігри: бізнес — хто кого «облапошить», той і радіє; політика — хто більше «оббреше» — той перемагає і «пригає» від радості... Якщо ви вдумаєтесь глибоко, то разом зі мною прийдете висновку, що найбільша азартна гра, яка перевищує всі відомі подібні ігри — це політка. Чим «вище» політик, бізнесмен, менеджер всіх рівнів..., тим він краще грає в «дурака». Якщо ви подивитесь «Свободу слова» чи «Свободу», то переконаєтесь, що прийоми облуди при азартних іграх значно делікатніші, аніж те, що ми бачимо і чуємо з екранів телевізора.

Газета «Поступ» (лютий 2008) наводить «Загадки для розвитку асоціативного мислення дітей середнього шкільного віку: чи здійсниться дружний план недоброзичливців щодо усунення Юльції від державної влади? 1) Здійсниться. 2) Ледве здійсниться. 3) Король Юща назавжди порозуміється з Юльцією?..» Що це? Звичайна гра. В якій задіяні люди замість карт...

На тій же сторінці в цій газеті інша гра, яка називається: «Гурток Альтернативної історії. Передвесняний період». Малюнок. Король в оточенні прислуги (п'ять чоловік). А внизу підпис: «Тасмні (з)радники намовляють Короля Ющу вдруге позбавити Юльцію важелів державної влади».

Бажаєте вболівати, спостерігаючи ці ігри, вболівайте, але спокійно, виважено, з іронією та гумором. Зберігайте власне здоров'я!

Спостерігач всіх цих ігор і ігрищ повинен все це сприймати тільки, як гру і не більше. В іншому випадку — буде завдана велика шкода власному здоров'ю. І, дійсно: «Великих мира сего часто упрекают, что они не сделали всего того хорошего, что могли сделать. Они могут возразить: «Подумайте-ка о всем том зле, которое мы могли бы причинить» (Лихтенберг).

«Прочитавши книгу «Сонце сходить і заходить», хочеться висловити вдячність за ту щасливу мить пережитого часу, який відійшов в минуле. Знову відчутти себе свідком тих подій з нагоди вшанування славного ювілею великої Людини, Вчителя і Керівника. Пройти нелегкий життєвий шлях від напівголодних, напівхолодних і босоногих дитинства та юності до шанованої всіма зрілості. Схилити голову і виразити вдячність за життя мудрість, значущі наукові досягнення, безцінні лекції, вдумливі і високопрофесійні клінічні обходи, ліричну трепетну душу.

Книга пронизана великою любов'ю до людей, суспільства, краю в якому Ви народились і проживаєте. Прочитавши її, робиш один-єдиний висновок, що стрижнем людської гідності і людського щастя є служіння людям. Тому не дивно, що найбільше до душі є спосіб життя, відображений у вірші Олександра Олеся: «... а тепер я знов іду з хрестом на гору...».

Справа всього життя , щоденна кропітка, нелегка праця, направлена лише на одне — поліпшення здоров'я нації. Сенса Вашого життя , Ваша наука для нас — це виховання в собі Людини , людяності, мужності, здатності любити, бути творчим, високоморальним.

З повагою, Софія Левенець».

Що ж, Софія Сергіївна, Софієчка, яке ніжне ім'я, я вам хіба що заспіваю пісню, яка мені подобається (слова і музика народні):

СТОЇТЬ ГОРА ВИСОКАЯ

Стоїть гора високая
Попід горою гай,гай, гай...
Зелений гай густесенький,
Неначе справді рай!

Під гаєм в'ється річечка,
Як скло, вода блищить,
Долиною зеленою
Кудись вона біжить

Край берега у затишку
Прив'язані човни,
Там три верби схилюся,
Мов журяться вони,

Що пройде красне літечко,
Повіють холода,
Осиплеться з них листячко
І понесе вода.

Журюся й я над річкою...
Біжить вона, шумить,
А в мене бідне серденько
І мліє і болить.

Болить воно та журиться,
Що вернеться весна,
А молодість не вернеться,
Не вернеться вона!

Дорогой Иван Семенович!

Сердечно благодарен тебе за очередную автобиографическую книгу, великолепно, как и предыдущие, написанную с большим поэтическим зарядом. По числу книг ты с полным правом можешь претендовать на место в книге Гиннеса.

Желаю тебе доброго здоровья, благополучия и сохранения творческой потенции на долгие годы!

Обнимаю 8. 01. 2006

підпис

Коротка вісточка від професора С. С. Остропольця, але з достатньою смістю, яка надихає мене на подальшу творчу працю, працю з наснагою. Працю, яка приносить задоволення та життєву насолоду. Працю, яка відволікає від «празднословія» і є його ворогом.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ ПРОТИВ ПРАЗДНОСЛОВИЯ

В отеческих сказаніях содержится следующее предостережение относительно привычки празднословить, — предостережение, показывающее, как гибельна для души и Богу противна эта привычка. «Между святыми старцами был муж великий, которому І. Христос даровал такую благодать, что он, по действию Св. Духа, видел то, чего другие не видят. Он сказывал, что однажды сидели многие из братіи, разговаривая между собою. Когда разговор был душеспасительный и приводимы были для назиданія изречения из священного Писанія: тогда стояли между братіями святыя ангелы; на лицах их сіяла радостная улыбка; они с удовольствием внимали о Господе. Когда же разговор переходил к беседам суетным, ангелы огорчались и тотчас уходили далеко от беседующих, в среде которых появлялись нечистые кабаны, покрытые струпами, и вращались кругом них. Это были демоны; они принимали вид кабанов и увеселялись пустословием и многословіем монахов. Увидев это, блаженный старец ушел в свою келлію и в продолженіе всей ночи плакал: стенанія и слезы изливались из сердца его о горестном недуге нашего паденія. Он увещевал и наставлял всех, говоря: «охраняйтесь, братіе, от празднословія и суетных бесед, от которых рождается для души гибель и чрез которыя мы соделываемся ненавистны Богу и ангелам» («Отечник» епископ. Игнатія).

м. Суми, 12. 05. 06.

Дорогі Ваня, Ліда та Ваше сімейство!

Дякую — отримавши книгу про «нескінченність Сонячних кругів» та прочитавши на одному подиху — на осмислення потрібен був час.

Я вже якось писав тобі, Іване, що кожною книгою твої філософські надбання, погляди і життєві висновки глибшають.

От і тепер, як на картині художника, висвітлюються всіма кольорами і їх відтінками споконвічна філософія «Мати і дитя», «Дитя і мати», але в скороченому вигляді. Мені думается, що таку безмірну і разом з тим дуже делікатну і тендітну тему — ти можеш викласти окремим розділом, або навіть виданням — приймаючи до уваги досвід і особливе бачення материнської душі.

Це потрібно для духовного збагачення нації.

А резюме: коли поєднує відвідини юнаком школи, технікуму босоніж з науково-життєвими висновками філософського спрямування в зрілі роки — визріває порівняння з образом Григорія Савича, збиравшого в наших краях народні перли і формувавши з них філософські погляди для потомків:

«Існування означає родиться, годуватися, рости і зменшуватися, а життя є плодопринесення, яке проросло від зерна істини, що царить в серці їх». І далі: «Видно, що життя живе тоді, коли думка наша, люблячи істину, любить висліджувати стежки її і, зустрівши око її, торжествує і радіє з цього незаходимого світла» — що в певній мірі перекликається з суттю передмови.

І ще. Я дійшов до висновку: афоризми і лірика твоєї повсякденні і улюблені супутники; і в шести книгах від Тараса до Марини їх мабуть понад сотні буде!

Іване, чекаю сьому книгу, нікого не слухай — пиши. Сімка число magicне, космічне, загадкове...

Надіюсь, що літом завітаєш на «малу батьківщину» і зустріч буде плідною і цікавою.

Всього вам доброго, затишку та благополуччя.

Обнімаю. Микола

Оце Микола Михайлович Пшеничний: лікар, заслужений лікар України, головний лікар обласної лікарні, начальник обласного управління охорони здоров'я... і мій друг.

Спілкуючись з лікарями понад п'яти десятків років, читаючи їх враження від моїх книг спогадів і роздумів, я переконуюсь ще і ще раз в інстинктивному потязі лікаря до правди, до істини, я ще і ще раз захоплююсь інтелектом, всебічною освіченістю, доброзичливістю лікарів. Може це якесь навіювання, але мені вважається, що багатство душі лікаря робить його і фізично більш красивим та привабливим, особливо це відноситься до лікаря-жінки.

І не даремно писав Гіппократ: «Врач должен быть благоразумным по своему нраву человеком, прекрасным, добрым и человеколюбивым». Так воно, в переважній більшості, на сьогоднішній день і є. Тому що головним функціональним обов'язком лікаря є: «Должно... переносить мудрость в медицину, а медицину в мудрость» (Гіппократ).

Мої переконання підтверджує і лікар (доцент) із Донецька Анатолій Антонов:

РУКА ВРАЧА

К. О.

Пред памятью своей заставлю всех склониться,
Как клады под землей в ней прячутся года,
Ночами зимними, бывает, даже снится
Рука врача, спасавшего меня.
Я помню, как к груди мгновеньем прикоснулась,
Как бережно и нежно обняла
И как в надежду снова обернулась.
И как недуг от сердца отвела.
От рук других ничем не отличалась,
Ей, как и всем, знакомы холода,
Теплом, как все живое, наслаждалась.
И как у всех — у рук своя судьба.
Особой красотой от рук врачебных веет,
Живут в них сплавом сила, доброта,
Как будто все познали, все умеют,
Не зная в жизни отдыха и сна.
В них нежность матери, могущество от Бога,
В них чувства меры, такта, волшебства,
В прямом и переносном смысле слова
Всегда честна, чиста рука врача!

Я міг навести не десятки, сотні, а значно більше прикладів, коли лікар, незважаючи на вихідний день, ніч, відпустку, свято, погоду... поспішав на допомогу хворій людині. У нашому медичному вузі прикладом для всіх лікарів міг бути професор Юрій Теофілович Коморовський. Крім свого робочого часу, від кожний вечір, кожний вихідний, кожне свято відвідував «своїх» хворих. Він не тільки сам це робив, а й навчав це робити всіх (!) своїх підлеглих. Він жив своїм фахом, він не зраджував заповідям Гіппократа. І до сьогодні пам'ятають його відношення до хворого студента. В будь який час доби, коли в клініку поступав хворий студент, мусили до нього викликати професора Коморовського.

Коли ж його запросили в Київ, де він працював керівником хірургічної клініки Київського медичного інституту, то він зміг витримати іншу атмосферу відношення до хворих тільки біля року. По «інерції» він примушував і тамтешніх лікарів відвідувати хворих в неробочий час. Але протягом року настирливого «виховання» своїх підлеглих — це йому не вдалося. І він повернувся в Тернопіль.

Наступна риса справжнього лікаря, яка була притаманна Юрію Теофіловичу, і яку бажали запозичити багато студентів і його колег — це постійне самовдосконалення. Він володів польською і німецькою мовою, був знавцем музики, літератури... На все у нього доставало часу. І що головне — він ніколи не підкреслював своєї переваги, переваги свого інтелекту над іншими.

І ще одна «дрібничка». Професор Ю. Т. Коморовський вважав наявність диплома лікаря і вживання алкогольних напоїв, явищем несумісним. В його клініці діяв «сухий» закон. На жаль, цей здобуток сьогодні втрачений.

В ті часи я запросив видних вчених-педіатрів із Москви. Після їх «використання» (консультації хворих, лекції для лікарів), ми з обласним педіатром «повезли» їх в Почаїв та показали нашу всесвітньо відому лавру і запросили на обід. Тамтешні лікарі запитали мене, чи зручно виставляти на обіденний стіл алкогольні напої? Чому вони про це запитали? Вони знали, що професор Коморовський зумів «вакцинувати» проти алкоголю не тільки співробітників своєї клініки, а й більшість лікарів області.

І на фоні всього цього, Ю. Т. найбільше підготував докторів і кандидатів наук в нашому вузі. В цьому напрямку його не перевершив ні один професор Тернопільського медичного інституту (академії, університету) до сьогоднішнього дня. І це незважаючи на те, що на визначеному ним відрізку життя, він перестав опікуватися підготовкою кадрів. Як він мені сказав в довірливий розмові, що деякі учні не виправдали його сподівань, м'яко кажучи. Мабуть тому, що проблема взаємних відносин вчителя і учня не вирішена і ніколи не буде вирішена.

Але все ся крутить, все ся вертить, ніц на місці не стоїть... Про це свідчить і стаття Юрія Фурманова «За замовчуванням» («Дзеркало тижня» 26 січня 2008), уривок з якої я наводжу:

«...Минули часи, коли лікар соромився брати гроші з пацієнтів за надання послуги. Беруть майже всі, про рідкісні екземпляри медиків, які відмовляються від гонорарів, розповідають легенди, але черги до них не вишиковуються. Така психологія гомо советікус — не бере, значить, немає за що... Простіше зібрати з миру на операцію, оплата начебто дає гарантію. Саме начебто — ті, хто бере, звикають до того що дають, розвивається імунітет, і отримані гроші нікого і ні до чого особливо не зобов'язують. Дають усі і беруть вже... майже усі.

А після виписки пацієнти обговорюють з друзями і сусідами, хто скільки з них «злупив», наскільки продажні лікарі і сестри, як заглядають у руки, як потрібно сьогодні платити практично за все. А що — одним у державі можна брати хабарі, а іншим не можна?

Лікарю не просто наводити приклади хабарництва, але два приклади, що особливо запам'яталися мені — наведу.

В одному з науково-дослідних інститутів старенькій пацієнтці, недавній викладачці медуніверситету, а нині пенсіонерці, зробили дослідження судин серця, і її колишній учень, а нині доктор медичних наук, науковий співробітник цього ж інституту, який, власне, й призначив їй лікування, сказав: «Мені від вас нічого не потрібно, а от для хірургів приготуйте гроші на два стенти — три тисячі доларів...». З допомогою таких самих малозабезпечених друзів ці гроші зібрали і доставили хворій.

Але під час маніпуляції хірург заявив: «Ні, стенти по півтори тисячі у. о. тут не проходять, потрібно по три, тобто шість тисяч». І коли пацієнтка (на операційному столі!) сказала, що таких грошей у неї немає, хірург витяг катетер і припинив операцію...».

Тут я хотів зробити невеликий відступ. У даному випадку Юрій Фурманов використав «літературний прийом» і знехтував об'єктивність.

Мені також ставили стент, тільки один і за три тисячі у. о., і також в науково-дослідному інституті, з директором і головним лікарем якого я мав і маю досить близькі дружні стосунки. Але я заплатив і за стент, і за катетеризацію, і за ліки. Але не хірургу, як на це вказує автор статті, а в бухгалтерію. Справа в тім, що на відзнаку від, майже, всіх країн, які вийшли з Союзу, такі операції (і багато інших) в Україні проводять за рахунок громадян, а не держави. Так що стрілку гніву Юрія Фурманова, в даному випадку, необхідно перевести на державу, її керівників. Це по-перше.

По-друге. Процедура обслідування і введення стенту розділена на два етапи:

1) катетеризація, введення контрастної речовини, рентгенологічні знімки. Останні вивчаються і тільки після цього (один-два дні...) вводиться стент (його якість узгоджує хірург із пацієнтом до операції);

2) власне операція зі встановлення стенту.

Так що Ю. Ф. чув., але не так зрозумів. Після операції пацієнт може «дякувати» хірургу, а може й не «дякувати». Мені ніхто не натякав, щоби я «дякував». А так як нам властиво бігти попереду возу, то ми, частіше, самі добровільно «дякуємо».

А може, й не добровільно?

Кожен стан має свої вади і достоїнства.

Має виразні характерні ознаки:

Чваниться правдою, проте, на жаль, часто

Збираючись різонувати правду — спіткнеться ізбреше.

Юрист бреше, бо правда му шкодить,
 Одних рятує, інших штовхає в біду:
 Кожен параграф до одного зводить:
 Щоб виграти справу, загорнути гроші.

Лікар за правду часто має клопіт.
 Бо кому ж приємне смерті віщування?
 Де слід холодити, призначає потіння,
 Наповнює небо і власні кишені!

Антон Могильницький (1811–1873)

Цей вірш я взяв із чудової книжки Осипа Петраша «Подвижники української ідеї».

Осип Петраш

Подвижники української ідеї

Маркіян Шашкевич
та його побратими

Літературознавче дослідження
Посібник для вищих і середніх навчальних закладів

Тернопіль

Книжково-журнальне видавництво "Тернопілля"

1996

20 вересня
1996 р.

Продовжую статтю. «І другий випадок. У одній палаті опинилися три професори, щоправда, не медики, а викладачі київських технічних вузів. Операції їм потрібно було робити однотипні (медикам догадатися про характер операції не трудно — І. С.), усі лягли «за рекомендацією», тому сподівалися, що багато не візьмуть.

Напередодні втручання прийшов анестезіолог, теж професор, і сказав, що пропонує два варіанти. Якщо хочуть, щоб оперував шеф клініки, потрібно доларами, він гривнями не бере, але з огляду на те, що прибутки професорів у вузах невеликі, кожному це коштуватиме по тисячі... Якщо ж хочуть заощади — по шістсот, але тоді шеф тільки подивиться, але участі не братиме. Як домовилися, не знаю, але їхнім студентам можу тільки посипчувати — дурні приклади заразливі».

Цей приклад також хотів би прокоментувати. Про таку «байку», яка відноситься до одного з Київських НДІ, я чув неодноразово. І моя думка з цього приводу: немає потреби користуватися «рекомендаціями» (тіньовими агентами), а все робити офіційно. Коли я був ректором, технічний огляд моєї власної машини «організовував» старший шофер вузу. Отже, будучи экс-ректором, я втрачав багато часу на пошуки «рекомендацій». І так два огляди. Потім це мені надокучило, і я вирішив сам поїхати на техогляд. Вирішив — зробив. Витратив усього 15 хвилин на цю процедуру, без прохань, без «сувенірів». І після цього я з великим задоволенням їду на техогляд.

Що ж до наведеного автором статті випадку. Ну яка необхідність цим трьом професорам, щоб їх оперував «шеф», немолодий і, мабуть, розбещений лікар. Хірургія — це прикладна спеціальність, це «перукар», «столяр»... Ну в кого більш тверда рука і більш тверезий розум — у старого чи молодого? Так що «лягайте» в звичайну лікарню і не «винюхуйте» «шефів».

В цей «перехідний» наш час багато є причин для смутку і журби, туги і нудоти в різних напрямках, а тому іноді, може й ні:

ГРУСТЬ МОЯ, ТОСКА МОЯ

Шел я, брел я, наступал то с пятки, то с носка, —

Чувствую — дышу и хорошею...

Вдруг тоска змеиная, зеленая тоска,

Изловчась, мне пригнула на шею.

Я ее и знать не знал, меняя города, —

А она мне шепчет: «Как ждала я!..»

Как теперь? Куда теперь? Зачем да и когда?

Сам связался с нею, не желая.

Одному йти — куда не шло, еще могу, —
Сам себе судья, хозяин-барин.
Впрягся сам я вместо коренного под дугу, —
С виду прост, а изнутри — коварен.

Я не клевету, подобно вредному клещу
Впилюсь сам в себя, трясу за плечи,
Сам себя бичую я и сам себя хлещу, —
Так что — никаких противоречий.

Одари, судьба, или за деньги отоварь! —
Буду дань тебе платить до гроба.
Грусть моя, тоска моя — чахоточная тварь, —
До чего ж живучая хвороба!

Поутру не пикнет — как бичами не бичуй,
Ночью — бац! — со мной на боковую.
С кем-нибудь другим хотя бы ночь переночуй, —
Гадом буду, я не приревную!

Володимир Висоцький

І так буває. Хвиля за хвилиною біжить, буря від бурі втікає...
Я знову за своє.

Шановний Іван Семенович!

Висилаю рецензію на «Лекції по педіатрії». Не устаю дивуватися, як
Ви встигаєте так багато робити.

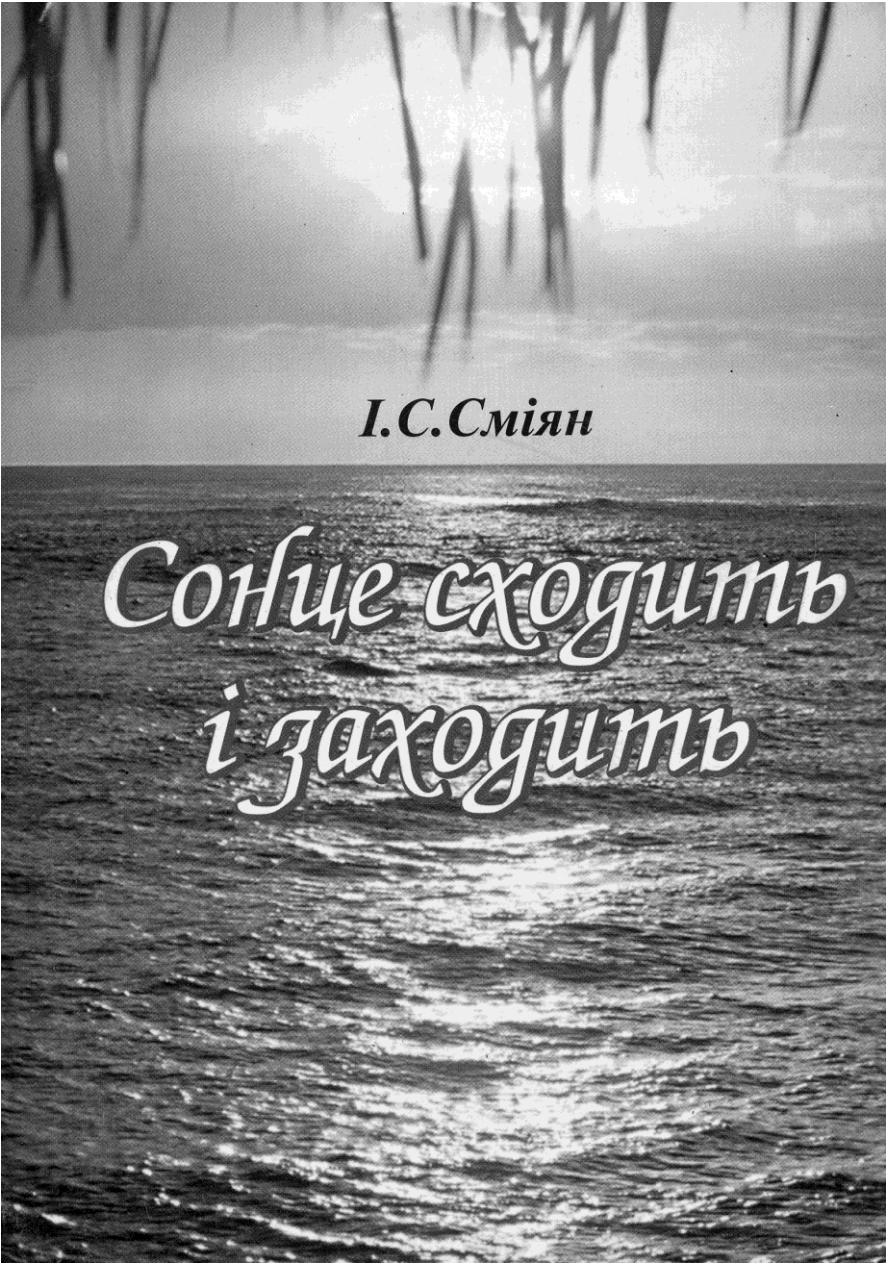
Велике спасибі за чергову чудову книгу Ваших спогадів.

Здоров'я Вам та творчої наснаги в 2006 році.

Люблячий Вас

підпис

Це знову професор Юрій Володимирович Белоусов. Всього декілька
слів, але вони являються ферментами і гормонами без яких неможливе
життя взагалі і його світлих відтінків зокрема.

І.С.Сміян

*Сонце сходить
і заходить*

Дитячий уролог, лікар вищої категорії, з якою я пропрацював більше трьох десятиріч років, Стефанія Іванівна Трилінська про цю книгу пише наступне:

«Книга розпочинається роздумами автора про сутність і вагомість появи на світ нової людини, про глибокі емоційні зміни, які відбуваються у душі матері при народженні дитинки, про їх тісний багатогранний зв'язок. Як ніхто, напевно, розумію захоплення і піднесений настрій Івана Семеновича з нагоди народження у нього маленької внучки — Вікторії, адже мені самій поталанило дожити і радіти спілкуванню з двома своїми правнучками — Анастасійкою і Соломійкою. Насправді, моє життя набуло яскравих барв, почуваюся навіть молодшою, хочеться жити і працювати задля них.

Назва книги відповідає професійному злету автора: від навчання у фельдшерській школі, праці фельдшером у селі, навчання в медичному вузі і роботи головним лікарем у санаторії «Джерело» міста Трускавець до доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри, проректора, ректора Тернопільської медичної академії, члена-кореспондента АМН, академіка Академії вищої школи, заслуженого працівника вищої школи, відмінника охорони здоров'я... За значні досягнення у галузі медицини ім'я Івана Семеновича Сміяна у 1997 році було внесено до книги «2000 найвидатніших людей століття» Інтернаціонального біографічного центру в Кембриджі. А зараз, коли «літа на захід повернули», І. С. Сміян продовжує плідно працювати, видає наукову і художню літературу, під його керівництвом захищають кандидатські і докторські дисертації.

Велика частина книги охоплює матеріали з професійної діяльності професора Сміяна, що, безумовно, корисно не лише для студентів, але й практичних педіатрів та науковців.

У 1998 році вийшла книга І. С. Сміяна «Факультетська педіатрія», де ставиться основним завданням медичних вузів підготовка висококваліфікованих лікарів, які б могли швидко і правильно поставити діагноз та призначити раціональне лікування хворому.

Крім цього, опублікована книжка «В раціональному харчуванні дітей до року — здоров'я нації». Знаю, що Іван Семенович, як ніхто, щиро вболіває, а тому активно вчить, наставляє і пропагує усіма своїми силами правильне вигодовування малят, глибоко розуміючи його сутність і наслідки для прийдешніх поколінь: суспільство, яке не дбає про харчування дитини до року, приречене на загибель (висновок ВООЗ).

Працівниками кафедри педіатрії під керівництвом професора Сміяна одночасно підготовлено і видано ще два посібники: «Невідкладні стани в медсестринській практиці з педіатрії» та алгоритми практичних навичок з

дисципліни «Медсестринство в педіатрії». Поява цих посібників була викликана потребою сучасної навчальної літератури для студентів медсестринського факультету, який, до речі, був організований вперше в Україні при Тернопільській державній медичній академії. Медсестринський факультет був особливо потрібний при нестачі середнього медичного персоналу на теренах Тернопільської області.

У 1999 році колективами авторів видано посібник «Особливості і семіотика захворювань дитячого віку», а також підручник «Дитячі хвороби», в написанні яких активно брав участь І. С. Сміян. Можна лише захоплюватися високою працездатністю, наполегливістю і невичерпною енергією Івана Семеновича, якими він активно «заряджає» і своїх колег та учнів, спонукає до щоденної праці та самовдосконалення.

Значну частину книги охоплюють матеріали, присвячені сімдесятирічному ювілею автора. Перечитуючи ці сторінки, захоплюєшся, скільки відомих науковців, практиків-професіоналів включились у цю акцію. Президент України, міністр і начальники обласних, міських управлінь охорони здоров'я, ректори вузів, мер Тернополя, головні лікарі, директори медичних училищ та багато інших колег, давніх знайомих і друзів сердечно вітали професора І. С. Сміяна, бажаючи йому ще довгих років життя, міцного здоров'я, найкращих успіхів у житті. Скільки добрих і щирих побажань, поваги і вдячності було висловлено шановному ювіляру! Все це свідчить про визнання авторитету професора. Думаю, що уся ця позитивна енергетика і зараз підтримує Івана Семеновича у доброму здоров'ї, додає наснаги та спонукає до творчості.

Активно приймаю пораду Івана Семеновича писати власні мемуари про своє життя: так приємно згадати дитинство, завзяття молодості, своїх молодих батьків. Хочеться розказати дітям, онукам і правнукам про життя, свій родовід, щоб знали і пам'ятали.

Спонукають до роздумів, наведені у книзі Івана Семеновича «Симптоми душевного спокою» невідомого автора. Справді, якби переважна більшість людей прагнули досягнути такого спокою, страждань і несправедливості на світі б значно поменшало.

Підпис»

Стефанія Іванівна постійно в праці, в пошуках кращих методик лікування своїх пацієнтів. Іноді складається враження, що для неї, крім своєї любимої роботи, нічого не існує. Поглинання своїм фахом робить її небалакучою. Таке враження, що вона керується посланням Св. Апостола Якова (2, 3).

«ГАМУЙТЕ СВОГО ЯЗИКА

1. Не багато-хто ставайте, брати мої, учителями, знавши, що більший осуд приймемо.

2. Бо багато ми всі помиляємось. Коли хто не помиляється в слові, то це муж досконалий, спроможний приборкувати й усе тіло.

3. От і коням вкладаєм уздечки до рота, щоб корилися нам, і ми всім їхнім тілом керуємо.

4. От і кораблі, хоч які величезні та гнані вітрами жорстокими, проте найменшим стерном скеровуються, куда хоче стерничий.

5. Так само й язык, — малий член, але хвалиться вельми! Ось маленький огонь, а запалює величезного ліса!

6. І язык — то огонь. Як світ неправости, поставлений так поміж нашими членами, язык сквернить усе тіло, запалює круг життя, і сам запалюється від геєнни.

7. Бо всяка природа звірів і пташок, гадів і морських потвор приборкується, і приборкана буде природою людською.

8. Та не може ніхто із людей язык вгамувати, — він зло безупинне, він повен отрути смертельної!

9. Ним благословляємо Бога і Отця, і ним проклинаємо людей, що створені на Божу подобу.

10. Із тих самих уст виходить благословення й прокляття. Не повинно, брати мої, щоб так це було!

11. Хіба з одного отвору виходить вода солодка й гірка?

12. Хіба може, брати мої, фігове дерево родити оливки, або виноград — фіги? Солодка вода не тече з солонця».

З Надію Яківною Ходорчук я познайомився в минулому столітті (!), в 1970 році, коли приїхав завідувати кафедрою дитячих захворювань в Тернопільський медичний інститут. Вона щойно закінчила перший рік навчання в клінічній ординатурі кафедри, куди приїхала з Волині.

Вона настільки працелюбна, цілеспрямована, зосереджена, що зуміла менше ніж за два роки зібрати матеріал для кандидатської дисертації, самостійно провести параклінічні дослідження, розпочати написання кандидатської дисертації. Потім «пішла» народжувати свою доньку Наталю (тепер доцент, кандидат медичних наук, також моя учениця. Жаль, що я вже не буду готувати кандидатів наук у третьому поколінні). Завершила написання дисертації. І дуже швидко захистила її у Вінниці.

Надія Яківна дуже вимоглива до себе, до виконання своїх службових обов'язків. Я б так сказав: якщо б всі викладачі вузу були настільки відповідальні за якість підготовки лікарів, то ми б мали тільки висококваліфікованих лікарів. Таких вимогливих викладачів до себе і до студентів чи лікарів-курсантів, на жаль, на сьогодні ми маємо одиниці.

Молода, симпатична, красива, енергійна мама двох доньок, вона ж кандидат наук, вона ж доцент, вона ж дружина, вона ж донька своїх тата й мами, вона ж... Ох, скільки обов'язків на одній людині! І цей нелегкий віз необхідно тягнути, тягнути й тягнути... та ще й помічати оточуючий світ, чарівність природи...

А це її враження про мою шосту книгу:

«Є люди, які приваблюють, захоплюють, після спілкування з ними по-являється бажання робити хороше і корисне. Читаючи автобіографічні книги Івана Семеновича Сміяна, черговий раз переконуєшся, що талановита людина є талановитою в усьому. Відомий вчений, лікар, керівник різного рівня (від головного лікаря до ректора медичної академії), він просто, відкрито і без прикрас описує своє життя і творчість, демонструючи при цьому володіння секретами художнього бачення дійсності.

На мене особливе враження справила його шоста книга із цієї серії під назвою «Сонце сходить і заходить». Автор, як лікар, педіатр, піднімає і висловлює своє бачення гострих соціальних проблем: народжуваність, вигодовування дітей, материнства, зв'язок поколінь. «Поява на світ дитини — настільки емоційно насичена подія, що її ще нікому не вдалося виразити словами чи художнім витвором... Я задумався: з яким явищем природи можна порівняти відчуття материнства, відчуття появи нового життя? Подумав, а може зі сходом сонця? Схід сонця, усе пробуджується, посилюється видимий і невидимий рух, розпочинається різноманіття життя...». Краще не скажеш, і в кожній матері від порівняння своєї дитини із сонечком щось защемить в середині! Постійно, настирно професор Сміян пропадає грудне вигодовування. У цій книзі він продовжує стверджувати, що «основа здоров'я людини, а значить, і його тривалість життя, у більшості випадків закладаються в дитячому віці. Правильне харчування є основною ланкою в складному ланцюгу заходів, спрямованих на зниження захворюваності і смертності в дитячому віці». Проте, «більшість Указів про здоров'я залишаються на папері».

Не менш цікавими є міркування про зв'язок між матір'ю і дитиною, матір'ю і родиною, про те, що «діти повинні народжуватись у шлюбі», що жінка — це 90 % сімейного затишку, жінка — це основа продовження і здоров'я роду людського, жінка — це мама, жінка — це бабуса».

Як корисно було б прочитати про це майбутнім матерям. Повчальними і цінними є роздуми автора стосовно морально-етичних принципів людських відносин. «Протягом життя я докладав усіх зусиль, аби геть викинути із себе зло, яке постійно потрапляє до мене». І, як доповнення до цього, наводяться положення заповіту Матері Терези.

Усіх, хто знайомий із науковою діяльністю Івана Семеновича, завжди вражала його постійна праця над підручниками, монографіями, науковими статтями, дисертаціями. Лише за два роки, яким присвячена ця книга (1998–1999) під його керівництвом і з його безпосередньою участю» було надруковано 7 посібників, 10 статей у фахових журналах, 24 тези і статті у

матеріалах конференцій, з'їздів, симпозіумів, захищено 1 докторську і 7 кандидатських дисертацій». Хіба це не привід, щоб сказати: «Браво!»

До цього слід додати ще виступи на численних конференціях, з'їздах, публікації і інтерв'ю в газетах з актуальних питань охорони здоров'я дітей. Тому не випадково була та шана і увага до Івана Семеновича, яка проявилась до нього під час святкування 70-річного ювілею. Це дійство автор описує яскраво і з гумором, підтверджуючи слова численними фотознімками і змістом вітальних листів та телеграм. Вражаючими є фотознімки автора з президентом України (візит до вузу першої особи країни співпав з ювілеєм).

У чому ж секрет такого успішного і продуктивного життя? Автор на сторінках цієї книги сам дає відповідь, рекомендує свій власний рецепт, який приведе до успіху:

- «щастя кується власними руками»;
- «постійна праця, яку я дуже люблю»;
- «бажання і настирність, настирність у здійсненні бажань»;
- «у праці бадьорість і сила»;
- «бажання мусять рухатися в обіймах з наполегливістю до своєї зірки і мрії»

Закриваючи останню сторінку книги, можна сказати лише одне. Спасибі Вам, Іване Семеновичу. Ви — приклад для наслідування. Нехай і надалі прихильною і щедрою буде для Вас доля.

Н. Ходорчук».

Зворушливі слова Надії Яківни викликають у мене почуття жадоби до життя, відмолоджують останнє і я його знову люблю, люблю, як в юності:

ОСІННЄ ЗОЛОТО

Багрянний лист в гаях кружля,
Шумлять отави молоді.
Чого ж, чого ж вдягла земля
Рясне осіннє золото?

Втрача в гаю верба густа
Листи зеленорунисті.
А я гублю, гублю літа
Своєї юності.

Літа на зиму повернули,
Пливуть в осінній хмурості.
А я люблю, а я люблю,
Люблю, як в юності.

Пора весни до мене знов
Не вернеться із вирію.
Щасливих днів п'янку любов,
Як пісню серцем вимрію.

Багрянний лист в гаях кружля,
Шумлять отави молоді.
Чого ж, чого ж вдягла земля
Осіннє золото?

Літа на зиму повернули,
Пливуть в осінній хмурості.
А я люблю, а я люблю,
Люблю, як в юності.

Ось так я заспіваю романс Д. Луценка, ось чому «шумлять отави молодод». Сьогодні мало хто знає, що таке отава. Отава — це скошена трава, останнього осіннього покосу (траву скошують, а вона знову виростає, її скошують, а вона знову росте. Таких покосів може бути 2 або 3 за одне літо-осінь в наших широтах). Отава надзвичайно ніжне, м'яке та запашне сіно-трава. Полежати на ньому — це надзвичайне задоволення з гамою почуттів, які визивають тягу до життя, до його чудового сприйняття.

І знову вперед... Вперед до сьомої книги спогадів і роздумів.

Кандидат медичних наук, доцент, моя учениця, Любов Августинівна Волянська, пише про свої враження дуже лаконічно, але зрозуміло:

«Ким є? Тим, ким себе відчуваємо самі, чи такими, ким вважають нас інші? Що є «об'єктивною реальністю»? Де істина? Мабуть, десь по середині. Як ми себе усвідомлюємо самі, ми завжди знаємо. А от, як бачать нас інші, часто для нас загадка, *terra incognita*.

«З журбою радість обнялась» — книга, яка для мене стала одкровенням, черговим повчальним моментом у моєму житті, уроком Вчителя. Це можливість пізнати себе саму з погляду того, хто привів тебе на тернисту стежку Царства науки. Це шанс подарований долею змінити щось в собі, спробувати вдосконалитись. Адже, життя можна прожити лише дивлячись вперед, але не забувати оглядатись назад, щоб краще його зрозуміти. І коли є можливість поглянути на себе з боку, то таким подарунком долі гріх не скористатись. Дякую Вам, Учителю.

Л. А.»

Ця книга присвячена переважно відношенню учнів до свого вчителя і, навпаки. Тому вона визвала такі філософські міркування у Л. А. І мені це імпонує, навіть радує. Адже, тільки філософське розуміння буття, філософське міркування щодо динаміки у навколишньому середовищі, є основою твоїх відносин з самим собою, з природою, з близькими і не близькими людьми. Це явище індивідуальне, це явище обумовлює смуток чи радість, журбу чи випромінювання світла і тепла... І з чим жити, залежить виключно від тебе (мене). Тому що:

Речами волнують угрюмое собрание;
Сравнив с достигнутым высоким идеал,
Понять, как ты велик и как ничтожно мал,
Волною быть в толпе, душой — в бурлящем море;
Все в жизни испытать — и радости и горе;
Бороться яростно, любить земную твердь...
Потом, в конце пути, — безмолвие и смерть.

Виктор Гюго

О, які ми веселі. На святкуванні 50-річчя нашого, рідного медичного інституту (академії, університету). Я і п'ятеро доцентів-педіатрів. П'ять дівчат і один хлопець (2007 рік). Справа від мене: Любов Августинівна, Леся Михайлівна, Віра Олексіївна; зліва від мене: Тамара Олександрівна, Світлана Олексіївна. Що ж, є час для праці, є час і для відпочинку.

Я сказав, що всі вони доценти. Тепер на кафедрі, не тільки педіатрії, знайти асистента не легко. Це рідкісні «екземпляри». Всі подалися в доценти.

Іноді складається враження, що посада асистента більш престижна, ніж доцента (по службовим офіційним шаблям це не так). «Колись» (всі старики і старушки так часто говорять) на кафедрі був один доцент, рідко — два. Тоді цей один доцент був і формальним і був фактично замісником керівника клініки. Про це відали всі лікарі і інший медичний персонал клініки. І, відповідно цьому віддавали йому шану та зверталися до них з різноманітними питаннями.

Свого часу на моїй кафедрі доцент Л. М. Слободян, а потім доцент В. Ф. Лобода керували всіма асистентами і лаборантами «во всю». Достатньо сказати, наприклад, що у мого аспіранта, а потім асистента кафедри (в подальшому доцент, професор) Н. В. Банадиги, спільних наукових праць з доцентом В. Ф. Лободою було в 2-3 рази більше, ніж зі мною, її керівником.

Сьогодні численність доцентів і «один в полі зору» асистент, не дозволяє доценту мати високий авторитет. Просто ні перед ким. Та й

практичному лікарю трудно впізнавати, де доцент, а де асистент, так як останніх на кафедрі один, інколи — два. То можна вважати всіх доцентами. Не помилися. Я не можу стверджувати чи це є на добре, а чи ні. У всякому разі, закладені у нас амбіції, задовольняються. Це добре. Правда:

Друг! Когда твердят про славу,
Рассмеяться я готов:
Верят ей, но лжет лукаво
Обольстительницы зов!
Зависть факел свой багряный
Раздувает и чадит
В очи славе — истукану.
Что у входа в sklep сидит...
Пой, буди огонь томленья!
Смейся! Смех твой — тихий свет.
Что нам бури и волненья,
Суeta людских сует?

Виктор Гюго

Кандидат медичних наук, доцент, майбутній доктор наук і професор, Тамара Олександрівна Воронова говорить про своє враження від сьомої моєї книги спогадів і роздумів так:

«Скажут — меньше тебя нет никого — ты не гневись,
Скажут больше тебя нет никого — ты не гордись.
Будь стоек, как камни молчащие и в бурю, и в снегопад,
Будь щедр, как деревья, тень приносящие вам, кто прохлады рад.

Автор невідомий

«Лежить переді мною на столі книга — обкладинка привертає увагу насиченим синім кольором, вгорі розквітла гілка черешні, внизу шумить водограй. Здавалось би, це звичайне оформлення книги — яскраве, ніжне. Але згодом, коли вже прочитала книгу та поміркувала над нею, зрозуміла — не все так просто.

Можливо, це мої хибні думки, але тепер, при погляді на обкладинку, на думку спливають слова стародавнього вислову: все тече, все міняється...

Ну, а квіти черешні — куди ж дінешся, викликають асоціацію з мудримими словами загальновідомої пісні «Мамина черешня».

Книга, яка названа словами прекрасного українського лірика Олександра Олеса «З журбою радість обнялася» — це роздуми і спогади про життя, про його полярні поняття, з чітко скорегованою суто індивідуальною авторською позицією:

В обіймах з радістю журба.
Одна летить, друга спиня...
І йде між ними боротьба,
І дужчий хто, не знаю я...

Початок книги мене вразив — молитва на добро, на кожен день — це як рефрен нашого життя. А далі цікаві спогади про дитинство, юність, про становлення особистості. Надалі, при подальшому читанні книги думки злітали, мов птахи — то спогади про учнів, то оцінка сучасної політики, самих політиків та сьогодення, то філософські роздуми, в цьому — особливості книги.

Цікаво читати про творчий і науковий шлях своїх колег, майже про кожного прочитала щось нове, що тішило і дивувало мене.

Кожен учень висловлював свої думки, подяку до Вчителя, за свій науковий зліт, за те, що допоміг знайти себе в цьому бурхливому житті. І майже в кожного з колег прокинулась творча нотка — свої вірші присвячували Івану Семеновичу майже всі. Навіть я, далека від поезії змогла написати вірша про свого Вчителя.

В книзі є презентації книг наукових, які видавав Іван Семенович сам або з співавторами. Швидше це не презентація, а історії їх створення, написання та видання з різноманітними темами та напрямками. Перерахую їх назви: «Гіпотрофія: сучасні погляди та нові підходи», «Актуальні питання вакцинопрофілактики інфекційних хвороб у дітей», «Дитяча інфектологія», «Медична генетика дитячого віку».

Цікаві думки та підходи до реформування системи підготовки лікаря в статті Івана Семеновича «Удосконалення навчального процесу у ВНЗ не має меж», яка так і не побачила світ в періодичних виданнях. Сама назва звучить як девіз. Це стаття про ефективність навчально-методичного процесу в медичних вузах, про удосконалення знань з педіатрії у студентів з пропозиціям та рекомендаціями, з висловлюваннями власних думок щодо шляхів реформування вищої медичної освіти у державі.

Читаючи книгу, я з журбою читала досить часто займенник «ніхто», «ніким». Чому «ніким»? Адже всі пам'ятають члена-кореспондента АМН України, професора, академіка, лікаря Івана Семеновича Сміяна. Хіба лише в мене були пацієнти, які при зборі анамнезу згадували, що їх консультував чи лікував в свій час Іван Семенович? При проведенні зустрічі випускників 1986 року випуску, в анкеті в своїх спогадах більшість бувших студентів, через плин 20-ти років серед інших викладачів згадували Івана Семеновича, як педагога, Педіатра, який найбільше запам'ятався їм. Хіба може людина бути ніким, якщо при запиті «Сміян І. С.» на основних сайтах Інтернет робить пошук цілого ряду документів, книг, статей,

фотографій, які свідчать — ця людина ніяк не може бути «ніким», цю людину знає світ.

І знову асоціація — читаючи книгу, чомусь в думках весь час звучали строки пісні:

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Дмитро Павличко

Цикл книг спогадів Івана Семеновича — це те саме полотно його життя, яке і було вишите різними кольорами, і кожен із нас додавав до тої вишиванки свої візерунки та кольори.

Анатоль Франс колись сказав: «Життя коротке, але людина знову переживає його в своїх діях». Так і Іван Семенович з нашим життям, з нашими творчими і науковими здобутками завжди буде лишатися молодим активним вченим-лікарем, педагогом, вчителем, організатором охорони здоров'я.

Книга читається з захопленням, особливо з великим інтересом прочитуються рядки про своїх колег, кого знаєш не один рік. Написана крізь призму серця, вражає щирістю думок і почуттів.

В багатьох творах Сковорода пояснював, що головний орган людини — це серце. Він писав: «Голова всього в людині є серце людське. Воно ж і є найсправніша в людині людина, а все інше є зокілля... Серце — корінь життя та обитель огню і любови». Тобто, все сприйняття світу, життя проходить через серце, через почуття, через емоції. Саме так людина сприймає світ, і не треба її переробляти. Розум не є основою буття, бо він аж занадто прагматизує і раціоналізує людину.

Отак і Іван Семенович розглядає крізь серце відрізок свого життя в цій книзі. Кожну главу виплекано, випестовано, наче улюблену дитину, заради якої ні серця, ні сил не жалкуєш.

З повагою, Воронцова Т. О.»

Хто в повсякденній плинності життя помічає глибину «серця» свого співробітника, колеги, близької людини? Хто поглиблюється в оцінці свого власного «серця»? Мало хто і мало коли. У Тамари Олександрівни для цього появився деякий час, коли вона читала мою книгу. І всі, хто її знає, побачили в неї неабиякі здібності до філософської оцінки життя, до поетичного сприйняття навколишнього світу, до... І такі здібності притаманні кожній людині в своєму індивідуальному виразі. Ми тільки, чомусь, «соромимось» про це зізнатися, я вже не говорю, про прояви в

повсякденному житті. Я над цим замислююсь і хотів би «пофілософствувати» з цієї точки зору.

Тамара Олександрівна зі своїм синочком Альошою, зі своєю світлою краплиною, зі своєю надією, зі своєю основною часткою життя, зі своєю радістю, зі... «Зі»... не тільки приносить мамі насолоду життям, а нерідко викликає й неабияку турботу: «Якщо малюк раптом став слухняним, мама лякається не на жарт — чи не помирати він зібрався» (Ралф Емерсон)

По-перше, ми все менше і менше часу звертаємо на досягнення людства (наука, мистецтво, культура...). По-друге, ми все більше і більше часу витрачаємо на «примітив» — політику. По-третє, нас ведуть наші «ведучі» не вперед, не до прогресу, не до вдосконалення особистості, а до..., як не хочеться писати — до маразму.

З цього приводу мені хотілось би навести статтю академіка Національної академії наук Володимира Пріснякова («Деркало тижня» від 2.02.08)

ЧАС ЦЕНЗУРИ НАСТАВ. ЖЕРТВИ ТА «ПЕРЕМОЖЦІ» НИНІШНІХ АГРЕСИВНИХ МЕРЕЖНИХ ВІЙН

«Неотоплені бібліотеки, зотлілі музейні цінності, закриті книгарні, екскаватори на історичних пам'ятках, бездомні художники, рейдерські атаки на галереї, розкрадені кіностудії, зруйновані кінотеатри, хмарочоси посеред історичних центрів, навала іноземного кітчу...

Це наше сьогоднішнє і майбутнє наших дітей» — так змальовано Україну ХХІ століття у зверненні «Україна — зона культурного лиха». Цілком погоджуюсь з висновком. Проте бачити причину культурного занепаду тільки в неосвічених і некультурних керівниках — значить помітити лише голку в копиці сіна.

Можливо, нагадаю про діла давно минулих днів. Відразу ж після закінчення «холодної війни» суспільство дійшло розуміння: ядерна війна не визначить переможців, але знищить матеріальні цінності. Це й привело до відмови від концепції ядерного стримування і переходу до мережної війни.

Її основою є маніпулювання свідомістю громадян у потрібному напрямі через володіння й керування інформацією. Сучасні мережні конфлікти розгортаються насамперед у культурній галузі людської структури, а не тільки економічній і політичній.

Предметом сучасної мережної війни є духовний мотив. Мотив цінностей. Причому з відмовою від звичних етичних норм, тому що традиційні мораль і етика, на думку ідеологів цієї війни, заважають їй ефективності. Можливість впливу на людину, на її поведінку, думки, вчинки перетворюються на найбезпечнішу зброю. Сьогодні інформація стає сильнішою за атомну бомбу.

Події, які відбуваються в останні роки в Україні, свідчать про наявність саме такої війни й у нас. Причому війни тотальної. В усіх сферах життя. Наведу лише деякі приклади.

Повне поглинання наших засобів інформації — ТБ, газет, журналів, кінофільмів — кримінальною тематикою — життям повій, бандитів, хабарників-чиновників, міліції, суддів — з привабливими артистами, які уже апріорі мають подобатися глядачеві, бути прикладом для наслідування. При цьому такі зовні симпатичні кримінальні елементи завжди перемагають.

Глядач-читач задрить таким героям і хоче бути схожим на них. Фільми і книжки смакують сексуальні ігри. Чоловіки в них цінуються за кількістю зваблених жінок. Віками існуючий в українського народу престиж придбання і читання книжок замінений молоддю на комп'ютерні ігри. Інтернет культивує порнографію, ігри агресивного характеру, де героїзмом є вбити людину і залишитися безкарним. Через Інтернет можна дістати наркотики, продати навіть себе в сексуальне рабство.

Молоде покоління сьогодні виховується «анонімами» з Інтернету. А вони здебільшого виконують замовлення організаторів мережних воєн.

Ніхто не захищає права людини від такого брутального втручання в особисте життя під виглядом «свободи і права на всездозволеність». Але

так руйнуються наші моральні засади, які віками формувалися в найкращих християнських традиціях! Олесь Гончар колись написав слова, як ніколи сучасні: «Первопричина трагедії нашого суспільства — криза моральна».

Моральна деградація суспільства є однією з основних причин нашої демографічної кризи. Згідно з дослідженнями зростання аморальності, наприклад, на 15 % зменшує народжуваність на 30 %. Тому ніякі виплати за народження дітей не врятує нас від вимирання. Сексуальна розпуста сприяє поширенню СНІДу. Ми посідаємо перше місце в Європі за темпами його поширення.

Про яку моральність наших чиновників можна говорити, коли в цих умовах вони крадуть у хворих стільки закордонної допомоги, що всі транші закриваються?

Маючи найбільшу у світі смертність серед чоловіків, ми звільняємо місце для емігрантів з Азії, з Близького Сходу, з Африки... За прогнозами спеціалістів, найближчим часом через потепління збільшиться й еміграція з північних країн Європи. Отже, ми самі віддаємо свій життєвий простір для інших.

Прикладом небезпечних реалій мережної війни є навіть недавнє скандальне пошкодження знаку на Говерлі. При цьому організатор акції пан Дугін прямо заявив в Інтернеті, що були застосовані принципи саме цієї війни!

Характерним прийомом мережної війни є вкидання компромату, брехливої інформації, напівправди.

Усі такі і подібні їм дії спрямовані проти безпеки країни через невидиму сферу культурного життя людей. Так чи інакше вони послабляють моральні й матеріальні сили суспільства, збільшують взаємознищувальну боротьбу всередині суспільства і зменшують нашу конкурентоспроможність у глобалізованому світі. Ця війна не веде безпосередньо до кровопролиття, руйнування, до жертв. Ніхто не втрачає їжі, даху над головою. Руйнування, яких завдають інформаційні війни в суспільній психології, психології індивідуумів, за масштабами і за значенням порівняні, а часом і перевищують наслідки гарячих воєн.

Маніпуляція свідомістю призвела до утвердження в нашій свідомості гендлярської думки, що все продається, а тому є моральним. Що погоня за багатством або його символами є рушійною силою суспільства.

Створилася ситуація, коли людей цікавить не сам цей споживчий пакет, а змагання в його, по суті, безглуздому володінні в безмежному обсязі, як символ завойованого місця на землі, причому будь-яким шляхом. Тому нічого дивного немає, коли недавно президент Л. Кравчук витончено

натякнув по ТБ, що у наших політиків, як і в «лавочників», усе зводиться до «купив-продав». Це співзвучно сказаному Фазілем Іскандером: «Ніщо так не потребує моральності, як політика. Особливо тоді, коли людство ди- чавіє».

Але про яку моральність може свідчити поведінка наших «діячів», коли вони хизуються найдорожчими авто, годинниками, «хатинками» завбільшки в школу, ціна яких дорівнює місячній зарплаті декількох сотень професорів?

Дійшло до того, що архітектори вже дискутують з приводу створення собачих будок з кондиціонерами... чом не деградація «сучасного Риму»...

Запущений вірус наживи, егоїзм створив у суспільстві критичну масу людей, що утверджують їх, вибачте, «національну ідею»: «кради і не попадайся, давай красти другому і зневажай чесних людей».

Виникла мовчазлива кругова порука людей, які не сприймають порядності, чесності.

Більше того, система відкрито практикує обструкцію порядних людей, які «не вміють так жити».

Така система масового знищення наших духовних надбань, нашої ві- ками сформованої культури і призвела до появи владних чиновників, полі- тиків, котрі на перше місце ставлять особисті інтереси, а не державні.

Чи часто ми чуємо від них вислів «за державу прикро»? І навіть ши- рокі жести їхніх «культурологічних акцій» свідчать про те, що вони люб- лять себе в Україні, а не Україну в собі.

Очікування нової генерації еліти, як про це люблять говорити політ- технологи, в умовах духовного розтління суспільства просто призведе до перетворення українців на манкуртів... Ще не пізно сприяти формуванню критичної маси порядних і сміливих людей, які зможуть вистояти проти золота, гріховності і створити атмосферу пріоритетів цивілізованого світу, біблійських заповідей. Нарешті повернути українців до віками утвердже- них принципів чистоти, порядності, життя в гармонії в людському суспіль- стві.

Може здаватися, що всі ці невидимі моральні характеристики потрібні лише журналістам і політикам, бо, не зважаючи на сказане вище, ми маємо певне зростання ВВП, заводи і шахти працюють, врожаї збираються, а тран- спорт функціонує... Але чи можна вважати це прогресом, коли ми йдемо в напрямі, протилежному передовим країнам світу. Частка матеріального ви- робництва зростає, тоді як у світі ця частка вже менш ніж 50 %?

Такий регрес перетворює високоінтелектуальну українську націю на сировинний придаток світу. А у світі давно зрозуміли: виходом з такого небезпечного становища є перехід до нового суспільства розвитку

здібностей. Коли за технологічного насичення пріоритетом стає розвиток інтелектуальної і духовної сфери. Зворотним зв'язком, що може стабілізувати необмежене матеріальне споживання, є висока моральність, світова етика, культура, розумова діяльність як чинники прогресу.

У цих умовах держава повинна взяти на себе функції зміни життєвих пріоритетів у напрямі моральних заповідей.

Варто консолідувати нашу культурну еліту і дати їй змогу, особливо старшому поколінню, виявити себе саме у вихованні молодшого покоління.

Треба віддавати пріоритети тим творам мистецтва, які вселяють оптимізм: добро перемає зло, порядні й чесні люди теж можуть організуватися і долати негаразди...».

Появилось бажання вставити і свої «п'ять копійок» в стурбованість автора. З навалом мережної війни у нас постійно йде боротьба. Більше всього, що стихійна, але боротьба.

Підтвердженням цього є і вірш Олеся Доріченка в його статті «У храмі звуків», як до речі і сама стаття («Літературна Україна» від 17 січня 2008 р.):

МУЗИКА

Геннадію Ляшенко

А чи не жаль тих промайнулих літ
Й цих, що лишились перед тим як згаснуть?
О, музико, мій рятівничий світ, —
Не допусти в зневіри прірву впасти —

У безпросвіття людських веремій,
В безодню віроломств, підступності і зради,
З очей моїх олжі брудну полуду змий
Й не потурай блазнівським маскарадам.

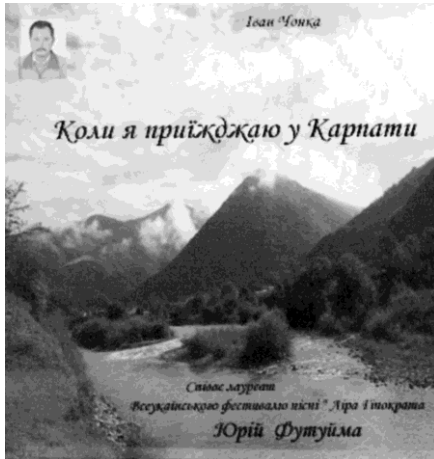
За масками не видно справжніх лиць,
В них замість душ набиті стервом шлунки,
В зіницях загребущих дика злість,
Взамін любові — шкурні розрахунки.

О, музико, сповідай гласом сурм,
Напій мій дух щемливих скрипок співом.
Нехай же твій благословенний струм
Єство прониже живодайним дивом.

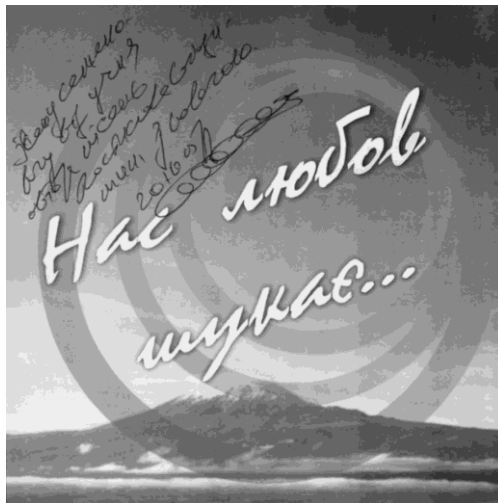
В литаври бий, тромбонами звучи —
Людськими голосами озовися,
У мить розпуки мудрості навчи.
О, серденько моє, на музику молися.

Прикладом, на перший погляд, стихійної боротьби може бути й те, що тільки п'ять випускників нашого вузу є активним письменниками, поетами... А скільки «невизнаних» художників, митців, музикантів... серед нашого люду — лікарів?

Ось тільки два компакт-диски, які створили своїми голосами, своїм розумом, своїми руками мої учні: професор Ростислав Сабадишин, доцент Іван Чонка та Юрій Футуїма.

Шановному
Учителю Романовичу,
найкращому професору
і кожному від вас
ценю і дякую
30.01.08
Юрій Футуїма
Програма для виступу
DVD-файлів
- VHS-DVD
- POWER-DVD

Так що в нас є підстави дивитися на майбутнє України оптимістично.

Продовжую: «І не треба боятися створення громадської цензури... Бо нав'язування «лавочниками» псевдodemократичних, спекулятивних «цінностей» в ім'я непомірних прибутків привело нас на африканський рівень за кількістю хворих на СНІД. І найважливішу роль тут має відіграти створення некомерційного просвітницького телеканалу.

Основою відновлення нашої зруйнованої культури має стати саме наша національна ідея — ідея оптимальної поведінки людини на загально-національну користь собі й суспільству (нації). Очевидно, що національна ідея, її реалізація визначається моральним станом суспільства, духовністю населення. На всіх рівнях сьогодні звучать заклики об'єднатися в ім'я майбутнього України навколо однієї ідеї. Але кожний розуміє по-своєму те «навколо». Хоча, очевидно, що надзвичайно важливе питання про національну ідею України має визначати напрями розвитку країни.

Якщо раніше ідеології, тісно пов'язані з національною ідеєю, мали антагоністичний характер, то нині відмінність партій визначається фігурами людей, котрі їх фінансують. Здавалося б, заклик Юлії Тимошенко розпочати дискусію навколо національної ідеї України і з визначенням її можливого змісту викличе конструктивну критику конкурентів і народить свої варіанти національної ідеї... Але їхнє мовчання свідчить або про відсутність будь-яких своїх ідей, або швидше про незацікавленість у цій темі, щоб залишити якомога довше «кумівську стабільність» з її «національною кримінал-ідеєю».

...Саме моральність, а не бісівські моральні цінності, повинні бути покладені в основу культурних процесів у країні. Тоді, як сказав Платон, ми «не золото будемо заповідати дітям, а найбільшу совісність».

Академіку Володимирі Пріснякову вдалося виразити словами хвилювання, турботу, неспокій сьогоденням «в нашій хаті». Той стан суспільства, який потребує негайного лікування. Вже не профілактики, а лікування. Ми (діячі і не діячі) неодноразово підкреслювали і стверджували, який є мудрий український народ. Якщо це так, то яким чином нам вдалося «доїхати» до прірви, провалля, безодні? Яким чином до душ значної більшості із нас проник диявол? Чому ми допустили розвиток «ракової пухлини» в нашому організмі до такої стадії, коли вилікування є проблематичним? І в цьому винні не тільки ті, хто організовував і організовує атаки дияволів на наші душі, а, насамперед, ми самі:

Вселенский опыт говорит,
что погибают царства
не оттого, что тяжек быт
или страшны мытарства.

А погибают оттого
(и тем больней, чем долъше),
что люди царства своего
не уважают больше.

Булат Окуджава

Гріховність у нас переважає над ласкою, добром, теплом, світлом, променями ясності, голубим небом, заспокійливим шелестом зеленої трави, багатообіцяючим відблиском снігу в морозний сонячний день, оздоровлюючим та освіжаючим впливом повітря, запаморочливим впливом цвітіння природи... Сьогодні ще не пізно схаменутися і взяти на озброєння слова Леонардо да Вінчі (1452–1519 рр.): «Я предпочитаю смерть усталости. Я никогда не устаю служить другим».

Давайте робити все можливе, щоб радість переважала журбу та сум у кожного із нас. Правда, не так, як «наша еліта», незалежно від «кольору», тішитися на «балях». Таке було і колись:

ВЕСЕЛИЙ ПАН

Далебі не стане мочі, —
подуріли мужики!
Лізуть в очі поторочі,
пашекують про страйки...
Чи дадуть мені ті хами хоч годину чисту?
Гей, підіте приведіте музику троїсту!
Кажуть, голод в них почався, —
якщо правда, дуже жаль.
Я б зібрався, розпитався,
але ж нині маю баль...
Що? прийшли оті голодні? — Добре, почекайте!
Гей, цимбали! швидко, шпарко враз, музики, грайте.
Що там? бунт?.. не бійся, Валю, —
зараз будуть козаки...
Прошу в залю, всіх до балю...
Гей, шампана, двораки!
О, вже там дають їм хльосту... що за дикі крики?!
Гей, цимбали! швидше! шпарче! голосніш, музики!!!

Леся Українка (1906 рік)

Так що людство, можна сказати, тупцяється по одному колу. Що було позавчора, повторюється й сьогодні, і можна стверджувати, буде повторюватися. Безумовно, краще, щоб повторювався оптимізм, натхнення, творча праця, повага до ближнього... Але все мусить бути, мабуть. Не кожний в змозі керуватися порадами Яна Коменського (XVII століття): «Считай несчастным тот день или тот час, в который ты не усвоил ничего нового и ничего не прибавил к своему образованию». Можна додати: і нічого не зробив доброго для оточуючих тебе людей.

Іван Сміян

В журбою
радість
обнялась...

Але вже й восьма книга на черзі. Про неї надзвичайно тепло, зворушливо й емоційно було надруковано в газеті «Четверта влада», про що я вже сповістив в одинадцятій книзі, повністю передрукувавши цю статтю з першої сторінки цього видання. У мене є спокуса знову навести цю статтю, але розум (не серце) підказує, ні. Дотримуйся свого ж правила — не повторюйся.

Отже, «Отзыв проф. Л. М. Слободян на книгу членкора АМН Украины, проф. И. С. Смияна «Що нам прийдешнєе готує...».

Так вирішила Лідія Михайлівна, доктор медичних наук, професор, багаторічна завідувачка кафедри педіатрії післядипломної освіти, моя учениця, висловити свої враження про мою книгу.

«У Ивана Семеновича много книг по различной тематике: монографии, лекции, учебные пособия, справочники... Последние годы Иван Семенович увлекается мемуарами. Очевидно, хочет еще раз вспомнить и осмыслить все этапы своей жизни. Вот и очередная книга — «Що нам прийдешнєе готує...» — посвящена фактам жизненного пути членкора, проф. И. С. Смияна, который долгие годы был ректором института, теперь университета. Правда, в книжном магазине эту книгу я нашла в разделе «Религия». Ее туда отнесли, очевидно, с учетом содержания девиза во вступительной части книги: «Коли хтось каже: «Я люблю Бога», а ненавидить брата свого, той не правдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, якого він не бачить. І таку ми заповідь одержали від Нього: «Хто не любить Бога, той нехай не любить і брата свого» (1 Іов. 4, 20-21).

В предисловии к книге автор много внимания уделяет политическим вопросам, своему отношению к некоторым моментам современной политической жизни.

Мне больше понравились те разделы, в которых излагаются моменты истории педиатрии, например, положительное отношение к одному из ведущих педиатров Украины профессору, Виктору Михайловичу Сидельникову, а также к Виталию Григорьевичу Майданнику, описываются все взаимоотношения с коллегами в свете текущих политических событий. Особое внимание автор обращает на отношение сослуживцев, своих учеников, коллег, поздравления в честь 75-летия, отношение ректора и обидное до боли появление приказа о сокращении должности советника ректора, которую занимал Иван Семенович. Я понимаю эту боль и обиду. Считаю, что членкора, проф. Смияна И. С. целесообразно было оставить на кафедре педиатрии до тех пор, пока он был бы согласен по своим возможностям выполнять эту работу. Но не всегда мнение сотрудников института совпадает с мнением ректоров. Иван Семенович, будучи ректором института, не

всегда поступал так, как хотелось бы сотрудникам. Эту философию необходимо понимать.

Когда человек занимает руководящий пост, то бесконечно слышит много лестных, красивых, приятных уху и сердцу слов, а когда он покидает этот пост многие Люди отвернуться от него или будут равнодушны к особе, которой без умолку пели дифирамбы. Но кто относится искренне, тот остается благодарным ректору, шефу, учителю или просто педиатру, врачу Ивану Семеновичу.

Книга, которую написал проф. Смиян И. С., будет полезной для специалистов медиков, особенно педиатров, в плане изучения истории медицины, для познания психологии людей и философского отношения к жизненным проблемам в период политических бурь.

Эта книга будет памятью для внуков, правнуков, праправнуков и дальнейших поколений рода Смияна.

Проф. Л. М. Слободян».

Початок 80-х років минулого століття. Кафедра педіатрії, яку я очолював, у розквіті своїх фізичних і інтелектуальних сил

Ми отримали «Переходящее знамя за высокие показатели в социалистическом соревновании». Колектив кафедри у повному складі, крім завідувача (я вважав, що нескромно ректору фотографуватися під таким прапором). У центрі — доцент кафедри Лідія Михайлівна Слободян (єдиний доцент на кафедрі). У мене таке переконання, що це був її зірковий час на всьому життєвому шляху. Молода, красива, практично керує кафедрою і не несе відповідальності за окремі недоречності (як ЦК партії в радянські часи або адміністрація президента сьогодні), оскільки є впливовий завідувач — ректор інституту...

У кожної людини своє бачення подій, суб'єктів, об'єктів. Кожна людина по-своєму оцінює себе і оточуючий світ. І в цьому життєва різнобарвність, і в цьому життєва цікавість, і в цьому віддзеркалювання життя. Тому ніколи не призывайте до того, щоб всі думали так як ви (я), щоб робили свої практичні кроки так, як я (ви)... Не призывайте до одноманітності життя. Одноманітність — це найкоротший шлях до песимізму та могоги. Тому ніколи не засмучуйтеся і пам'ятайте, що

Так со смертными судьба порой играет:
То взнесет их вверх, то в пропасть низвергает.
И так устроен мир, что в счастье иногда
Уже заключена великая беда.

Блаженства полного никто вкусить не может:
В счастливейшие дни нас что-нибудь тревожит;
Всегда волнения каких-нибудь забот
Довольству нашему дорогу перейдет.

Пьер Корнель (XVII век)

А це вже філософські роздуми кандидата медичних наук, доцента Антоніни Пришляк:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Читаючи Ваші книги-спогади всією сім'єю з великим інтересом, бо певним чином причетні до того періоду життя, що описані: мама працювала старшим лаборантом на кафедрі марксизму-ленінізму (пізніше — кафедра суспільних наук) з 1966 (ректор — П. О. Огій) по 1992 р.; я навчалася в ТДМІ з 1973 (в 1972 р. не поступила) по 1980 рр. в період курування вузом І. І. Гетьманом; чоловік закінчував інтернатуру в 1981 р., коли інститут очолювали Ви, Ви прийняли мене на роботу асистентом каф. анатомії людини в 1992 р. після 12-ти років роботи лікарем швидкої допомоги (одночасно виконала і захистила (1991) кандидатську дисертації з патофізіології під керівництвом проф. О. О. Маркової) і за рекомендацією завідувача кафедри Я. І. Федонюка, призначили на громадську посаду

проректора з національного і патріотичного виховання. Діти поступили в наш вуз: син у 1994, дочка — в 1997 році, і у відповідні роки червоні дипломи підписував вже ректор Л. Я. Ковальчук. І таких сімей, як наша, в Тернополі і далеко за її межами чимало...

Кожний спогад — це ніби заново пережите життя з його радісними і сумними подіями. З кожної долі можна написати окрему книгу і сценарій до фільму, незалежно від того, яке положення в суспільстві займає людина. Але дуже важливе значення має те, наскільки від тебе особисто залежить доля інших людей. Я маю на увазі керівні посади (і не тільки). Не кожна людина має сміливість брати на себе цю відповідальність. Не кожне питання керівник може вирішити позитивно для того чи іншого підлеглого. Але велике значення має людське спілкування. Велике вміння керівника не образити людину, подати негативну відповідь у такій формі, щоб відвідувач отримав позитив від одного спілкування з мудрою інтелігентною особистістю. Спілкування з Вами, Іване Семеновичу, в мене асоціюється тільки з гарними емоціями. Кожна навіть незначна подія в нашому вузі, Ви вважали, мала бути цікавою, з національним колоритом, із свідомим залученням талановитої студентської молоді: чи це була наукова конференція, чи художній розпис на стіні, чи відкриття барельєфу Горбачовського, чи зустріч з цікавими людьми... моя емоційна натура знайшла не менш емоційних студентів, які створювали сценарії-шедеври до кожного дійства. Про кожную таку подію громадськість Тернополя (і не тільки) дізнавалась із засобів масової інформації...

Прогрес світового розвитку обумовлений постійною боротьбою добра із злом. І Господь створив людей для цієї місії...

Але людський мозок має особливість запам'ятовувати приємні миттєвості життя, а не приємні з часом трансформуються у кумедні спогади, з яких ми потім сміємося. А Всесвітнє Інформаційне Поле накопичує наші гарні справи в позитивну енергетику, яка в тій чи іншій формі вертається до нас, або наших дітей та внуків. Але є і негативна...

Ось такі враження і роздуми викликала ваша книга «Що нам прийде-шнєє готує...». Якщо коротко. А якщо не коротко, то це довгі філософські роздуми над питанням нашого буття...

А на завершення хочу Вам побажати подальших творчих успіхів, гармонії в собі (фізичної і духовної), гармонії з оточуючим світом (фізичним і духовним), а Господь Бог і Святий Іван хай оберігає Вашу чудову родину.

З повагою, сім'я Пришляк-Лагойко.

До цих роздумів Антоніна Пришляк додала сувенір у вигляді цього-річного символу та ось цю листівку:

Величшовановому Івану Савовичу /
Сібе рече
частям одвися,
Доброю долею
В хаті лишая -
рік Новий!

Веселих світ
смакної кулі,
усяких таразгів в
Новому 2008 році!

Антоніна.

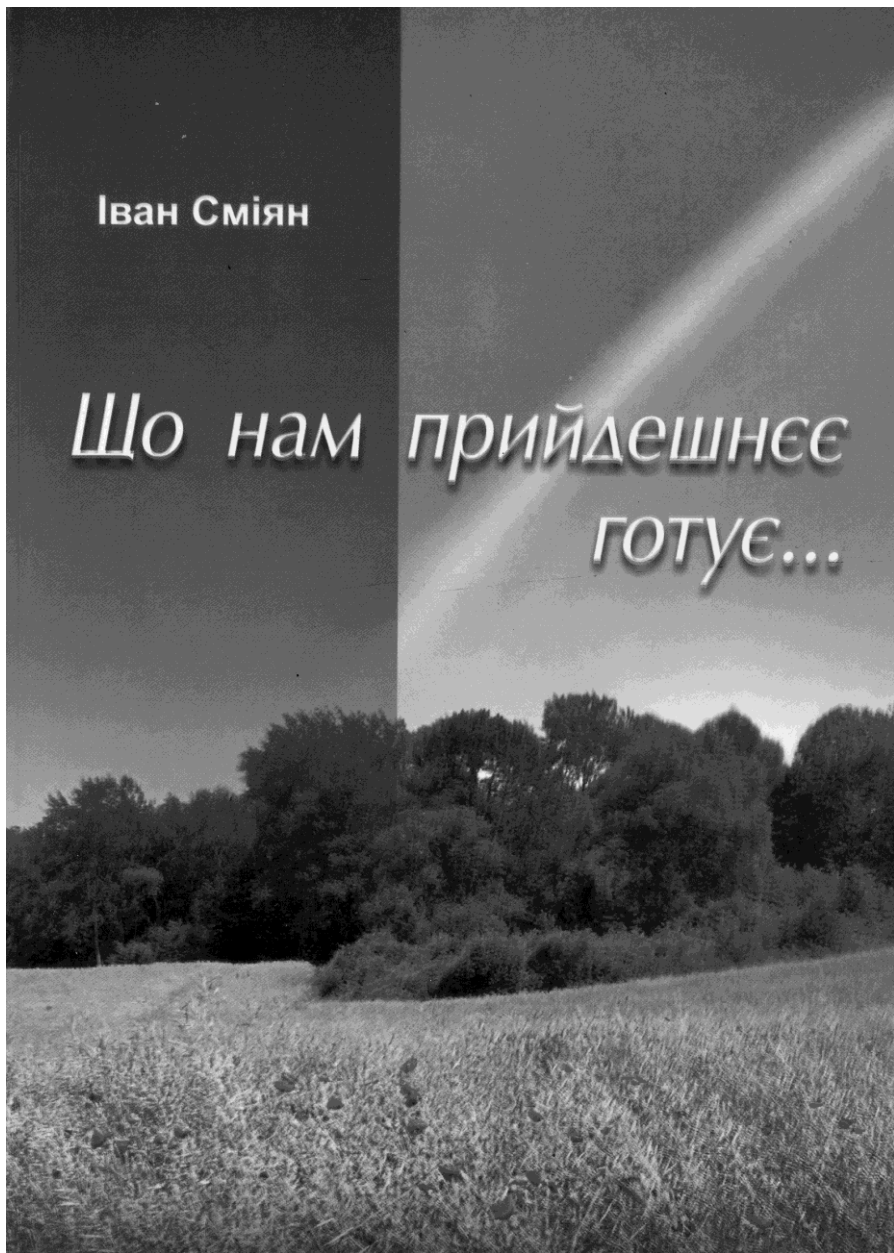

Антоніна була, дійсно, надзвичайно енергійним проректором з національного і патріотичного виховання. Вона «горіла» і «палала» на цій роботі. При ній інститутський танцювальний ансамбль став «народним», хор раз-у-раз завойовував перші місця на оглядах художньої самодіяльності області... Не було жодного офіційного заходу, який би не супроводжувався виступами студентів і викладачів в якості аматорів мистецтва. При ній був організований і діяв чоловічий співочий ансамбль із викладачів... Вона постійно була в «бігах», вона постійно щось вишукувала, щось нове пропонувала, її очі завжди блистіли, а щоки рожевіли.

Я якось писав, що в Тернопільському політехнічному університеті проректор з питань виховання Олег Герман може бути зразком для любого університету України: він і поет, він і композитор, він і співак, він дуже розважлива людина. Про Антоніну Пришляк я також можу сказати, що вона може бути прикладом для всіх університетів України з цього питання: вона надзвичайно енергійна, вона вміє запалювати молодь натхненням та любов'ю до мистецтва, до активного життя, до самовдосконалення, до безкорисливих дій... Так вона працювала, незважаючи на те, що їй не платили за таку ефективну роботу грошей. Я знаходжусь на «відстані» від свого університету і не можу судити про характер національного і патріотичного виховання молоді сьогодні, але мені вважається, що то був «зірковий» час у цьому напрямку.

Іван Сміян

*Що нам прийдешнєє
готує...*

При моєму «ректорстві» не тільки Антоніна Пришляк працювала на громадських засадах, а й проректор по лікувально-профілактичній роботі — також. Не було також першого проректора. Ті часи вирізнялися величезною матеріальною скрутою. Мабуть тому я ніколи не чув від цих людей жодних нарікань, навпаки, їх ентузіазму можна позаздрити і сьогодні. На цих прикладах можна перекоонатися, що стан душі гроші не визначають. Стан душі визначають переконання, творча праця, любов до ближнього...

Все це я пишу до того, що добро було, є й буде, незважаючи на

ТАНЕЦЬ ПІТЕКАНТРОПІВ

Ми не брешем, не лукавим —
Що подумаєм, берем!
Ми сьогодні світом правим,
Все жерем,
Жерем,
Жерем!

Тільки ми от страху вільні,
Ми — сини Європи!
Ми — могутні,
Ми — всесильні,
Ми — пітекантропи!

Нам живеться ласо й любо,
А на совість ми плюєм —
Що потрапило на зуби,
Те жуєм,
Жуєм,
Жуєм!

Тільки ми від глузду вільні,
Ми — сини Європи!
Ми — могутні,
Ми — всесильні,
Ми — пітекантропи!

Танцювали, гупотіли, раптом провалились,
На їх місці генерали як з землі вродились.

Оточили мою душу й заревіли п'яно,
Били в груди кулаками, мов у барабани.

Василь Симоненко

І все-таки я берусь стверджувати, що добра значно більше, аніж зла. Просто, останнє ми більш гостро відчуваємо й помічаємо та переживаємо. А тому складається враження про перемогу зла.

Кінець «світу» розпочнеться з тої хвилини, коли зло розпочне переважувати над добром. Не ризикуймо, «любі друзі»!

А це вже враження не лікаря, а учителя, в минулому моряка торгового флоту, і пенсіонера за статусом та постійного пошукувача за покликанням душі — Олексія Васильовича Коробейника. Мого земляка, який мешкає в моєму рідному селі Білка і, який, за його дослідженням, є й моїм родичем.

Здрастуйте, Іване Семеновичу!

Доброго здоров'я Вам, Лідії Васи́лівні, дітям, онукам! Ще перебуваючи в піднесеному стані від зустрічі з Вами в Білці, прочитав восьму книгу «Що нам прийдешнєе готує...» — ваших спогадів. Перше враження — це книга про добро, про людей, які допомагали Вам розвивати все те найкраще, що було закладено батьками, сусідами, школою, друзями тут, в Білці. І радію з того, що Ви переживаєте ностальгію по малій батьківщині, як сам колись, на морі, переживав. Поважаю Вас, як лицаря, який з різноманіття рис, відтінків поведінки оточуючих Вас людей, виспівали в книзі тільки добре в них. Можливо й тому, що сам Ви невпинно помагали людям долати диявольську частину в їх натурі.

Специфічні медичні терміни мені не зрозумілі, тому довіряюсь тому, що сказано в привітаннях Вам з нагоди 75-річчя Вашими колегами. Вкотре порадуюсь разом з Вами, та полаю себе за те, що не знав у 2004 р. про Ваш ювілей.

На мій погляд, добре Вами виписані і ілюстровані зрозумілою мовою і прикладами філософські поняття «єдинства и боротьбы противоположностей», переходу кількості в якість, зміни поколінь та інше.

Щодо понять, як влада і гроші розбещують людей (я не говорю: особистостей), то я з Вами одної думки. Тому ні до першого, ні до золота не прагнув, слава Богу, ніколи.

До чиновників маю ж таку відразу, як і Ви, хоча розумію, що й там буває і чорне, і світле, зустрічаються розумні і навіть дуже розумні люди, та без допомоги всього народу, який, на жаль, ще «благоденствує», цим людям не здолати «стіну». «Чого ти б'єшся лобом — перед тобою стіна», — зупиняють мене місцеві князьки. А з другого боку... Скороти їх разів хоча б в три, скільки безробітних добавиться! Років 6 тому на мій лист про скорочення числа чиновників, торгового люду на базарах, міліції, особистої озброєної охорони «по дорученню Президента» в райдержадміністрації, прямим текстом відповіли: «А ви подумали, хто нас буде підтримувати на виборах?» В оцій відповіді вся нинішня «демократія». Так,

говорити ми можемо все, а хто до кого прислухається? Гроші в руках сотні сімейств в Україні, здебільшого не українців, тримають в покорі мільйони обдурених виборців, сотні тисяч робітників, селян, інтелігентів. А це зовсім не демократія, фактично український народ на своїй батьківщині позбавлений влади...

Є хлопці з мізками, та ще ми їм не дали сил досить, щоб стіну оту звалити...

У своїй книзі Ви справедливо по суті, але мало відвели місця своїй сім'ї і взагалі сім'ї. Скромність? Можливо. Але ж мільйони ждуть від нас доброго прикладу. Надіюсь, що в 10-й книзі ми це знайдемо.

Взагалі книга сподобалась.

На цьому вибачайте за «многословье» і добрих Вам справ...

З повагою

О. Коробейник, с. Білка.

7. 07. 2007.

З листом Олексія Васильовича у мені асоціюються мої мама, тато, брат, сестри, хутір Лолів у кінці села Білка, річенька, верби, калина... над нею, великий та зелений город, живність, яка бігає по двору, клуня... Особливо я відчуваю

МАТЕРИНСКОЕ ТЕПЛО

В дом наш холода дыханье занесло,
Шерстяную шаль набросил на плечо,
Окунулся плавно в мамино тепло,
По сердцу прямо в душу потекло.
В моей памяти теперь приют нашла
Материнская большая доброта.
Блеском нежности наполнились глаза,
Погасить ее — не справятся года.
В неизвестность от меня давно ушла
По дороге без начала и конца,
На щеке застыла горькая слеза;
Не прощалась мама с сыном навсегда.
Сын бы в путь тот никогда не отпустил,
Задержать, не потерять хватило б сил,
В жизни мать свою не просто сын любил —
Он ее обожествлял, боготворил.
Своим взглядом все в ней быстро подмечал,
Но ни разу сын о хвори не слышал,
Всем, чем мог, на что способен помогал
И однажды... в доме маму не застал.
За окном колдует с ветром темнота,

Унеслась со смерчем времени беда,
Вслед, вдогонку ей, глухая боль прошла,
Но осталась с сыном мамы теплота.

Анатолій Антонов

А на черзі вже дев'ята книга. Микола Михайлович Пшеничний так про неї відгукнувся:

«Дев'ята книга висвітлює три напрямки: Перший — ОДА матері й дитині. При цьому вказану тему сповідує життєстворюючий дует в одній особі: лікар-педіатр і Божий проповідник. Перший ратує за здоров'я матері, її відповідальність за свого чада, починаючи від зачаття до дорослого стану з багатьма елементами від цілющого материнського молока до РАГСу.

Другий проводить настанови морально-етичного спрямування, без яких малеча взагалі людиною стати не може — це і пізнавальна роль оточення фізичного і духовного, це і уміння знайти себе для корисного майбуття особистого і громадського.

Культ матері і дитини в його багатопланових варіаціях представлено в багатовіковій культурі народів світу від колискової пісні до шедеврів світового живопису — «Мадонни з немовлям» Леонардо Да Вінчі, Дж. Белліні, Перуджіо, Рафаеля. А в християнстві — матір Божу з дитиною — обов'язково на лівій руці, ближче до серця. На полотні Лактіонова «Після Бані» на морозі оголена мати турботливо одягає в тепле свою дитину.

А загальним для обох є турбота вченого (гідного інтелектуала України) про майбутнє рідного народу. І це повинна знати кожна сім'я!

В другому напрямку автора хвилює майбутнє Батьківщини. Пригадую одне цікаве інтерв'ю в передвиборчих перегонах, коли в Закарпатті запитали юнака, що мав голосувати вперше в житті: яким він бачить Президента України? Відповідь була найкоротша і дуже змістовна: «повинен бути патріот і добрий господар». («Patrio», «Отче наш», «Батьківщина з її народом»).

Таких на горизонті не видно.

Завершує дев'яту книгу добрий спомин про П. О. Огія, І. І. Гетьмана (мої попередники по ректорству — І. С.). Та, говорячи словами К. Симоненка, оптимізм «выживет тот, кто умеет трудиться — так умелых пловцов на поверхности держит вода».

З повагою

підпис М. Пшеничний.

Чекаю десятку книгу».

З 1951 року до сьогодні я спілкуюся з Миколою Михайловичем. Така тривала дружба у мене збереглася лише з ним. Як я писав в попередніх книгах, на превеликий жаль, багато з моїх друзів залишили цей світ та

мене передчасно. З М. М. ми ще тримаємося. І не тільки тримаємося, а й живемо. Ж И Т И... треба.

День на редкость — тепло и не тает, —
Видно, есть у природы ресурс, —
Ну... и, как это часто бывает,
Я ложусь на лирический курс.

Сердце бьется, как будто мертвецки
Пьян я, будто по горло налит:
Просто выпил я шесть по-турецки
Черных кофе, — оно и стучит!

Пить таких не советуют доз, но —
Не советуют даже любить! —
Есть знакомый один — виртуозно
Он докажет, что можно не жить.

Нет, жить можно, жить нужно и — много:
Пить, страдать, ревновать и любить, —
Не тащиться по жизни убого —
А дышать ее, петь ее, пить!

А не то и моргнуть не успеешь —
И пора уже в ящик играть.
Загрустишь, захандришь, пожалеешь —
Но... пора уж на ладан дышать!

Надо так, чтоб когда подытожил
Все что пройдено, — чтобы сказал:
«Ну а все же не плохо я пожил, —
Пил, любил, ревновал и страдал!»

Нет, а все же природа богаче!
День какой! Что — поэзия? — бред!
Впрочем, я написал-то иначе
Чем хотел. Что ж, ведь я — не поэт.

Владимир Высоцкий

Професор кафедри педіатрії, доктор медичних наук, моя здібна учениця Галина Андріївна Павлишин висловила такі враження про цю ж книгу.

Прочитавши дев'яту книгу, «На все ти, Боже, дав пораду», ще більше і глибше розумієш, з якою людиною — світлого розуму, чистого серця, щедрої душі, тебе звела Доля на життєвій дорозі. З цієї «криниці мудрості» можна черпати для себе багато — рецептів життєвої активності, творчого

потенціалу, працездатності, добросовісності, поміркованості, за будь яких обставин, і, водночас, засобів для відновлення спокою та миру в душі, рецептів зцілення. Книжку читаєш і перечитуєш, оскільки за кожним разом знаходиш для себе щось нове, а швидким читанням можна багато чого — важливого пропустити.

Просто і широко розкриваються події особистого життя, на мою думку, досить складного періоду в житті, оскільки завжди важко і боляче втрачати друзів, переставати вірити у людяність своїх колег, з якими десятки років працював пліч-о-пліч, зустрічатися з людською черствістю та невіглаством. На перший погляд, біль та образа наповнюють серце та душу, розум затьмарюється гнівом, проте відразу ж знаходиш слова розуміння складної життєвої ситуації, будь яких вчинків з християнським поясненням. «І це ми. І це необхідно сприймати, як один з численних варіантів життєвих проявів. І не більше», а тому вже, за хвилину, відчуваєш душевний спокій, любов у серці, і ще раз переконаєшся у мудрості та глибині людської душі свого Вчителя. «Уважай достоинство человека! Помни, кто есть человек: образ Божий, чадо Божіє, християнин, наследник царствія,... Почитають, поэтому, нужно всякого человека, хотя он и носит язвы прегрешений на душе своей; язвы язвами: оне изрыты дьяволом и грехом, а образ, все образ Божий. О язвах его надо пожалеть, поболеть, да помолиться, как о своих: ведь мы все — одно тело, все от единыя крови...» («Моя жизнь во Христе прот. Кронштадскаго Іоанна Сергієва»).

Особисті події серпня 1997 року тісно переплітаються з суспільним життям нашої держави, певним етапом його розвитку, скеровуванням політичних керманичів, від чого, правду кажучи, також стає сумно, дуже сумно. Аналіз і бачення таким нашого сьогодення, з висоти своїх літ, глумачаться, як на мене, дуже просто (недаремно, все геніальне — просте): «Ми сьогодні переживаємо такий час, такий період, коли в наших (твоїх, моїх) діях переважає вплив диявола. І на це необхідно дивитися не як на осуд за нашу гріховність, а як на те, що Господь послав нам значні випробування. Випробування на нашу гідність, повагу і самоповагу, спроможність поцінування минулого, сьогодення і майбутнього. І від наших теперішніх і майбутніх кроків залежить, що розквітатиме: троянди (квіти) чи будяк (бур'ян)». А тому, не зважаючи на різні за своєю емоційністю події, моменти та обставини нашого життя, сприйняття їх не повинно порушувати духовної рівноваги людини, її миру та спокою, а лише розглядатися як основа, підґрунтя для роздумів. Зрештою, «щастя людини, окраса нашого життя, рівень насолоди життєвими благами значною мірою залежить від нас. Ми — господарі свого життя. І ображатися можна тільки на «господаря». Одним з рецептів досягнення «земного раю», життєвого

задоволення є, на думку та досвід автора, праця, «та не просто праця, а праця, яка вимагає творчого підходу — стаття, підручник, борщ, наведення порядку в речах (праця з насолодою)». Варто зауважити, що Іван Семенович у своїх уподобаннях та керуваннях не єдиний.

«Правда, матусю! Спасибі за раду!
Я її правди не раз досвідив
Праця дала для життя мні принаду
Ціль дала, щоб в манівцях не заблудив.

Праця вела мене в тайники темні,
Відки пісень б'є чарівна пора,
Нею дива прояснилися земні,
Загадка нужди людської стара.

Праця і пісня — великі дві сили!
Їм я доскону бажаю служити».

І. Я. Франко

«Хто не жив по серед бурі,
той ціни не знає силі,
той не знає, як людині
боротьба і праця милі».

Леся Українка

Насправді, найбільшим натхненником життя, засобом духовного зрізнення та позитивного емоційного піднесення є спілкування з природою, з її променями, цілющими запахами квітів і трав, з багатством барв зими і літа, весни та осені.

«Якщо прийде журба, то не думай її
Розвести у веселоощах бучних
За столом, де веселії друзі твої
П'ють-гуляють при покликах гучних
.....
Краще йди в темний гай, у зелений розмай
Або в поле, де вітер гуляє,
На дозвіллі із лихом собі розмовляй,
Може, там його вітром розмає.
Або пісню утни голосну, не смутну,
Щоб, мовляв, засміялося лихо,
Проженеш тоді, певне, потвору страшну,
І на серденьку знов стане тихо...»

Леся Українка

Попри те, люди чомусь «в тисячу разів більше піклуються про збагачення, аніж про освіту свого розуму і серця; хоча для нашого щастя, те що є в людині, безумовно, важливіше за те, що є у людини (А. Шопенгауер)». Ось як все просто!

Понад 30 років на освітній ниві, не залишають байдужим до наболілих проблем цієї сфери, «бо неоднаково мені», що на сьогодні такий низький рівень підготовки фахівця. З висоти своїх літ та свого бачення, автор дає пояснення цим явищам — "не можна з малоякісної сировини виготовити високоякісний продукт". За таких умов, на жаль, підготовка висококласного творчого фахівця не залежить ні від оснащення сучасною технікою, ні від процесу «оболонення». На своєму досвіді та власних прикладах, Іван Семенович переконує нас у важливості якісного показника знань та доводить переваги безпосереднього спілкування при оцінюванні людини. Однак, на сьогоднішній день наші чиновники не вбачають за необхідне зберегти надбання вищої школи минулого, а, на мою думку, сліпо піддаються «моді».

Через всю книгу червоною ниткою проходять відчуття щастя та ніжної любові до дітей — до їх безпосередності й щирості, до їх чистоти та світла, як педіатра, як вчителя, як батька, як дідуся. Хоча "справжнє щасливе життя ми залишаємо в дитинстві, проте, своїм відношенням, своєю безмірною любов'ю до дітей, особливо внуків, компенсуємо залишене назавжди минуле».

«Я в світ прийшов не лише пити й їсти
Скалити зуби до дурних дівчат
Та любитись зоряним намистом
Під мариновані мелодії кантат.
З сім'ї селянської, до грубості простої,
В життя дороги стелються мені...
Я хочу пити сонячні настої,
Пізнати до краю радощі земні!
І на стежках, порослих будяками,
Що обминали зморені діди,
Я залишу мужицькими ногами
Хай неглибокі, та чіткі сліди».

Василь Симоненко

Дякую Вам, за книгу, за слова любові й теплоти, які повертають людську гідність, душевний спокій, які дають можливість світити для інших. Нехай думи ваші ще довго не покидають Вас, живлять Вас, і будуть

джерелом активного спілкування з оточуючим світом, з нами, вашими дітьми-учнями.

«Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!»

З великою вдячністю та повагою,

Павлишин Галина.

Галина Андріївна передала мені й коротенький лист від своєї новітньої подружки з Харківського медичного університету, доцента кафедри педіатрії й докторанта, яка писала їй:

«Дорогая Галочка! Теперь у меня дома работает Интернет, так что держись! Буду писать часто и много! Выдержишь? Я доехала хорошо! Мои ждали меня с нетерпением! Начала читать книгу твоего УЧИТЕЛЯ. Просто удивляешься начитанности, образованности, искренности и современности автора! В таком почтенном возрасте так реально смотреть на мир и анализировать происходящее может только уникальный человек! Когда читаю, ощущаю, как этот Ч е л о в е к любит жизнь и может ею наслаждаться!..

Натали».

Галина Андріївна надзвичайно чутлива натура, в якій постійно натягнуті струни справедливості. Постійні (а вони в житті постійні, а не періодичні) аномальні події в клініці, в університеті, місті, області, країні вона сприймає боляче, тривалий час вони не дають їй спокою, відволікають від сприйняття чудових барв оточуючої природи. Мої вмовлення про необхідність постійної авто(само)психотерапії, не завжди досягають адресату. А тому, й тепер я наведу їй (та не тільки їй) невеликий уривок з книги П. С. Таранова «Управление без тайн»

МОЖЕТ БЫТЬ, И ЕСТЬ «ПРАВДА», НО У ЧЕЛОВЕКА НЕТ ОРГАНА ДЛЯ ЕЕ ВОСПРИЯТИЯ

Один человек всю жизнь искал правду, но никак не мог отыскать. Он исходил множество стран, побывал и на севере, и на юге, и на западе, нигде нет правды. И вот однажды он приехал в одну страну на востоке, страна была маленькая, почти никому не известная, и он собрался уже ехать дальше, как вдруг набрел на какой-то заброшенный храм. И тамошний жрец сказал ему, что именно здесь, в этом храме, прячется сама правда.

Человек не поверил, но жрец уверял: так оно и есть на самом деле. И он подвел его к большой статуе, на которую было наброшено черное покрывало.

— Вот, — сказал жрец, — она перед тобой, сама правда.

Тогда человек протянул руку, сдернул покрывало и увидел перед собою ужасное, страшное, омерзительное лицо. Он отшатнулся в испуге.

— Что это? — спросил он. — Неужели это и есть правда?

И тогда правда ответила ему тихо:

— Да, это я и есть. Правда.

— Но какая же ты страшная, — сказал человек, — страшнее тебя нет никого, как же я о тебе расскажу людям? Кто мне поверит?

— А ты солги, — сказала правда, и тебе все поверят.

Ось чим, на жаль, в більшості випадків закінчуються пошуки правди. Але від її пошуків нам не слід ніколи відказуватися. Незважаючи на «геніальний» витвір нашої бюрократії:

«...А взагалі вони витворили свою власну, досконалу, «пилеводоне-проникну» систему самооборони і самозбереження. Ніде в світі немає такого винаходу, це чисто пострадянська інтелектуальна власність. Це — мур, об який розбиваються мільйони душ рядових українців. Суть винаходу геніальна у своїй простоті: скарга мусить повернутися до того, прямо в його руки, на кого скаржаться. І писати знову тобі назавжди перехочеться. Якщо ваші людські права і свободи порушив начальник райвідділу міліції, необ'єктивно розглянувши вашу скаргу, ви ж не будете скаржитися на нього — йому ж таки. Ви напишете обласному генералові або й міністрові. Пишіть скільки хочете. Однак скарга через якийсь час буде в руках районного полковника, щоб розглянув на місці. Модель безвідмовна в усіх випадках, якої б служби це не стосувалося. Два роки тому, у непокірного, сміливого фермера Петра Шевчука із села Рогізки Чечельницького району на Вінниччині протизаконно арештували трактора. Найперша інстанція — районний прокурор. Ніякої відповіді. Через якийсь — формальна відписка. Фермер бореться за свої людські права, йому треба орати і сіяти. Пише обласному прокуророві, Генеральному, у Кабмін, і всі його законні скарги райпрокурор складає у свій архів. І лукаво потирає руки. А вже розкрадений трактор догниває у дворі райвідділу міліції.

Отож ціла армія, плем'я, велетенський клан зайвих чиновників, до того ж наділених великими пільгами і благами, міцно тримають нашу Україну за поли, щоб вона, бува, не стала рухатися вперед, бо вони ж одразу стануть непотрібними. Тож допомагаймо їй виийняти ноги з цього болота.

А для цього треба думати до і в день виборів, а не після них» (Володимир Яворівський. «Що ж ми за народ такий?...» Київ, 2002). Особисто я заздрю дитячий наївності В. Яворівського, який вважає, що на вибори можна покладати надії, хоч якісь надії. Мабуть,

А ось як славетний кобзар з Чернігівщини Остап Вересай співав пісню:

Нема в світі Правди,
 не знайти, немає.
Хто забуту Правду
 нині відшукає?
Нема в світі Правди,
 не знайти до кону,
Правда — під п'ятою
 лютого Закону.
Тепер свята Правда сидить
 у темниці,
а вельможна Кривда —
 з панами в світлиці.
Правду зневажають,
 як сірому голу,
а Кривда сідає
 до панського столу.
Тепер святу правду
 топтано ногами,
а вельможну Кривду
 поєсно медами.
Правдо, мати рідна,
 орлице крилата,
де ж той син, що прийде
 тебе відшукати?
Стане Бог великий йому
 на підмогу
і вкаже, Єдиний, праведну
 дорогу.

171

цього зв'язку навіть на схилі літ. Вона працює, вона щоденно спілкується з хворими дітками і сьогодні.

Ось що вона мені написала:

«Іван Семенович дав назву своїй дев'ятій книзі спогадів і роздумів, взявши строку з вірша Олександра Олеся, «На все Ти, Боже, дав пораду...».

В одній із глав він пише про перебування на посаді ректора нашого вузу. Під час «адміністрування» не пропускав ні одного клінічного розбору хворих, обходу професора, науково-практичної конференції, переривчастих курсів для педіатрів області. Для нас, педіатрів обласної дитячої клінічної лікарні, ці події були завжди святом.

За час керівництва кафедрою та клінікою дитячих хвороб Іваном Семеновичем, завжди спостерігалася злагода, взаєморозуміння між лікарями і працівниками кафедри. Він впровадив методики діагностики та лікування синдрому мальабсорбції, целиакії..., якими користуються педіатри області і сьогодні.

З великою теплотою Іван Семенович пише про Вінницький національний медичний університет, досягнення його колективу, очолюваного Героєм України Морозом В. М.

Автору не байдужа політика держави, її майбутнє, майбутнє української нації.

Висловлюється негативне ставлення до методів впровадження Болонського процесу в медичній освіті.

Цікавими є роздуми про те, що справжнє щасливе життя закладається в дитинстві; стверджується думка, що сенсом життя є сім'я, діти та внуки.

Вражає літературна обізнаність автора з творчістю поетів Лесі Українки, Василя Стуса, Івана Франка, Василя Симоненка та ін.

Чільне місце відведене і духовній літературі.

З особливим захопленням сприймається вірш Йона Грубера «Якби повернути літа».

Філософські закінчується книга: народження, життя і смерть — єдиний сплав, єдиний, але різнобарвний, різновекторний, наповнений емоційним різноманіттям, притаманний лише окремій людині.

Подальших творчих успіхів Вам, Іване Семеновичу.

З повагою

Дорога С. С.

підпис

Вам, Станіслава Станіславівна, також добра, здоров'я, щоденних сонячних променів в повсякденних буднях.

І знову лист з мого рідного села Білка, від вчителя Олексія Васильовича:

Доброго дня, Іване Семеновичу!

Прочитав Вашу дев'яту книгу спогадів і філософії. Враження залишилися добрим, читав і насолоджувався, і по доброму заздри Вашій організованості та розумінню поезії. Сам я, на жаль, читав без розбору і не записував прочитаного. По поезії наші вподобання співпадають. Сподобались паралелі сьогодення з пророчими словами древніх (і не дуже) філософів. А от настоятеля собору Св. Миколая — покровителя моряків — в кріпості Кронштадт Іоанна читати не було можливості, хоча і працював з його внучатим племінником Михайлом Васильовичем Мерзлим, який був родом з одного з Іоанном Кронштадтським села в Архангельській області. На жаль, М. В. — завуч ПТУ № 1 м. Северодвінськ — рано, до 50 років, пішов із життя. У відпустці на сінокосі в рідному селі — гострий апендицит, а районна лікарня за 250 км. Катером не довезли.

Шановний Іване Семеновичу, поважаю Вас, як добру людину і мудрого вченого та досвідченого лікаря, все таки внутрішньо не сприймаю 205–206 сторінок Вашої дев'ятої книги. Рано про це думати. По церковних книгах народжень, браків і смертей Білчанської Св. Миколаївської церкви просліджується, що серед Сміянів, Тарасенків і Затинайків (вони ж Біда), з якими Сміяни, безперечно, бралися, в слободі було найбільше довгожителів. Я продивлявся книги за 1803–1918 рр.

Звичайно, потрібно відпочити від напруженої роботи з книгами, особливо, з газетами. Хоча б з півмісяця на природі. А тоді вже й писати десятку книгу.

З книгою «Білчанські офіцери» все гаразд, набирають в друкарні. На рахунок друкарні надійшла допомога в 3500 гривень за друк цієї книги, шлють київські підприємці — білчанські родичі, тут народилися їх батьки і діди. Наклад збільшимо до 500 примірників.

В селі почалися жнива. Урожай пшениці більше 30 цнр. з га. Ячмінь згорів. Цукровий буряк поки що росте добре. Перезаключають договори з орендарями — на 20 років, 1,5% від врожайності землі — плата за переданий наділ. Продавати землю наші земляки відмовляються. Після Петрівки зіграли 3 одруження. Отакі наші новини. Дома косили люцерну на сіно, вибрали часник, консервуємо огірки та ростимо курчат.

На цьому бажаю Вам і Лідії Василівні, Світлані Іванівні з дітьми всього найкращого.

Олексій Коробейник, с. Білка, 17. 07. 2007.

Люди, які народилися в місті, живуть в місті, мабуть, не зможуть зрозуміти мої відчуття теплоти, радості, «домашності», коли я читаю про заготівку сіна, вирощування курчат, врожай пшениці, ячменю, буряку... в

моєму рідному селі. Все це і значно більше, виникає перед моїми очами, об'ємно, обширно..., з запахами люцерни, полиню..., з картиною вибирання цукрових буряків сім'ями, з запашними огірками в зеленій гудині, червоними помідорами на нашій леваді, з різнокольоровими боками гарбузів, з... Свої відчуття, своє бачення свого минулого дитинства в селі, я не можу назвати віртуальним, воно для мене «живе» і сьогодні. Яке добре, яке це життєздатне джерело, що ти (я) можеш сказати:

МІЙ РОДОВІД

Я — русич від роду! Хай знають усі,
бо я народився в одвічній Русі
в старій хліборобській русинській сім'ї,
і Руссю мій край звали предки мої.

Мій предок, полянин, хорват чи дуліб,
у поті чола добував собі хліб —
зоравши поля над Дністром і Дніпром,
щорік засівав їх добірним зерном.

Була в мого предка натура міцна,
віками він дикі стрічав племена,
як сил не ставало відбитись мечем,
то шкуру із нього здирали живцем.

Та завжди він шкуру ще мав про запас,
інакше давно не було б уже нас,
як нині від тих заблукалих племен
лишились в музеях лиш рештки стремен...

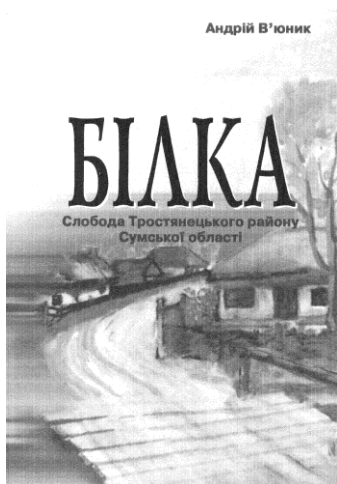
Я — русич від роду! Хай знають усі,
бо я народився в одвічній Русі,
яку Україною звать від віків,
щоб я українцем спанхнув і горів.

Петро Тимочко

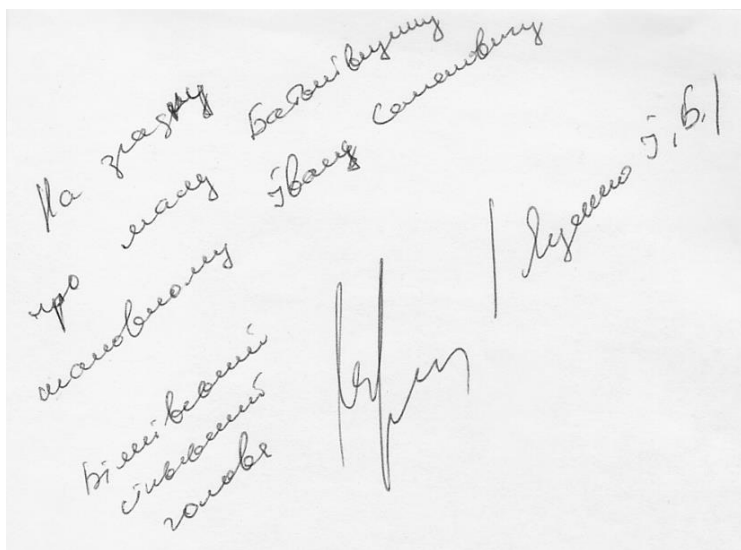
Іван Сміян

На все ти,
Боже,
дав пораду

Мої земляки-білчани — дуже активні люди, у всіх напрямках. Ну скажіть, читачу, чи багато ви бачили і чи бачили взагалі, щоб про своє село була написана така чудова книга, як «Білка. Слобода Тростянецького району, Сумської області» обсягом у 348 сторінок (16, 38 умов. друк арк.), багато ілюстрована фотографіями.

Її «Описав Андрій В'юник на основі архівних і друкованих джерел, оповідей старожилів-білчан та власних спостережень. Упорядники: В. М. Гурнак, Л. Л. Яценко, О. В. Коробейник. Білка — Львів — Київ — Білка».

Я наведу тільки кілька слів з цієї книги:

ВІД АВТОРА

Вже триста років прожило моє село,
Що Білкою колись назвалось.
Вже триста в ньому весен процвіло,
І триста років снігом заміталось.

Багато поколінь у ньому вже зросло,
Багато й молодих звінчалось!

А. В.

Письменник Василь Григорович Янчевецький (Ян) у своєму романі «Чінгісхан» звернувся до читача з такими словами: «Коли людині випадає нагода спостерігати надзвичайне, як от: вибух вогнедишної гори, що знищила квітуче селище, повстання пригнобленого народу проти всесильного володаря або вторгнення на рідні землі батьківщини небаченого дикого народу, — все це очевидець мусить повідати на папері, а якщо він не навчений мистецтва нанизувати кінцем очеретини слова повісті, то він повинен розповісти свої спогади досвідченому переписувачеві, щоб той начертав сказане на цупких аркушах на науку внукам і правнукам.

А той, хто пережив надзвичайні події й не розповів про них, схожий на скупого, що, загорнувши в плащ коштовності, закопує їх у пустинному місці, коли холодна рука смерті вже торкнулась його голови».

Прочитавши ці повчальні слова письменника, у мене відразу з'явилося велике бажання і потреба взятися за перо, і як радить письменник, спробувати нанизати на аркушах паперу слова повісті про моє рідне село Білка, в якому я народився, провів дитинство, юність, і ніколи не забував про нього, куди б не закидала мене доля...». Останні слова Андрія Олексійовича В'юника — це й мої слова, це слова тисяч і тисяч більчан. Тому що:

Білка моє село,
Красиве і багате,
Тебе люблю, щоб не було,
Бо ти мені, як рідна мати.

В нім рідна хата у саду,
В нім ніжні аромати —
Яблунь, калини і бузку,
Що посадили батько й мати.

Вийду я вранці у садок —
А серце завмирає:
Цвіте калина і бузок —
В нім соловей співає.

Багате піснею село,
Людською добротою...
тут уперше по весні
зустрілись ми з тобою.

Кругом села шумлять поля,
Долина зеленіє...
Річка Боромля іздала
Між берегів видніє.

Під сонцем вся вона блищить,
Сріблом переливається.
В ній віддзеркалена блакить
Немов в чарівність грається.

Вітер гне верби до води
І листячко хвилює,
Схиля уперту осоку
І знов кудись мандрує.

Лишаєм батьківський наш кров,
Село лишаєм до пори.
Та ми повернемося знов
В рідне село і хутори.

Люблю тебе, моє село,
І пісню солов'їну.
Тебе люблю понад усе,
Як неньку Україну.

Василь Дудар (з цієї ж книжки)

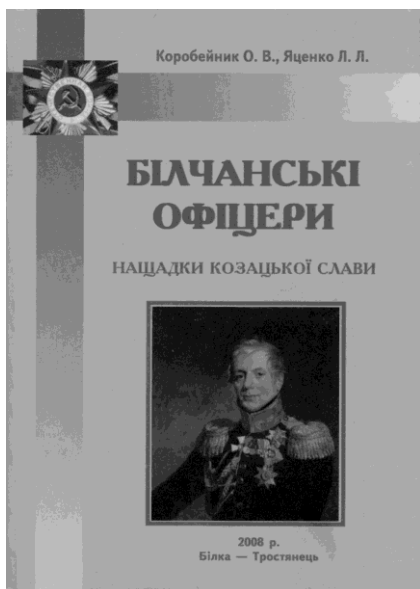
Не встиг я оглянутись, як отримую нову книги зі свого села Білка:

«БІЛЧАНСЬКІ ОФІЦЕРИ.

Н а щ а д к и к а з ц ь к о ї с л а в и .

2008 р. Білка — Тростянець».

Коробейник Олексій Васильович та Яценко Лідія Леонідівна провели надзвичайно велику дослідницьку роботу, яка послугувала їм для підготовки і видання цієї книги (313 стор., 18, 25 умовн.-друк. арк.). І все це на громадських засадах, і вся ця праця є проявом любові до своєї батьківщини, до своєї «маленької» батьківщини та, насамперед, любові до своїх людей, своїх близьких людей... Завдяки таким людям, як Олексій Васильович і Лідія Леонідівна, постійно зберігається зв'язок поколінь, завдяки таким людям у нас залишається «пам'ять», завдяки таким людям наше життя набирає більш змістовний характер, завдяки таким людям появляються нові відтинки радуги життєвих шляхів, завдяки...

Мігді Васильові,
увагові Сеславського
на загалу про земляків,
з повагою
Олександр Коробейник
лютий 2008 р. с. Білка.

Уже з першої сторінки на мене дивиться генерал, який пише:
ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Сьогодні ти отримуєш унікальну документальну книгу, яка повідає тобі про твоїх земляків, представників офіцерського корпусу, які народилися і виросли на славетній Білчанській землі, та в селах, що входять до зазначеної громади, а також наших односельців, які в різні історичні, починаючи з XVI століття по теперішній час своїми ратними подвигами відстояли право на наше життя та забезпечили можливість нинішньому поколінню писати свою історію.

В книзі значна увага приділена нашим землякам, причетним до особливого статусу, яким є офіцерське звання. Розповідь про них надасть змогу читачу пізнати більше про історію нашої малої Батьківщини, історію свого роду, відкрити невідомі сторінки своїх славетних предків.

Виняткову цінність книга матиме для молодого покоління, особливо для юнаків і дівчат, які мріють присвятити свою долю ратному служінню Батьківщині та своїй нації. Я вірю, що вони впевнено понесуть естафету поколінь і з гордістю будуть носити звання офіцера.

Моя щира вдячність ініціаторам — упорядникам книги, які своєю безкорисною працею створили умови для збереження пам'яті про наших звиятих предків, нащадків козацької слави, представників офіцерського корпусу різних поколінь.

З повагою, Радник Генерального отамана козацького об'єднання Слобожанщини генерал козацтва, полковник служби безпеки України Маркевич М. К., уродженець с. Олексино Білківської сільської ради.

І знову вперед. Вікторія Богданівна Фурдела найбільш молода із моїх учнів, кандидат медичних наук, мама двох діток, з великою пошаною відноситься до мене, а тому написала такі теплі слова про мою десятую книгу «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати!..»

Професора Сміяна я знаю ще з студентських років як вимогливого педагога і ректора Тернопільського медичного інституту. Пізніше під його керівництвом захистила кандидатську дисертацію. Для мене Іван Семенович є беззаперечним науковим авторитетом, тому наше спілкування здебільшого обмежувалося розмовами на професійні теми, а про його публіцистичний талант я до певного часу й не підозрювала... Тим цікавіше читати його роздуми, спогади, враження про прожиті роки. Як справжній літописець, Іван Семенович пише про себе і час, в якому живе.

Прочитана нещодавно (десята!) книга притягує увагу, перш за все, влучною назвою — рядком з відомого вірша Степана Руданського «Треба всюди приятеля мати». В контексті оригіналу ця фраза має виразно іронічне, навіть негативне звучання. Іван Семенович же використовує її переважно у прямому розумінні, пригадуючи добрих і щирих друзів, колег, знайомих, з якими його зводила доля. Ці численні зустрічі збагачували його життя, робили цікавішим, привабливішим, давали наснагу до праці.

У книзі Сміян І. С. розмірковує про те, що кожна людина завжди має можливість вибору: як вчинити чи що сказати у конкретній життєвій ситуації, і тільки від неї, від її сутності залежить який буде результат. Цей щоденний вибір — дрібний, несуттєвий, або, навпаки, вагомий, доленосний, за який доводиться згодом відповідати перед Господом, своєю совістю, ближніми чи суспільством загалом — здійснюють усі, незалежно від віку, професії чи посади. «Вибір є в кожній сім'ї, кожного колективу, держави, нації» — стверджує автор і, як приклад, наводить уривок з журнальної статті відомої української письменниці Оксани Забужко. З її роздумами, пройнятими жалем і зневірою щодо офіційного «культурного обличчя» України, важко не погодитися.

Реаліями сьогодення є також низька культура спілкування у сім'ях, трудових колективах, владних структурах усіх рівнів. Але ж так було не завжди... Іван Семенович з ніжністю і теплом згадує про своїх батьків і рідних, дитячі роки, проведені в колі сім'ї. Це реальні приклади глибокої взаємної поваги і культури спілкування! Сімейні традиції закарбовуються в пам'яті людини на все життя і передаються з покоління в покоління. В

книжці ці сторінки написані особливо емоційно, щиро, тому не залишають читача байдужим, стимулюють до самовдосконалення.

Автор не залишається байдужим і до професійних проблем, намагається знайти причини та шляхи їх розв'язання. Він критично оцінює стан вітчизняної охорони здоров'я і спроби її реформування. Ґрунтуючись на глибоких знаннях і власному життєвому досвіді, І. С. Сміян аналізує дієвість численних законів, указів, постанов, програм і стратегій розвитку медицини у державі. Водночас він пропонує реальні шляхи оздоровлення галузі і на перший план, як не парадоксально це звучить, ставить культуру... Так, так, підвищення культури загалом, і медичної зокрема, кожного конкретного громадянина нашого суспільства сприятиме попередженню захворюваності, а також особиста добровільна відмова від вживання алкогольних напоїв, забезпечення здоров'я майбутньої матері та малюка з дня його запліднення, організації в Україні раціонального харчування дітей до року та популяризації здорового способу життя. Все геніальне — просте! Але чомусь таке недосяжне...

Зворушливо звучать роздуми автора про єднання людини з природою загалом і про любов автора до Сумщини, його малої батьківщини, та інших живописних місць, куди закидала його доля — Трускавець, Закарпаття, Кавказ, Тернопільщина. Яскраво описує Іван Семенович своє захоплення річками Псьол і Ворскла, Карпатами та Кавказькими горами... Це також культура, яку варто плекати і виховувати у дітей з наймолодшого віку. На підтвердження своїх думок автор наводить уривки зі статті Марії Кириленко і Галини Яценко «Давайте поговоримо, або з дитиною на природі». Переконана, що я ще не раз перечитаю ці сторінки книги, щоб якомога повніше застосувати до виховання своїх маленьких донечок.

Книжка легко читається, враховуючи численні поетичні відступи, якими доповнені або ілюстровані роздуми і спогади. Різноманітність цитат вказує на глибоку ерудованість автора та любов до поетичного слова. Книга спонукає читача до роботи, повчає і надихає брати приклад з лікаря, педагога, науковця, вірного сина своєї Батьківщини і просто Людини, яким є Іван Семенович Сміян.

Від щирого серця хочу побажати автору довгих і щасливих років життя, залишатися таким же енергійним і життєрадісним. Нехай муза не покидає, а книжки-роздуми розлетяться по світу, засіють зерно життєвої мудрості у серцях читачів і дадуть щедрий урожай доброго й вічного!

Вікторія Фурдела

Іван Сміян

**Треба всюди,
добрі люди,
приятеля мати**

Вікторія Богданівна, молодий кандидат наук, здібний лікар і талановита та працелюбна молода жінка, мама двох доньок. В нормальному суспільстві В. Б. була б «поза конкурсом» влюбій установі країни, яка зацікавлена в наукових досягненнях. Але їй не повезло, так як в найбільш активному відрізку свого життя, вона нікому «не потрібна». Можеш сидіти дома, можеш їхати за кордон, можеш... Все можеш, крім присвячення себе любимій праці — педіатрії. Після тривалих спроб їй вдалося зустрітися з ректором, який сказав, що на кафедрах педіатрії немає вільних місць, а через півроку нехай відвідає його, і він подумає про місце асистента на одній із теоретичних кафедр. Її здібності, талант в нашій любимій Україні нікого не цікавить. Як і багатьох інших талановитих молодих людей. Це розуміють «капіталісти», а тому наша талановита молодь зі своїми дітьми («нашим майбутнім»), нерідко знаходить себе «там». А ми тим часом «морочимо» голову самим собі і оточуючим нас людям та робимо великий «шум».

Ну, наприклад, декілька рядків із розлогої статті Юлії Мостової («Дзеркало тижня», 9–15 лютого 2008):

ДЕМОКРАТІЯ — НАДТО ДОБРА РІЧ, ЩОБ НЕЮ ДІЛИТИСЯ?

«Недавно в кабінеті опозиційного депутата я зустрілася з людиною, котра стала легендою у хитрій справі президентського менеджменту. Слово за слово — розговорилися. Обговорюючи кульбіти нинішнього глави президентського секретаріату, співрозмовник зауважив: «Я одного не розумію — чому Балого не боїться Ющенко?» Цілком доречне запитання тут-таки отримало кілька, на мій погляд, непереконливих варіантів відповіді того, хто запитував. Мій же варіант такий: Балого дав президентові Гру. Ні, він не зробив Віктора Андрійовича більшою мірою державним діячем, але він дав йому можливість політичного ігрища. Можливість, яку новобраному президентові не змогли забезпечити ні Зінченко, ні Рибачук, ні Порошенко, ні Васюник. Балого перший, хто зміг концентрувати й спрямувати можливості президента, вести результативні діалоги з опонентами і в хаосі президентських бажань прокладати шлях до їх реалізації.

Повернення президента у велику гру, забезпечене Віктором Балогою під час торішньої квітневої кризи, змусило Ющенко повірити, що Віктор Іванович забезпечить йому й головну мету — пролонгацію влади. І не простої влади, а — золотої.

Для досягнення цієї мети визначено курс — на концентрацію повноважень. Для його реалізації Віктор Ющенко обрав два з половиною шляхи.

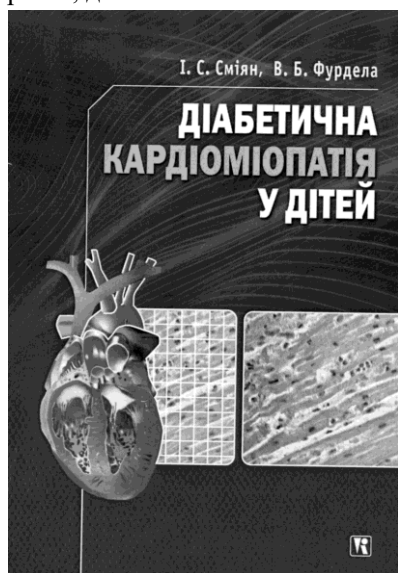
Перший — це монопольний контроль над усіма силовиками й правоохоронними органами...

Д р у г и й напрям — це конституційна реформа. У парламенті з нею марудитися Банкова не збирається. В неї на душі референдум. Саме народ, згідно із задумом, повинен буде наділити президента правами, які попередникові Ющенка не снилися і під кольоровою парасолькою Оле Лукоїє...

І, нарешті, н а п і в т р е т і й шлях. У Конституційному суді поповнення — троє суддів, призначених президентом, очікують світлого дня складання присяги. Експерти стверджують, що з їхнім приходом на роботу до КС у цьому органі сформується необхідна Банковій більшість. І тоді при розгляді подання про можливість чи неможливість ухвалити Конституцію на всенародному референдумі, в обхід Верховної Ради, глава держави має дуже високі шанси отримати очікувану ним відповідь...».

І такі Ігри та Ігрища є постійним явищем не тільки в секретаріаті президента, а й у Верховній Раді, в опозиції і коаліції, в...

І це є головним дійством нашої «еліти». То коли і хто може знайти час для талановитої молоді, для прогресивного та інтенсивного розвитку України, для..?

Зовсім недавно Вікторія Богданівна захистила кандидатську дисертацію, а вже побачила світ монографія «Діабетична кардіоміопатія у дітей», побудована на її дослідженнях. Чудовий та переконливий стиль викладення матеріалу є свідченням таланту та неабияких здібностей В. Б. Фурдели.

В анотації до цієї книги сказано: «Монографія є першим у вітчизняній літературі виданням, яке присвячене одному з актуальних ще мало досліджених і дискусійних питань сучасної ендокринології — специфічному ураженню серця у дітей і підлітків при цукровому діабеті I типу. У книзі узагальнені новітні дані про етіопатогенез захворювання, сучасні підходи до діагно-

стики і лікування. Подані також результати власних досліджень на підставі комплексного клініко-інструментального обстеження дітей з ЦД (цукровим діабетом) I типу, показано високу частоту вегетативних дисфункцій у цих хворих, описані її особливості залежно від віку, пацієнтів, тривалості захворювання, якості компенсації вуглеводного обміну та інших

показників; простежено стадійний перебіг діабетичної кардіоміопатії, запропоновано діагностичні критерії трьох стадій її розвитку та ефективну схему патогенетичної терапії діабетичного серця у дітей. Книга ілюстрована клінічними спостереженнями авторів...».

Як небагато вимагається від кожного з нас, щоб «звеселити» і своє, і свого ближнього життя. Як ми часто про це забуваємо. Цього я не можу сказати про Віталія Федоровича Москаленка...

Письменнику Сміяну І. С.

Шановний Іване Семеновичу!

Прийміть слова щирої вдячності за увагу до мене, за вітання з Новим Роком та Різдвом Христовим, за подаровану мені книгу «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати!...»

Щиро бажаю Вам сил і насаги для здійснення всього накресленого, вимріяного, щоб різнобічний талант і надалі випромінював людяність, професіоналізм та патріотичність Вашої душі.

Нехай доля збагачує Вас життєвою мудрістю, енергією, натхненням та радістю сьогодення.

Хай буде щасливою кожна мить Вашого життя!

З Новим 2008 роком та Різдвом Христовим!

З повагою

Ректор, член-кореспондент АМН України, професор В. Ф. Москаленко

Всього декілька слів, а наскільки вони місткі, проникливі та зворушливі взагалі і для мене, зокрема. Знайшов же час Віталій Федорович, надзвичайно зайнята людина, для мого натхнення в подальшій творчій роботі. Хіба я, кого на «осінь повернуло» (впевнено розпочався 80-й рік мого життя), можу після таких слів сидіти «похнюпившись», бурчати на увесь оточуючий світ... Ні! Мене «зове труба вперед» і тільки вперед! Щось робити! Щось творити! Мене охоплює жага до життя, а так і до дійства. До сприйняття спілкування з оточуючим світом у розових відтінках. І в мене не має потреби «кричати», як це робив Микола Олексійович Некрасов:

Душно! Без счастья и воли

Ночь бесконечно длинна.

Буря бы грянула, что ли?

Чаша с краями полна!

Грянь над пучиною моря,

В поле, в лесу засвищи,

Чашу народного горя

Всю расплеши!..

Сьогодні медична газета України «Ваше здоров'я» є цікавою кожному лікарю країни, кожній людині, яка зацікавлена в збереженні здоров'я свого і своїх близьких... Її якість удосконалюється з кожним днем, з кожним новим номером, з... Ця газета може бути взірцем для всіх галузевих газетних видань, як і її головний редактор Микола Берник, наш земляк (він

родом із Тернопілля). Тому мені особливо приємно було прочитати в цій газеті

«ПРО ВЛАСНЕ ЖИТТЯ, ЛЮДСЬКІ ДОЛІ Й ФІЛОСОФІЮ ВИБОРУ

Розповів у своїй новій книзі Іван Сміян.

Світлана Тернова

Іван Семенович Сміян — член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор, автор сотень наукових праць, десятків монографій, підручників, навчальних посібників.

Висококваліфікований педіатр, відомий учений, здібний педагог — про таких людей кажуть, що талановиті люди талановиті в усьому. Підтвердженням тому є і той факт, що Іван Семенович — майстер художнього і публіцистичного слова. А оскільки йому як людині з багатющим життєвим досвідом є про що розповісти читачеві, час від часу він береться за перо, з під-якого виходять дорогі серцю «творчі діти».

Нещодавно у світ вийшла десята книга Івана Сміяна «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати».

«Людина має свободу вибору». Таким прологом зустрічає нова книга читача. І відкриває перед ним безліч прикладів того, який вибір робить людина у своєму житті — з огляду на час, обставини, думку тих, хто її оточує, а передусім — на власну совість і духовність. Філософські роздуми автора тісно пов'язані з описом конкретних долі тих людей, яких довелось йому зустріти на власній життєвій дорозі. Спогади про маму, тата, сестер та друзів, рідну Сумщину такі теплі й мальовничі, що подумки переносишся у ті часи, у ті краї і зігріваєшся біля гостинного вогнища дружньої родини Сміянів, яка виховала мудру, талановиту і добру людину — автора книги.

Далі Іван Семенович майстерно перекидає місточок зі свого дитинства до студентських років — веселої пори, багатой на високі пориви, незвичні пригоди, щирих друзів і мудрих наставників...

У книзі знайшлося поважне місце для розповіді про найближчого друга студентських і післяінститутських років (Іван Семенович опанував мистецтво лікування в Харківському медичному інституті) — академіка В. Філатова, тодішнього ректора закладу І. Кононенка, інших однокурсників і викладачів, які залишили вагомий слід у вітчизняній медицині.

Однак автор книги, роздумуючи над перипетіями долі відомих колег, недаремно згадує «девіз» академіка Анатолія Циганенка: «Навчитися лікувати — це ще не все. Головне — навчитися любити людину». Іван Семенович переконує: повага до особистості, визнання її цінності й неповторності, пошана до кожної людини, гуманне ставлення до неї — це

першооснова людських стосунків, яка домінує у лікарській професії, у ставленні лікаря до пацієнта і до колег.

На студентській лаві зустрів Іван Сміян і свою другу половину — дружину Ліду, з якою пройшов усі життєві дороги, з якою ділив успіхи і труднощі, приховані за ними.

Праця для автора книги — чи не найвище мірило людської особистості. Професійні здобутки Івана Семеновича — то теж наслідок невтомної праці, одвічних пошуків нового і корисного людям.

Однак автобіографічні дані посідають у книзі аж ніяк не чільне місце. Іван Семенович розповідає не стільки про власне життя, скільки про долі тих, з ким це життя його постійно зводило і про те, чому життя його навчило. З глибокою повагою мовить він про своїх колег, з якими доводилось працювати і в системі охорони здоров'я, і в науці, і на педагогічній ниві.

Спогади про минуле, роздуми про сьогодення автор пересипає перлинами мудрості, яку накопичило людство — цитатами із Священного Писання, висловами геніальних філософів, поетів, письменників, своїх сучасників, які вболівали і вболівають за майбутнє свого народу, країни, нащадків.

Іван Семенович так само не байдужий до того, якою буде його рідна Україна завтра, через кілька років, через десятки років. Тому його книга — своєрідне послання тим, хто сьогодні обдумує життя, хто своєю щоденною працею творить історію, хто береться керувати країною і народом, хто мусить подбати про природу рідного краю, про здоров'я нації, хто виховує її майбутнє і вірить в нього.

З висоти підкорених вершин і життєвого злету автор бачить далеко і всюди. Якщо хочете почерпнути мудрості і відчутти енергію планети добрих людей — ця книга для Вас».

Тут же розміщена моя фотографія.

Я дуже вдячний Світлані Терновій, з якою я знайомий тільки по її талановитих публікаціях, я вдячний головному редактору газети «Ваше здоров'я» Миколі Бернику, я вдячний... Вони підтверджують мої переконання не стільки в тому «Що світ не без добрих людей», а більше в те, що аура добра, теплоти відносин між людьми якщо не панує, то помітно переважає зло, діяння диявола... Я хотів би, щоб такими почуттями любові до життя, до свого ближнього, які охопили мене після ознайомлення з цією публікацією, були притаманні усім, усім, усім...

Ось чому я можу стверджувати, що в «середині» таких людей живе Бог. А буває по різному: «Є люди, в середині яких живе Бог, є люди в яких живе диявол, а є ті, в яких живуть лише глисти» (Фаїна Раневська).

Я вже подумував, чи не пора «зупинитись» писати, писати... Але після цієї статті, після багатьох побажань в мою адресу щодо спогадів та роздумів, я не зможу стримати себе... І моє гасло життя «Вперед...» — різко пожвавішало.

І я окрилююсь:

Сім струн я торкаю, струна по струні,
Нехай мої струни лунають,
Нехай мої співи літають
По рідній коханій моїй стороні.
І, може, де кобза знайдеться,
Що гучно на струни озветься,
На струни, на співи мої не гучні.
І, може, заграє та кобза вільніше,
Ніж тихії струни мої.
І вільнії гуки її
Знайдуть послухання у світі пильніше;
І буде та кобза — гучна,
Та тільки не може вона
Лунати від струн моїх тихих щиріше.

Леся Українка (1890 рік)

І водночас мені захотілося навести короткого вірша сучасного поета Івана Сльоти, зміст якого «зі мною»:

В душі моїй заврунилася пісня,
Що вже росла й шуміла наче ліс.
Та час пройшов, і стало їй затісно,
І я ту пісню в зошит переніс.
Тепер тужу душевною струною,
Що звук зашерх на паперовім тлі.
Чи ж будеш, пісне, й ти тужить за мною,
Коли мене не стане на Землі?..

У переддень 2008 року я отримав від професора, доктора медичних наук, завідувача кафедри фармакології, багаторічного ректора Київського медичного інституту народної медицини Віктора Андрійовича Туманова такі 2 послання:

1. Вельмишановний Іване Семеновичу!

Прийміть щире вітання з Новим 2008 роком і Різдвом Христовим! Зичу Вам міцного здоров'я, родинного щастя і благополуччя! Будьте і

надалі вільні у своїх думках і мріях, послідовні у своїх вчинках та щасливі від добра, подарованого людям!

Живіть в гармонії з повагою і любов'ю!

З повагою

підпис

В. Туманов

2. Вельмишановний Іване Семеновичу!

З великим задоволенням прочитав Ваші книжки-думки про минуле, сьогодення і майбутнє життя. Дуже сподобалися.

Для себе я відкрив у Вас здатність не тільки вміння збирати і перераховувати факти, а й висловлювати своє особисте відношення до того, що відбувається в нашій державі, в системі вищої медичної освіти і, взагалі, в житті людей, з якими Вам довелося спілкуватися, чи продовжуєте спілкуватися.

Це свідчить підтвердженням тому, що Ви були і залишаєтесь не байдужою людиною, яка вважає за громадянський обов'язок висловити відкрито свою позицію до подій сьогодення. Звертання до висловлювань славнозвісних людей, поетів, письменників надає особливий колорит Вашому творінню, яке, безумовно, буде корисне для медичної громадськості.

Дякую Вам і бажаю так і надалі високо тримати звання ректора, відстоювати інтереси освітнього простору України.

З повагою

підпис

24.12.2007.

Такі теплі, життєстверджуючі слова написав на мою адресу Віктор Андрійович, який, крім наведених вище титулів, багато років був у минулому моїм безпосереднім керівником — начальником управління вищими і середніми спеціальними навчальними закладами МОЗ України. Його виваженість, поміркованість, прихильність, розуміння, думаю, пам'ятають і до теперішньої доби ректори, якими він керував. Відвідування ним вузу було для мене подією, подією приємною, сприяючою подальшому удосконаленню свого вузу. Наведені вище його слова щодо мене, через багато років після нашого безпосереднього спілкування, свідчать про його спроможність «заряджати» людей добром, енергією та надією на майбутнє.

Такі люди, як В. А. сприяють тому, що я «Ніколи не відкладаю на завтра те, що можу зробити сьогодні» (Лорд Честерфілд). Тому я постійно в русі, тому я постійно в пошуках, тому я постійно думаю, тому я постійно... Тому:

...Что счастье не в пажитях¹,
Не в соболях, не в золоте,
Не в дорогих камнях.

¹ Пожитки, надбане добро.

— А в чем же?
«В благодушестве!
Пределы есть владениям
Господь, вельмож, царей земних,
А мудрого владение —
Весь ветроград Христов!..»

М. О. Некрасов

Багаторічний (1967–2001 роки) головний лікар різних лікувально-оздоровчих установ Тернопільської області, заслужений лікар України, кандидат медичних наук, наш випускник 1963 року, Петро Гаврилович Мартинюк, не оминув увагою мої спогади і роздуми. Ось що він написав мені:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Прочитавши попередні видання Ваших спогадів і роздумів, про той великий шлях пройдених життєвих доріг Вашого життя, а зараз, читаючи 8-му, 9-ту і 10-ту книги, видані останнім часом, я вражений багатогранністю вашого споглядання минулого, сьогодення і поглядами на майбутнє.

Далеко не кожному вдається з такою цілеспрямованістю, любов'ю до рідних, до людей, з таким оптимізмом долати нелегку Дорогу Життя, яку визначив для кожної людини Всевишній милосердний Творець — наш Господь Бог.

Ваша душевна щедрість, яку Ви дарували людям, йдучи дорогою життя, ніколи не вичерпувалася і не міліла, як не міліє і не вичерпується багатоводна чиста ріка, скільки б з неї не черпали воду, вона завжди залишається повноводною.

Напевно, не тільки для мене, вражаючим є широке поле знань не тільки в медицині, а й в літературі, особливо в поезії, історії, психології і ін., що їх може досягнути людина, яку Бог наділив таким великим талантом, щоб в своїх книгах так вміло використовувати все надбання людського розуму — минулого і сьогодення в своїх творах.

Особливо приємно відмітити (і в цьому я ще раз переконався, читаючи ваші книги), що ніде і ніколи не бачив у вас ні заздрості, ні зависності, — цих самих нікчемних для людини вад.

На різних відрізках Вашого життєвого шляху, працюючи з людьми, будучи керівником різних рангів і ступенів, являючись вченим, професором, академіком, Ви, як могли і скільки могли, творили людям добро, не чекаючи за це якоїсь віддачі чи подяки. Я напевно не помилюсь, та це видно з написаного вами, що частіше, ви від зроблених людям добрих справ, отримували самі більше задоволення, ніж ті, кому ви це робили. Мені здається, що така віддача добра людям, притаманна таким особистостям, якою

є Ви, Іване Семеновичу, які також отримавши в свій час його від таких же щирих, добрих і прекрасних людей — своїх рідних, вчителів, наставників, друзів, передавали його іншим, в ім'я збереження добра і добрих справ на Землі.

Я пишу це тому, що такою людиною, творцем Добра в багатьох аспектах мого життя були і Ви. Це знають мої діти і онуки, за це я згадую у виданій мною невеликій книзі спогадів про рідних і друзів «Родинні витoki», де я також згадую своїх рідних і друзів.

Для мене, Іване Семеновичу, видання ваших книг спогадів і роздумів про життя, про наше майбутнє — дітей, про свою родину, сім'ю, друзів, людей, які зустрілися на життєвій дорозі, про нашу державу, збереження життя на землі, цінується нарівні з науковими виданнями, хоч це звичайно неможливо порівнювати.

Своє враження від прочитаних мною ваших книг хочу закінчити віршем випусника 1-го випуску нашого медуніверситету (нині покійного) Чумака Анатолія Семеновича, що був адресований Вчителям і Людям з великої букви, яким Ви є, Іване Семеновичу:

Вчителю рідний, славетний наш лікарю,
Вчений з іменням гучним!
В день урочистий з синівською втіхою,
Станем в поклоні земнім!
Стільки доріг Ви пройшли неторованих,
Та й чи судивсь їм кінець?
Працею Вашою стільки вчаровано,
Віданнях юних сердець!
Як не любити любов'ю наснажених
Мудрістю сповнених книг,
Троп не відомих, дерзань ще не зважених,
І небосхилів ясних!
В серці надію своїм виколисуєм,
Благословенну, ясну:
Всоте зустріти сім'єю великою
Вашу і з Вами весну!

З глибокою повагою завжди шануючий і цінуючий Вас

Петро Гаврилович Мартинюк. підпис

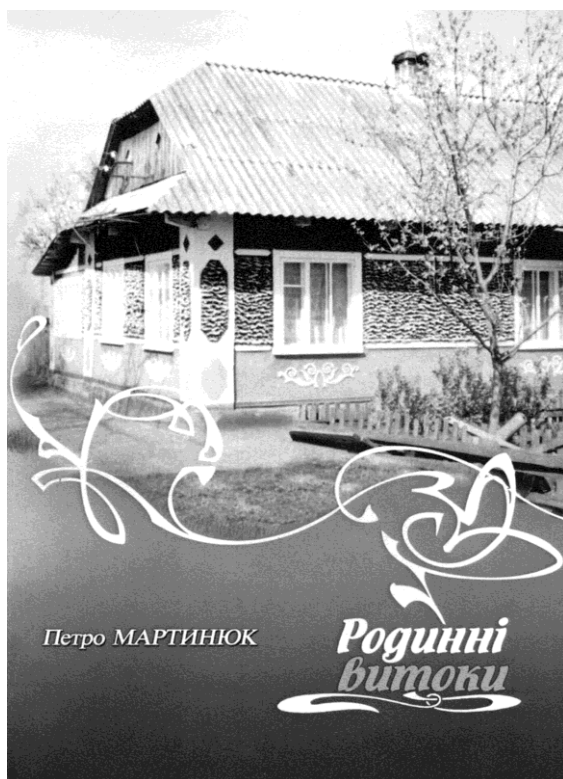
9. 03. 08 р.

Чудовий вірш нашого випусника А. С. Чумака. Мені приємно було почути ці одкровення Петра Гавриловича, з яким мене пов'язують десятиліття дружніх відносин. Відносин фахових і чисто людських. Його можна назвати дипломатом № 1 у медицині на Тернопіллі. Петру Гавриловичу

завжди вдавалося знайти загальне з кожним, з ким йому доводилося зустрічатися на своєму життєвому шляху. Будь то лікар, медсестра, санітарка, начальник управління охорони здоров'я, представник влади, мистецтва... Рідкий людський дар не «вставати в позу». Він не перебільшує, коли у своїй книзі «Родинні витoki», приводить численних своїх друзів. П. Г. постійно спілкується, спілкується... Може це тому, що

Ты должен в толпу вернуться —
в толпе становишься гладким и твердым.
Одиночество размягчает,
одиночество истощает...

Фрідріх Ніцше

Вельмишановному
Івану Семеновичу Сміяну.
З глибокою повагою
Т. Т. Майф-
березень 2008р. м. Тернопіль.

У супровідному листі до цієї книги Петро Гаврилович щиро й зворушливо пише: «Вельмишановний Іване Семеновичу! Якщо у Вас знайдеться трохи часу, щоб переглянути цю дорогу моєму серцю оповідь про мою родину, село, рідних..., у Вас напевно, як і у мене, читаючи Ваші книги, спалахнуть теплі іскри спогадів про найдорожче, що було і залишається в душі кожної людини, яка йдучи Земною дорогою життя, оглядаючись і оцінюючи пройдешний шлях, в певній мірі, переоцінює земні цінності і дякує Богу за все те, що допоміг зробити доброго для рідних і людей на землі».

Наші відносини продовжуються в наших дітях. Моя донька, Світлана, заслужений діяч науки і техніки, доктор медичних наук (1995 рік), професор, сприяла виконанню і захисту докторської дисертації (2005 рік) доньки Петра Гавриловича Лілі. Вона була її офіційним науковим керівником (консультантом).

Незважаючи на численні негаразди, які ми спостерігаємо повсякчас, нас не покидає

МУЗА

Музо, безхитрісна, проста дівчино стидлива,
Вбога селяночка, співом та сміхом щаслива!

Ти до мене, сироти, як сестра пригорнулась,
На починання блага в тихій серці почулась.

Вдвох ми з тобою обходимо всю Україну,
Словом спасенним вітаємо добру людину.

І де слова наші в душу святу западають,
Там віковічно пахущі квітки процвітають.
Раєм Господнім на мучене серденько віють,
І животворні, великі надії в нім сіють...

Пантелеймон Куліш

Буремний 1990 рік. Тернопіль вирує і кипить. На театральному майдані. Зліва направо. В доброму гуморі Петро Гаврилович Мартинюк. Далі супутниця голови благодійної місії Хойта Гриффіна, який стоїть біля неї, Бренда Міллер

У ті часи в Україну їхали, їхали й їхали іноземні делегації. Їм чомусь ввижалось, що ми перебуваємо на рівні розвитку відсталих країн Африки. Ось про них стаття Зінаїди Кушнірук в обласній газеті «Вільне життя» (4. 09. 1990):

ВІД ЩИРОГО СЕРЦЯ

З благородною метою допомоги дитячим лікувальним установам області кілька днів тому на Тернопільщину прибула група віруючих із Сполучених Штатів Америки...

Вчора американські гості побували в обласній дитячій лікарні.

Головний лікар А. А. Заячківська коротко ознайомила гостей із «біографією» лікарні. Розповіла про те, які проблеми стоять зараз перед медиками області у лікуванні дитячих захворювань. Гості оглянули також лабораторії, побували в окремих відділеннях...

Потім була зустріч з лікарями і медперсоналом. На запитання, які цілі ставить перед собою релігійна община: благодійні чи ділові, голова місії Хойт Гриффін відповів: «Ніякого бізнесу. Все тільки від щирого серця. Чому я тут? Бо я віруючий — Бог велів мені допомагати. Все устаткування, медикаменти, які ми привезли вашим хворим дітям, придбані на кошти

релігійних общин. При поверненні в Америку кожен з нас буде розповідати про те, чого не вистачає вашим дітям, щоб стати здоровими. І надіємося, що люди зрозуміють...

Ця малочисленна делегація побувала в дитячій лікарні ще один раз. Більше ми з нею не зустрічались і не чули про неї.

Передостанній на цій фотографії Юрій Степанович Завадович, який був багаторічним завідувачем відділення реанімації, інтенсивної терапії та анестезіології обласної дитячої клінічної лікарні, користувався великим авторитетом та повагою. Але і йому «закортілось» покерувати. Спочатку завідувачим міським відділом охорони здоров'я, потім головним лікарем тубдиспансера. Перекоаний, що найкращими своїми спогадами у нього залишаться роки, які він провів в колективі дитячої лікарні.

Останній я — в активній розмові з Хортом Гриффіном. Розмова про все і про ніщо.

Я вже неодноразово писав про зовсім неординарну людину, яка присвятила все своє життя оздоровленню нашої нації — здоров'ю новонародженого, Олену Григорівну Суліму. Вона читала всі мої книги спогадів і роздумів, а тому написала наступне:

«Друга половина ХХ століття характеризувалась активним розвитком педіатрії в Україні, але найбільш яскраво це проявлялось в останні десятиріччя після встановлення незалежності України. Незважаючи на фінансові труднощі, значно зростає кількість наукових розробок, видавництво наукової літератури, формуються регіональні наукові школи, які очолюють провідні вчені педіатри України. Щорічно проводяться з'їзди, конгреси, конференції, семінари, які присвячені актуальним питанням педіатрії.

Однією з провідних педіатричних шкіл в Україні є Тернопільська, очолювана Сміяном І. С. — видатним вченим, педагогом, талановитим організатором, доброзичливим вихователем, високо ерудованою людиною із енциклопедичним запасом знань. Безпосередньо під його керівництвом виплекана когорта вчених педіатрів, лікарів на Тернопільщині, які успішно працюють не тільки в Тернопільській але й інших областях України. Творча активність Сміяна І. С. реалізована в проведенні численних з'їздів, конференцій, семінарів, високий рейтинг яких забезпечує активну участь педіатрів з усіх регіонів України.

Сміян І. С. є автором понад 650 наукових робіт, понад 60 монографій, навчальних посібників, підручників з педіатрії. Але особливої уваги заслуговують його книги спогадів і роздумів, що вийшли з друку в останні роки, починаючи з першої книги «Від книги до книги» і (надіємося не останньої) 10-ї книги «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати!..», яка вийшла на початку 2008 року.

Кожна книга І. С. Сміяна — це свято для шанувальників його таланту. За методичним підходом книги І. С. Сміяна є унікальними, бо це скоріше роздуми з особистим баченням різноманітних (наукових, політичних, економічних, сімейних, світських) подій з особистою неупередженою думкою автора.

В книгах автор дає всесторонню, дуже проникливу характеристику своїм співробітникам, а це відомі люди України — вчені, організатори охорони здоров'я, лікарі. Слід відмітити, що ця характеристика дуже доброзичлива і водночас об'єктивна, з висвітленням не лише позитивних рис, а й ряду недоліків, які притаманні, мабуть, кожній людині.

В книгах-спогадах автором наведена влучна, дуже об'ємна характеристика відомих людей України, з якими він співпрацював, спілкувався.

Книга написана чудовою українською мовою, висловлені думки ясні, обґрунтовані цитатами з творів добре знайомих і менш відомих авторів — письменників, поетів, філософів, журналістів тощо.

Поряд зі світлими спогадами про дитинство на сторінках книг проведено оцінку сучасних подій (політичних, наукових, педагогічних тощо) з точки зору автора про їх значимість для сьогодення. Автор прекрасний знавець поезії.

Книги І. С. Сміяна — це роздуми мудрої людини, лікаря, педагога, вченого, організатора про складні процеси, що відбуваються в наші дні в охороні здоров'я, вищій медичній освіті, суспільстві.

Висока освіченість, ерудиція, доброзичливість та принциповість характеризують автора як одного з найяскравіших людей сучасної України.

Книги спогадів та роздумів І. С. Сміяна належать до золоті скарбниці медицини та літератури України.

Президент Асоціації неонатологів України,

професор кафедри неонатології

Національної медичної академії післядипломної освіти

ім. П. Л. Шупика

Суліма О. Г.

Січень 2008 р.

Олено Григорівно! Я вам дуже вдячний за теплі, натхненні слова. Слова, які так потрібні взагалі людині, а особливо в моєму віці. І Ви, Олено Григорівно, «винні» в тому, що я з підвищеною чутливістю сприймаю вірш своєї доньки Світлани, який теж написаний у цей час:

Ми сприймаємо проблем життя
За своє суцільне і справжнє життя.
Ми турбуємося про побут і комфорт,
Намагаємося дітям все всунути в рот.

І за ворохом цих безкінечних дрібниць
Не цінуємо запаху стиглих суніць,
І не бачимо чуда зими, гарну книжку,
Пропускаємо повз погляд дитячу усмішку.

Ти, проходячи різних подій дорогу,
Знав, що треба молитися Богу,
Що, йдучи стежками буття,
Потрібно з різних боків долати життя.

Твої слова кладуться у рядки,
Твої морквини у грядки.
В оточенні ти бачиш позитив,
По філософські мудро ти сприймаєш негатив.

Навчають твої твори аналогічно жити,
Пагане відкидати, а з добром дружити.
А нам, на жаль, усе це не вдалося
І по спадковості не передалося.

Але ми не втрачаємо надії,
Бо творчії твої події
Як психологічний сеанс
На правильний шлях спрямовує нас.

Бо знаємо, цінності вічні у всіх,
Це тато і мама, і діточок сміх.
Це доброта і знання, і увага,
Це до добрих людей повага.

10. 01. 08.

Знову повертаюся до професора О. Г. Суліми. Мені важко пояснити парадоксальну реакцію, яку я спостерігаю у медицині: чим менше уваги приділяють тій чи іншій галузі медицини наші «верховники» (президент, прем'єр-міністр...), тим краще вона розвивається.

Так, наприклад, питанням здоров'я новонароджених найменше переймаються наші «кормчі», а досягнуті результати в цьому напрямку найбільш показові, найбільш результативні. З ними не може порівнятися жодна галузь медицини, де тупцювання на місці або один крок уперед, два кроки назад — є більшою закономірністю, аніж випадковістю. І в цих досягненнях неонатології є велика частка Олени Григорівни Суліми.

Чи знають Олену Григорівну Кравчук, Кучма, Ющенко, Янукович, Тимошенко..., Омельченко, Чернівецький...? Думаю, що ні. А чи знають

вони Амосова, Шалімова...? А як же. Деякі з них навіть брали активну участь у їхніх передвиборчих баталіях. Ось така вона, селявуха.

Дорогий Іване Семеновичу!

Ваші книги викликають захоплення — я їх прочитав не відриваючись. Вони мені дуже близькі тому, що, читаючи Ваші спогади, я згадую свої дитячі роки.

Я хочу відмітити, Іване Семеновичу, що прочитані книги свідчать про велику любов до людей, до Ваших друзів, а також про відповідну неприязнь до тих, хто не цінує доброго відношення — слава Богу, що таких не багато.

Я вважаю, що Ваші книги носять не тільки історичний, але й філософський аспекти, вони також носять повчальний характер.

Дуже збагачує Ваші спогади наведені вислови відомих людей, поеми, вірші, а також численні ілюстрації.

Я хочу сказати Вам, що Ваша творча робота дає сили для подальших видань — будемо чекати.

Іване Семеновичу, а чому Вам не написати книгу про розвиток педіатричної науки на Україні? Я думаю, що це було б Вам під силу.

Хотілось би побачити Вас на У конгресі педіатрів України, який планується в жовтні 2008 року. Уже всі за Вами скучили.

Великий привіт Вашій дружині і дітям. До зустрічі.

28. 01. 2008

Ваш Віктор Петрович.

Ідея професора, доктора медичних наук Віктора Петровича про книгу педіатричної науки в Україні дуже й дуже слухна. Я не знаю жодної узагальнюючої книги фахівця не тільки з педіатрії, а й з інших галузей медицини (праці істориків медицини, то інша справа).

Виконання такого завдання, по моєму переконанню, поза можливих зусиль однієї людини. Я задумав підсумувати тільки свій шлях наукової діяльності, і то із-за складності аналізу досягнутих результатів в часі, в напрямках, в порівнянні з сьогоденням, змусили мене відстрочити на невідзначений період таку працю.

У Союзі кожний рік інститут педіатрії АМН наводив у журналі «Педіатрія» короткий звіт-аналіз виконаних наукових праць в країні за рік. Пізніше щось подібне робилося і в Україні. Але ця робота була, з моєї точки зору, дуже поверхневою, фотографувала в неповній мірі стан справ і приписувала можливі здобутки, якщо не повністю, то переважно, власній установі.

Людина завжди тягнула ковдру на себе. Це закономірність, а не виняток.

Так що трудно здійснити побажання Віктора Петровича, але до цього необхідно тягнутися. В мене таке враження, що вирішенням цього питання міг би зайнятися Інститут педіатрії і акушерства АМН України на чолі... з Віктором Петровичем. За принципом — ініціатору ідеї її виконувати її.

Мені завжди було цікаво спілкуватися з В. П. Він завжди дуже жваво й емоційно реагує на значні і незначні події, його цікавлять конкретні факти, його цікавить «усе»... Він постійно в русі, його активність видна незброєним оком, він багато і багатьох знає...»

Давайте, Вікторе Петровичу, на хвилику заспокоїмо себе та послухаємо уривок з вірша Я. Головацького «Весна».

Вже сонячко пригріває,
Теплий вітер подуває,
І річеньки забриніли,
Темні луги зашуміли;
Заспівала в лісі птиця,
Що рухнула вже травиця;
І травиця-муравиця,
І листочки на калині,
І цвіточки по долині, —
Радується вся твар божа,
Що настала весна гожа!..

Будемо ж частіше робити один одному весну, щоб ми, незважаючи на вік, і бриніли, і шуміли, і сміялись, і намагалися, і могли, і... Господи, як мене заносить! Це все ви, Вікторе Петровичу, в цьому «винні».

Але вперед.

«Я вже багато років маю можливість слідкувати за творчістю членкор., професора Сміяна І. Том за томом я отримую по пошті. І ось останній раз інтервал між томами став більший, і я вже почав хвилюватися. На щастя дзвінок із Тернополя підтвердив, що автор працює і готує до випуску нову книгу. Іван Семенович унікальна людина. І. С. Сміян працює, працює творчо, постійно шукає, пише, друкує.

Його творчість — це специфічний мемуарний жанр, що по суті відображає історію родини Сміянів, історію Тернопільського медичного інституту (академії, університету), історію педіатричної служби, яку протягом багатьох років очолює Іван Семенович.

Дивує все: надзвичайна пам'ять, широкий кругозір, велика кількість висловлювань відомих особистостей, глибоке знання поезії, яка присутня в книгах у вдалому поєднанні із сухими науковими фактами, висока творча працездатність, що створює своєрідний Сміяновський стиль.

Складається враження, що ці два феномени — працездатність, постійне інтелектуальне навантаження і чудова пам'ять стимулюють на творчість, а творчість із свого боку підтримує високий інтелектуальний потенціал автора, письменника, науковця, конкретно Івана Семеновича Сміяна.

Пам'ятаю, як перед своїм ювілеєм попросив Івана Семеновича дати короткий відгук і був широко здивований, коли він згадав надзвичайно цікавий епізод із моєї тернопільської біографії, що відбувся на святкуванні 40-річчя заснування Тернопільського медичного інституту. Закрала думка — можливо, І. С. записує цікаві епізоди в щоденник? Якщо це так, то він дуже організована людина, яка після виснажливих, надзвичайно не легких ректорських робочих днів знаходив час вести щоденник.

Творчість Івана Семеновича неоднозначна: вона у одних викликає захоплення, у інших — критику, але головне — вона не байдужа.

Творіть, Іване Семеновичу, згадуйте цікаві епізоди із свого життя і життя колективу, яким Ви керували десятки років.

Цим Ви зберігаєте, робите цікавим і прикрашаєте своє життя, даєте чудовий приклад молоді і наступним поколінням як треба жити і творити. Нехай Бог допомагає Вам.

В. І. Цимбалюк.

Віталій Іванович, випускник нашого вузу, який досяг неабияких висот (доктор медичних наук, професор, член-кореспондент АМН України, заслужений діяч науки і техніки України, неодноразовий лауреат наукових премій, завідувач кафедри нейрохірургії Київського національного медичного університету, замісник директора НДІ нейрохірургії АМН України...).

Він може бути взірцем для кожного нашого студента та не тільки нашого. До того ж В. І. життєрадісна, завжди наповнена оптимізмом людина, яка готова прийти на допомогу ближньому... Він може бути прикладом девізу щодо перевершення в творчих досягненні своїх вчителів, девізу прогресу.

Чому він такий «позитивний»? Тому що багато «вживає» свіжого повітря, полювання для нього понад усе... Ось цей уривок із «Цар Соловей (Казка)» Степана Руданського — про нього:

Серед пущі тече річка,
А при ній поляна,
І поляна — то столиця
Мисливого пана.

Укривають ціле поле
І ждуть приказання,
Як прикаже пан мисливий
Мати полювання.

І нема на ній палацу,
І не видно стайні,
Тільки трава зеленіє
Буйна по поляні.
І по траві по зеленій
Кінь вороний бродить,
Прищурює віщі вуха,
Головою водить.
А під липою старою
Пан відпочиває,
Заким встане й полювання
Коню загадає.
А як тільки загадає,
Віщий кінь приходить,
Ліве вухо нахиляє,
Як трубу розводить.
І царевич улізає,
Правим вилізає
І, облитий сріблом-злотом,
На коня сідає.
Після него скачуть люди,
Їдні з рогачами,
Другі з ружжами, сітками,
Треті із хортами.
То на конях, то без коней,
Всякі виступають,
Виступають, кругом него
Поле укривають.

Скаже птахів полювати —
Летять поверх пущі;
А звірину полювати —
Летять через гущі.
І вже най стома ногами
Звір який втікає,
Або най стома крилами
Пташка улітає,
Най зайде з трістя-болота,
І прірви, на дно моря, —
Попадеться лиш на око —
Не втече небора.
А кінчилось полювання —
Ізнов на поляну!
Кінь стає і вухо праве
Підставляє пану.
І заграють кругом труби,
І пан улізає.
Улізає, розбереться.
Лівим вилізає.
Потім челядь улітає
І там зостається,
Потім пан лягає спати,
А віщун пасаться.

Із Криму привітна звісточка. Від професора, доктора медичних наук, в минулому багаторічного ректора Кримського медичного інституту (університету) Ігоря Володимировича Богадельнікова.

Під час науково-практичної конференції в «Пуці...». Перерва. Наш настрій відповідає оточуючому середовищу. Зправа наліво: професор І. В. Богадєльніков, я та професор М. М. Каладзе

Глубокоуважаемый Иван Семенович!

За суетой жизни редко пишу Вам. Но те книги, написанные Вами, которые попадают ко мне, всегда с интересом читаю. Скажу честно, что другого автора или других авторов, пишущих на эти темы: о жизни, любви, традициях, Родине, дружбе и т. д., я не читаю.

Это обусловлено, прежде всего тем, что я лично знаю Вас как настоящего профессионала, педиатра, ученого, в прошлом ректора Тернопольского медицинского института, як дуже порядну людину.

То, о чем Вы пишете, мне близко и понятно. Я разделяю большинство Ваших высказываний и утверждений.

Особенно мне близки Ваши размышления о детях, здоровье нации. Недавно прочитал, что истинным министром здравоохранения страны всегда является ее Президент и Премьер-министр. Но, судя по продолжительности жизни граждан Украины, детской смертности, состояние дел в здравоохранении нам пока не повезло. Со времен СССР и сейчас поражает несоответствие между тезисом «Все лучшее — детям» и действительностью. Полностью згоден с Вами в отношении Украины. Красота ее людей, особенно женщин, выгодным географическим положением, количеством талантливых людей, необыкновенной красотой природы, самобытной национальной культуры.

Необычайно важным является описание примеров из Вашей жизни, начиная с детства, жизни Ваших коллег и товарищей, демонстрирующих чувство товарищества, силы воли, преданности семье, профессионализму и т. д.

Стихийно, сами того не подозревая, мы все являемся в той или иной мере психологами и проповедуем принципы Карнеги задолго до того, как их прочитали. И Вы это прекрасно демонстрируете, отстаивая свою и жизнь людей, с которыми Вас свела судьба.

Во всех Ваших книгах красной нитью проходит забота об Украине, ее людях. Мечте сделать ее крепкой, сильной, независимой. Эти мысли должны быть понятны каждому порядочному человеку. И Вы на своем примере показываете, как можно и нужно это делать. Мне это особенно близко, поскольку в меня в роду одни девочки: дочки и внучки. Кто им поможет? На кого они смогут положиться? Меня это волнует. В нашей семье в 1991 году была альтернатива: где жить? Моя младшая родная сестра — известный в России профессор, меня приглашали в Белгород, там открывали медицинских факультет. Мы решили остаться в Украине. Все девочки живут в Киеве, учатся в украинской гимназии. Когда переехали, то пригласили к ним репетитора по украинскому языку. Знать или не знать язык в семье не обсуждалось. Через 3 месяца репетитор сказал, что он уже

не нужен, так как дети прекрасно понимают и разговаривают на украинском языке.

Сегодня, к сожалению, в нашем обществе нет единства. Слово «москаль» отождествляют с «россиянином». Часто голосуют так, а не иначе исключительно для того, чтобы кому-то третьему было плохо. Хотя среди «москалей», ответственных за прошлые самые страшные решения «украинцев» было не меньше, не считая других национальностей.

Для дискуссии выскажу свою точку зрения. Украина многонациональна страна. Но особенно ярко присутствуют три культуры: украинская, русская и крымско-татарская. И все они, к большому сожалению, борются. Насколько мне известно, сами украинцы отличаются между собой даже языком, в зависимости от места проживания и соседей: Польши, Венгрии и т. д.

И вот когда эти культуры перестанут бороться, когда будет единая культура Украины, когда определение «Гражданин Украины» будет стоять над всеми другими признаками, тогда появится и общенациональная, общеукраинская идея, Украина станет могущественной страной. В истории многих народов, наряду с успехами и достижениями имеются страшные вещи. Но надо строго разделить, обусловлены они только людьми, или строем, режимом, правящей партией. Сейчас это валят в одну кучу. При таком подходе как создать счастливую жизнь? Например, про Бабий Яр можно услышать всего один раз в году и то очень тихо, без надрыва. Но это не значит, что это забито. Значит можем.

Спасибо за Ваши книги. Вы своими книгами можете очень много для Украины. Желаю дальнейших успехов.

Я Вас крепко обнимаю и целую. Ваш Богадельников.

По-перше, я дуже радий, що мої книги збудують думки мого колеги Ігоря Володимировича. Я б його емоційні слова прокоментував так:

Лише той достойний свободи,
Хто цінить свободу другого...
Той, хто рабів закував,
Сам по душі своїй раб...

Іван Вагілевич

По-друге, мені було приязно отримати вісточку від Ігоря Володимировича, з яким ми одночасно були ректорами медичних вузів. Це був єдиний випадок в історії вищої медичної школи України, коли вузи очолювали педіатри. Враховуючи ментальність українського суспільства, подібне спостерігати ні сьогодні, ні завтра неможливо (це моя особиста думка). Інфантильність, яка притаманна педіатрам, не на часі.

І це зовсім не тому, що:

Заспіваймо, що минуло,
Передвіцький згану час:
Як весело колись було,
Як то сумно нині в нас!

Маркіян Шашкевич

Ігор Володимирович мав деякі відмінності від інших ректорів:

а) після нарад він на відзнаку від всіх нас не сідав за «стіл», а разом з міністром Ю. П. Спіженко направлявся в тенісний зал, де й відбувалася спортивна боротьба;

б) сім'я в нього була понад усе.

В 1995 році відбувається нарада ректорів в Ялті. Господар її — І. В. Увечері фуршет. Ігор Володимирович вітає всіх гостей, бажає добре провести час, вибачається і прямує в Сімферополь. Там його чекає сім'я. Для нього сім'я понад усе. Про подібне ставлення до своїх близьких я вже писав про деяких відомих людей.

Що ж нас, педіатрів, об'єднує? Коли ми «покинули» ректорські посади, то стали більш активними науковцями. Про це свідчать наші книги, статті, активна участь в наукових зібраннях. Таким чином, «зле» (на перший погляд) — відхід від ректорства, сприяло добру — посиленню та покращанню допомоги дітям.

По-третє, в 1994 році ми були опонентами в конкурсі на звання члена-кореспондента АМН України. Мені повезло. Я переміг. Хто мене першим привітав, як ви думаєте? Ігор Володимирович Богадельніков.

СИМФЕРОПОЛЬ 108137 42 30/03 1658=

СЕРИЯ Ж62

282001 ТЕРНОПОЛЬ ПЛОЩАДЬ СВОБОДИ 6 МЕДИНСТИТУТ РЕКТОРУ
СМИЯНУ ИВАНУ СЕМЕНОВИЧУ=

ГЛУБОКО УВАЖАЕМЫЙ ИВАН СЕМЕНОВИЧ
СЕРДЕЧНО ПОЗДРАВЛЯЮ ВАС С ИЗБРАНИЕМ ЧЛЕНОМ
КОРРЕСПОНДЕНТОМ УКРАИНСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК
ЖЕЛАЮ ВАМ ОТЛИЧНОГО ЗДОРОВЬЯ ТВОРЧЕСКОГО ВДОХНОВЕНИЯ
И ВСЯЧЕСКИХ УСПЕХОВ=РЕКТОР КРЫММЕДИНСТИТУТА ПРОФЕССОР И В
БОГАДЕЛЬНИКОВ=

Такий вчинок є проявом розуму, інтелігентності, поваги та високого ступеня культури. А тому:

Земний уклін вам, хто відстояв
Свій вік,
свій дім,
свій чесний хліб...
Не онімечили святої,
Не спольщили, хоча й могли б.
Ми ладні руки цілувати
Тому, хто у страшний порі
Зберіг для нас дзвінкi Карпати
І мову голубу зберіг.

Іван Драч

Понад два місяці тому я закінчив цю книгу, але з'явилась у газеті «Ваше здоров'я» (18 квітня 2008) стаття Тамари Соловей, і повернувся... Стаття на повну сторінку. Стаття, яка викликала у мене сум та жаль щодо людських відносин, щодо недосконалості людської...

«ДОПОМОЖІТЬ — НЕ ЗАВАЖАЙТЕ!»

«Він зробив університет із багна», — розповідає професор, завкафедри нормальної анатомії людини Василь Пикалюк. Це «Вася» (дуже пробачаюсь, так його називали в Тернопільському медичному інституті), вихованець нашого вузу, так прокоментував «героїчні» зусилля нинішнього ректора Кримського медичного університету Бабаніна Анатолія Андрійовича. Василь Пикалюк в Криму без року тиждень, але вже усе знає. До цього він «виріс» в нашому вузі до кандидата наук, до асистента кафедри нормальної анатомії. Потім його захопив з собою професор Володимир Ковешніков (його шеф по кафедрі), наш успішний завідувач кафедри нормальної анатомії людини, проректор з начальної частини, коли його призначили ректором Луганського медичного інституту (тепер університет) на початку 80-х років минулого століття. Там він став доцентом, пізніше доктором наук, професором. Потім — проректором одного з немедичних вузів Луцька. І нарешті — Крим. Василя Пикалюка я пам'ятаю постійно усміхненим, з готовністю виконати ваше прохання. Був головою студентського наукового товариства, був... Я приділив йому дещо багато уваги лише тому, щоб показати його не простий життєвий шлях. Він домігся «вершин» (завідувач кафедрою відомого вузу) власними зусиллями та при активній допомозі Володимира Ковешнікова. І я задаю собі питання: навіщо Василю Пикалюку так принижуватися? Навіщо говорити, що А. А. Бабанін

«зробив університет із багна»? Навіщо ображати бувшого ректора цього поважного вузу, праця якого тобі зовсім не відома, з яким ти сьогодні співпрацюєш в одному вузі, і так відкрито займатися підлабузництвом щодо нинішнього ректора. Я думав, що В. П. достатньо відкрита, чесна і смілива людина. Він мав достойного вчителя Володимира Георгійовича. Останній, з моєї точки зору, зробив надзвичайно багато для покращення матеріальної бази Луганського медичного вузу, для забезпечення його висококваліфікованими кадрами (за його часи ректорства кількість докторів і кандидатів наук зросла майже в 3 рази). Але він жодного разу не сказав щось негативне про свого попередника, про його недостатню діяльність. Він просто робив свою справу. І міг бути взірцем своїм учням, в тому числі і Василю Пикалюку. Але «Вася» щось не дотягує до рівня свого вчителя. Я б радив йому і багатьом, багатьом іншим пам'ятати запитання Богдана Мельничука:

Одцвітає літо —
Бджоли гудуть ситніше.
Одцвітають літа —
А що
В моєму вулику?

В цій же статті: «Ректор називає свій відновлений заклад у минулому «руїною» — саме таким був результат 8-річного керування ним «молодої команди»...». Це говорить майже «герой»: Анатолій Андрійович Бабанін, ректор Кримського медичного університету, професор, завідувач кафедрою судової медицини, академік Академії наук вищої школи України, заслужений діяч науки і техніки України та Криму, лауреат державної премії АРК з курортології, кавалер орденів «За заслуги» 111 ступеня та «Святого рівноапостольного князя Володимира» 1 ступеня, кавалер ордена «Петра Великого» 1 ступеня, людина відзначена медаллю Альберта Швейцара та пам'ятним знаком загальнодержавного проекту «Найкращі заклади медичної освіти України». О! А ви кажете. Подавай йому руїни і він зробить з них ляльку. А. А., підкреслює, який він достойний «завгосп». Ось тільки в цій розлогій статті немає нічого про його особисті наукові досягнення, які б «потрясли весь мир» і про те, чому в Україні, в тому числі і в Криму, різко впав рівень якості підготовки лікарів. Не зважаючи на те, що «...тестування останніх п'яти років засвідчили показники знань кримських студентів-медиків відповідають першим місцям в Україні...», не зважаючи на те, що в їх вузі навчається 1840 іноземців з відповідною оплатою, не зважаючи на те...

А ось моє враження про цей шанований вуз. Перший раз я знайомився з ним на початку 80-х років минулого століття. Тоді він вважався одним з найкращих медичних вузів Союзу. Професор Зяблов (чудова людина, чудовий фахівець і це не тому що він пропонував мені посісти кафедру педіатрії в цьому інституті), ректор цього вузу зустрічав гостей на ЗІЛі. Це був єдиний ректор медичного вузу, який мав таке службове авто. В той час не кожна перша особа області мала таку автомашину. На моє запитання чи він не роздратовує симферопольчан цим авто, він відповів, що ні, так як їздить на ньому лише, коли навідуються високі гості.

В другий раз, в 1995 році, Кримський медичний інститут відповідав за проведення наради ректорів і начальників обласних управлінь охорони здоров'я по питанню удосконалення роботи вищої медичної школи. З цим завданням ректор цього вузу, мій колега (педіатр), Ігор Володимирович, справився блискуче. Я був у цьому вузі, був у кабінеті ректора і не помітив відра, в яке текла вода зі стелі (по словам Бабаніна). Вуз користувався авторитетом як серед ректорів, так і в міністерстві охорони здоров'я. Хіба інакше могло бути, якщо на його базі проводилась така нарада. Всі хто бажав знайомитись з роботою цього медичного інституту, і мали для цього достатні умови. Але ми не помітили ані «багна», ані «руїн».

Для Анатолія Андрійовича хочу підкреслити, що перші п'ять років незалежності держави, були самими важкими в матеріальному плані для медичних вузів, так як (з моєї точки зору) йшло свідоме руйнування вищої медичної школи України. Офіційно планом Мінздраву передбачалось скорочення медичних вузів, а також було скорочення державного замовлення на прийом у вузи більше ніж в 2 рази. В кінці першого чи на початку другого кварталу ректорів поставили до відома про скорочення асигнування, десь, в два рази з першого січня поточного року. Це вам, Анатолію Андрійовичу, не дірки латать в даху, коли казна вузу була вже наповненою, це надзвичайна ситуація, яка вимагала неймовірних зусиль по збереженню вузу, по збереженню кадрового складу вузу. Так що, Анатолію Андрійовичу, дякуйте професору І. В. Богадельникову, що він зберіг вуз, що він зберіг кадровий потенціал вузу, що він зберіг вас. Вас, який позбавив його кафедри та вивів його з вченої ради вузу.

Коли Анатолія Андрійовича призначили ректором (1996 рік), то на ректорському фуршеті була його посвята на цю посаду. Цей ритуал «завів» ректор Київської медичної академії післядипломної освіти, в минулому зам. міністра, професор Гирін, який був «душею» всіх неофіціальних «нарад». В той час А. А. виглядав дуже скромною, сором'язливою людиною і він в своєму тості нічого не говорив ані про «багно», ані про «руїни», ані про...

Що ж. Ми є такі, які є. І тут не додаси, і не відбереш.

Лежить мій пес, мовчить, як пень.

За вухом зрідка лиш почеше,

Зате мій приятель весь день

Мені все бреше, бреше, бреше.

Я їх ненавиджу обох

За неприродну дику вдачу:

Один мовчить, неначе здох,

А другий грає роль собачу.

Олександр Олесь

Дорогой, многоуважаемый Иван Семенович!

Получил очередной подарок от Вас — на этот раз научную книгу — «Діабетична кардіоміопатія у дітей» и в очередной раз удивился и порадовался широте Ваших научных интересов — от общеклинических лекций по педиатрии до узкоспециальных монографий на актуальнейшие темы. Мне Ваша монография интересна в конкретном смысле — второй год моя жена — Татьяна Петровна — которая, кстати говоря, также является Вашим читателем и почитателем — болеет сахарным диабетом 11 типа. Вернее 2-й год, как мы об этом узнали и начали лечиться, а обследоваться начали по поводу кардиальных проблем, которые оказались следствием диабета. Так что Ваша монография очень актуальна, особенно в нынешних условиях, когда диабет, в том числе детский, является одной из актуальнейших проблем. Понимая, что педиатр Вашего масштаба не может ограничиться и не ограничивается какой-либо проблемой, мне все-таки приятно, что значительная часть Ваших научных интересов связана с детской гастроэнтерологией и многочисленные Ваши работы по этой тематике являются классическими.

Не знаю, какое количество людей имели возможность ознакомиться со всеми без исключения Вашими книгами «воспоминаний-размышлений», как я их назвал еще в самом начале серии в письме к Вам. Но я и моя семья — одни из таких читателей. Каждая новая книга ожидалась с нетерпением и буквально «проглатывалась», во всяком случае, я читал книгу за день-два. Сначала быстро перелистывал ее от корки до корки, рассматривая фотографии и составляя общее впечатление о содержании, людях и событиях, о которых идет речь. Затем внимательно, стараясь вникнуть в каждую высказываемую Вами мысль и «смакуя» каждое приводимое Вами стихотворение. Не перестаю удивляться и радоваться широте Ваших интересов не только научных, но и культурологических, если это слово подходит. Ведь, чтобы цитировать такое количество совершенно разнообразных

литературных источников надо не только обладать широкими познаниями, но и провести огромную библиографическую работу. А главное — надо знать и любить литературу.

Мне интересны и близки Ваши книги еще и потому, что я много помню о людях и событиях, о которых Вы пишете. Некоторых людей я знал лично, других — по рассказам и литературе, некоторые события переживал вместе с родителями и уже без них. Но, безусловно, Ваши книги интересны широкому кругу читателей, потому что они выходят за рамки просто воспоминаний. Если проследить динамику развития — от «Від книги до книги» 2001 года до «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати» 2008 г. — то нельзя не обратить внимание, что постепенно собственно воспоминания как бы отходят на второй план, уступая место размышлениям, носящий познавательный и даже философский характер, широко иллюстрированным поэзией и прозой, которые подтверждают ненавязчивые, но вполне определенные суждения автора Ваши, которые не грех принять во внимание и взять на вооружение очень многим людям, прежде всего молодым, которые, к сожалению, воспитываются на литературе совершенно юного рода. Не менее интересны и поучительны Ваши размышления и старшему поколению — они дают возможность сверить свои жизненные события с Вашими решениями и, кроме того, насладиться великолепными отрывками или целыми стихотворениями, которые Вы цитируете.

В любом случае, дорогой Иван Семенович, Вы можете гордиться тем, что сделали, не только в жизненном и научном плане, но и в плане общечеловеческом.

С удовольствием прочитал в газете «Ваше здоров'я» статью о Вашем творчестве и в очередной раз порадовался за Вас и, будем надеяться, Ваши книги получают еще более широкую аудиторию.

Жду новых книг, не сомневаюсь, что Вам есть еще чем поделиться, потому здоровья, здоровья, здоровья и творческого вдохновения.

Посылаю свой учебник — «Педиатрическая гастроэнтерология. Клинические лекции», на который Вы меня вдохновили своим примером.

По работе и дружески довольно часто общаемся с Александром Ивановичем — он достойно продолжает дело отца.

Всего Вам доброго, Иван Семенович, надеюсь, что жизнь позволит нам еще не раз встретиться.

Всегда Ваш подпись

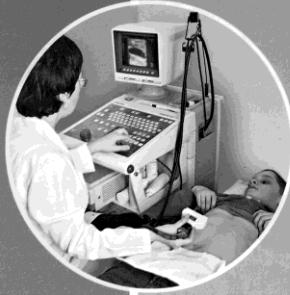
Белоусов

18.02.08 г.

Ю. В. БЕЛОУСОВ

ПЕДИАТРИЧЕСКАЯ ГАСТРОЭНТЕРОЛОГИЯ

клинические
лекции

Дорогой
Иван Сергеевич!
Во многих этих средствах
Вашим положительное влияние.
Литера описана манет!
18.02.00.

Ось таку чергову теплу звісточку я отримав від професора Юрія Володимировича Белоусова із Харкова. Коли він пише, що я його «вдохновляю своїм примером», то я також можу сказати, що моє багаторічне спілкування з ним сприяє моєму натхненню, моїй творчій роботі. Наші відношення є показовим прикладом того, що «Добро існує там, де його постійно творять» (Владислав Гжешик). Такі відкриті відносини роблять нас більш щасливими, що є підтвердженням й думки М. Аврелія: «Додавати одну добру справу до іншої, щоби між ними не було проміжку, — ось що я називаю щасливим життям».

Гумор і самоіронія притаманні заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату державної премії, доктору медичних наук, професору Олегу Зіновійовичу Гнатейко, директору НДІ спадкової патології та завідувачу кафедри педіатрії Львівського національного медичного університету. З ним приємно спілкуватися, з ним приємно бути поряд: його невгамовність, невпинний, невтомний і, на перший погляд, безтурботний емоційно виражений оптимізм, заряджає тебе на світле сприйняття оточуючого світу, на жартівливо-іронічне сприйняття негараздів.

...Непевна се була фігура
І риба з неї немала.
Його знав кожен маципура
Ще лучче стовби й чересла.
Святим Грицьком (можна й Олегом — І. С.)
по селам звали,
Купці й міщани поважали,
І навіть значні козаки
Ламали перед ним шапки...

Пантелеймон Куліш

Фотографії в перерві науково-практичної конференції та засіданні завідуючих кафедр (в гостях у професора Майданника).

На першій фотографії ми з Олегом Зіновійовичем разом, ми посміхаємося, він мене на всяк випадок підтримує. У мене таке враження, що в усіх професорів чудовий настрій, а у нас з О. З. — особливий. Настільки доля кожного з нас непередбачувана, що в житті найкращим є віра в майбутнє, в майбутнє здійснення власних мрій.

Крайні справа професора Ігор Петрович Мінков (Одеса) та Юлій Петрович Ткаченко (Запоріжжя). Вони навіть обнялися. Обидва молоді, енергійні, успішні, амбіційні

На наступній фотографії, де ми стоїмо з Олегом Зіновійовичем, вони також поряд, Ігор Петрович і Юлій Петрович визирають із-за мого плеча, один зліва, другий справа. Обоих їх не стало

Коли я це пишу, мене огортає сум і жаль за моїх колег і я хочу вірити в їх позаземне життя. Через чотири тижні наступить Господня Пасха 2008 року і, пам'ятаючи про своїх багатьох колег, які залишили нас і пішли в світ інший я наведу слова

ИЗ ПАСХАЛЬНОГО КАНОНА

Воскресенія день,
просветимся людіе:
Пасха, Господня Пасха:
от смерти бо к жизни,
и от земли к небеси,
Христос Бог нас преведе,
победную поющыя.

Воскресеніе день!
Просветимся, люди!
Пасха! Господня Пасха!
Ибо от смерти к жизни
и от земли на небо
Христос Бог перевел нас,
поющих (песнь) победную.

На останній фотографії я чогось «повчаю» свого молодшого колегу Олега Зіновійовича, але його увага прикута до невідомої мені особи. Більш уважно мене слухають професори Віталій Григорович Майданник (рядом зі мною) та Ігор Петрович. Їм весело, навіть дуже

Ось як розпочинає свій лист професор Олег Зіновійович Гнатейко:

«Життя — це сукупність, клубок суперечностей, позитивного і негативного, добра і зла, прогресу і регресу... Життя — це рух, дія»

Наша дружба з Іваном Семеновичем Сміяном, членом — кореспондентом АМНУ, заслуженим працівником Вищої школи, професором, доктором медичних наук, перейшла межу тисячоліть. Позналились ми в 1972 році на науково-практичній конференції в м. Черкаси. Я, тоді ще молодий кандидат медичних наук, запропонував Івану Семеновичу свою кандидатуру на посаду асистента кафедри педіатрії, яку саме очолював І. С. Сміян. «З великим задоволенням» — почув я у відповідь. Та доля розпорядилась інакше — я став асистентом кафедри шпитальної педіатрії Львівського державного медичного інституту, а з 1980 року і по теперішній час очолюю Інститут спадкової патології Академії медичних наук України. Але теплі, дружні стосунки із Іваном Семеновичем пронизують моє життя і по нині.

Людина невичерпної енергії, великого інтелекту, Іван Семенович Сміян проявив особливу високу активність в науково-педагогічній діяльності: у творчому здобутку ювіляра понад 550 наукових праць, серед яких більше 60-ти монографій, підручників, посібників, популярних видань, раціоналізаторських пропозицій, авторських свідоцтв і впроваджень нових методів діагностики та лікування. Більше 40 учнів низько схиляють голову перед авторитетом Вчителя.

Свою наукову працю Іван Семенович поєднує із написанням літературно-художніх видань — десяти книг, в яких відображений не тільки життєвий досвід автора, а й роздуми педіатра, вченого, педагога, людини щодо понад півстолітньої давності.

Своє враження про чудові десять книг Івана Семеновича Сміяна, я хотів би розпочати наведеним вище епіграфом. «Життя — це рух, дія» — доводить нам Іван Семенович, який до своїх наукових праць долучив десять книг «спогадів і роздумів».

Людина активної життєвої позиції, невтомний трудівник на ниві лікарської справи та медичної науки і освіти, фахівець та високий інтелектуал, Іван Семенович Сміян, вчить нас оптимістично відноситись до позитивних та негативних подарунків долі, філософськи сприймати даровані нею злети і падіння.

І. С. Сміян реально та з великим гумором описує свій життєвий шлях від навчання в Сумській фельдшерсько-акушерській школі, Харківському медінституті, роботи головним лікарем санаторію «Джерело» в Трускавці,

старшим науковим співробітником П'ятигорського НДІ курортології і фізіотерапії і до невтомної праці в Тернопільській державній медичній Академії — із 1970 року він очолює кафедру педіатрії, з 1975 по 1981 рік — проректор з навчальної роботи, а в подальшому протягом 17 років — незмінний ректор ТДМУ.

Розповідь про життєві колізії та перипетії Іван Семенович майстерно переплітає із цитатами відомих поетів: Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Лермонтова, Г. Гейне, Р. Тагора, П. Тичини, виявляючи знання і сучасних митців: Б. Олійника, О. Олеса, В. Висоцького, А. Макаревича та ін.

І. С. Сміян описує свої зустрічі із президентами країн та академій, міністрами, академіками та член-корами, губернаторами, мерами та професорами, докторами наук, не забуваючи наділити теплом і ласкою слова про свою сім'ю та родину, своїх учнів та пацієнтів.

Висвітлює Іван Семенович також і своє ставлення до сучасної медичної науки і освіти, до впровадження Болонського процесу для навчання наших студентів — «молодих пагонів науки».

Величезним гумором наповнені сторінки, де Іван Семенович описує поетичні «потуги» сучасних політиків — депутатів та цитує їх твори, описує «зміну шкіри» та «втрату кольору» сучасних керманів.

Неймовірна кількість написаних ним та подарованих йому книг показана в мемуарах І. С. Сміяна, спогади про дані ним інтерв'ю по радіо та телебаченню, в газети і журнали. Газета «Медична академія» за січень 2004 року вийшла з великою статтею « Феномен професора Івана Сміяна».

Саме феноменом І. С. Сміяна можна пояснити всенародне святкування його 70- та 75-річного ювілею, де я мав честь бути присутнім із численною Львівською делегацією. І ще раз хочу повернутись до тих приємних миттєвостей і нагадати:

Ми віншуєм чудову людину
Із її чарівним ювілеєм!
Хай завжди Вам, а не на хвилину
Шлях встеляють троянди й лілеї!
Хай здоров'я міцне завжди буде,
Щастя й радість, щоб Вас не минали,
Щоби Вас не забули ті люди,
Що мільйонам здоров'я Ви дали.
Хай завжди пам'ятають Вас учні.
Що роботи і думки Ви вчили,

Ви — наш Вчитель і друг нерозлучний.
Дай Вам Боже наснаги і сили!
Хай Господь дасть здоров'я багато.
Років сто в силі й щасті прожити!
Хай добро не виходить із хати,
Ну а ми будем завжди любити.

З повагою

Директор ДУ «Інститут спадкової
патології АМН України»,
завідувач кафедри пропедевтики
дитячих хвороб

Львівського національного

медичного університету

імені Данила Галицького,

Лауреат Державної премії,

Заслужений діяч науки і техніки України

доктор медичних наук, професор

підпис О. З. Гнатейко 19. 03. 08.

Такі теплі, проникливі слова міг написати тільки педіатр, який не лише розуміє, а й безоглядно сповідує всім своїм еством почуття, про які писав Олександр Довженко: «...Яке велике торжество в світі — народження людини. Яка краса і диво! Музика матері. Раділи й величали матір і його. ...Людина народилась для любові, радості».

Слова Олега Зіновійовича визивають у мене відчуття, що я

НА КРАЮ ОБЛАКОВ

На краю облаков

Небожителей вижу,

К чистоте неземной

Быть хотел бы я ближе.

Я хотел бы взлететь —

В небеса предо мною дорога,

Взять бы молнию-плеть —

Гнать летящего единорога.

Цао Чжи (переклад Л. Є. Черкаського)

Мій «однокашник» по Харківському медичному інституту, доктор медичних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри педіатрії та декан Донецького медичного інституту (університету) Савелій Савелійович Острополец завжди «зі мною». Приємна людина, взірцевий сім'янин, тато

двох діток-лікарів, доньки і сина. А тому не дивно, що він так щиро пише до мене.

ОЧЕВИДНОЕ — НЕВЕРОЯТНОЕ

Вышедшие в 2001–2008 гг. десять книг-воспоминаний члена-корреспондента академии медицинских наук Украины, профессора И. С. Смияна представляют собой уникальный мемуарный проект, равного которому нет в отечественной и зарубежной литературе.

Трудно переоценить значимость этого труда для медицинской общественности, обществоведов и в особенности для историков медицины, ибо в нем содержится не только жизнеописание автора, прошедшего сквозь значительный слой времени, наполненный множеством событий, но и представлен срез состояния и развитие медицины в частности, педиатрии, а также медицинского образования в течение последнего шестидесятилетия. И это не случайно! Иван Семенович Смиян, вышедший из народных низов и достигший академического звания, является мудрым человеком, обладает огромным научным и жизненным багажом, он основоположник научного подхода к использованию санаторно-курортного лечения в детской гастроэнтерологии, нефроурологии и многих других новаций, внесший существенный вклад в развитие отечественной педиатрии.

Талант ученого, блестящего педагога и организатора, позволил ему создать свою научную школу, разрабатывающую наиболее актуальные проблемы детского здравоохранения и совершенствования методики подготовки врачей.

Поражает, как можно было все этапы, все перипетии своей жизни так детально представить в биографических книгах, причем не в простом изложении, а глубоко осмысливая, анализируя и оценивая каждое событие.

Чтение автобиографических книг Ивана Семеновича — истинное наслаждение благодаря прекрасному, образному изложению, остроумию, мягкому, всегда к месту, юмору. Трудно также переоценить значимость обильно представленных на страницах книг стихотворений, метких афоризмов, усиливающих эффект изложения. И это Иван Семенович мог себе позволить, благодаря широкому кругозору, прекрасному знанию отечественной и зарубежной художественной, публицистической и философской литературы.

Вызывает восхищение и удивление объем иллюстративного материала: документов, фотографий, даже клинических примеров, что позволяет получить не только смысловое, но и образное представление об описываемых событиях, а так же их участниках. Благодаря мемуарной

эпопее И. С. Смияна, многие его современники, наряду с ним самим и его родными, оказались, по сути, навсегда вписанными в историю отечественной медицины и жизнь того времени.

Несомненно, что данные книги имеют не только значительную, познавательную ценность, о которой говорилось выше, но также педагогическое и воспитательное значение, что определяет целесообразность их использования при проведении до- и после дипломной подготовки медицинских работников.

Указанные обстоятельства диктуют необходимость их переиздания в более значительных тиражах.

Поздравляя Вас, дорогой Иван Семенович, с выходом столь фундаментального труда желаю Вам его дальнейшего продолжения, ибо знаю, что в Ваших кладезях содержится еще много материалов, представляющих большой интерес и важное значение как для современников, так и для последующих поколений.

Так хай же Ваш поступ «Від книги до книги» ще довго триває!

Профессор С. С. Острополец

На всі мої книги, які я йому надсилав, він зажди реагував листом, слова якого надихали мене на все нові й нові здобутки та робили моє життя більш змістовним та усвідомленим. А тому я можу висловити таке:

ПРОСЬБА

Я мысль чужую повторяю:
Я знаю всех, себя не знаю.
Мои глаза — м о и глаза:
Самих себя узреть нельзя,
В сторонку б отошел я, чтобы
Увидеть блеск своей особы, —
Но не в такую даль, как враг, —
Ведь даже друг далек — и как!
А вот меж ним и мной — середка...
Туда попасть прошу я кротко...

Фрідріх Ніцше

Другий справа — поважний професор Савелій Савелійович Остропольць (поруч із ним я, а не навпаки). Його вигляд переконує глядача, що він задоволений не лише науково-практичною конференцією, яка щойно закінчилася, а й умовами відпочинку, створеними організаторами конференції

Я звернув увагу на свої джинси на цій фотографії у зв'язку зі словами мого внука, який учора заявив мені: «Ого, 79 років, а керуєш своєю «Нивою», працюєш на комп'ютері та ходиш у джинсах». Я його поправив: «Не 79 років, а вісімдесятий». Внук посміхнувся. Одним словом, ми порадили один за одного. А чому б і ні?

Багато років нас повз'язують дружні відносини з відомим педіатром, член-кореспондентом АМН України, заслуженим лікарем України, головним педіатром міста Київ, проректором, деканом Київського національного медичного університету, головним редактором журналу «Педіатрія, акушерство і гінекологія», головою спеціалізованої вченої ради по захисту докторських і кандидатських дисертацій, завідувачем кафедри педіатрії, доктором медичних наук, професором Віталієм Григоровичем Майданником. Моїм «синком». У своєму житті я так називав його і нинішнього міністра МОЗ України, коли він був начальником управління охорони здоров'я в Тернопільській області, Василя Михайловича Князевича. Причин для цього в обох випадках було дві: а) добрі та творчі відносини протягом багатьох років; б) їх вік. Вони народились у той же рік, що й мій син.

Моє спілкування з В. Г., як 15 років назад, так і сьогодні, є плідним і сприяє творчим пошукам, удосконаленню допомоги дітям.

Ось так «несерйозно» іноді поводяться серйозні люди на наукових форумах. У даному випадку — на з'їзді педіатрів. Я щось кажу Віталію Григоровичу, а він слухає та стримує сміх. Адже він сидить «у перших» рядах. Мабуть, я його запитую, чи ми потрапили на з'їзд педіатрів, чи...

Адже чисельна президія складається (в основному) не лише з вчених-медиків, не педіатрів, а й із людей, які ніякого відношення до педіатрії не мають. А перші доповіді надаються «фірмачам». Останні матеріально забезпечують проведення цього зібрання, а тому й диктують...

Перший зліва — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедрою педіатрії Одеського медичного університету, керівник наукового дитячого медичного центру ім. академіка Б. Я. Резника, Ігор Петрович Мінков. Надзвичайно працелюбна, доброзичлива, високої культури людина. Бачите, він і на цьому зібранні відрізняється від нас. Ми не «хлопаємо» комусь із чиновників, які прийшли нас привітати. І. П. такого собі дозволити не може. Шкода, дуже шкода, що він у молодому віці покинув нас. Не тільки ми, які близько знали Ігоря Петровича, а й усі педіатри України шанували і будуть його шанувати, як людину, як фахівця, як приклад для наслідування.

У невідь відходять друзі,
Полишивши поле борні...
В напрузі і смертельній тузі
Без них доживати мені.
Згорають найкращі друзі...
Мені ж до кінця стоять
На вічно трагічній смузі,
Де кожна пристріляна п'ядь.

Олег Орленко

За І. П., в окулярах, Савелій Савелійович, якого я щойно згадував. Дуже уважно слухає. Справа сидить «серйозна» людина, член-кореспондент АМН України, головний вчений секретар АМН, професор В. А. Міхньов. Він супроводжує свого шефа на з'їзд педіатрів — президента АМН О. Ф. Возіанова. Його місія «читається» з його обличчя.

Це вже на конгресі педіатрів, також в Києві. Зліва направо: я, академік В'ячеслав Олександрович Таболін, завідувач кафедрою педіатрії Московського медичного університету; завідувач пульмонологічним відділенням Московського НДІ педіатрії АМН, професор, доктор медичних наук Таточенко, Віталій Григорович Майданник і професор його кафедри, Валентин Григорович Бурлай. Дуже уважно слухаємо. Не розважаємось

Наступні фотографії на пам'ять:

Віталій Григорович, я, між нами стоїть та посміхається професор, доктор медичних наук, завідувач педіатрії та декан Дніпропетровської медичної академії Юрій Кононович Больбот. Приємна і розважлива людина, постійно в пошуках... Зліва сидить молодий професор, доктор медичних наук з Київського національного медичного університету Сергій Петрович Кривопустов. У нього все попереду...

На наступній фотографії нас було четверо (зліва направо): академік В. О. Таболін (Москва), я (Тернопіль), професор Таточенко (Москва), професор О. І. Сміян (Суми). Одним словом — інтернаціонал

Наука, як і культура немає меж. Вони «свої», вони й «загальні». Незважаючи на гумореску Павла Глазового:

ПРО БІДНОГО ЛЬОВУ І ДЕРЖАВНУ МОВУ

Зустрілися на базарі
Дамочки знайомі.
— Як ваш Льова поживає?
— Сидить у дурдомі.
Він в Ізраїль перебрався
До перебудови.
А там бар'єр — біда тобі,
Як не знаєш мови.
Вчився Льова так старанно,
Що не бачив світу,
Але ідішу не вивчив,
Не знає івриту.
Як почина балакати —
Ні складу, ні ладу.
Там же книжки не спереду
Читають, а ззаду.
Потикався бідний Льова
В різні установи —
Все закрито-перекрито,
Як не знаєш мови.
Скрізь дивилися на Льову,
Як на психопата,
Тому й зробив бідний Льова
З фанери плаката.

Накарлякав: «До такого
Життя ми незвичні.
Ми — євреї особливі,
Ми — руськоязычні.
Вимагаєм від кнесета
Створить нам умови,
Запровадить в Ізраїлі
Дві державні мови!»
Гукав Льова під кнесетом,
Роззявивши рота,
А на нього всі дивились,
Як на ідіота.
Мало йому не побили
На лобі плаката...
Тепер в Льови у дурдомі —
Окрема палата.
Щоб знав, дурень, що Ізраїль —
Розумна держава,
Нав'язувать чужу мову
Там не мають права.

Всі ми різні: за віком, вподобаннями, життєвими проявами... Але, за Адамом Дж. Джексоном, ми всі чітко дотримуємося п'ятого секрету щастя — сили мети: «...— Если у нас есть к чему стремиться, — продолжал доктор Фрэнкс, — кажется, что стрессы и напряжение жизни совершенно исчезают. Они превращаются всего лишь в препятствия, которые нужно преодолеть, чтобы достичь своей цели. Вот почему я советую всем своим пациентам изучить «метод кресла-качалки»... Это очень простое упражнение, во время которого вы представляете себе, что прожили всю жизнь и теперь сидите в кресле-качалке и размышляете о том, как вы жили и чего достигли. О чем бы вам было бы приятно вспоминать? Было ли что-то такое, чем вы гордились? Какие отношения с людьми вам удалось создать?

И, что важнее всего, когда вы сидите здесь, в этом кресле-качалке, — каким человеком вам хотелось бы быть? ..

Цели придают нашей жизни смысл и содержание.

Если у нас есть цель, мы сосредотачиваемся на достижении удовольствия, а не на избавлении от страданий.

Цели становятся тем, ради чего стоит подниматься с постели по утрам.

Цели делают трудные периоды более легкими, а хорошие времена — еще более приятными.

«Метод кресла-качалки» позволяет выбрать цели как на всю жизнь, так и на определенные, более краткие сроки. Запишите все свои цели и перечитайте их: как только проснулись утром; время от времени в течение дня; перед самым отходом ко сну.

Не забывайте повторять «метод кресла-качалки» хотя бы два раза в год, чтобы убедиться, что вы не потеряли интереса к своим целям.

І крім того важливо пам'ятати про вечірню молитву:

«Царю Небесний...

Подякуємо Богові за всі ласки і добродійства, що ними нас обдарував, передусім, що дав нам Ісуса Христа за Спасителя та Пресвяту Діву за Матір і покликав нас до цього...

(Розгляньмо нашу совість, призадумаймося над помилками, що їх сьогодні допустили, і від усього серця благодімо у Господа їх прощення).

(перестанок)

а) Чи не мав (-ла) сьогодні думок або бажань не чистих, гнівливих, мстивих, гордих, заздрісних і чи не займався (-лася) ними;

б) Чи не говорив (-ла) згрішаючих слів? Чи не говорив (-ла) неправди? Чи не проклинав (-ла), не прозивав (-ла), не обмовляв (-ла), не очорнював (-ла)?

в) Чи я злим ділом не образив (-ла) Господа Бога або ближнього? Чи кого не скривдив (-ла)? Чи не дав (-ла) кому злого прикладу? Чи не занедбав (-ла) обов'язків: які на тебе положив Господь Бог, св. Церква або твої старші? Застановися, як ти пережив (-ла) нинішній день, особливо, якщо цей день був посвячений Господу Богу. Чи не змарнував (-ла) його? Чи не перевів (-вела) його на марних бесідах? Чи дбав (-ла) про своє спасіння і своїх домашніх?

Пригадавши усі гріхи, збуди жаль».

Уяви собі, читачу, що кожна людина читає цю молитву кожної доби на ніч. Кожної. Тоді б не була б актуальною

ОДА ГОЛОВАСТИКУ, СТАНОВЯЩЕМУСЯ ЛЯГУШКОЙ

Хвала тебе, о головастик!
Я исполать тебе пою.
Пронес ты гордо сквозь напасти
большую голову свою.
Тебя с охотой бы схватили
и раздирали в пух и прах
эскадры рыб, полки рептилий
и эскадрильи злобных птах!
Не все в твоём ничтожном теле
так горячо стремилось жить,
что не сумели, не сумели
тебя схватить и проглотить!
Ты был быстрее, был мудрее,
чем головастая братва...
Ну так швырни же в мир скорее
свое победное «ква-ква»!
Тебя из камня надо высечь,
на общий выставить обзор
за то, что ты — один из тысяч —
прошел естественный отбор
в толпе, где не пробиться с пушкой,
где справа брат и слева брат
стремиться лично стать лягушкой.
А всех других — пускай едят.

Павел Хмара

«Здається, вперше пишу про сучасника, неординарного вченого-педіатра, з яким маю щастя спілкуватися протягом останніх п'ятнадцяти років. Мова йде про видатного українського педіатра, члена-кореспондента АМН України, заслуженого працівника вищої школи України, відмінника охорони здоров'я, професора Івана Семеновича Сміяна. До цього часу всі мої нариси про видатних вчених-педіатрів були присвячені лише попередникам. Виявляється писати про сучасника набагато важче.

Так сталося, що я ознайомився з науковими працями І. С. Сміяна значно раніше, ніж вдалося познайомитися особисто. Досить важко характеризувати наукові пріоритети Івана Семеновича, оскільки практично немає такого розділу педіатрії, який би залишився без його уваги. Звичайно, мені ближче наукові розробки, які були присвячені проблемі нефрології дитячого віку. Зокрема, Іван Семенович був серед тих, хто ще наприкінці 60-х та на початку 70-х років минулого століття активно розробляв критерії

діагностики та підходи до лікування мікробно-запальних захворювань сечової системи у дітей. Іван Семенович запропонував критерії активності запального процесу у дітей, хворих на пієлонефрит, а також класифікацію захворювання, яка була опублікована в журналі «Педіатрія». На той час, опублікувати наукову роботу в такому авторитетному журналі як «Педіатрія» було досить складно і вважалося за високу честь.

Протягом активного творчого життя Іван Семенович зробив значний внесок у вивчення різних аспектів клінічної педіатрії. Перш за все, це глибоке вивчення і вирішення проблем гастроентерології, курортології, пульмонології, нефрології, ендокринології, кардіології та багатьох інших проблем патології дитячого віку.

Івана Семеновича, як науковця, безумовно вирізняє, перш за все, послідовність у науковому пошуку. І це підтверджує аналіз його наукових доробок. Якщо Іван Семенович брався за якусь тему, то він та його учні «заспокоювалися» лише тоді, коли були вичерпані методичні можливості або завдання було вирішене. Його наукові розробки мають фундаментальний характер, але завжди практично спрямовані і направлені на вирішення конкретних клінічних завдань.

Знаючи творчі здобутки Івана Семеновича, я переконався, що «видавні особистості формуються не за допомогою красивих промов, а власною працею та її результатами» (Альберт Ейнштейн).

Моє особисте знайомство з Іваном Семеновичем відбулося вранці 19 жовтня 1993 року в Одесі. Чому я так точно запам'ятав цю подію? Мабуть, тому що наша зустріч сталася вранці перед відкриттям роботи IX-го з'їзду дитячих лікарів України, а також тому, що справила на мене досить яскраве враження від спілкування з Іваном Семеновичем. Що запам'яталося? Перш за все, я звернув увагу і мені запам'яталися неординарність та незалежність суджень і думок на різноманітні теми. В правильності свого першого враження я переконався в майбутньому при подальшому нашому спілкуванні.

З того часу наші зустрічі стали практично регулярними. Ми часто зустрічалися з Іваном Семеновичем під час його приїздів до Києва у різних справах.

Ще один випадок, який, як мені здається, досить добре характеризує І. С. Сміяна. Я вже не пам'ятаю з якого приводу, але мені довелося працювати в комісії МОЗ України, що перевіряла роботу Тернопільської державної медичної академії ім. І. Я. Горбачевського, яку очолював в той час І. С. Сміян. Очолював комісію ректор Львівського медичного університету ім. Д. Галицького академік АМН України, професор М. П. Павловський. Комісія працювала декілька днів, зустрічаючись з керівниками підрозділів,

кафедр та співробітниками. Ми відчули прекрасну творчу атмосферу, яка була створена в академії Іваном Семеновичем. Вислухали багато теплих слів на його адресу. Але чому мені запам'ятався цей епізод? А тому, що на час роботи комісії Іван Семенович взяв відпустку. Це здивувало не тільки мене, а й мого безпосереднього керівника ректора НМУ ім. О. О. Богомольця академіка Є. Г. Гончарука, який сказав, що він би не відважився на такий крок під час роботи комісії МОЗ України.

Ще одна характерна риса — готовність до співпраці. В середині 90-х років минулого століття постала проблема оновлення журналу «Педіатрія, акушерство та гінекологія», оскільки змінилися умови та можливості типографського оформлення. Мені приємно відзначити, що Іван Семенович був першим, хто відгукнувся на цю проблему. Ним був запропонований логотип, який я з великим задоволенням використав для оновлення дизайну журналу. Декілька разів Іван Семенович робив спроби започаткувати в журналі дискусії з різних проблем клінічної педіатрії, але, на жаль, пасивність наших вчених-педіатрів, а також мабуть не розуміння значення таких дискусій для подальшого розвитку педіатрії, ці спроби не були підтримані.

Крім того, завдяки його готовності до співпраці нами спільно були опубліковані навчальні посібники та наукові роботи, які стали відомими не тільки в Україні, а й за її межами.

Не можу не відзначити ще одну рису Івана Семеновича — це готовність поділитися своїм великим клінічним досвідом та знаннями з іншими. Прикладом цьому можуть слугувати видані у 2006 році прекрасні «Лекції з педіатрії», в яких Івану Семеновичу при викладі матеріалу вдалося успішно поєднати сучасні наукові досягнення з багаторічним клінічним досвідом, з дискусійністю та емоційністю лекцій, що безперечно зробило це видання надбанням нашої української педіатричної школи.

Мені також імponує, як серйозно і відповідально Іван Семенович відноситься до кожного свого виступу незалежно від того це з'їзд, конгрес чи науково-практична конференція. До цих виступів він готується заздалегідь і ретельно відпрацьовує ті положення, які є новими та принциповими.

Необхідно відзначити виняткову активність Івана Семеновича з підготовки науково-педагогічних кадрів, адже життя вченого — це, перш за все, його наукові праці та праці його учнів. Протягом останніх років під безпосереднім керівництвом Івана Семеновича було підготовлено біля півсотні кандидатів та докторів медичних наук. У нас склалася хороша традиція. Для багатьох учнів, які захищали дисертації, я став своєрідним «хрещеним батьком», оскільки був офіційним опонентом, або автором відгуку провідної установи. Цю місію я завжди виконував з великим

задоволенням, оскільки дисертаційні роботи учнів Івана Семеновича, як і наукові праці їхнього керівника, завжди відрізнялися чіткою постановкою мети і завдань дослідження, новизною методичних підходів їх вирішення, ретельним викладенням власних досліджень, чіткими висновками, які окрім безперечного теоретичного значення, завжди мали важливу практичну значущість. Мене завжди вражала чіткість в оформленні документів і висока відповідальність його учнів. Я не раз ставив їх у приклад своїм підлеглим. Слід також відзначити, що Іван Семенович, у свою чергу, завжди охоче приїздить в Київ, для офіційної опоненції моїм учням.

Що мене особливо вражає при спілкуванні з Іваном Семеновичем? Перш за все, це невичерпна енергія, феноменальна працездатність, бажання щось зробити та нездоланне прагнення пошуків нового. Іван Семенович не байдужий до різних проблем не тільки педіатрії, а проблем нашої країни. Він завжди має власну точку зору та чітку громадянську позицію. Свідченням цього є книги спогадів, які були видані протягом останніх років. Мені здається, що ці книги це значно більше, ніж спогади. Це погляди та думки Івана Семеновича на різноманітні проблеми сучасної медичної науки, розвиток системи охорони здоров'я та життя нашої країни. Видані книги — це не просто роздуми, це своєрідна філософія видатного вченого-інтелігента. Я абсолютно переконаний, що якби високі посадові особи держави прочитали книги Івана Семеновича, то в нашій країні багато що б змінилося на краще.

Мені здається, що найкраще можуть характеризувати діяльність Івана Семеновича протягом останніх років слова Ч. Чапліна, що «старість приходить тогда, когда уходят идеи». Якщо виходити з цієї тези, то можна сказати, що Івану Семеновичу ще довго не загрожує старість.

Завдяки спілкуванню з Іваном Семеновичем, я мав чудову нагоду познайомитися з його родиною — чарівною дружиною Лідією Василівною, а також прекрасними дітьми — доктором медичних наук, професором Олександром Івановичем та доктором медичних наук, професором Світлою Іванівною, які вже мають свої наукові школи.

Відомий французький президент та державний діяч Шарль де Голль якось сказав, що «видатні характери зазвичай суворі, кострубаті, часом жорстокі. Якщо навіть оточення визнає їхню перевагу й віддає належне, то дуже рідко трапляється, щоб їх любили та сприймали». Мені здається, що Івану Семеновичу, маючи досить незалежний характер, вдалося відчути чужине ставлення не тільки близьких та учнів, а й колег, пацієнтів та їх батьків.

Я вдячний долі, яка подарувала мені можливість спілкування з такою мудрою людиною, прекрасним науковцем, котрий не байдужий до проблем не тільки педіатрії, а й нашої країни.

В. Майданник».

Неосяжність думки людської, поєднання фантазії з реаліями, уміння сприйняття оточуючого світу і всього, що з ним пов'язано, з постійною переконаністю в торжество та триумф світла, сонця, весни, голубого неба, «маминої вишні в саду», творчості, віри в майбутнє... — ось що є основою життя, життєдіяльності психічно і психологічно здорової людини. Ці риси притаманні моєму молодому другу — професору Майданнику Віталію Григоровичу..

Зверніть увагу на цих двох дітей, на їх вирази облич, які випромінюють насолоду від оточуючого, голубе небо, заманливе водоймище, ліс, зелений відблиск трав'яного покриву... Ця фотографія уособлює людське щастя земного існування. Так воно виглядає сьогодні, так воно виглядало вчора, так воно виглядатиме завтра. А в перекладі на дійсність: «щасливе дитинство», або Настя (донька Майданників) і Ваня (мій онук) насолоджуються дарами ПРИРОДИ. У санаторії «Червона калина», Рівненщина

Це було «вчора». Сьогодні вони студенти Київського і Тернопільського медичних університетів. Хотілося б, щоб таке чудове сприйняття життя у них залишилося на протязі всіх майбутніх років. Все залежить від кожного з них.

Іван Сміян

Минають дні, минають ночі...

Одесит, Микола Леонідович Аряєв, нагадав мені про море. Про море з яким я спілкувався як під час відпочинку (Ялта, Куба, Єгипет), так і під час різноманітних відряджень (Сочі, Одеса, Ялта, Куба, Іспанія, Болгарія). Про море, яке здатне врівноважити та заспокоїти людину, надати емоційно піднесеного сприйняття оточуючого світу та викликати бажання до активних дій...

Коли я сам собі задаю запитання, чому Микола Леонідович так плідно працює (я маю на увазі наукові здобутки), то думаю, що поряд з іншими чинниками, значну роль відіграє і море, яке шумить у нього «під вікном».

Ось уявіть собі стан Лесі Українки, яка пише про море, та уявіть собі, коли ви вперше побачили море...

ТИША МОРСЬКА

В час гарячий полуденний
Виглядаю у віконце:
Ясне небо, ясне море,
Ясні хмарки, ясне сонце.

Певне, се країна світла
Та злотистої блакиті,
Певне тут не чули зроду,
Що була негода в світі!

Тиша в морі... ледве-ледве
Колихає море хвилі;
Не колишуться од вітру
На човнах вітрила білі.

З тихим плескотом на берег
Рине хвилечка перлиста;
Править хтось малим човенцем, —
В'ється стежечка злотиста.

Править хтось малим човенцем,
Стиха весла підіймає,
І здається, що з весельця
Щире золото спадає.

Як би я тепер хотіла
У мале човенце сісти
І далеко на схід сонця
Золотим шляхом поплисти!

Попливла б я на схід сонця,
А від сходу до заходу,
Тим шляхом, що проложило
Ясне сонце через воду.

Не страшні для мене вітри,
Ні підводнії каміння, —
Я про них би й не згадала
В краю вічного проміння.

Дорогой Иван Семенович!

Поводом для моего письменного обращения стали впечатления от прочтения серии Ваших интересных автобиографических книг. В них раскрывается новая сторона Вашей многосторонней личности — публицистический талант.

Унікален і неповторим стиль автобіографічного изложения. Тема каждой книги обозначена в виде общего направления с последующими образцами блестящего ассоциативного мышления и оригинального анализа различных эпизодов жизненного пути. Конкретные события, с одной

стороны — являются смысловым стержнем повествования, а, с другой — становятся поводом для обсуждения важнейших исторических, философских, общественно-политических и культурных проблем. Не могу припомнить каких-либо аналогов подобного стиля автобиографических произведений. Что касается педиатрических школ Украины, то ее представители вообще, насколько мне известно, не были причастны к написанию мемуарной прозы!

Изложенный в книгах фактический материал свидетельствует о широких интересах и высоком уровне достижений во всех сферах Вашей жизни. Для каждого абитуриента, студента, молодого специалиста может стать вдохновляющим пример творческого восхождения от практического врача до профессора, доктора медицинских наук, заведующего кафедрой, ректора, член-корреспондента Академии медицинских наук Украины. В книгах живо и интересно изложен материал, который рассказывает о формировании Вашей известной педиатрической школы. Впечатляют результаты научных исследований, их актуальность и практическая направленность. Издательская активность поражает числом научных публикаций, в том числе монографического характера. Показана значимость повседневной работы по подготовке и расстановке кадров, интересны личностные оценки коллег. Читая книги, мы, педиатры, с удовольствием вспоминаем форумы, проведенные в Тернополе, в том числе, съезд педиатров Украины.

В книгах постоянно присутствует личностная оценка событий с позиций профессионала — врача-педиатра. На примерах своей биографии Вам удастся провести современную биоэтическую оценку проблем медицинской науки и практики. Описание клинических ситуаций представляются страницами нескончаемой истории медицины. Ваши книги, по сути, и есть учебными пособиями по этой дисциплине!

Интереснейшими разделами книг являются размышления о новейшей истории Украины и оценка текущих общественно-политических событий. Часто разнообразный фактический материал, цитаты, политические документы становятся частями книг и объектами оригинального аналитического суждения. Чувствуется гражданская позиция автора и его искреннее желание участвовать в процессах реформирования и созидания, в том числе на основе размышлений о своей жизни и работе.

Высокий интеллектуальный потенциал проявляется в стремлении соединить личностные переживания и опыт с культурными и нравственными проблемами, которые решает современная Украина. В книгах часто цитируются классические и современные украинские и зарубежные писатели. Поводом для этого становятся как памятные эпизоды интересно прожитой жизни, так и различные исторические, культурные и общественно-

политические события. В текст удачно включены мысли и суждения известных критиков, культурологов, политологов, деятелей искусства.

Выражаю, Иван Семенович, надежду на продолжение серии автобиографических книг, которые в полной мере отражают Вашу творческую уникальность и востребованы задачами культурной консолидации народа Украины.

Член-корреспондент АМН Украины,

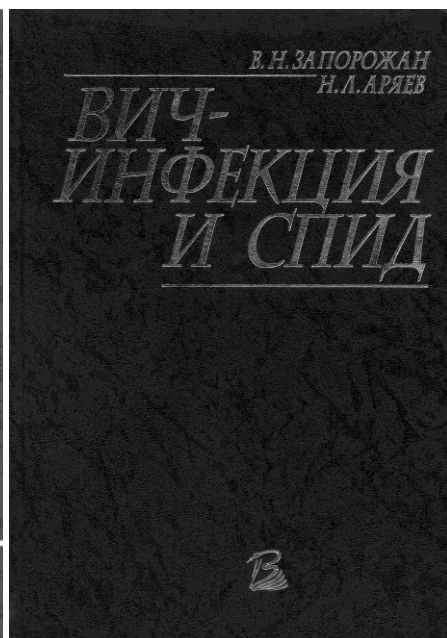
д. мед. н., профессор.

Заведующий кафедрой педиатрии

Одесского государственного

медицинского университета

Н. Л. Аряев

Дорогому
Ивану Семеновичу Смижану —
ч. корр АМН Украины —
признательную благодарность
педагогической мысли и
практики

с уважением

16.10.03 Дриб

Чл. корр АМН Украины
Ивану Семеновичу Смижану
в знак искреннего
восхищения талантом
врача, педагога, организатора
воспитания медицинской школы
и ученого — педагога

с уважением

16.10.03₂ Дриб

Читаю лист Миколи Леонідовича, читаю листи багатьох моїх колег і прихильників, які наведені в цій книзі, і переконуюсь, що добро переважає в душах людей, переконуюсь, що добро ніколи не буде переможене злом. У зв'язку з цим я наведу для читача і для себе декілька уривків із статті Сергія Курбатова («Дзеркало тижня» 1. 03. 08), щоб посперечатись про місце зла і добра в нашому житті:

СМИЧОК БОДРІЙЯРА

«...З погляду культури та її традиційного розуміння, тут відбувається щось фатальне, безглузде і жахливе. Тому Бодрійяр не скупиться на різкі слова, змальовуючи картину реальності як апофеоз панування симулятивних симулякрів: «Уже, можливо, ціле століття Захід працює над деградацією своїх власних цінностей, над їхнім усуненням і знищенням. Він займається знищенням причин усього того, що має цінність для людей і культури».

Звідси характерна для нашого часу мутація добра і зла і, як наслідок, торжество абсолютного зла. Бодрійяр афористично говорить про цей процес: «Якщо звернутись до часто використовуваної метафори айсберга, то можна сказати, що добро — частина зла, яка виступає з води. Час від часу айсберг перевертається, і тоді зло посідає місце добра; але поступово він починає танути й перетворюватися на своєрідну рідку субстанцію, в якій добре і зло виявляються невіддільними одне від одного». Там, де зникає така демаркація добра і зла, зло стає абсолютним. «Це абсолютне зло народжується не від браку, а від надлишку добра, від перешкодного поширення добра (товару), технологічного розвитку, нескінченного прогресу, тоталітарної моралі, радикальної «доброї волі», яка не зустрічає протидії», — зауважує російська дослідниця творчості Бодрійяра А. Желинова. Звідси, на відміну від відносного зла, в абсолютного зла є мета, яка полягає в тому, щоб «робити добро». Як тут не пригадати слова Мефістофеля в Гете: «Я — тої сили часть, що робить лиш добро, бажаючи лиш злого»! Тим паче в умовах, коли перетворення реальності на гіперреальність робить останню проникною для зла і злу абсолютно підвладною.

«Прозорість зла», за Бодрійяром, — це тотальна відсутність таємниці, приватності, самоті, що культивується сучасною цивілізацією. Це — кричуще безглузда відкритість усіх сфер людського життя, онтологічний ексгібіціонізм, який став наріжним каменем світобудови, спокуса, яка виступає основним принципом викривлення поведінкових практик людини. Із цим потрібно щось робити — і нічого зробити не можна. Тому сучасна цивілізація потребує полегшеного, поверхневого світосприйняття, або ж, кажучи словами Бодрійяра, «світосприйняття-лайт» (light). Контекст цього

світосприйняття несе в собі «брак подій» і пріоритет естетичного та риторичного чинника у сфері повсякденності.

Бодрійяр приймає цей факт як долю, як виклик. «Якщо світ рухається до маячного стану речей, і ми маємо зміщуватися до маячного погляду. Краще загинути від крайнощів, ніж від розпачу», — заявляє він у книжці «Система речей». І справді, розпачу, туги та безвиході в працях французького мислителя ви не знайдете. Як не знайдете спроб приховати за вигадливими фразами власну нікчемність і відсутність смислу — адже, граючи «смичком Бодрійяра», можна завжди добути зі скрипки буття правильну ноту!

Может быть,
это точка безумия,
Может быть,
это совесть твоя —
Узел жизни,
в котором мы узнаны
И развязаны для бытия

Осип Мандельштам

Я, особисто, не став би стверджувати, що існує загальноприйнята істина. Тим більше, що людині притаманне переважно суб'єктивне сприйняття оточуючого світу. І це сприйняття залежить, насамперед, від стану здоров'я, індивідуальних особливостей, віку, досвіду, місця знаходження..., навіть від пори року. На відміну від думки одного із найяскравіших мислителів межі тисячоліть Жана Бодрійяра і докторанта Сергія Курбатова, я разом з Редьярдом Кіплінгом можу стверджувати:

И если можешь мерить расстояние
Секундами, пускаясь в дальний бег,
Земля твое, мой мальчик, достоянье,
И, более того, ты — человек!

Лікарі деяких спеціальностей вважають, що вони «особливі». Тим більше, що у всіх рекламних роликах, художніх і документальних фільмах використовують їх «імідж». Ви здогадались хто це — хірурги. Коли я зустрічався з хірургами, вони мені розповідали про те, який вчора чи позавчора у них був випадок хвороби, як вони оперували... Я слухав, не перебивав співрозмовника, давав йому можливість насолодитися самим собою... Він забував, що я також лікар, що я також кожний день спостерігаю хворих дітей, вирішую тактику лікування на підставі напруженої розумової діяльності щодо діагнозу та прогнозу...

Все це я пишу, щоб показати, що навіть лікарі різних спеціальностей, по-різному дивляться на оточуючий світ, на своє місце в ньому, а що вже говорити про...

Так ось, педіатри цілодобово спілкуються з дітьми. Більше того, їм і у сні часто бачаться діти. Тому педіатри, будучи дорослими, залишаються до певної міри дітьми. Вони (я по собі це стверджую), на відміну від інших людей, переконані, що тварини, рослини відчувають і мислять, що неживі предмети одухотворені, що сонце світить переважно для них, що... Педіатри вірять, вірять... У них рецептори душі значно більш чутливі, аніж розум і навіть «серце». Мабуть, в цьому є людська перевага педіатра над іншими, хоча цього вони не помічають, так як вважають, що по-іншому не буває.

Не знаю, чи зможу написати ще книгу (книги) спогадів і роздумів, а тому мені необхідно поспішати... Адже крокує мій восьмидесятий... Поспішати й подарувати педіатрам «Мамину вишню» (слова Дмитра Луценка, музикана Анатолія Шашкевича) у виконанні незрівнянної Раїси Кириченко:

МАМИНА ВИШНЯ

Знову наснилось дитинство
Тепле, як гарна весна
Вишня вдяглася в намисто,
Мама щаслива й сумна.

Там за село проводжала
Долю мою молоду...
Щедро мені щебетала
Мамина вишня в саду.

Вдаль голубими вітрами
Весни за обрій плвли.
Раннім туманом у мамі
Коси, мов дим, зацвіли.

Мати в тривогах вінчала
Щастя жадане й біду...
Радо мене зустрічала
Мамина вишня в саду.

Здавна близьке й сокровенне
Все там, аж терпне душа.
Начебто й мама до мене
Стежкою в сад поспіша.

Знов, як бувало, до столу
Кличе, лиш в хату зайду...
Ронить зацвіток додолу
Мамина вишня в саду.

Пісня любові дитинства
В серці бринить, як струна.
Наче священна молитва
З рідного краю луна.

Та не порадує літо
Душу мою молоду...
Плаче тепер білим цвітом
Мамина вишня в саду.

Якось, мимоволі, я посадив 7 вишень і дві черешні коло своєї хати... І вони кожної весни своїм білим-пребілим цвітом, чудним привабливим візерунком квітів, розлогими красунями-вітками, приносять мені і моїм близьким наснагу до життя, збуджують почуття неосяжності всесвіту, незрівнянну чарівність єдності вишневого цвіту і сонця... А вишні-ягоди!? Янтар в порівнянні з ними — ніщо. А вареники з вишнями, а варення...

Але що то за чарівне дійство, яке я виконую день за днем — підходжу до вишні, прошу в неї дозволу і після цього зриваю пружну ягідку та кладу її до роту... Її соковитість, смакова гама, аромат витворюють зі мною незбагненне: посмішку, «мозкове освітління», посилення любові до мого супроводжуючого Ярика... Дійсно, і сонце в цей час світить по іншому, тільки для мене, та ще й посміхається... А якщо це вишня мамина, в маминому саду?!

Біля «батьківської хати»: на передньому плані Катя і Ваня (внуки), на задньому — дружина, син, донька і невістка. Ми близькі люди, ми «повітрям дихаєм одним»

І після цього я не можу сказати банальне: життя продовжується. Я скажу: життя квітне, життя випромінює ясні промені...

Тим більше, що

Нехай мене чарують квіти,
Нехай життя їм віддаю:
Ніяк я барвами досхочу
Своїх очей не напою...

Олександр Олесь

Літературно-художнє видання

Сміян Іван Семенович

Повітрям дихають одним...
(книга дванадцята)

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Підписано до друку 11.07.08. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк офсетний. 13,9 ум. др. арк., 10,5 обл.-вид. арк.
Тираж 450. Замовлення 08-326.
Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.
46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua